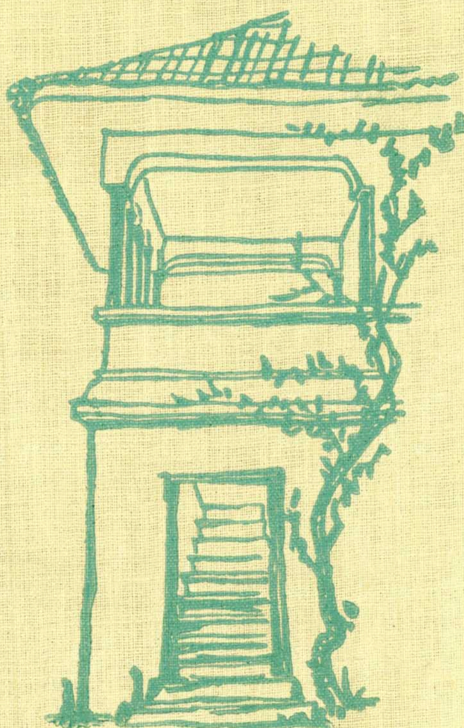

ARHITECTURA POPULARĂ ROMÎNEASCĂ

REGIUNEA PITEȘTI

EDITURA TEHNICĂ
BUCUREȘTI 1958

Volum îngrijit de: arh. ADRIAN GHEORGHIU
Machetă definitivă: arh. TUDOR OTETELEŞEANU
Coperte şi desene colorate: arh. ADRIAN GHEORGHIU

FL. STĂNCULESCU, AD. GHEORGHIU, P. PETRESCU, P. STAHL

ARHITECTURA POPULARĂ ROMÎNEASCĂ

REGIUNEA PITEȘTI

INTRODUCERE

Cunoaşterea fondului plastic constructiv, popular şi monumental, al unei regiuni are un dublu scop. Pe de o parte pentru a-l păstra şi pune în valoare într-o dezvoltare turistico-culturală şi peisagistică a regiunii şi, pe de altă parte, pentru a deduce structurile aşezărilor, formele arhitecturale, materialele şi metodele de construcţie cele mai adecvate condiţiilor naturale şi social-economice, existente şi în transformare, ca baze noi de proiectare în urbanism şi arhitectură.

O proiectare fără cunoaşterea multilaterală a terenului, a corelaţiilor dintre arhitectura respectivă şi aspectele social-economice şi fizice mai largi, locale şi regionale, a dus în trecut şi astăzi încă, la acele «sate model», clădiri publice tip sau cvartale de locuinţe, străine locului, oamenilor, obiceiurilor şi peisajului.

Trebuie deci ţinut seama de creaţia populară care, în arhitectura şi aşezarea însăşi a satului, armonizînd funcţionalul cu plasticul, nu se dezvoltă într-un spaţiu vid şi perfect geometric, cadrilat şi unimodular, ci într-un spaţiu local, plin de viaţă, în care sol, vegetaţie, animale şi ocupaţii omeneşti sînt legate spontan într-un tot armonios.

De aceea, o tipologie a gospodăriei şi casei ţărăneşti este necesară în măsura în care explică tocmai aceste corelaţii spontane. Dar, aceeaşi tipologie poate deveni — mai ales pentru proiectarea de arhitectură — insuficientă, întrucît cerînd o schematizare a unor obiecte, forme şi elemente individuale, poate ajunge să prezinte iarăşi tipuri şi, în proiectare, «modele».

Socotim deci că în arhitectura populară — ca şi în muzica şi poezia populară — interesează, în vederea prelucrărilor şi creaţiei ulterioare, tocmai obiectul în sine, ca variantă, pentru că în acest fel el dă posibilitatea unei continue inventivităţi.

În acest scop şi utilizînd materialul bogat oferit de regiunea Piteşti, în cele ce urmează prezentăm un număr mai mare de variante în cadrul aceluiaşi tip, iar tipurile în cadrul unor aceloraşi microregiuni. Aceasta a fost posibil pe de o parte datorită unei ample documentări de sistematizare regională, iar pe de

alta, unor studii de amănunt statistice-etnografice, întreprinse în două din zonele acestei regiuni, cele mai reprezentative şi mai bogate în arhitectură populară: Vîlcea şi Muscel. Mai mult, acolo unde materialul a permis, tipurile şi mai ales variantele au fost prezentate în cadrul microregiunilor, pe văi şi localităţi ca arii şi centre de deosebită importanţă în formarea şi difuzarea unei arhitecturi, ca de exemplu: valea Vîlsanului, Cîmpulungul, Rucărul, Cîndeştii.

S-a insistat mai ales asupra proporţiilor volumelor, asupra faţadelor, ornamentaţiei şi aspectelor în peisaj mai mult decît asupra planurilor — de case şi gospodării — care în regiunea Piteşti sînt mai puţin variate.

Regiunea Piteşti se pretează la o prezentare paralelă a arhitecturii populare şi culte-monumentale tocmai pentru a arăta influenţele reciproce între acestea de-a lungul istoriei. Acest lucru se încearcă prin introducerea unor clădiri populare de alt ordin ca biserici de ţară, cule, troiţe, mori etc. — mai rar publicate sau inedite — considerînd că acestea fac legătura cu arhitectura cultă majoră bine cunoscută din această regiune.

Prezentarea materialului continuă, îmbunătăţind pe cît a fost posibil, sistemul utilizat în special în caietul pentru regiunea Hunedoara şi anume: texte mai ample pe microregiuni, cel puţin pe cele două reprezentative ale regiunii Piteşti, şi extrem de importante ca arhitectură şi pe ţară: Vîlcea şi Argeş-Muscel. Aci s-au introdus şi unele analize statistice. Materialul ilustrativ este mai bogat, cu legende dezvoltate, şi seriat pe tipuri şi variante, într-o succesiune arătînd pe cît posibil sinoptic evoluţia formelor. În acest fel cartea în întregul ei constituie mai mult decît un caiet documentar, un «atlas de arhitectură populară» şi un studiu.

Ca şi paginaţia, fotografiile şi mai ales desenele tind să realizeze un mod ştiinţific de prezentare: fotografiile au fost aduse, în cadrul unei aceleiaşi probleme, la aceeaşi scară, unele concentrînd cadrul asupra obiectului, altele conţinînd şi peisaj; desenele — fie în ortogonal, fie în perspectivă — completează sau înlocuiesc materialul fotografic în sensul că ele constituie o redare esenţială, în acelaşi timp tehnică şi artistică, fie că e vorba de scheme, fie că se merge uneori pînă la un aspect de miniatură.

S-a căutat astfel a se reda exact-documentar şi viu-artistic volumele, formele, proporţiile şi detaliile arhitecturii populare din această regiune, atît de spontane şi variate — în cadrul unei tradiţii unitare.

REGIUNEA PITEŞTI

Regiunea Piteşti se întinde de la creasta munţilor Făgăraşului şi Sibiului spre sud, pînă în cîmpie, cuprinzînd parţial bazinele a două mari rîuri ce curg de la nord la sud: Oltul care o străbate şi Argeşul care adună pe întinsul ei toate apele munţilor Făgăraş. Limita vestică o constituie în munte Olteţul, în dealuri cumpăna apelor dintre Olt şi Olteţ, iar în cîmpie însuşi Oltul. Limita estică este formată în munte de masivul Leaota, care aduce în regiune bazinul superior al Dîmboviţei pînă la Malul cu Flori, iar apoi hotarul urmăreşte în dealuri cumpăna apelor dintre ultimii afluenţi estici ai Argeşului, Potopul şi Dîmboviţa. Limita sudică urmăreşte, coborînd în cîmpie, linia Slatina - Găeşti, prinzînd în regiune bazinul superior al Vedei şi al afluenţilor de cîmpie ai Argeşului, Neajlovul şi Glavaciocul.

Regiunea Piteşti apare astfel ca o unitate geografico-economică de munte şi dealuri, cu foarte puţină cîmpie, bine conturată, centrată efectiv de oraşul Piteşti, către care converg majoritatea văilor şi totalitatea drumurilor importante.

Această regiune cuprinde încă două vechi oraşe domneşti — de la începuturile vieţii de stat a ţării — Cîmpulung şi Curtea de Argeş, un vechi oraş cultural pe Olt — Rîmnicu Vîlcea, precum şi o mulţime de monumente istorice — mănăstiri, biserici, cetăţi şi cule.

Munţii din stînga Oltului — Făgăraşii — sînt cei mai înalţi munţi ai ţării şi nu lasă pătrunderi dinspre nord decît pe valea Oltului, de la Sibiu, şi dinspre Ţara Bîrsei, pe la Pasul Branului. Ei prezintă dintre toţi munţii noştri cea mai întinsă desfăşurare de creste, văi, morene şi lacuri glaciare. Munţii din dreapta Oltului, ai Sibiului şi Cibinului, sînt ramificaţiile estice ale masivului Parîng, închizînd între ei Valea Lotrului. Toţi aceşti munţi se lasă treptat spre sud, în plaiuri netede şi prelungi, acoperite de păduri şi păşuni, separate de văile adînci ale afluenţilor celor două rîuri.

Sub munţii înalţi şi clinele lor sudice, şi pînă la nivelul dealurilor, se întind «muscelele», nume popular folosit din ţinutul Olt şi pînă dincolo de

Buzău, pentru forme de teren intermediare ca înălţime şi funcţiune între munţi şi dealuri.

Zona muscelelor cuprinde un lanţ de depresiuni subcarpatice uneori pe două şi chiar pe trei şiruri orientate de la vest la est, şi anume: depresiunea Horezu avînd, la sud, depresiunea Alunu - Govora, depresiunea Olăneşti - Jiblea legată cu aceea a Arefului, la nordul căreia, dincolo de muntele Cozia, se află depresiunea Loviştei, în continuare oarecum cu a Lotrului; la sudul depresiunii Arefului şi depăşind-o, depresiunea celor Şapte Muscele, înşirate de la Topolog pînă la Dîmboviţa.

Zona muscelelor este singura care, brăzdată de văi de la nord la sud, are pe lîngă aceste legături şi o legătură transversală, peste muscele, de la Şuici la Curtea de Argeş, şi apoi la Cîmpulung peste Domneşti şi Berevoieşti.

Bine populată din vechime, datorită adăpostului şi resurselor ce le oferea la poalele munţilor cu păduri, păşuni, livezi şi piatră, această zonă a constituit un prim şi puternic nucleu de viaţă romînească.

Aici au apărut şi primele înjghebări de stat, pe Lotru-Loviştea şi apoi în jurul capitalelor de la Curtea de Argeş şi Cîmpulung, ca să coboare mai tîrziu la Tîrgovişte.

La sudul zonei muscelelor se întind dealurile, fie sub formă de culmi orientate de la nord la sud, cum sînt cele din dreapta Oltului arcuite spre Olt şi cele ce constituie «Gruiurile Argeşului» convergînd la Piteşti, fie sub formă de platouri brăzdate de ape mici şi sărace, cum sînt platforma Cotmeana între Olt şi Argeş şi platforma Cîndeştilor între Argeş-Argeşel şi Dîmboviţa, platouri greu străbătute în sensul est-vest.

Relieful regiunii prezintă încă o treaptă, spre cîmpia propriu-zisă, şi care este constituită din Cîmpia înaltă a Piteştilor, între Vedea şi Argeş, în care începe cursul afluenţilor de cîmpie ai Argeşului şi din Cîmpia Picior de Munte, între Argeş şi Dîmboviţa, la sud de Tîrgovişte.

Rîul Argeş care primeşte în pîlnie, la Piteşti, afluenţii săi din munţi şi muscele: Vîlsanul şi Rîul Doamnei cu Rîul Tîrgului, Bratia şi Argeşelul, şi care se îndreaptă apoi spre sud-est în cîmpie, a constituit din cele mai vechi timpuri un coridor de migraţii ale ciobanilor transhumanţi.

Drumurile urmărind în acelaşi timp căile şi liziera pădurilor erau întrerupte de popasuri în diferite tîrguri unde ciobanii făceau schimb de produse proprii sau aduse special; aceste drumuri poartă şi azi numele de «drumuri ale oilor».

Desigur, Rîmnicu Vîlcea la vest, pe Valea Oltului, şi Tîrgovişte la est, acolo unde Dîmboviţa se apropie mult de Ialomiţa, au avut aceleaşi roluri de tîrguri regionale şi centre de adunare a turmelor, ca şi Piteştii.

Dar «drumurile oilor» au fost şi drumurile de împopulare treptată a cîmpiei, o dată cu trecerea de la economia pastorală la cea agricolă. Mulţi dintre aceşti păstori s-au aşezat îngroşînd un sat vechi, fundînd un sat nou, sau dezvoltînd vechile lor sălaşe temporare în drum spre cîmpie. Aşa se explică prezenţa în regiune a unor sate dublete precum: Căpăţîneni, Oeşti, Albeşti, Berevoieşti etc. cu două nuclee: «Pămînteni», «Romîni» sau «Moşteni» şi «Ungureni», sau «Moşteni» şi «Adunaţi».

Astăzi, aşezările din regiunea Piteşti sînt extrem de dense. Pe platforma Cotmeana ele sînt mici-areolare şi apropiate între ele. În cîmpia înaltă a Piteştilor şi în zona muscelelor, mai ales la intersecţiile de drumuri, sînt mari-areolare — iar de-a lungul văilor şi drumurilor, în zona dealurilor, sînt liniare alungite, unindu-se chiar unele cu altele, mai ales pe afluenţii Argeşului.

Ca structură ele nu diferă mult, toate fiind ridicate pe plan liber, spontan, în general răsfirate, uneori risipite, numai la cîmpie şi de-a lungul marilor artere apărînd, în ultimul timp, mai adunate. Ca şi aşezările, nici gospodăriile nu prezintă mari diferenţe de structură şi de plan.

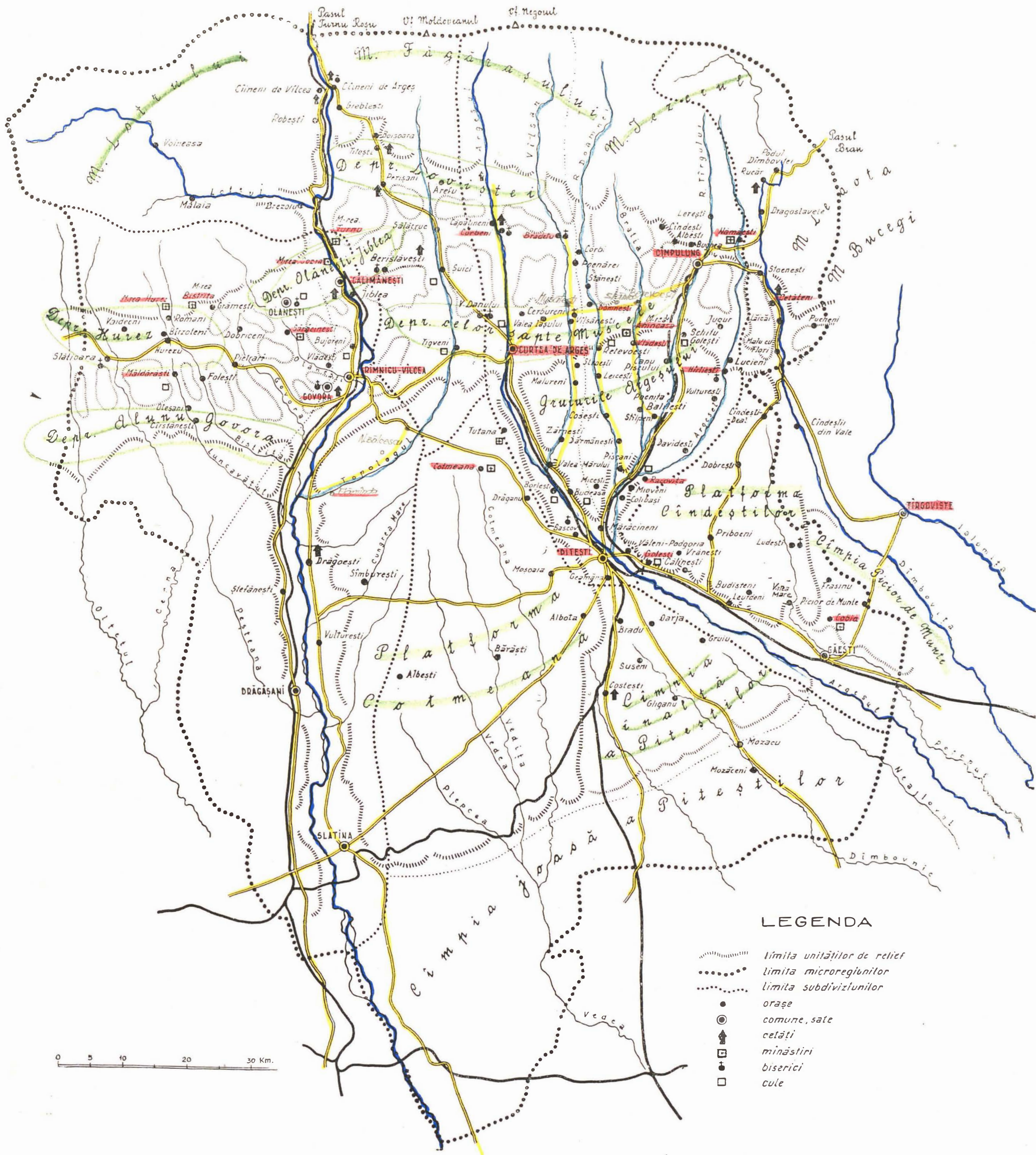
Regiunea Piteşti se caracterizează însă prin valoarea deosebită a arhitecturii caselor ţărăneşti, prin bogata varietate în timp şi în spaţiu a aspectelor şi chiar a proporţiilor lor, deşi păstrează aproape toate acelaşi plan, în cadrul unei trame arhitectonice unitare.

La valoarea arhitectonică a construcţiilor populare au contribuit desigur în această regiune, pe lîngă condiţiile materiale specifice, şi evoluţia sa istorică.

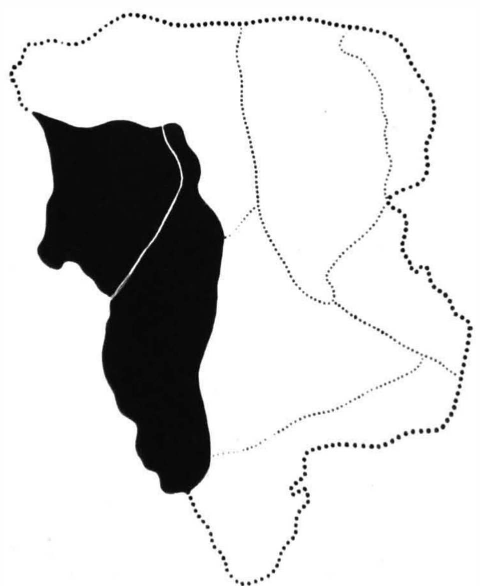
Vechi reşedinţe domneşti şi episcopale — Cîmpulung, Curtea de Argeş, Tîrgovişte, Rîmnicu Vîlcea — cu palate, biserici şi mănăstiri, ca şi cetăţile, mănăstirile şi culele izolate — Cîineni, Poenari, Podul Dîmboviţei, Cozia, Horezu, Bistriţa, Aninoasa, Sărăcineşti, Măldăreşti şi altele — vor fi servit de model locuinţei populare, după cum şi invers, meşterii populari, care au construit şi biserici de ţară, au adus elemente populare în arhitectura monumentală. Pe de altă parte, păstorii transhumanţi, aşezaţi sau nu aci, au adus cu ei din depărtări, de la nord, din părţile Sibiului mai ales, şi de la sud, chiar de dincolo de Dunăre, influenţe, metode şi poate meşteri. Toate acestea însă au primit în timp pecetea unei sinteze proprii a locuitorilor şi peisajului regiunii.

Pentru studierea arhitecturii populare, regiunea Piteşti a fost împărţită într-o serie de microregiuni care din punct de vedere geografic, economic şi etnografic se conturează chiar de la început suficient de puternic şi anume, pornind de la vest spre est:

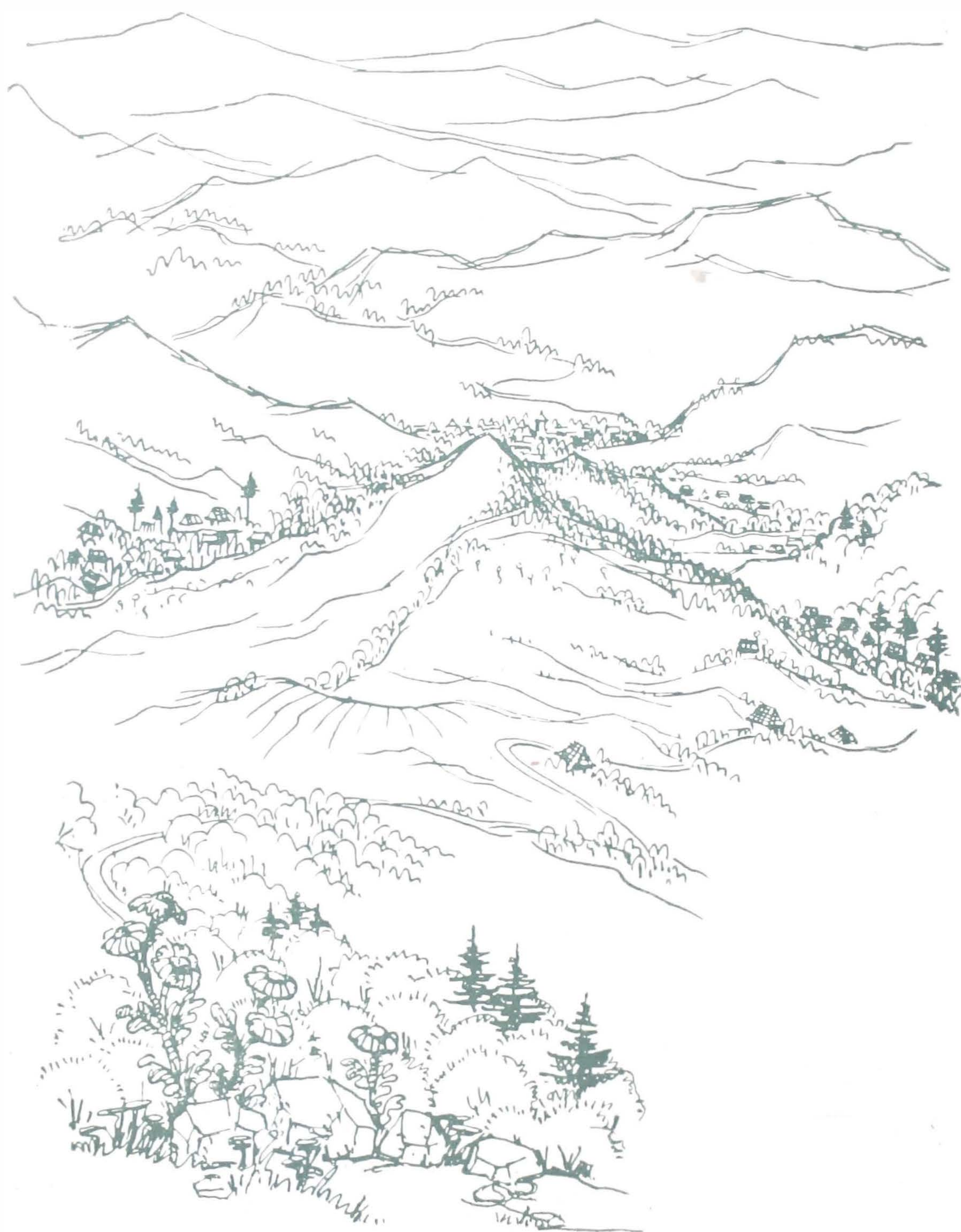
I. Valea Oltului şi dealurile din dreapta lui (Vîlcea).
II. Ţara Loviştei şi Topologul.
III. Muscelele şi gruiurile Argeşului (bazinul superior al Argeşului, Muscelul).
IV. Bazinul superior al Dîmboviţei.
V. Platforma Cîndeştilor şi Cîmpia Picior de Munte.
VI. Platforma Cotmeana şi Cîmpia înaltă a Piteştilor.

1. HARTA REGIUNII PITEŞTI.

VALEA OLTULUI ȘI DEALURILE DIN DREAPTA LUI

2. Vedere de la Mănăstirea Arnota spre sud, de-a lungul cumpenei de ape ce culminează cu «Stogul» și ce desparte satele de vale Bistrița și Grămești cu ieșire în depresiunea Costeștilor, una din micile depresiuni pe drumul «de sub munte» dintre Rîmnicu Vîlcea, Horezu și Tîrgu Jiu.

3. Paraclisul şi foişorul lui Mircea cel Bătrîn de la Mănăstirea Cozia, dominînd Oltul.

VALEA OLTULUI ŞI DEALURILE DIN DREAPTA LUI

Microregiunea denumită astfel cuprinde partea de vest a regiunii Piteşti, axată pe rîul Olt, şi se întinde aproximativ pînă la limitele fostului judeţ Vîlcea. În nord, începe de la Cîineni şi coboară în sud pînă dincolo de Drăgăşani. La vest limita se suprapune peste cea a regiunii, iar la est, trecînd Oltul, microregiunea se întinde pînă la cumpăna apelor dintre Olt şi Topolog, înglobînd în cuprinsul ei amîndouă malurile Oltului, ceea ce se justifică atît economic cît şi etnografic. În adevăr, întreg lanţul de sate aşezate în imediata apropiere pe ambele maluri ale Oltului au fost totdeauna atrase şi au gravitat către centrele urbane cu intensă viaţă comercială Rîmnicu Vîlcea şi Drăgăşani şi către vestitul bîlci anual de la Rîureni, unul din cele mai mari tîrguri romîneşti de ţară. Această atracţie economică este întărită şi prin sistemul căilor de circulaţie dinspre Topolog, mult mai lesnicioase spre vest decît spre est, unde legătura cu capitala fostului judeţ, Piteştii, este mult îngreuiată de existenţa înălţimilor ce mărginesc cursul Topologului. Principalul drum trece peste Dealul Negru şi este unul din cele mai dificile drumuri din ţara noastră.

Unitatea economică a microregiunii, cuprinzînd amîndouă malurile Oltului, îşi are corespondent în unitatea etnografică, pentru că principalele aspecte ale culturii materiale prezintă note comune pe toată suprafaţa ei. Astfel limita dintre costumul oltenesc cu catrinţă şi cel muntenesc cu fotă nu este pe Olt, aşa cum s-ar fi putut crede, ci trece mai mult pe cumpăna apelor între Topolog şi Argeş. Satele de pe Topolog constituie încă o zonă de tranziţie în care catrinţa

coexistă alături de fotă. Satele de pe malul stîng al Oltului, pînă la cumpăna apelor dintre Olt şi Topolog, deşi pe teritoriu muntenesc, au costumul cu catrinţă. Pentru arhitectură nu se poate stabili o limită asemănătoare, constatîndu-se însă caractere comune la casele de pe malul drept şi malul stîng al Oltului.

Economia microregiunii este complexă, dat fiind aşezarea ei geografică. În nord, în bazinul Lotrului, îşi are sediul una din cele mai intense exploatări forestiere din ţara noastră; în munţii din jurul acestui bazin creşterea oilor are o mare dezvoltare, centrul pastoral vîlcean de la Vaideeni rivalizînd cu vestitele sate de oieri sibieni de la Jina, Poiana şi Tilişca. În zona dealurilor, care ocupă cea mai mare suprafaţă din această parte a regiunii Piteşti, se întind mari livezi de pomi fructiferi, în primul rînd pruni, a căror recoltă stă la baza producţiei bogate de ţuică, marmeladă şi fructe uscate. Spre sud, pe coastele însorite ale Drăgăşanilor, creşte viţa de vie în întinse şi renumite podgorii.

În ansamblul ei însă, microregiunea este deficitară în cereale şi legume. Cele două raioane nordice, Horezul şi Vîlcea, care acoperă două treimi din suprafaţa microregiunii, sînt foarte sărace în pămînt arabil, redus numai la acele ochiuri de pădure curăţate prin tehnica «arşiţei», numite «curături».

Aceste împrejurări au determinat apariţia şi dezvoltarea a două alte resurse economice caracteristice microregiunii şi anume:

1. O mare dezvoltare a meşteşugurilor ţărăneşti, folosindu-se materia primă aflată la îndemînă, pămîntul pentru olărit şi lemnul de lucru. Sînt numeroase satele de olari din Vîlcea ca: Buda, Vlădeşti, Dăeşti, Slătioara, Horezu etc. Baniţele rotunde cu diametru mare şi margini joase, lucrate la Muiereasca şi Gurguiata, sînt cunoscute pînă departe spre cîmpie. Crucile de lemn lucrate la Oteşani, mobilierul ţărănesc făcut la Romani, Urşani, Sirineasca, fluierele lucrate la Vaideeni şi Urşani, sînt căutate nu numai în zonă, ci şi în ţinuturile vecine. Cojoacele înflorate cu mătăsuri colorate sînt lucrate în cîteva centre cunoscute ca Bodeni şi Pietrari. Meşterii vestiţi de la Jiblea, Alunu şi Igoiu lucrează piatra tare şi frumoasă din acele locuri, iar alături de aceştia trebuie amintiţi vărarii, ploscarii şi mai ales dăltuitorii în lemn, care cioplesc porţile şi stîlpii pentru case.

2. O deosebită circulaţie a mărfurilor: mai toate produsele meşteşugarilor precum şi fructele, lemnele, şindrila, varul, sînt încărcate în căruţe şi fac zeci şi sute de kilometri pînă la pieţele de desfacere. În orice anotimp, pe drumurile înguste de pe malul apelor, trec şiruri lungi de căruţe înspre cîmpiile roditoare din sudul Olteniei. Se duc încărcate sub «coviltire» cu produsele dealurilor vîlcene şi se întorc cu grîu şi porumb pentru hrană.

SATELE ŞI GOSPODĂRIILE

Relieful accidentat, condiţiile economice şi izolarea microregiunii — în afară de culoarul Oltului — au condus la crearea unor sisteme de aşezare şi tipuri de sate şi gospodării, specifice. Astfel, nicăieri în ţară, satele nu au rămas «netrase la linie» în aşa mare proporţie ca în Vîlcea. În majoritatea satelor, gospodăriile sînt încă risipite pe dealurile împădurite, iar la drumul, mai vechi sau mai nou, de pe fundul văilor s-au strîns doar un şir îngust de case, din cele mai noi. De aci, trei moduri de aşezare, cu tipurile structurale respective, uneori mixte:

Sate de vale, cu gospodăriile înşirate pe malul rîului şi la drum, urcînd uneori mai răsfirat şi pe prima terasă, cu curţi relativ mici, cu porţi şi cu casa de locuit de cele mai multe ori retrasă de la drum. Aşa sînt Cîrstăneştii, Măldăreştii, Mateeştii, Foleştii, Genunenii.

Sate de coastă, cu gospodăriile risipite pe dealuri, în curţi mari sau în mijlocul lotului de pămînt, uneori cu foarte puţine case trase la linie, cum sînt Oteşanii, Turceştii, Grecii, Smeuratu, Slătioara.

Sate de culme, cu gospodăriile înşirate pe drumul de culme, cu casele destul de aproape de drum şi cu acareturile coborînd spre vale, cum sînt Urşanii, Olarii sau Pietrarii de Sus şi de Jos, ocupînd răsfirat şi culmi şi văi.

O caracteristică a gospodăriei ţărăneşti din microregiune — mai ales a celei vechi — este tendinţa de retragere a casei către mijlocul lotului ce formează curtea, uneori însăşi «cureaua» de pămînt ; chiar în satele «trase la linie», casa rămîne către fundul curţii. Faţada casei este orientată de obicei către sud şi numai uneori casele de pe partea dreaptă a drumurilor — în general cu direcţia nord-sud — se întorc cu faţa la şosea şi deci la răsărit în acelaşi timp.

Gospodăria vîlceană — datorită ocupaţiilor specifice şi meşteşugăreşti, dar şi izolării — prezintă acareturi numeroase şi deosebite :

«Căsoaia» este o construcţie mică (4×3 m) de lemn, întîlnită la gospodăriile vechi, azi pe cale de dispariţie şi în care se adăposteau haine şi alimente în cantităţi mici. Aşezată foarte aproape de casă, aminteşte «cămara» gospodăriilor din munţii Apuseni, din ţinutul Pădurenilor sau din nordul Moldovei.

«Pivniţa», care a luat treptat locul «căsoaiei», are un rol asemănător, însă numai pentru depozitarea ţuicii, vinului şi alimentelor. Iniţial se construia pe dealurile cu vii, mai tîrziu în gospodărie, iar azi este pe cale de dispariţie.

«Cunia» este bucătăria de vară, construită totdeauna din scînduri.

«Şoprul» pentru car se reduce uneori la o polată în continuarea pivniţei.

«Fînăria» se construieşte în gospodăriile mai noi, deasupra «pivniţei» care uneori constituie împreună şi cu şopronul un acaret complex şi economic.

«Pătulul» construit din nuiele împletite păstrează stocul important de porumb.

Urmează : adăposturile de diferite tipuri pentru animale, «povarna» pentru ţuică, atelierele meşteşugarilor şi cuptoarele de ars ale olarilor.

Aşezarea diferitelor acareturi între ele şi în raport cu casa de locuit corespunde unei nevoi de vizibilitate şi de legături funcţionale, cu toată aparenţa lor de neregularitate. Casa, fiind situată către fundul curţii, acareturile sînt dispuse în funcţie de teren, stînd de obicei în faţa ei, în jurul unei «bătături» poligonale, închisă la drum cu o poartă mare, înaltă şi acoperită.

CASA DE LOCUIT

Considerînd numai numărul de încăperi şi intrări, tipurile de planuri întîlnite în microregiune prezintă :

— o singură încăpere ;

— două încăperi şi o intrare ;

— două încăperi cu intrări separate, în faţada principală ;

— două încăperi cu intrări separate, una în faţada principală şi alta într-una din faţadele laterale ;

— trei încăperi cu o singură intrare ;

— trei încăperi cu două intrări.

Varietatea tipurilor de plan este însă mult mai mare dacă se ţine seama şi de funcţiunile încăperilor — schimbate în cursul timpului — precum şi de plasarea prispei sau a foişorului.

Tipul de plan cel mai frecvent la casele vechi este cel alcătuit din două încăperi cu o singură intrare. În prima încăpere, prin care se intră în casă, este aşezată vatra cu «corlată», un coş mare pe unde urcă fumul, încăperea numindu-se

de aceea «la foc». Ea are însă funcţiuni multiple; aici se găteşte, se lucrează şi uneori se doarme. A doua încăpere este locuită, deşi păstrează denumirea de «celar», ceea ce arată că în trecut avea rolul de depozit de alimente, haine şi unelte, aşa cum se găseşte încă în munţii Apuseni şi în Ţara Haţegului, unde casa veche este alcătuită din încăperea «de foc şi locuit» şi «cămara». Denumirea de «celar» se întîlneşte încă în zonele mai izolate ale microregiunii.

Al doilea tip de plan ca frecvenţă este cel cu două încăperi avînd intrări separate. Cele două încăperi sînt: «odaia de dormit» corespunzînd vechii încăperi «la foc», şi «odaia bună», curată, în care se ţin hainele. De multe ori, mai ales la casele noi, aceste încăperi sînt legate între ele.

Planul nou, cu trei încăperi şi o intrare, nu prea frecvent, este planul întîlnit mai peste tot în arhitectura populară romînească, cu tindă la mijloc, cu «odaia bună» într-o parte şi «odaia de dormit» în cealaltă. Planul cu trei încăperi şi două intrări rezultă din alipirea la planul vechi de tip «la foc-celar» a unei încăperi-magazie, denumită «pivniţă», cu intrare separată.

Un sondaj în satul Stoeneşti pe apa Govorei a identificat patru tipuri de planuri, în ordinea frecvenţei:

a) planul cu două încăperi şi o singură intrare, cu prispă, 40 %;
b) planul cu două încăperi şi două intrări, cu prispă, 30 %;
c) planul cu trei încăperi şi o intrare, cu prispă, 26,6 %;
d) planul cu două încăperi şi cu prispă parţială, 3,4 %.

Pe tipuri de plan şi după vechimea caselor a rezultat următoarea distribuţie:

	plan a)	plan b)	plan c)	plan d)
case vechi[1]	50%	—	—	—
case de vechime mijlocie	33,3%	50%	22,3%	—
case noi	16,7%	50%	77,7%	100%

Ceea ce arată că planul a) constituie stratul vechi de arhitectură locală, că el tinde să dispară fiind înlocuit iniţial de planul b), apoi de planurile c) şi d).

MATERIALELE ŞI PROCEDEELE DE CONSTRUCŢIE

Materialul de construcţie folosit cu precădere în microregiune este lemnul: în nord, lemnul de brad, iar în rest lemnul de fag şi stejar, uneori şi de ulm sau anin. În marea majoritate a cazurilor, lemnul se utilizează sub formă de bîrne cioplite, dar şi necioplite — mai ales cele de brad — cînd poartă numele de «drueţi». În afară de bîrnele de 20—40 cm grosime, care formează talpa casei, restul materialului lemnos nu depăşeşte latura sau diametrul de 20 cm, spre deosebire de Gorjul vecin, unde bîrnele din construcţia caselor ating toate 40—50 cm.

O caracteristică a arhitecturii populare din această microregiune este tencuirea şi văruirea pereţilor de lemn ai caselor, spre deosebire de cea din munţii Apuseni, Nordul Moldovei şi chiar din Gorj, unde construcţiile de lemn rămîn obişnuit aparente. Tencuirea se face pe o «cercuială» din nuiele de alun.

Lemnul este utilizat şi ca învelitoare sub formă de şindrile de brad de 40—60 cm lungime şi de 8—12 cm lăţime.

Piatra este un material de construcţie folosit exclusiv la temelii sau la soclurile înalte şi uneori la peretele despărţitor interior, de care se alipeşte vatra şi în care se construieşte coşul. Alături de piatră, apare cărămida: la construcţiile vechi, numai la cele mari, şi tot mai mult la construcţiile noi, mai ales în sud.

[1] Grupele de vechime s-au considerat pentru Vîlcea astfel: case vechi, construite pînă la 1880; case de vechime mijlocie, construite între 1880-1920; case noi, construite de la 1920 pînă astăzi.

De remarcat este zidăria mixtă din piatră alternată cu cărămidă — ca la vechile monumente din regiune — care se păstrează la temelie şi soclu şi se prelungeşte uneori şi la corpul casei.

Pentru învelitori a început de curînd să se introducă, în locul şindrilei, ţigla şi tabla. Ca lianţi se întrebuinţează varul, lutul şi foarte rar cimentul.

PRINCIPALELE TIPURI ARHITECTONICE

Dacă la tipurile de plan şi modul de dezvoltare în elevaţie a casei se adaugă şi piesele oarecum exterioare, dar nelipsite cum sînt prispa şi foişorul, sub diversele lor forme, se ajunge la o mare varietate de aspecte pentru o mică serie de planuri de bază şi pe volume aproape identice. Această mare varietate de aspecte se poate însă încadra în cîteva tipuri arhitecturale, de ordin dominant plastic, în care accentul cade pe proporţii, goluri şi plinuri sau dimensiuni.

Ţinînd seama deci de aspectul în elevaţie aceste tipuri sînt :

1. BORDEIUL

Bordeiul vîlcean iese din pămînt circa 1,50 m şi este dispus în lungime, avînd trei încăperi succesive: tinda, hogeacul cu vatra şi încăperea de locuit, numită «soba», avînd lungimea totală de 6 m, lăţimea de 4 m şi o înălţime de 2 m. Săpat la 70 cm sub nivelul solului, el este construit pe un schelet de lemn şi acoperit cu paie şi lut. Astăzi se mai întîlneşte numai în unele aşezări de rudari la marginea cîtorva sate.

2. CASA JOASĂ SIMPLĂ

Aşezată pe o temelie de piatră mai mult sau mai puţin dezvoltată, casa veche joasă este construită din lemn şi are planul compus din două încăperi cu o singură intrare.

Faţada acestei case se distinge prin existenţa unor prispe parţiale, construite în consolă pe capetele cîtorva din grinzile tălpii casei lăsate mai lungi în mod special. Această prispă, numită «laviţă», deoarece este făcută din scînduri groase, se întinde numai în dreptul uneia din camere, de obicei în dreptul camerei de locuit. Scara, de piatră sau de lemn, urcă direct la uşa primei încăperi «la foc». «Laviţa», cînd se întinde pe toată faţada, devine prispă în consolă cu trei stîlpi sculptaţi, iar cîteodată şi «sală», adică prispă cu pălimar de lemn uneori traforat, alteori masiv, din grinzi chiar.

Casa joasă veche nu cunoaşte prispa dezvoltată pe mai multe laturi. Chiar cînd este închisă, ca «sală», aceasta nu se întinde decît de-a lungul faţadei.

Casa joasă vîlceană a evoluat şi ca plan şi ca elevaţie pînă la casa cu trei încăperi şi prispă cu pălimar şi stîlpi zidiţi, cu sau fără arcade de cărămidă. Se ajunge astfel şi la prispa cu şapte goluri şi la prispa pe două laturi.

3. CASA ÎNALTĂ

Casa veche înaltă nu este răspîndită uniform, ci se localizează pe o arie relativ restrînsă şi anume pe valea Tăriia-Olteţ, unde se întîlnesc cele mai multe şi mai reprezentative tipuri de case înalte. Casa înaltă prezintă întotdeauna la nivelul superior o «sală» pe stîlpi cu pălimar şi două încăperi, şi are două variante principale, dacă este considerat soclul acesteia:

a) casa înaltă construită pe parter de lemn ;

b) casa înaltă construită pe soclu de zidărie.

Casa înaltă construită pe parter de lemn este asemănătoare cu casa gorjană. Pereţii din grinzi de lemn ai parterului continuă aceiaşi pereţi ai încăperilor de la etaj, astfel încît sala etajului, foarte largă, rămîne în consolă sau se sprijină pe stîlpi bătuţi direct în pămînt ori îmbinaţi în tălpile casei. Parterul cuprinde o pivniţă pentru fructe, butoaie şi provizii. Caracteristică pentru pivniţă este uşa alcătuită ca şi în Gorj dintr-o «limbă» centrală demontabilă şi două «aripi» masive. De cele mai multe ori, pivniţa este construită din lemn de stejar, ca şi uşa.

Casa înaltă construită pe soclu de zidărie se ridică cu 1,50 m pînă la 2 m de la nivelul solului. Acest soclu, în continuarea pălimarului sălii de la etaj, închide pivniţa puţin săpată în care se intră printr-un gîrlici închis de cele mai multe ori cu o uşă în zăbrele. Prispa cu pălimar poate fi uneori şi în consolă total sau parţial, cu scară directă exterioară. Ambele variante au prispa de sus extinsă pe două sau chiar trei laturi.

Plastica acestui tip de casă este deosebit de atrăgătoare, putînd fi socotită, ca distribuţie şi proporţie, un model amintind în lemn culele, şi o realizare de seamă a meşterilor constructori locali.

Acest tip de casă a evoluat în casa nouă cu două niveluri, cu săli pe stîlpi şi parapete de zidărie, cu cosoroabe aparente sau tencuite. Alteori apar arce zidite în plin cintru sau trilobate, distribuite uneori judicios şi armonic pe cele două nivele.

4. CASA CU FOIŞOR

Casa vîlceană cu foişor este poate cel mai izbutit tip de casă romînească. Ea a atras privirile şi interesul pictorilor noştri celor mai de seamă. Adaptată unui climat moderat ca temperatură şi totuşi schimbător, prin foişorul care este de fapt un spaţiu de locuit semiadăpostit şi legată de economia unei regiuni pomicole şi viticole, casa vîlceană cu foişor este perfect integrată în peisajul şi în viaţa locală.

Casa veche cu foişor se prezintă sub două variante principale:

a) casa joasă cu foişor ;

b) casa înaltă cu foişor.

Casa joasă cu foişor continuă tipul vechi de casă joasă simplă, la care se adaugă construcţia laterală a foişorului, aşezat de obicei în stînga casei. Foişorul este sprijinit pe un zid scund de piatră, spaţiul de sub el rămînînd gol, şi este legat cu «laviţa» sau prispa, care se întinde de-a lungul restului faţadei. Intrarea în foişor se face totdeauna din prispă prin cîteva trepte aşezate lateral foişorului sau în capătul prispei.

Casa înaltă cu foişor are un soclu puternic de zidărie a cărui înălţime atinge adeseori 2,50 m. Foişorul are pălimarul construit fie din zidărie, ceea ce măreşte impresia de masivitate, fie din scîndură de fag ulucită. Masivitatea soclului contrastează cu spaţiul aerat al părţii de sus a foişorului, cu stîlpi şi grinzi de lemn sculptat. Aceste case pot avea sau nu, la nivelul superior, sală pe soclu sau în consolă. Intrarea pe o scară repede este de asemenea laterală.

La cele mai noi construcţii, foişorul îşi pierde caracteristicile vechi şi este aşezat către mijlocul locuinţei, avînd de multe ori funcţia de acoperiş al scării de intrare pe sala nivelului superior.

Casele înalte cu foişor au la parter o pivniţă dezvoltată, cu intrarea de obicei prin soclul foişorului, care constituie o anteintrare a pivniţei : «gîrliciul». Pentru a pătrunde în pivniţă, sînt deci două uşi : prima la intrarea în gîrlici, construită cu îngrijire din şipci groase, încrucişate şi îmbinate «la jumătate» (zăbrele), şi a doua la intrarea în pivniţă, construită pe linia peretelui din faţă

al etajului. Această a doua uşă este masivă, puternică, închisă cu lacăte. Între uşi, de-a lungul gîrliciului, se coboară pe cîteva trepte.

5. CASA ÎNTĂRITĂ

Este un produs al vremurilor turburi din epoca orînduirii feudale. Pînă foarte tîrziu oamenii au păstrat în construcţia caselor lor elemente care aminteau nevoia de apărare. Acest tip de casă se întîlneşte mai ales în partea vestică a microregiunii.

Replica ţărănească a tipului fortificat de casă boierească reprezentat prin cule, casa întărită se caracterizează prin prezenţa cîtorva elemente proprii.

În primul rînd, casa întărită este totdeauna un tip de casă înaltă cu sau fără foişor. Ceea ce deosebeşte însă casa întărită de casa înaltă simplă este felul în care scara de acces este apărată printr-un parapet de o masivitate neobişnuită, format din soclul de zidărie şi din pălimarul sălii de la etaj, continuu şi de asemenea din zidărie.

Scara de acces, ascunsă vederii, este închisă de o uşă puternică la intrarea de jos şi de un chepeng în podeaua sălii de sus. Intrarea este plasată întotdeauna lateral. În faţadă, în soclul masiv, este aşezată uşa cu zăbrele a gîrliciului pivniţei, urmată ca şi la celelalte case înalte de o a doua uşă din stejar masiv. Pivniţa are ferestruici înguste la exterior şi largi către interior, tăiate în zidul gros al soclului, construit din piatră alternată cu cărămidă.

Unele din aceste case întărite au în cuprinsul planurilor lor de la etaj mici cămăruţe, construite în aşa fel, încît nu pot fi observate decît cu greu. Acest fel de ascunzători sînt construite uneori în grosimea zidului dintre ferestre.

Casa întărită este un tip vechi de construcţie, de peste 100 de ani, care nu a dat naştere la alte tipuri.

6. CASA CU LEGĂTURĂ

Una din cele mai ciudate construcţii ţărăneşti care se întîlneşte în microregiune şi care atrage atenţia prin arhitectura sa este aşa-numita casă «cu legătură». Acest tip de construcţie constă în legarea a două construcţii printr-un fel de paserelă. Uneori această paserelă este suspendată la o înălţime mergînd pînă la 2 m. Totdeauna ea are un acoperiş separat, din şindrilă.

Casa cu legătură are mai multe variante, după felul construcţiilor care sînt legate şi după unghiul de legătură. Principale sînt două:

a) în partea centrală a microregiunii casa este legată cu un acaret (pivniţă, şopru etc.);

b) în partea nord-vestică, legătura se face între două case de locuit.

Motivarea apariţiei acestei construcţii este diferită în cele două cazuri. În primul caz, ea este dictată de nevoia unei circulaţii comode şi ferite de intemperii şi noroi între casă şi unul din acareturile principale ale gospodăriei. În al doilea caz, «legătura» este dictată de necesităţi de altă natură, ca de pildă exercitarea unei meserii (frînghierie) care necesită un spaţiu foarte lung pentru desfăşurarea firelor de cînepă. În acest fel, spaţiul rezultat prin legarea sălilor caselor respective printr-o paserelă atinge uneori lungimea de 20 m şi chiar mai mult.

Tipul de casă cu legătură are o evoluţie care se continuă şi azi. Au fost înregistrate case înalte noi, prevăzute cu o astfel de paserelă care face legătura între casă şi bucătăria de vară sau magazie. La noile case cu «legătură», paserela este închisă perfect cu un geamlîc şi este în acelaşi timp locul pe care se desfăşoară o bogată ornamentaţie în traforaj.

Acest tip de casă se întinește și spre vest, în Gorj, și sub alte forme spre est, în zona vecină a Argeșului, pînă la Dîmbovița.

7. CASA - FÎNĂRIE - GRAJD

Un tip nou de casă des întîlnit este tipul combinat de construcție în care casa de locuit redusă uneori la o cameră, grajdul mic și fînăria de deasupra sînt construite sub același acoperiș.

Apariția acestui tip de construcție (vechimea caselor de acest fel înregistrate nu trece de 10—15 ani) trebuie legată de împuținarea continuă a lemnului de construcție și de micșorarea loturilor. Oamenii au trebuit să-și construiască toate elementele gospodăriei pe o suprafață mai mică și nici nu au avut la îndemînă suficient material lemnos.

Tipul de construcție combinată apare și în alte regiuni ale țării, tot ca un fenomen recent (Moldova de nord, Muscel etc.). El nu pare să aibă vreo legătură cu tipul asemănător mai vechi din Hunedoara sau Năsăud ce se poate atribui unei influențe a gospodăriei săsești.

8. CASA JOASĂ ÎN UNGHI

Cel mai recent tip de casă, ale cărui numeroase exemplare se găsesc astăzi în construcție, estel casa joasă executată complet din zidărie de cărămidă și dezvoltată în unghi drept: o tindă și două camere în linie la fațadă spre drum, o cămară și o bucătărie, uneori încă o cameră, în prelungirea unei fațade laterale — deci perpendicular pe drum — spre curte.

De vădită influență orășenească, ca plan, elevație și decorație, acest tip nou de casă înlocuiește prispa sau sala de pe întreaga fațadă principală, uneori cu un foișor de intrare — deci cu gol în ax — pe coloane susținînd diverse arce, alteori cu un simplu «décroche» cu arcaturi, pilaștri și coloane angajate încadrînd intrarea. În schimb el păstrează totuși, cel mai adesea, pe fațada în unghi spre curte, pe una sau pe ambele laturi ale unghiului, vechea prispă cu stîlpi și pălimar de lemn.

Este un tip hibrid ieșit din dezvoltarea naturală a unor case noi ce se încadrează în tipurile de «casă joasă» sau «casă înaltă» arătate mai sus.

De asemenea acest tip nu pare să aibă vreo legătură cu unele rare exemple de case joase sau înalte vechi, dezvoltate însă cu fațada principală în unghi și păstrînd prispa pe ambele laturi ale acestei fațade. Această formă este legată și de așezarea casei vechi către fundul lotului.

ORNAMENTAȚIA ÎN ARHITECTURA ȚĂRĂNEASCĂ VÎLCEANĂ

Ornamentația caselor vechi vîlcene se reduce la cioplirea stîlpilor prispei și foișorului și a grinzii principale a prispei, numită «corună». Spre deosebire de «crestăturile» gorjene care dantelează volumele, «ciopliturile» vîlcene se opresc în general la crearea unor volume rareori «crestate» în detaliu. Astfel este remarcabilă împărțirea stîlpului în trunchiuri de octaedri, separați sau nu printr-un fel de brățări și ușor teșiți pe muchii. Lemnăria sculptată apare mai ales în centrul și nord-vestul microregiunii.

În estul microregiunii, apare la casele vechi ornamentația în tencuială albă, uneori colorată. Principalele motive decorative folosite sînt : cercul dințat în care se înscrie exagonul stelat, format din arce de cerc și care simbolizează soarele, siluete de păsări și stilizări vegetale, dintre care preferate sînt bradul și

viţa de vie. «Brăduleţul», în special, stilizat în glastre sau cu rădăcini, decorează în zona centrală a microregiunii faţada dinspre drum a caselor. Nu lipsesc motivele geometrice şi nici repetările lor în frize, precum şi numele proprietarului şi data construcţiei.

Dacă ornamentaţia casei vechi vîlcene este redusă, simplă, chiar sobră, ea este dominată de plastica generală a acestei case, de raportul diverselor volume: plinurile încăperilor şi soclului şi spaţiile semiadăpostite ale prispei şi foişorului. Astfel încît prispa, sau «sala» şi foişorul, piese constructive şi funcţionale, devin în acelaşi timp elemente ornamentale majore ce fac legătura între corpul casei şi elementele ornamentale de detaliu: ciopliturile în lemn şi decoraţia în tencuială.

Prispa şi foişorul cu stîlpii lor subţiri de lemn, cioplіţi sau nu şi distribuiţi la distanţe uşor inegale, lasă să se întrevadă în penumbră corpul casei decorat sau nu în tencuială.

Vechiul foişor vîlcean, de plan pătrat, dezvoltat şi bine încadrat în volumul casei şi prispă, are cîte două deschideri pe cele trei laturi libere ale lui, astfel încît în faţadă el prezintă un plin în ax. Plasat de regulă în stînga casei (pentru observator), foişorul vechi este acoperit în trei ape de aceeaşi pantă şi la acelaşi nivel cu acoperişul casei. La casele mai dezvoltate el se plasează în axul faţadei.

Trebuie remarcată în această microregiune marea frecvenţă a foişorului la casa ţărănească, alături de frecvenţa foişorului în arhitectura monumentelor religioase şi civile. În adevăr, cunoscutele şi frumoasele foişoare de la mănăstirile Cozia, Horezu, Sărăcineşti, Dintr-un lemn etc. nu se mai regăsesc spre Gorj sau spre Argeş-Muscel şi, în aceleaşi direcţii, nici o atît de mare răspîndire a foişorului ţărănesc. Constatînd coexistenţa acestor două foişoare — la nivele deosebite de arhitectură — se constată şi asemănarea for funcţională şi plastică: loc de supraveghere, lărgire a accesului, avansare şi ridicare peste gîrliciul pivniţei, dezvoltat pe plan pătrat, cu plin în ax şi loc de deosebită ornamentaţie.

În schimb, la casele noi se pierde în general valoarea plastică şi funcţională a foişorului — uneori dezvoltat în lăţime cu trei goluri în faţadă şi cîte unul lateral, alteori redus la un foişor de intrare sau chiar la un «décroche» de marcare a intrării. De cele mai multe ori acest foişor este acoperit separat de acoperişul casei — la un nivel ridicat şi cu alte pante faţă de acesta.

Casele noi vîlcene au o gamă mai bogată de elemente decorative. Ele preiau cioplitura şi ornamentul în tencuială, dar în forme schimbate; cioplitura cu «cuţitoaia» de mînă se înlocuieşte cu o fasonare prea îngrijită, rigidă, iar modelarea în tencuială se înlocuieşte printr-o decupare riguroasă, de cele mai multe ori cu ajutorul tiparelor. Ca şi metodele de confecţionare — nu de creaţie — parte din motivele ornamentale sînt rezultatul unor influenţe orăşeneşti.

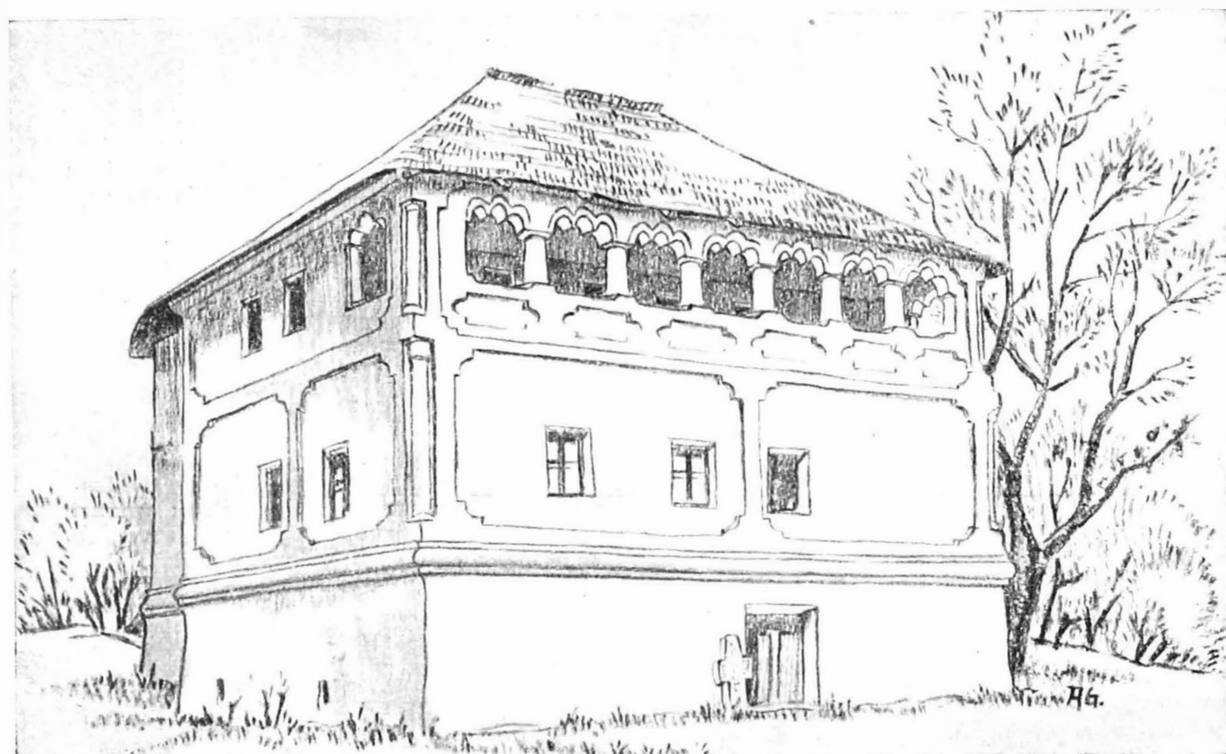
Ornamentaţia care apare exclusiv la casele noi este traforul, ca transformare şi generalizare a decupării pe marginel a scîndurilor ulucite ce intrau în construcţia pălimarelor. Traforajul nou, obţinut prin ferăstrău, mult mai detaliat şi înflorat, de cele mai multe ori după şablon, împodobeşte încă pălimarele, consolele, «războaiele», dar mai ales — în sudul microregiunii — frontoanele foişoarelor de tip nou, acoperite în două ape şi aşezate în axul casei. Traforul pălimarelor ajunge uneori la o fineţe deosebită, ca la Pietrari.

O schimbare esenţială în aspectul caselor noi vîlcene — ca plastică în general, dar şi ca ornamentaţie — este întrebuinţarea cărămizii, material nou de construcţie. Se poate spune că astăzi în Vîlcea şi pe Olt este pe cale de a se forma o nouă plastică a arhitecturii ţărăneşti şi anume aceea a caselor cu coloane şi arcade. Păstrîndu-se prispa la parter şi sala la etaj, în cazul caselor înalte,

cu toată diversitatea tipurilor de faţadă cu coloane — cilindrice, tronconice, galbate etc. — şi cu arcade — în plin cintru, în acoladă sau trilobate, se păstrează de cele mai multe ori o unitate plastică. Meşterii ţărani îmbină în mod armonios pe cele două niveluri ale casei diferite deschideri şi forme de goluri, plinuri şi arcade, creînd o ordonanţă. Apar astfel la nivelul inferior stîlpi şi platbande, iar la nivelul superior arcade în plin cintru pe coloane, sau dacă la nivelul inferior s-a pornit cu arcade în plin cintru, nivelul superior se rezolvă în arce trilobate etc.

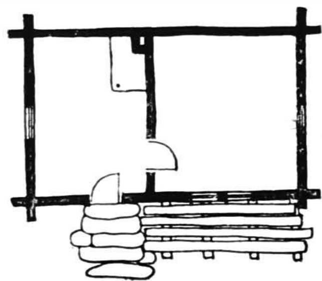
Sistemul ornamental al caselor noi este îmbogăţit şi prin apariţia unei supraînălţări a zidului deasupra grinzii principale — a cosoroabei sau a arcelor ; se realizează astfel sub cornişă un antablament, numit în zona vecină a Argeşului «război» — pentru asemănarea construcţiei lui din pod cu spetele războiului de ţesut. Acest antablament devine locul preferat al unei desfăşurări ornamentale: tencuială, colorată de cele mai multe ori, tîmplărie, consolete, traforuri sau numai profiluri.

Microregiunea este foarte bogată în mici biserici de ţară de diferite vechimi, de lemn sau de zid, avînd toate prispă — pridvor — pe faţada intrării, iar cînd sînt de zidărie şi tencuite, sînt pictate şi în exterior. De asemenea microregiunea este bogată în troiţe din lemn sau piatră — cruci votive, izolate sau grupate la răscruci de drumuri. Caracteristice sînt troiţele de lemn, tăiate dintr-un copac întreg, profitîndu-se de o ramificaţie a lui, ca şi acoperişurile lor de şindrilă, în afară de marea diversitate de forme cioplite, îmbinate şi pictate.

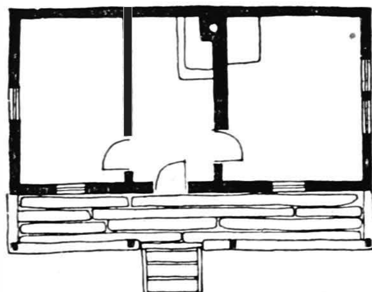

4. Cula veche din Măldărești.

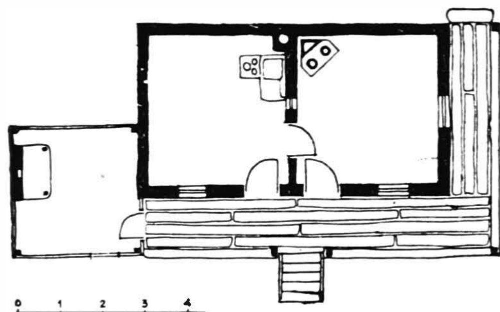
VÎLCEA

5. Tip de plan foarte vechi cu două încăperi: «la foc» şi «celar» (devenită odaia de locuit), cu laviţă — prispa în consolă fără stîlpi şi pălimar — în dreptul «celarului».

6. Tip de plan vechi cu trei încăperi, cu prispa în consolă pe întreaga faţadă, cu stîlpi la distanţă inegală şi cu pălimar.

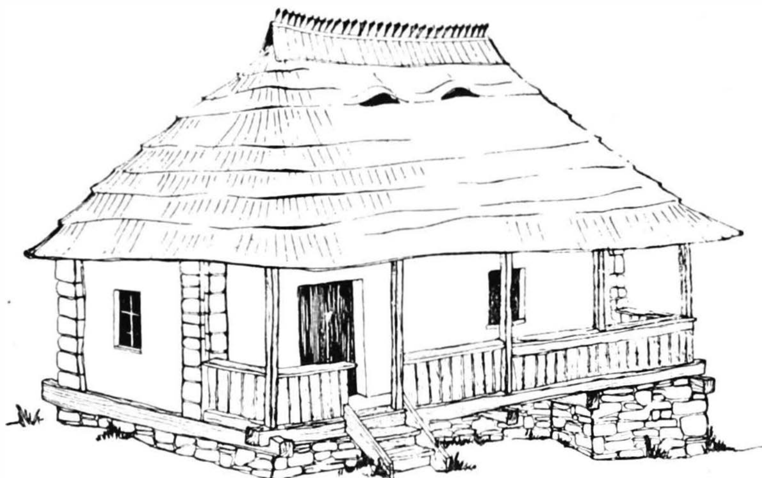
7. Tip de plan vechi cu două încăperi despărţite printr-un zid median de piatră; intrări separate din prispa dezvoltată pe două laturi, cu stîlpi şi pălimar. Adaos ulterior, cu vatră.

8. Casă veche şi poartă sculptată la Oteşani. Intrarea prin capătul din fund al prispei cu trei stîlpi simpli văruiţi şi pălimar ulucit, pe soclu plin. Stîlpii porţii acoperite, sculptaţi cu torsade.

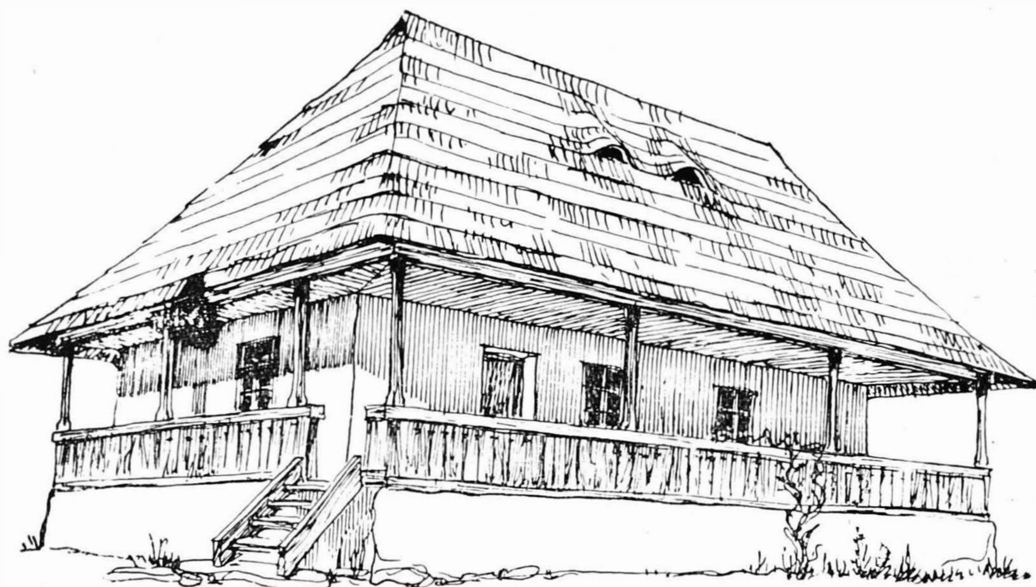
9. Casă veche joasă cu o singură încăpere, cu «laviță», cu scara de piatră dînd direct la ușa de intrare. Oteșani.

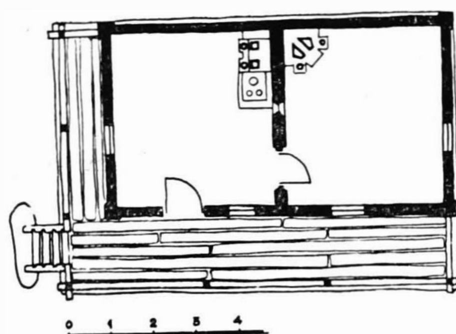

10. Casă veche joasă cu două încăperi și o singură intrare. Prispa în consolă și golul de sub ea umplut parțial cu piatră. Oteșani.

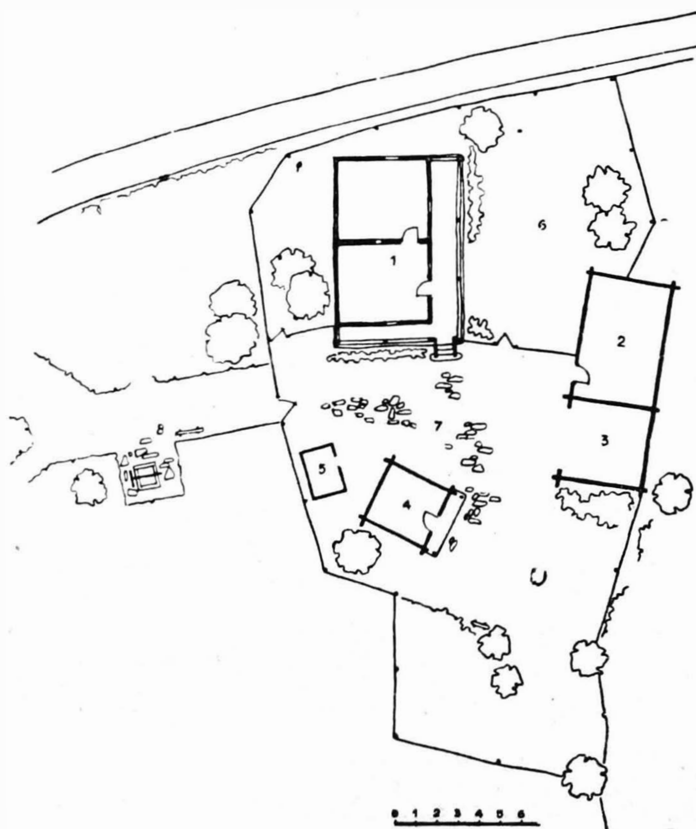

11. Casă veche joasă cu prispa în consolă, cu stîlpi cioplíți și văruiți, fără pălimar; polată laterală în prelungirea peretelui fațadei. Oteșani.

12. Casa lui Dumitru Lungulete din Horezu. Două încăperi mari, cu o singură intrare şi cu sobe dezvoltate pe zidul median de piatră ; prispa pe două laturi cu stîlpii aşezaţi la distanţe descrescînde pe latura lungă ; pălimar de lemn pe soclu de piatră.

13. Gospodăria lui Dumitru Lungulete din Horezu, cu casa şi acareturile dispuse la unghiuri diferite şi cu curţi diferite:

1 — casa de locuit; 2 — grajd; 3 — şură; 4 — pivniţă veche; 5 — coteţ; 6 — grădină; 7 — bătătură; 8 — fîntînă.

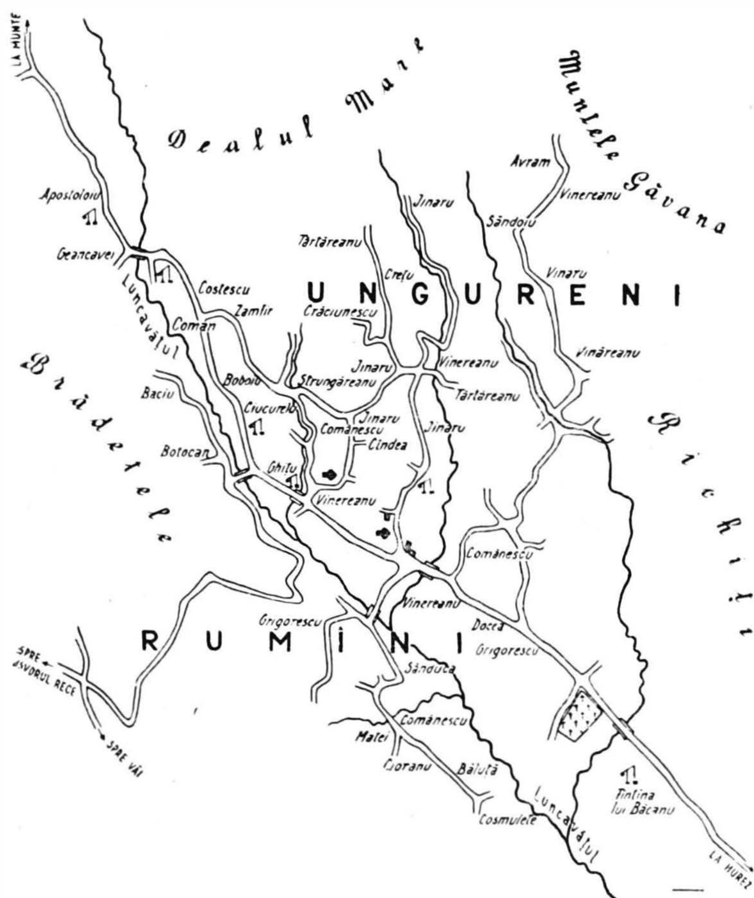

14. Casă cu prispă pe soclu plin, cu pălimar şi stîlpi aşezaţi la distanţe descrescînde, de la drum spre interior, cu «război» simplu văruit. Cîrstăneşti.

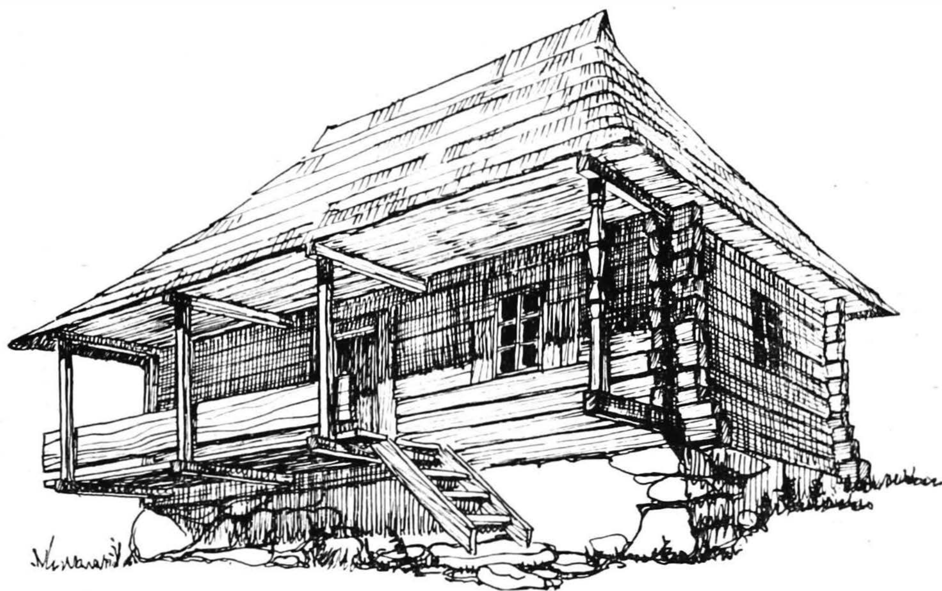
15. Casă cu prispă pe soclu de piatră mai înalt; pălimar traforat aplicat pe un al doilea rînd de scînduri; «război» subliniat de scînduri traforate şi colorate între stîlpi. Cîrstăneşti.

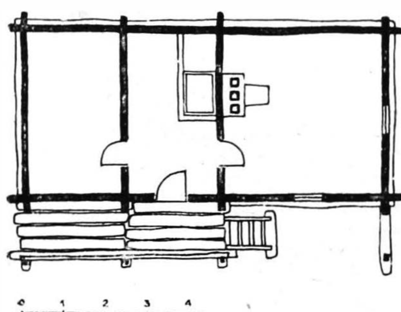
16. Casă nouă cu prispă pe două laturi și șapte goluri în fațadă, cu coloane cilindrice între stîlpi pătrați. Sărăcinești.

17. Casă nouă cu prispa pe soclu de piatră mai înalt. Șase arcade în plin cintru pe coloane de zidărie; acoperiș de șiță. Olănești.

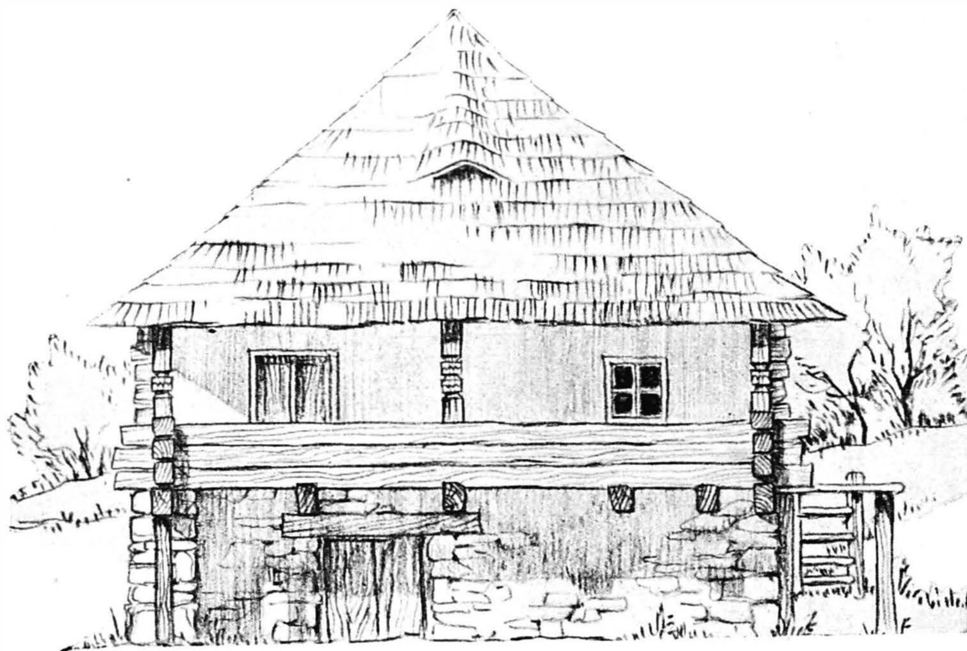

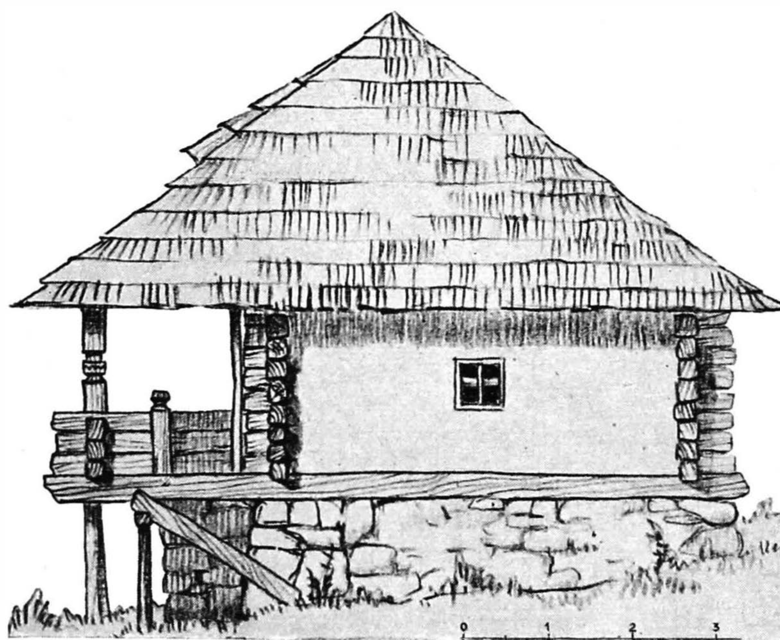
18. Vaideeni, sat risipit de ciobani, mocani şi vîlceni, la nord-vest de Horezu. Alcătuit din două crîngături principale: Rumîni şi Ungureni, şi mai multe cătune.

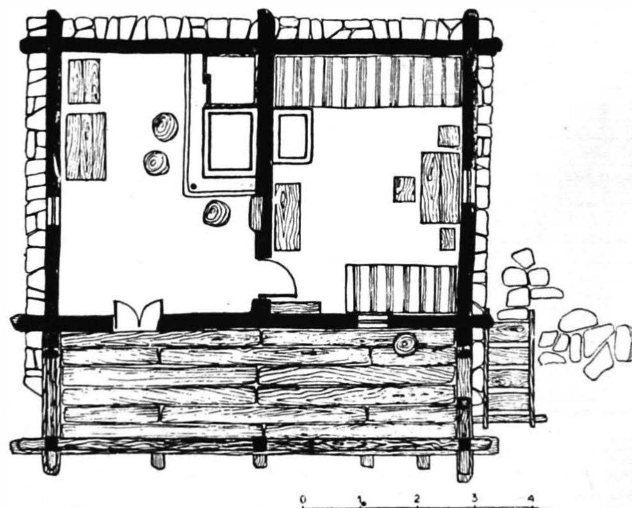

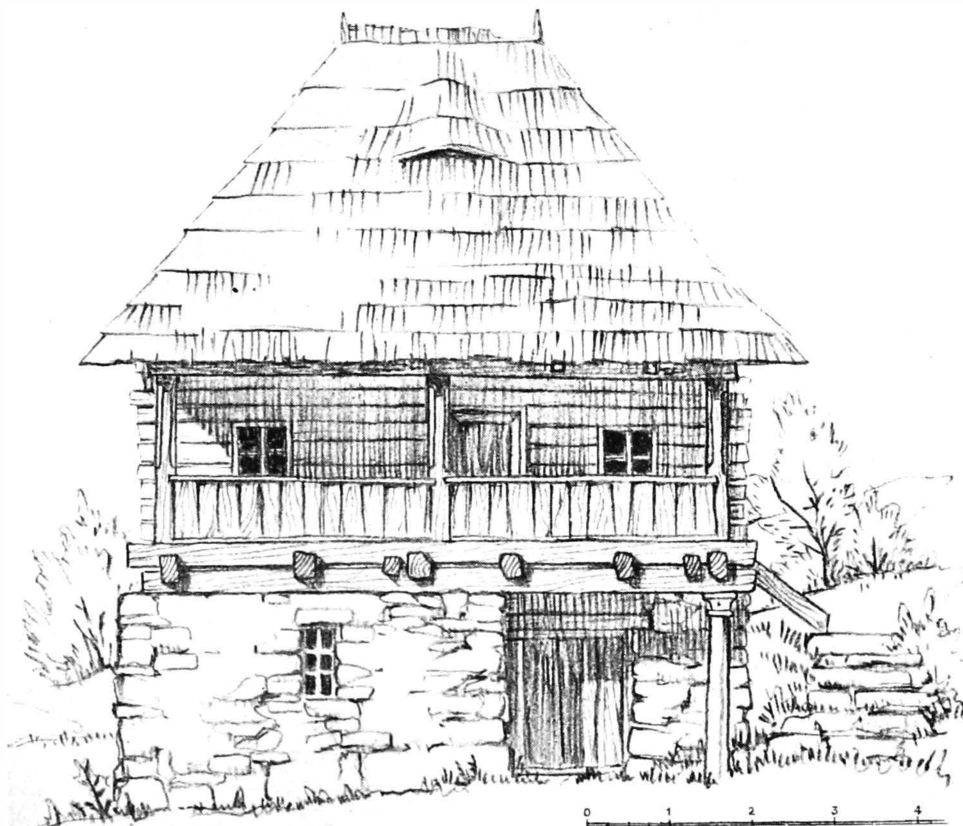
19. Casa lui Ion Jinaru — după nume venit de la Jina. Casă cu trei încăperi construită din bîrne pe soclu de piatră, cu prispă parţială în consolă, cu scara în continuare adăpostită sub acoperişul casei — pînă la întregirea prispei, pe care o indică stîlpul cioplit suspendat în colţ.

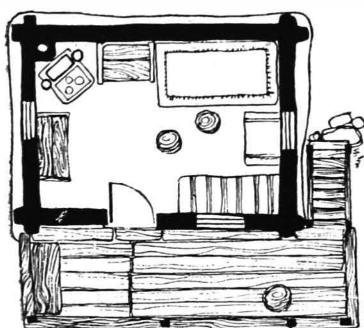
20. Casa Ioanei Sinca. Cele două încăperi, pe soclu de piatră, cu pivniță și sala largă în consolă, constituie un plan pătrat. Cei trei stîlpi ușor crestați ai prispei stau pe un pălimar de bîrne așezate în lung. Cătunul Popii.

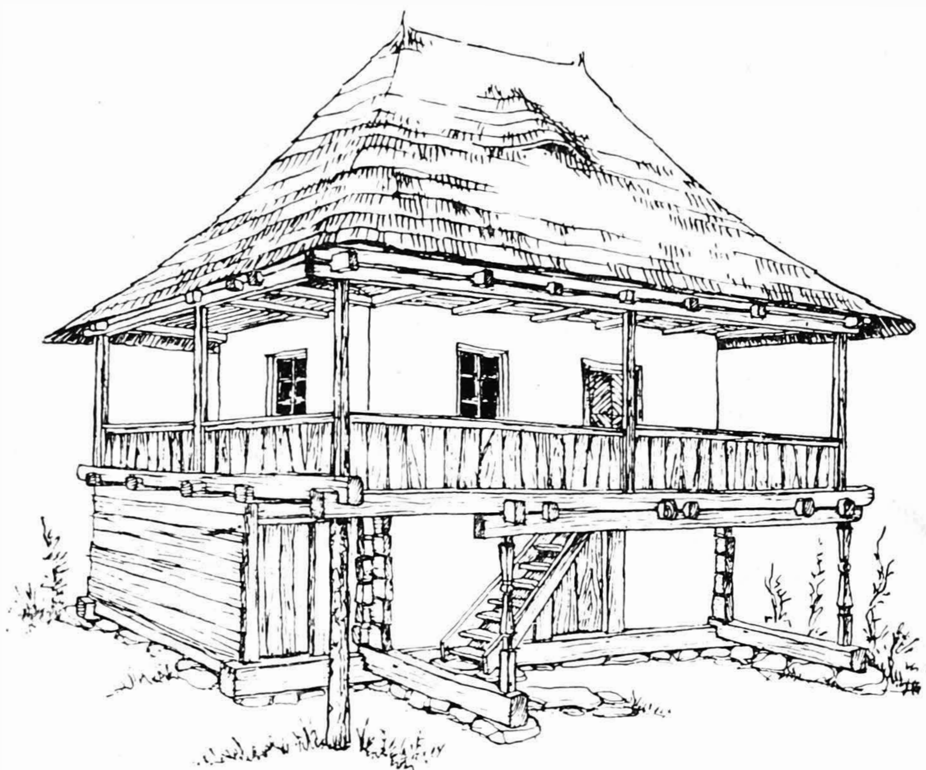

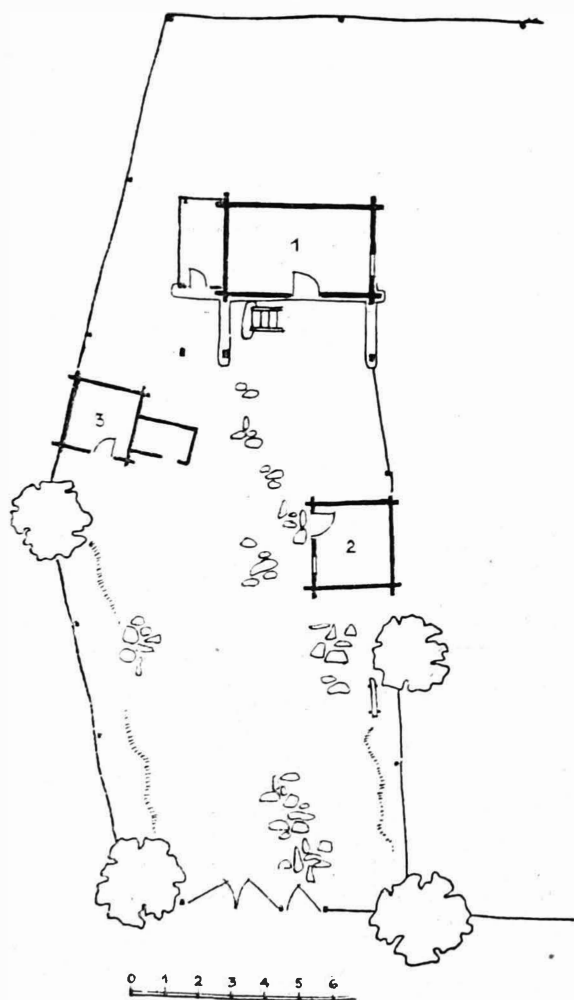
21. Casa lui Gheorghe Sărdăroiu, construită din bîrne aparente pe soclu înalt de piatră. Prispa cu trei stîlpi și pălimar ulucit. Cătunul Ursani.

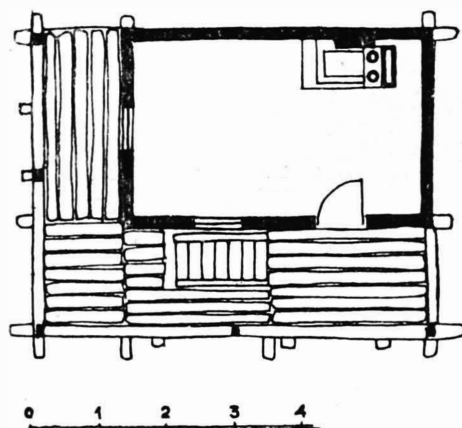

22. Casa Mariei Cosma, cu cîte o singură încăpere la cele două niveluri, cu prispa susținută pe stîlpi, cu stîlpii nivelului superior cioplițí, pălimarul prispei în «ocnițe». Slătioarele.

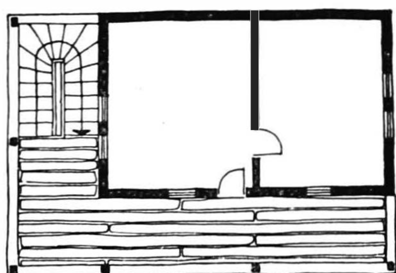

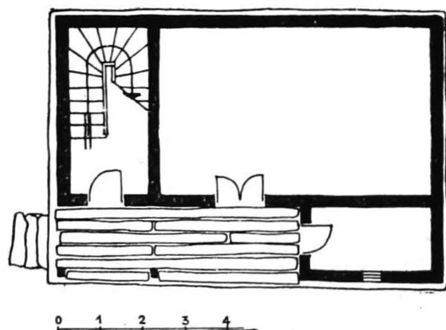
23. Gospodăria Mariei Hoanţu, din Horezu. Casa aşezată în fundul lotului, pentru supravegherea acareturilor, este construită pe două niveluri din bîrne de lemn amintind tipul gorjan. În soclu, o pivniţă cu uşă de stejar masiv şi o închidere ulterioară cu scînduri a prispei laterale. La nivelul superior o singură încăpere înconjurată pe două laturi de o sală largă sprijinită pe stîlpi. Scara de acces sub sală:

1 — casă; 2 — grajd; 3 — pivniţă şi coteţ

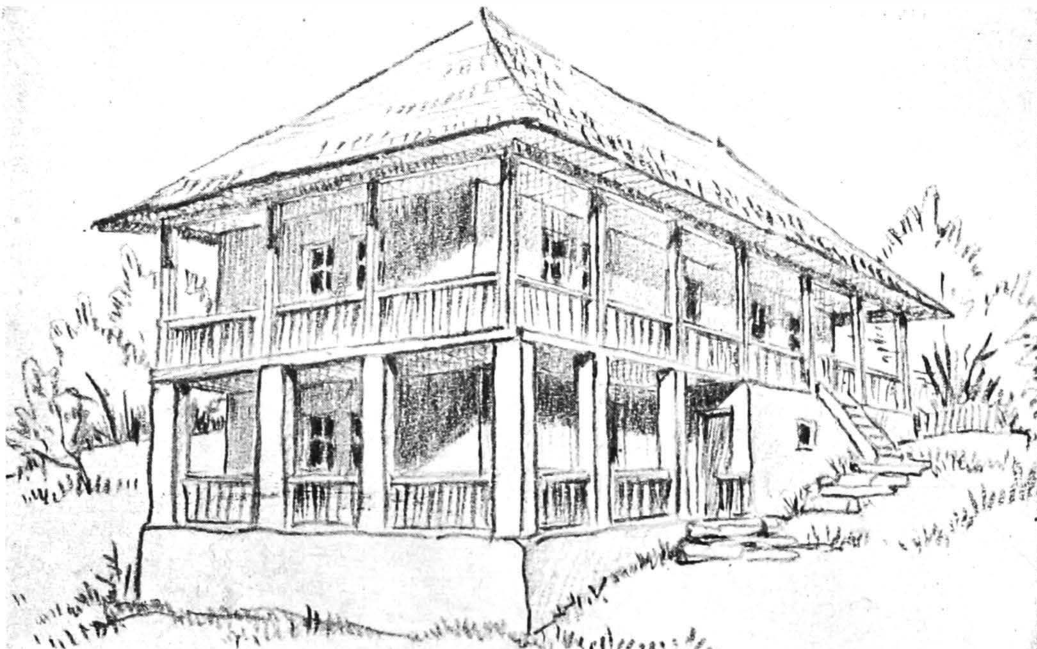
24. Casă veche cu «sala» parțial în consolă și parțial pe gîrliciul pivniței. Scara de intrare alipită fațadei laterale este acoperită de o supralărgire a streașinei, ca în Muscel. Horezu.

25. Casă veche cu sala parțial în consolă pe soclu de piatră cu pivnițe, cu scară de piatră și polată în spate. Horezu.

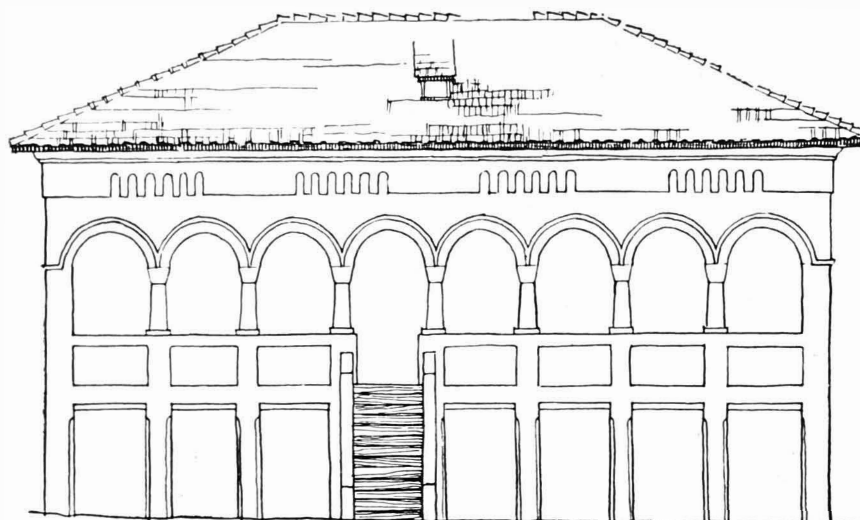

26. Casă veche cu sala etajului pe două laturi ; stîlpi simpli şi pălimar de lemn din scînduri traforate şi şipci formînd cu scîndura în lung decupată, «ocniţe». Prispa parterului, parţială pe ambele laturi, este închisă de plinul bucătăriei spre fundul curţii şi de plinul scării spre drum. Cîrstăneşti.

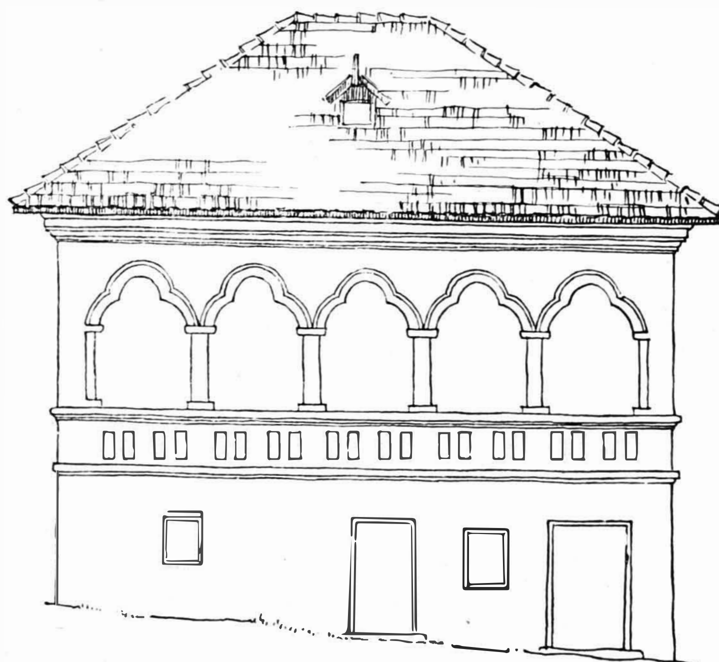

27. Casă de vechime mijlocie construită pe terenul în pantă ce coboară de la drum spre fundul curţii. Parterul parţial cu prispă pe două laturi are stîlpi de zidărie şi pălimar de lemn între ei. Romani.

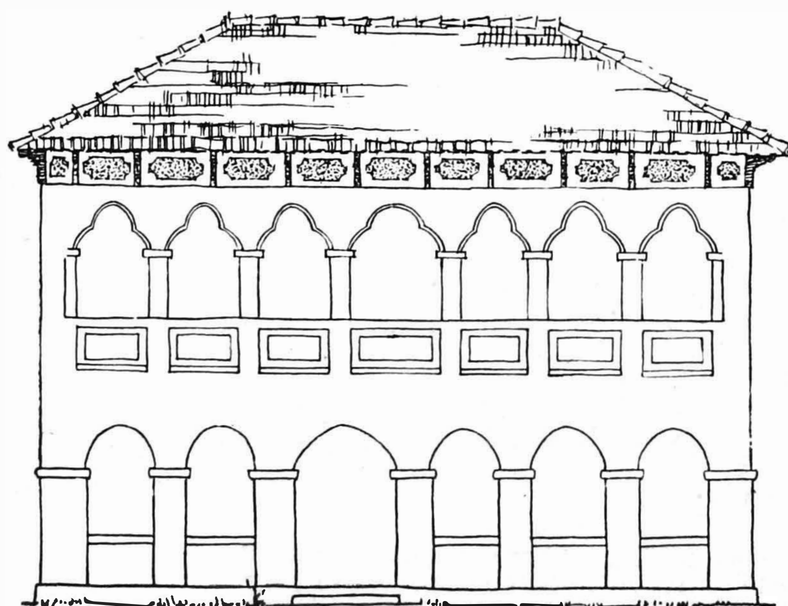
28. Casă veche pe plan dezvoltat: patru încăperi şi sală parţială la etaj, deservite printr-o scară şi un balcon în consolă, sub prelungirea acoperişului. Oteşani.

29. Casă dezvoltată în lung, cu opt travei; la etaj arcade în plin centru pe coloane, la parter deschideri drepte. Accesul la etaj se face pe o scară exterioară, perpendiculară faţadei. Vlădeşti.

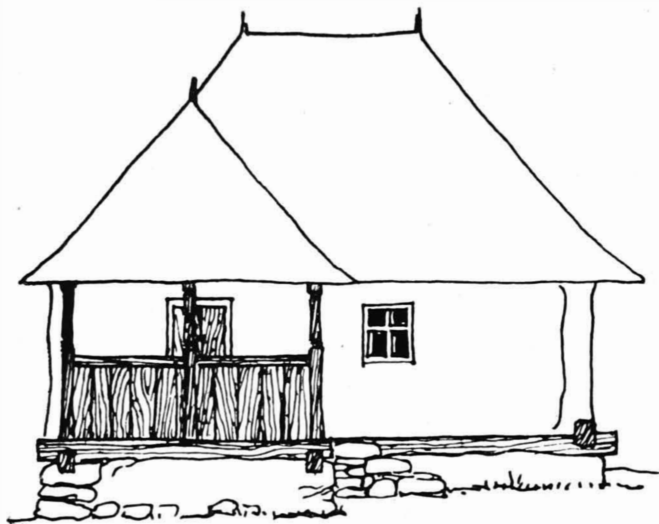
30. Casă cu sala în cinci arcade trilobate pe coloane cu parapet zidit la nivelul superior, pe soclu cu goluri. Cîrstăneşti.

31. Casă foarte înaltă cu sala parterului în şase arcade inegale pe stîlpi laţi de zidărie şi cu sala etajului în şapte arcade trilobate pe coloane; arcada din ax mai deschisă. Oteşani.

32. Casă nouă construită în gospodărie veche. Cinci arcade în plin cintru pe stîlpi la sala parterului corespund celor cinci arcade trilobate pe coloane de la sala etajului. Oteşani.

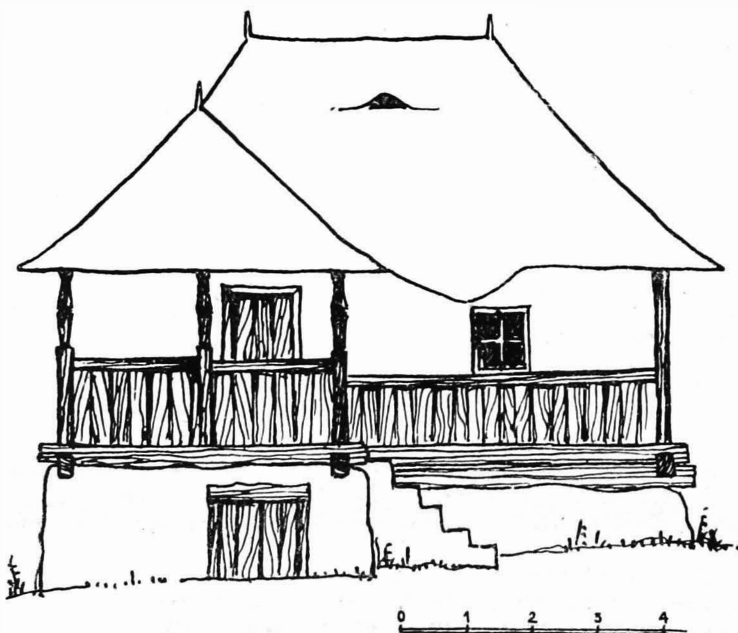
33. Una din cele două case Glăvan ce flanchează în satul Bistriţa intrarea în curtea Mănăstirii, construite în jurul anului 1930. Săli la ambele nivele pe două laturi: spre vest cu nouă goluri, spre sud cu patru goluri.

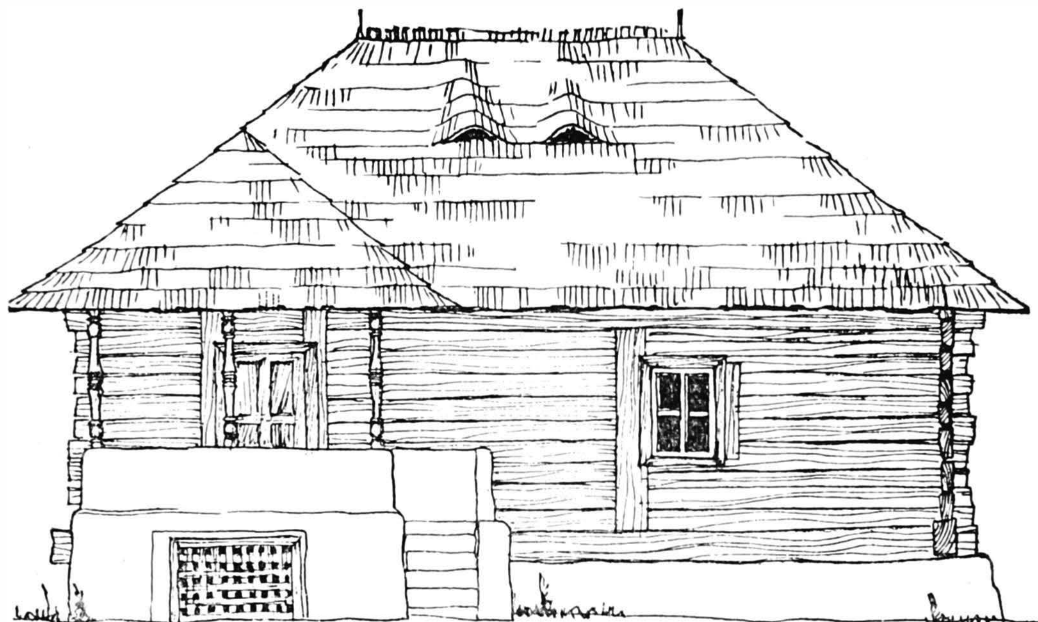
34. Tip de casă veche joasă cu două încăperi, cu foișorul așezat în dreapta casei pe trei stîlpi și cu pălimar de lemn acoperit în trei ape. Intrarea prin foișorul cu trepte laterale.

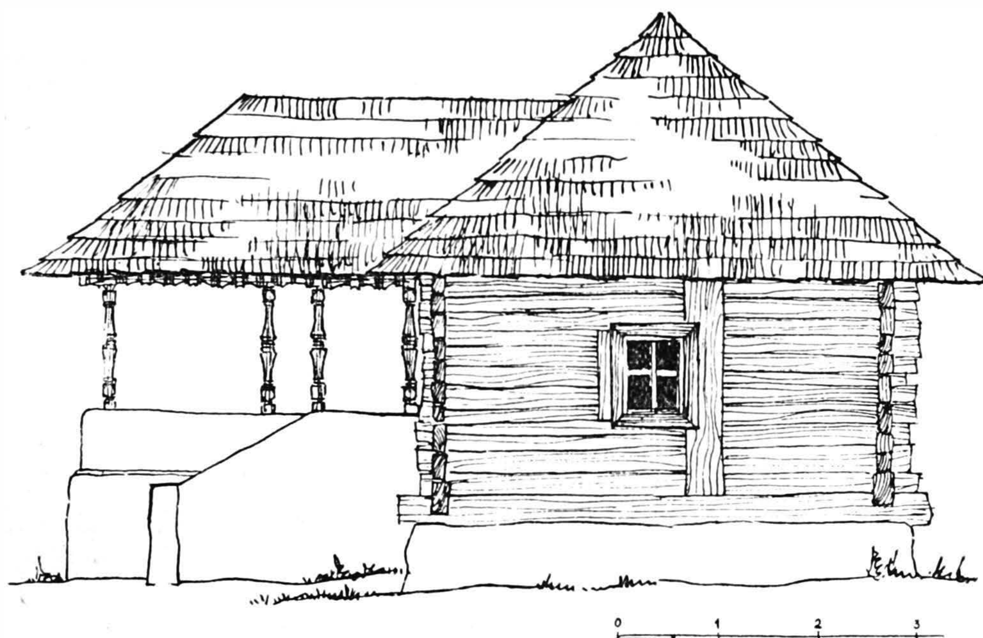

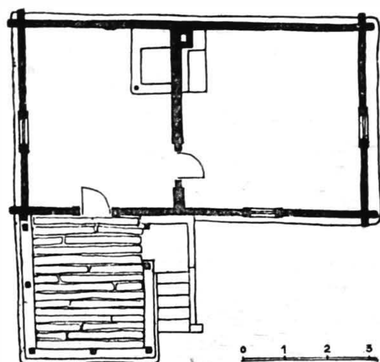
35. Tip de casă veche pe soclu scund cu două încăperi, cu foișor pe trei stîlpi. O scară de piatră alipită de-a lungul foișorului dă acces la ușa de intrare în casă, exterioară acestuia.

36. Tip de casă cu foișor și prispă, cu stîlpi ciopliți la foișor și pălimar de lemn ulucit; scara alipită soclului casei și intrarea în casă prin foișor.

37. Casă construită din bîrne aparente pe soclu de piatră, dezvoltată în lung, cu două încăperi mari despărțite printr-un zid de piatră cu coșul celor două sobe. Foișor îngust, mult ieșit, cu stîlpi și grinzi cioplite pe parapet zidit și soclu scund cu gîrlici. Bîrzoteni (azi în Muzeul Satului).

38. Casă cu foişor dezvoltat în lung pe gîrliciul pivniţei. Stîlpi cioplîţi pe parapetul zidit în continuarea soclului de piatră. Foişorul este uşor retras de la faţa peretelui lateral, dar acoperit prin continuare de streaşină. Scara laterală foişorului de asemenea acoperită prin prelungirea şi lăsarea în polată a streaşinei. Măldăreşti.

39. Casă cu foişor în prelungirea faţadei laterale, cu parapet zidit pe soclul cu gîrlici. Scara alăturată soclului casei, de piatră tencuită, fără parapet. Bodeşti.

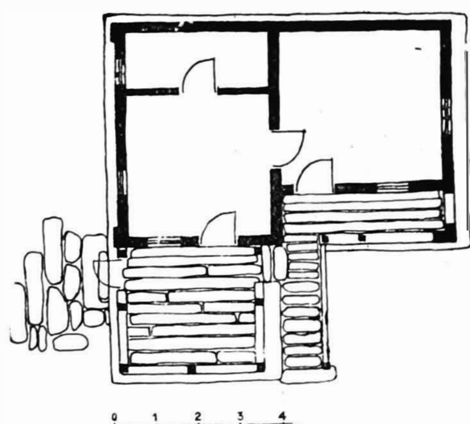
40. Casă dezvoltată în lung, cu foişor lat pe cinci stîlpi de lemn văruiţi şi parapet zidit cu scara alăturată lui urcînd pe prispa cu pălimar de lemn (Vîlcea).

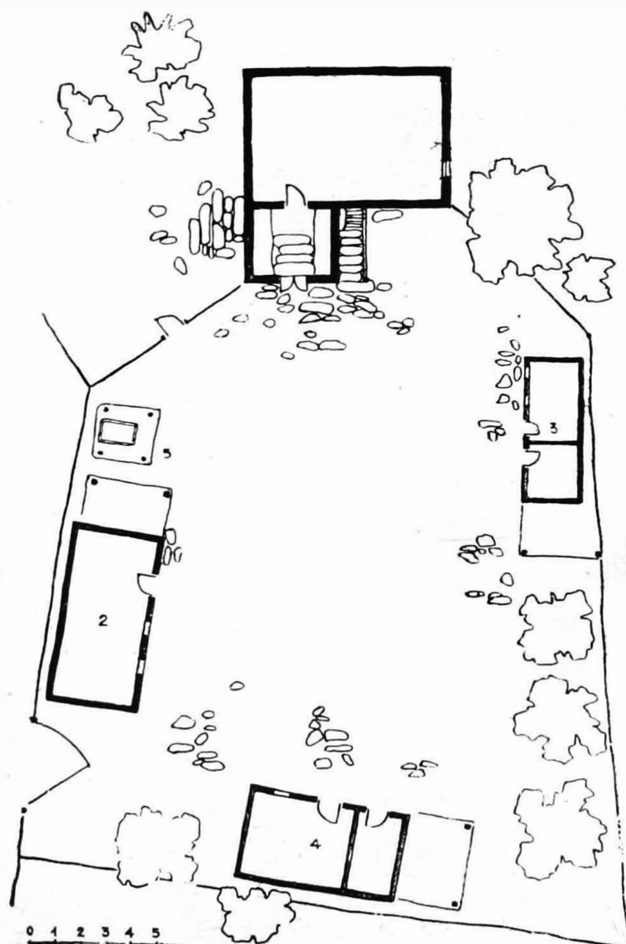

41. Casă cu foişor şi prispă pe soclu de piatră cu goluri, pălimarul foişorului din scînduri ulucite, iar cel al prispei din baluştri de lemn strunjiţi (Vîlcea).

CASA VECHE ÎNALTĂ CU FOIŞOR

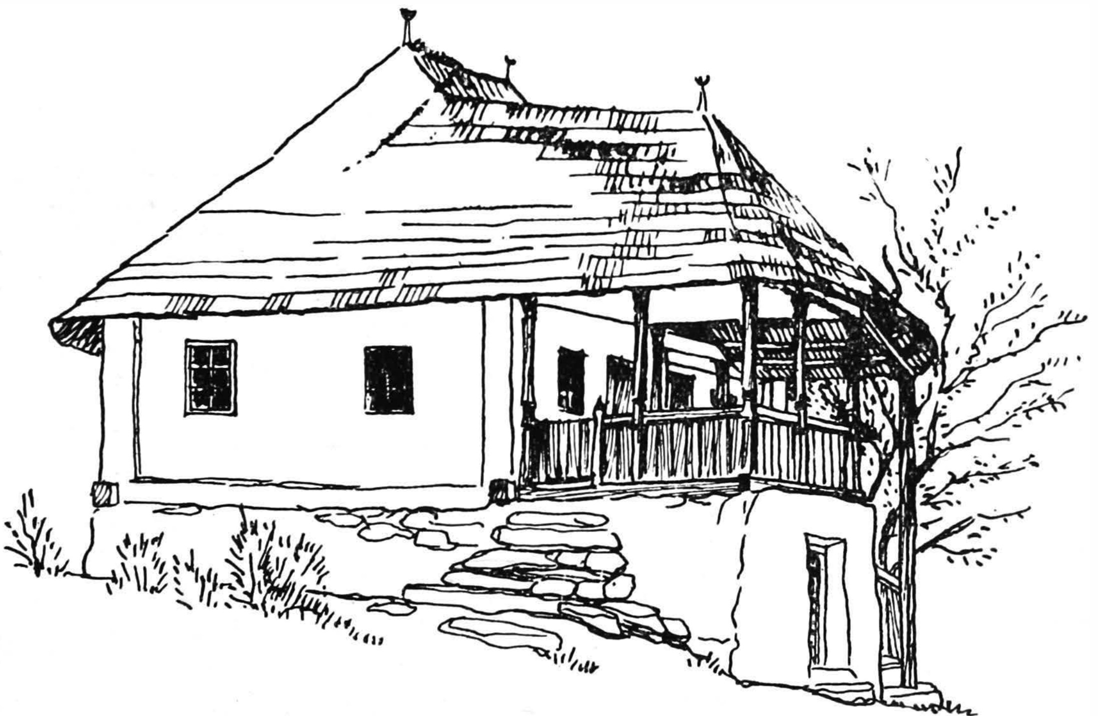

42. Casa lui Ilie Mihăilescu din Vlădeşti, transformată dintr-o casă foarte veche cu foişor şi ascunzători, prin despărţirea într-o veche odaie de locuit, spre fund, a unei bucătării şi prin despărţirea în vechea «odaie curată», spre faţă, a unei prispe cu parapet şi stîlp de colţ zidit. Casa aşezată în fundul lotului neregulat al gospodăriei şi în punctul cel mai înalt supraveghează acareturile spre drum :

1 — casa de locuit (pivniţa); 2 — grajd cu şopron; 3 — coteţe; 4 — bucătărie de vară şi magazie; 5 — cuptor.

43. Detaliul foişorului înalt, cu pălimar din scînduri ulucite şi cu stîlpi uşor ciopliţi, pe soclu înalt de piatră cu uşă în zăbrele la gîrliciul pivniţei. Scara din piatră cu parapet de lemn acoperită de polata foişorului susţinută cu un stîlp înalt.

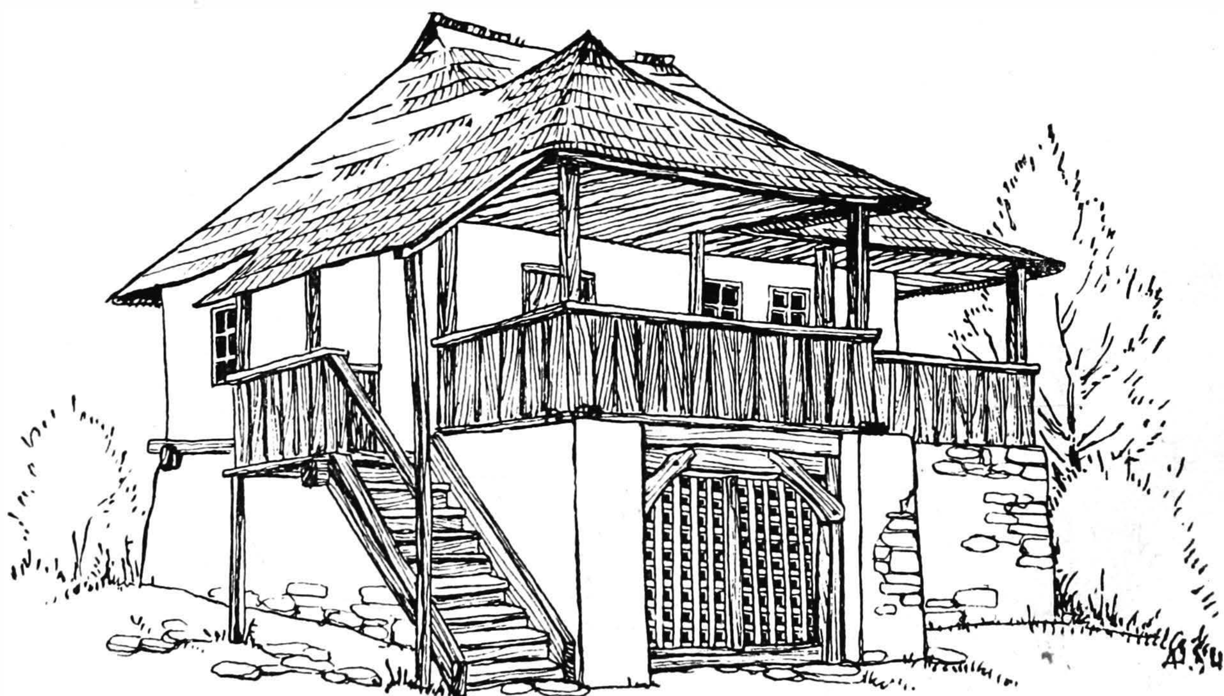
44. Faţada laterală a aceleiaşi case, în denivelare de teren, cu a doua intrare, pe trepte de piatră, direct în foişor.

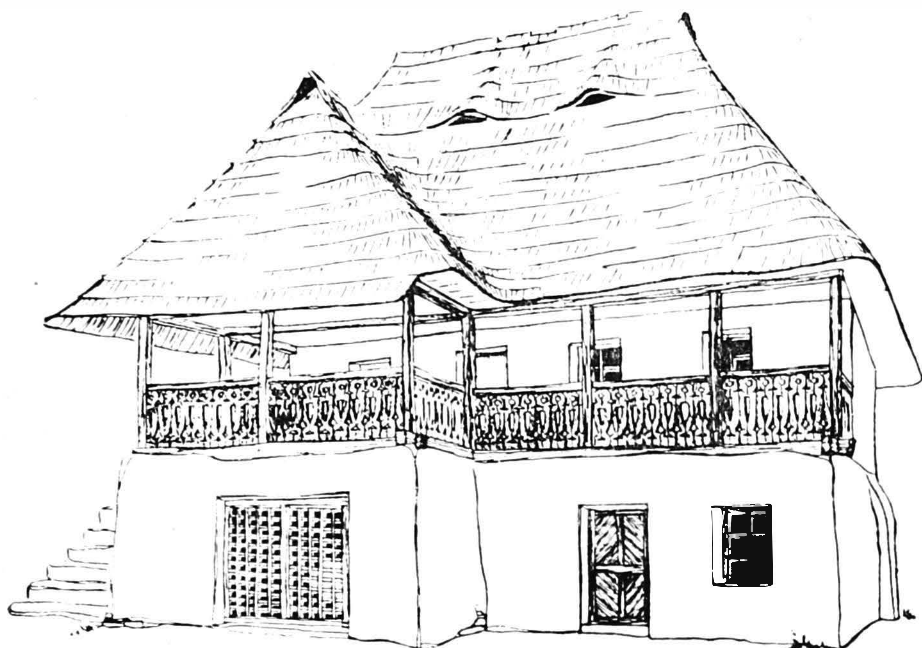
45. Tip de casă cu foișor pe pile de zidărie, cu scară alipită fațadei casei, fără parapet.

46. Tip de casă înaltă, mai nouă, cu foișor pe patru stîlpi și scară alipită fațadei casei, cu mînă curentă de fier.

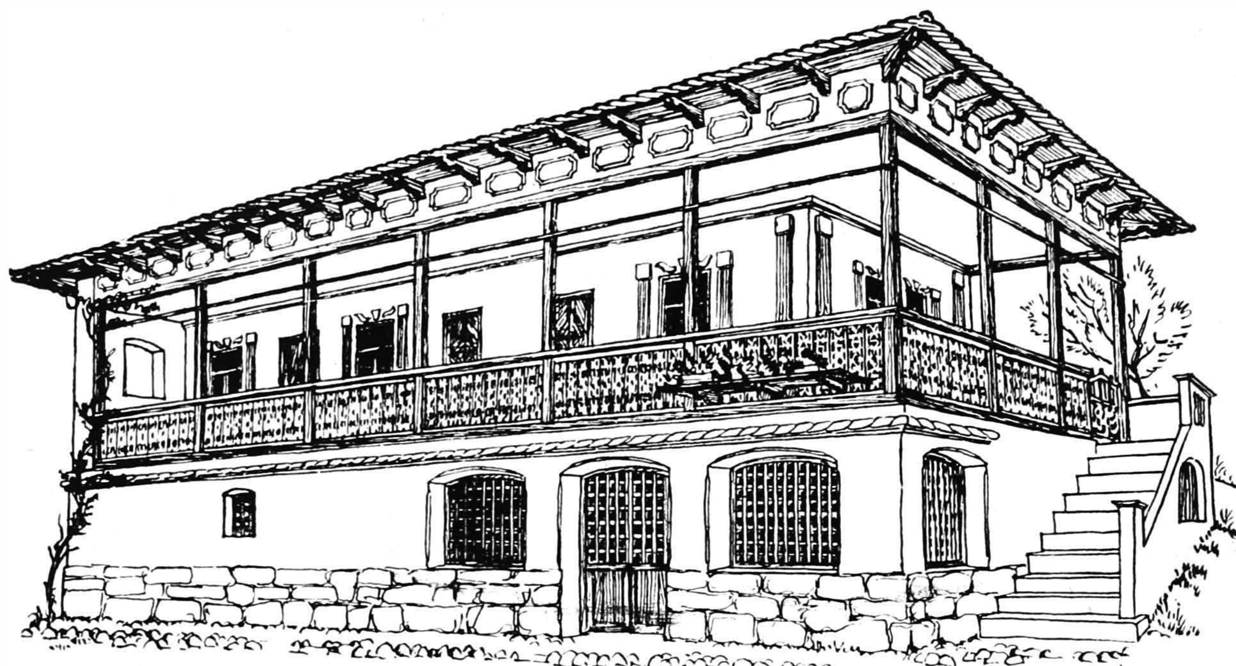

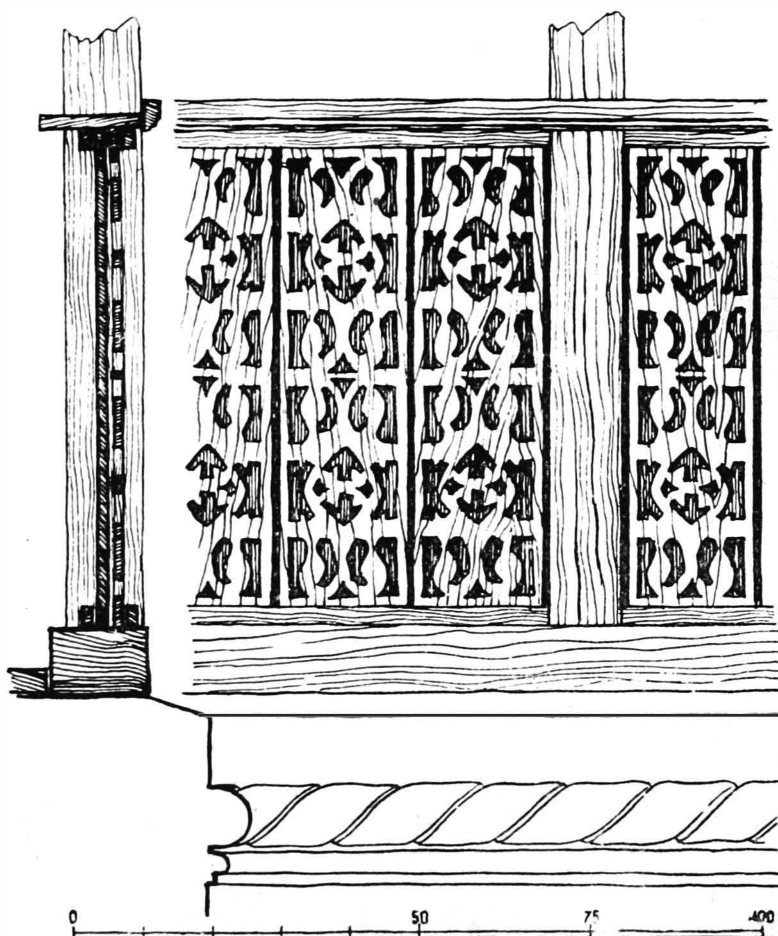
47. Casa lui Ilie Văduva pe drumul Olăneștilor. Dezvoltată în lungime, foișorul lat cu doi stîlpi este legat în continuare cu sala, accesul făcîndu-se pe o scară exterioară în dreapta foișorului prin intermediul unui balcon, ambele acoperite în polată.

48. Casă înaltă pe soclu cuprinzînd pivniţă şi încăperi. Foişor dezvoltat pe gîrlici şi prispă în continuare cu pălimar bogat traforat. Accesul pe o scară liberă de piatră în dreapta foişorului. Dobriceni.

49. Casă veche de conac (Disescu); soclu înalt sală largă şi foişor pe trei goluri, în axul faţadei. Arcade trilobate de paiantă pe stîlpi de lemn şi parapet zidit. Sărăcineşti.

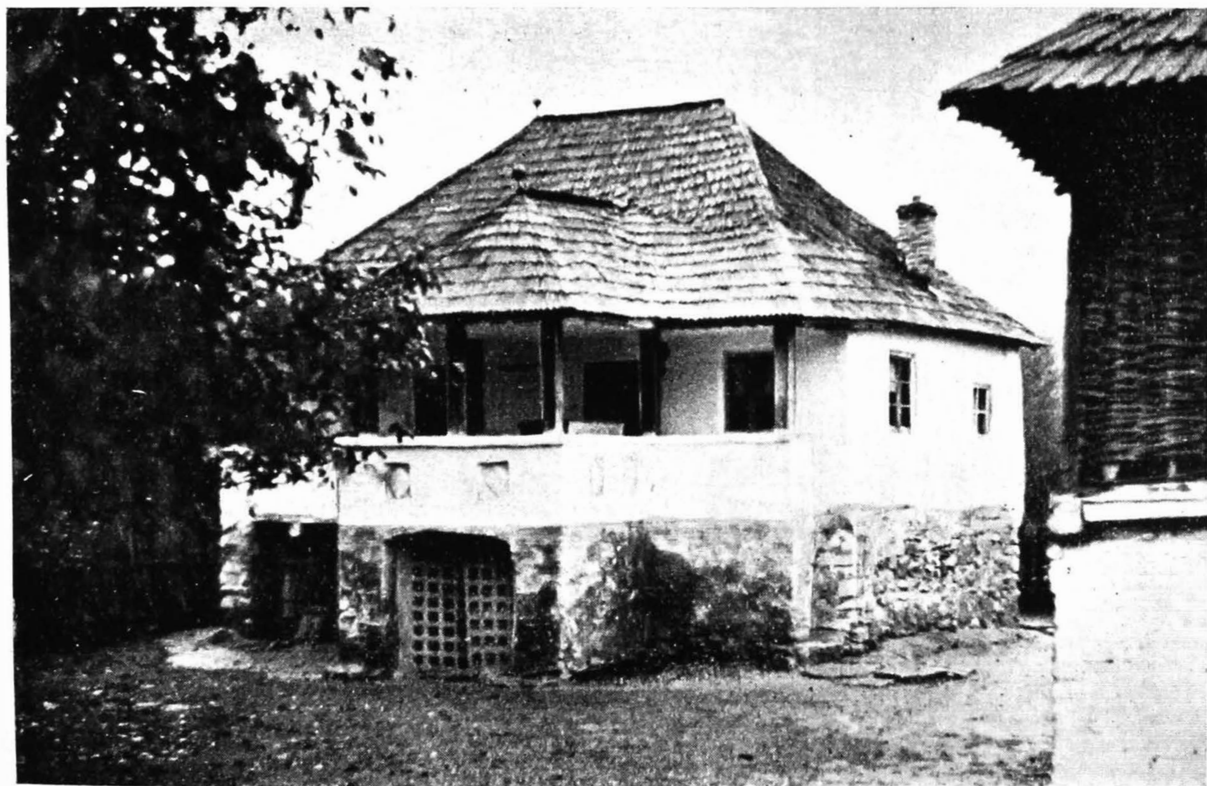

50. Casă dezvoltată în lung și pe două niveluri. Parterul, în întregime compartimentat în pivnițe, este marcat printr-un soclu plin puternic dominant. Etajul este marcat printr-o sală largă pe două laturi, cu stîlpi de lemn subțiri susținînd un «război» ritmat de tăblii între console, și printr-un pălimar din scînduri mărunt traforate suprapuse altora pline.

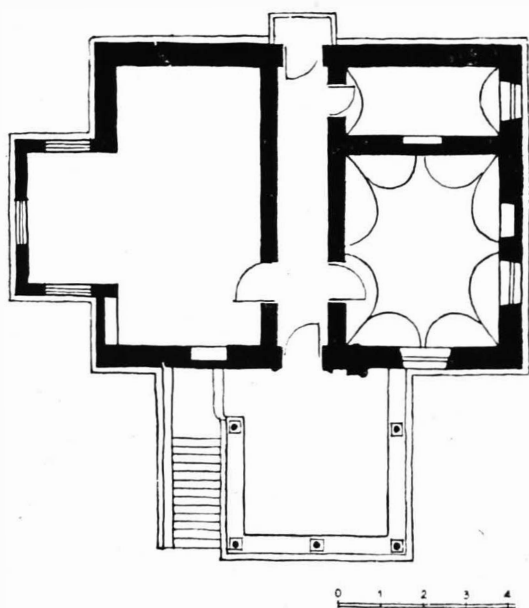

Planşa I. Casă din Pietrari cu săli la ambele niveluri, deschise lateral prin goluri uşor arcuite în ante de zidărie. La parter, stîlpi şi parapet de zidărie, la etaj stîlpi de lemn şi pălimar de scînduri fin traforate cu elemente florale.

51. Casă de conac cu foişor dezvoltat în lăţime, aşezat central şi închis cu geamlîc; în soclul său, intrarea la etaj şi gîrliciul pivniţei. Vlădeşti.

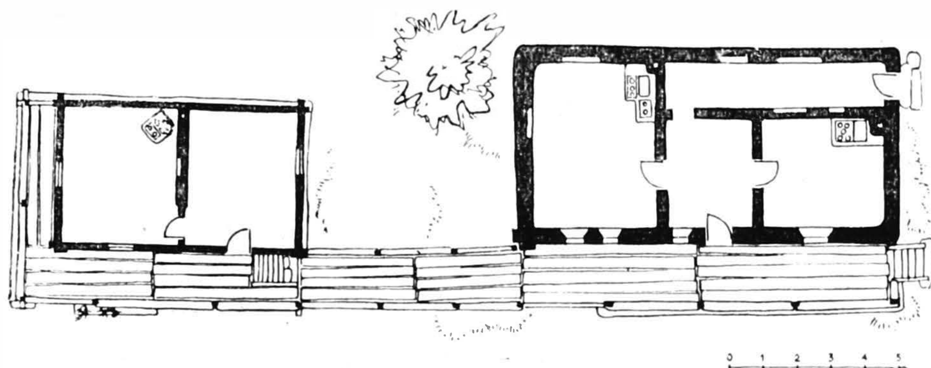

52. Casă veche (Mărgineanu) de plan dezvoltat, cu patru încăperi. Soclul şi parapetul sălii, din piatră, ascund scara; foişorul central pe gîrlici cu parapet zidit decorat în tăblii. Vlădeşti.

53. Casa Olănescu, din Olăneşti. Casă dezvoltată, construită din piatră şi cărămidă. Din foişorul aşezat în axul faţadei, cu stîlpi strunjiţi şi grinzi tăiate la ferăstrău, se intră pe un coridor axial ce deserveşte două încăperi boltite pe stînga şi o încăpere supralărgită ulterior cu un balcon pe dreapta. Scara alipită foişorului, în dreapta, e acoperită prin prelungirea curbată a streşinilor foişorului şi casei.

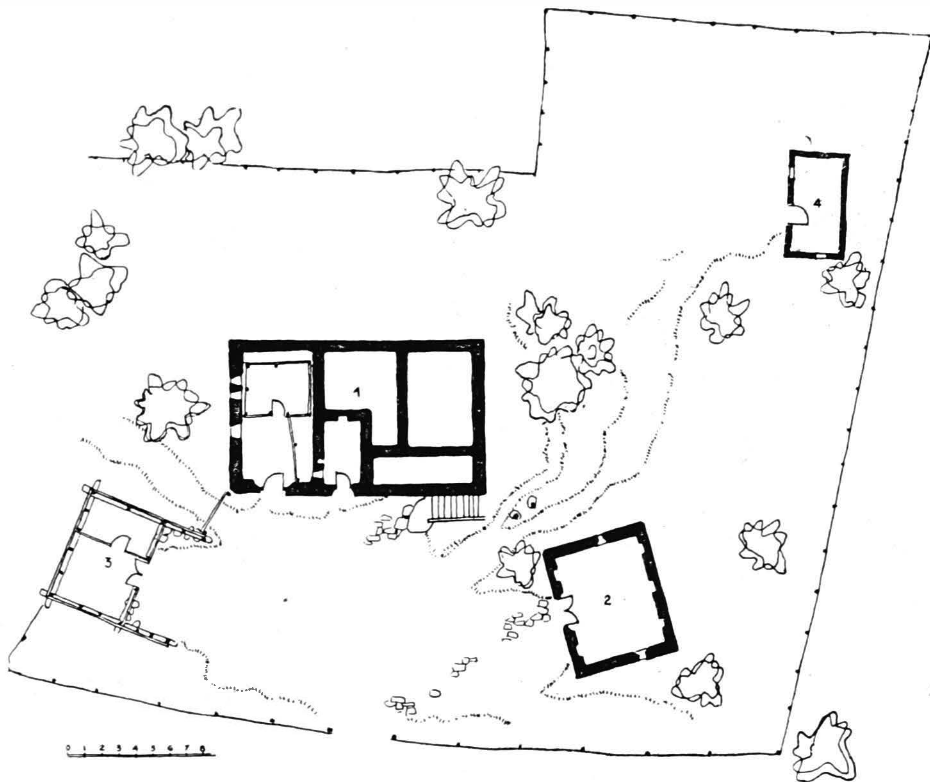

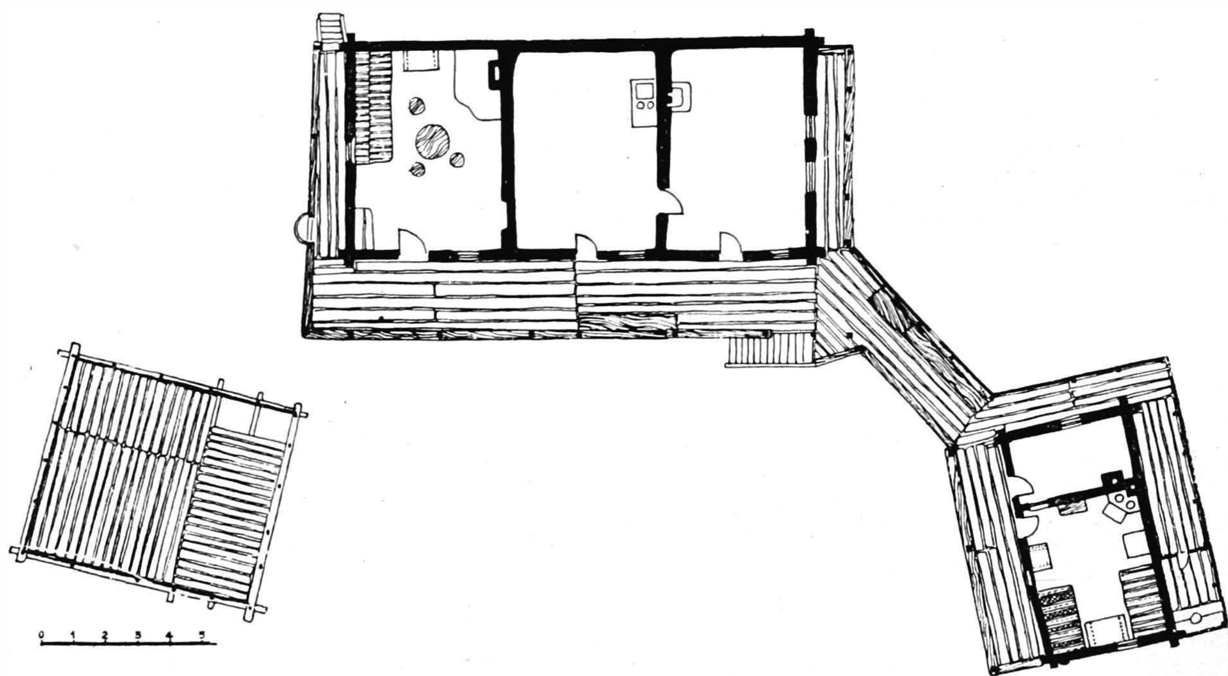

54. Casa frînghierului Ion Popescu din Slătioarele, rezultată din legarea casei vechi cu două încăperi pe soclu mai înalt cu casa mai nouă, cu trei încăperi şi un celar. Fiecare cu scara sa, cele două case sînt legate la nivelul superior atît pentru nevoi casnice cît şi pentru facerea frînghiilor.

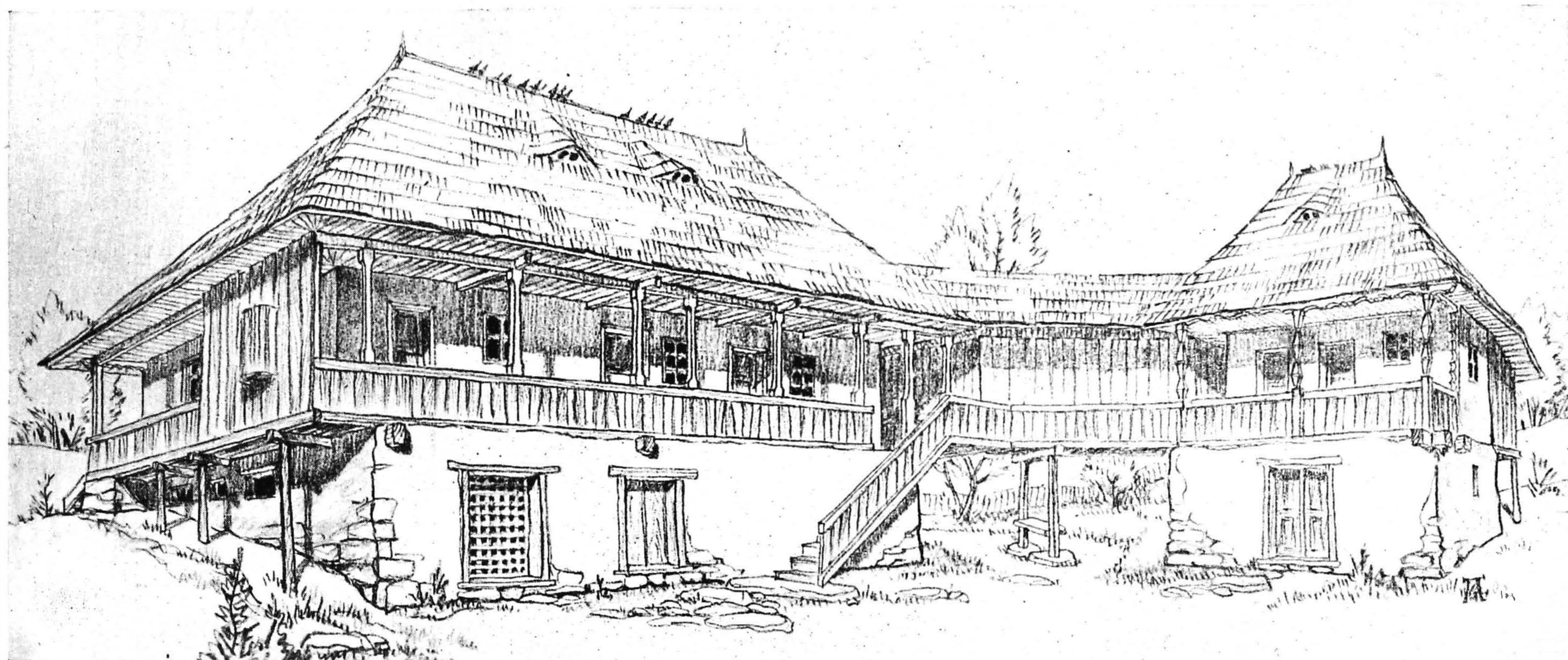
55. Casă cu legătură în unghi rezultată din casa veche devenită bucătărie, legată cu casa mai nouă şi mai mare printr-o sală comună în unghi drept. Oteşani.

56. Gospodăria lui Ion Zaharia din Slătioarele, cu case legate în unghi obtuz printr-o sală suspendată. Casa veche pe plan pătrat, casa mai nouă pe plan dreptunghiular, cu pivniţe şi grajduri la parter, şi grajdul cu fînăria deasupra, delimitează toate o curte trapezoidală. La etaj, casa veche are două încăperi, iar casa mai nouă trei încăperi cu intrări separate; ambele case au sala pe cîte trei laturi:

1 — casa mare pe pivniţă şi grajd; 2 — casa veche pe pivniţă; 3 — grajd cu fînărie; 4 — coteţ porci,

57. Vedere generală asupra casei cu legătură a lui Ion Zaharia din Slătioarele (azi dispărută). Casa veche are sala pe trei stîlpi cioplițí în octaedri, grinzi și undrele cioplite; casa nouă are stîlpii la distanțe inegale decupați pe fețele laterale, formîndu-le astfel capitel și bază. O singură scară alipită soclului casei mari dă acces în colțul sălii de legătură.

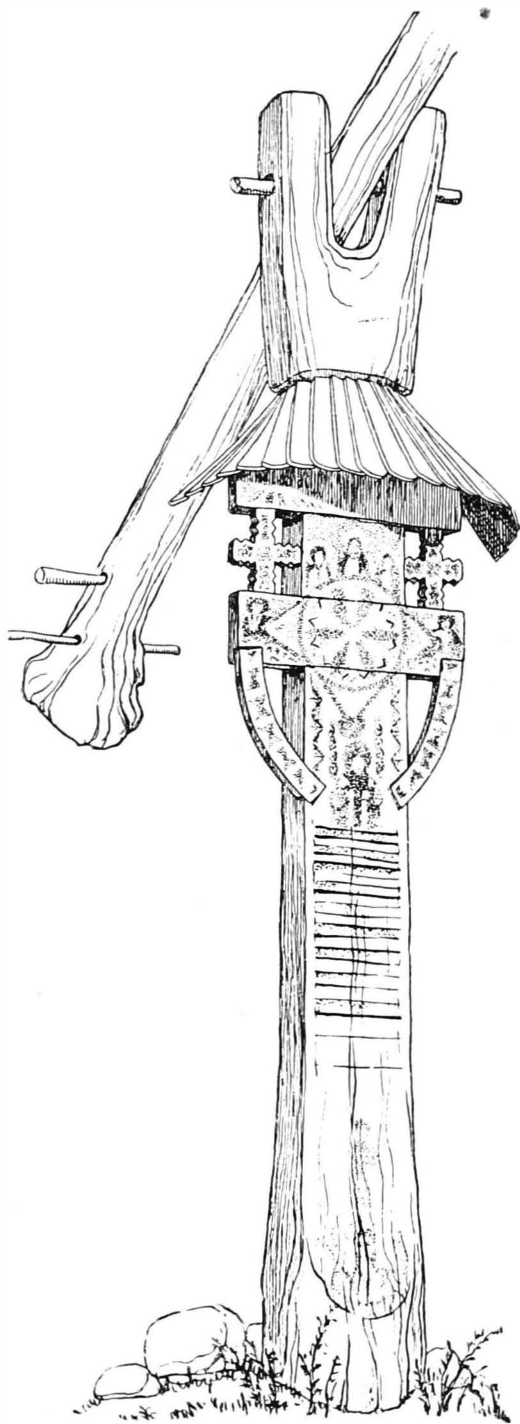

58. Biserică din bîrne de lemn la nivelul terenului, cu pridvor pe stîlpi şi grinzi sculptate, cu pălimar de bîrne. Clopotniţă octogonală pe bază pătrată acoperită cu şiţă, deasupra pridvorului. Slătioarele.

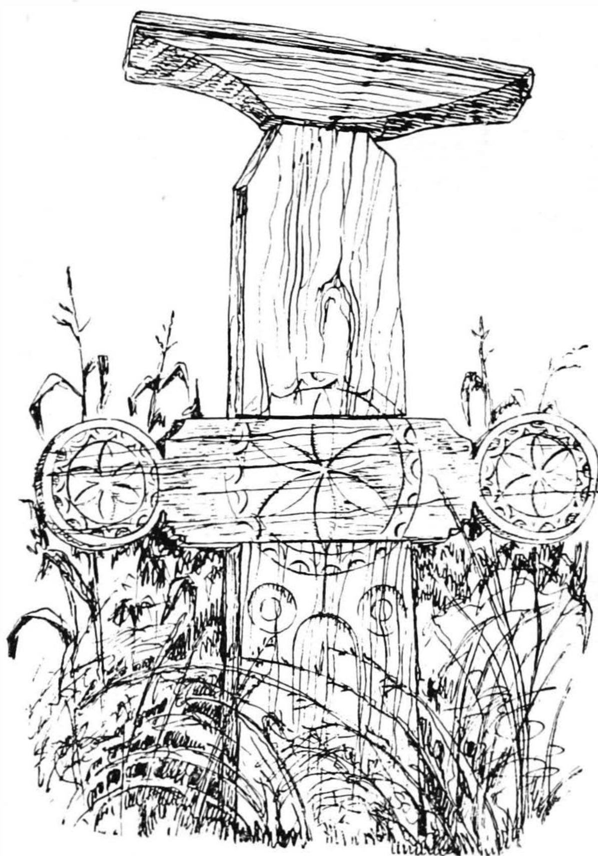
59. Biserică din bîrne de lemn, pe soclu înalt de piatră în denivelare de teren. Pridvor pe stîlpi ușor ciopliți susținînd o grindă decupată în acolade. Accesul printr-o scară laterală, totul amintind, în ansamblu, casele înalte cu «sală» din Vîlcea. Grămești.

60. Adăpost de troiță zidit, cu trei arcade trilobate pe stîlpi octogonali de zidărie, pictat în exterior, pe drumul dintre Cîrstănești și Oteșani.

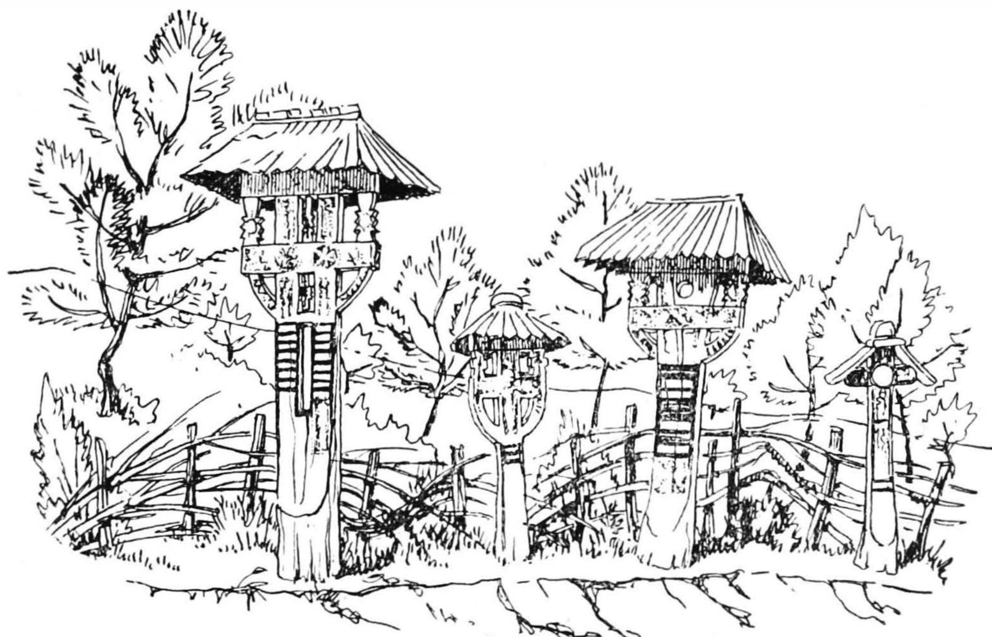
61. Troiţă pictată, foarte înaltă, constituind stîlpul unei fîntîni cu cumpănă pe drumul Hurezului.

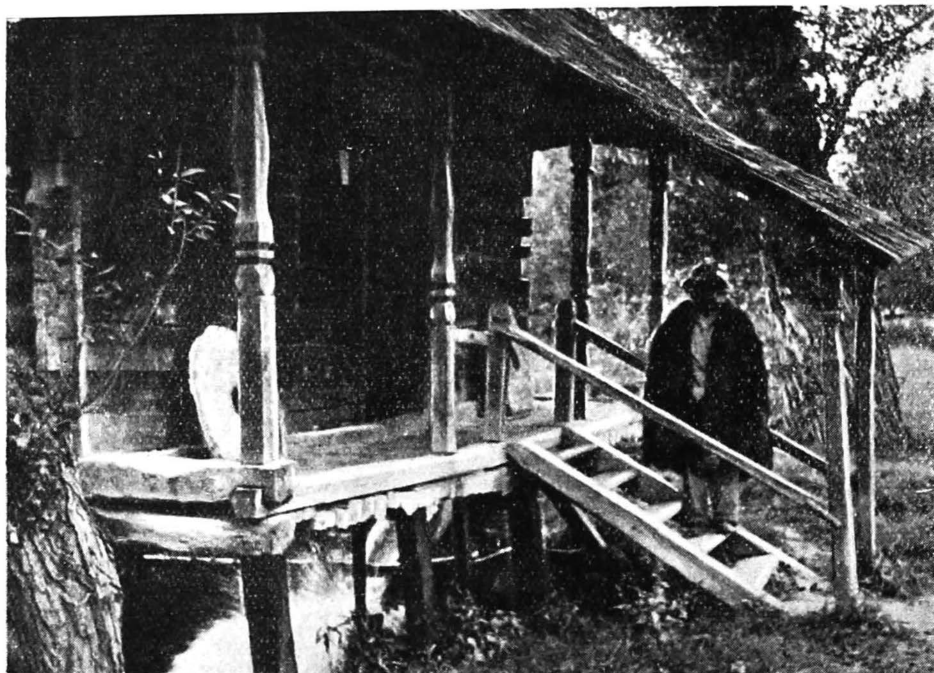
62. Troiţă joasă, ascunsă în semănături, uşor cioplită şi colorată, «acoperită» cu o simplă grindă special tăiată, pe drumul Hurezului.

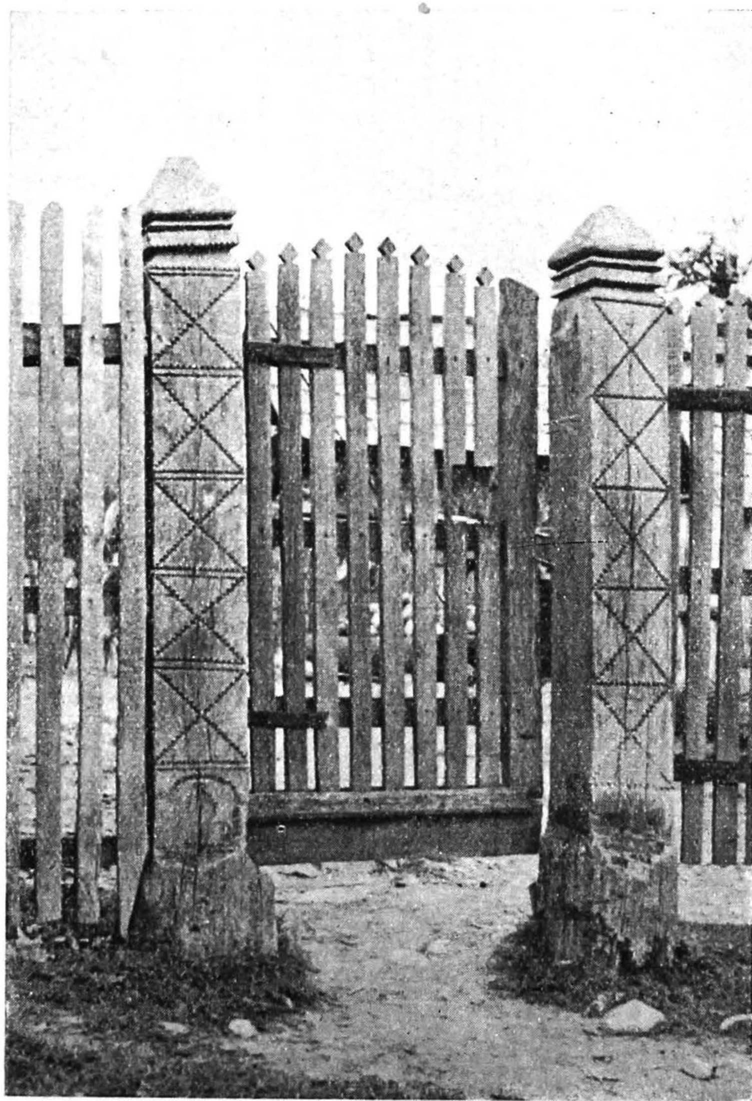
63. Poartă amintind o troiță cioplită și pictată la biserica de zidărie, de asemenea pictată, din Folești.

64. Troițe vechi simple și dezvoltate — pe ramificații de trunchiuri de copaci — cioplite și pictate — la o răscruce în drumul Hurezului.

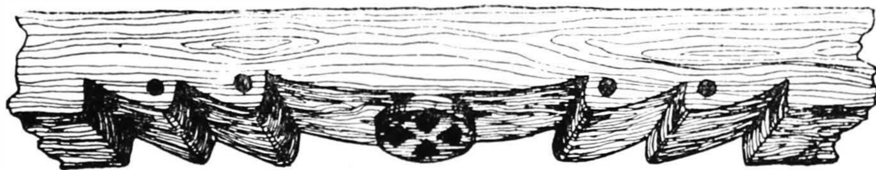

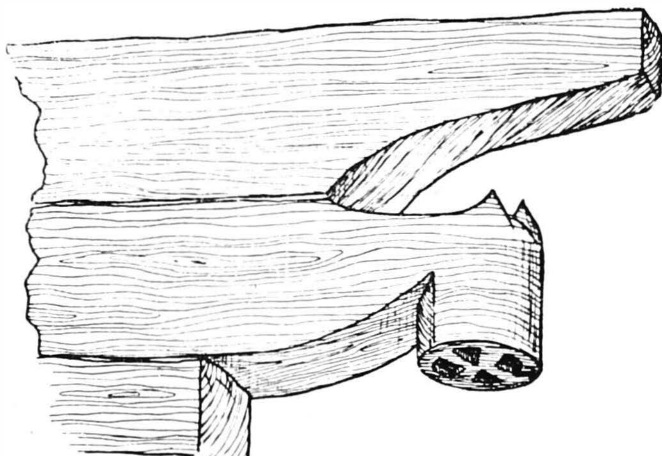
65. Moară de apă suspendată pe piloţi, cu scara acoperită în polată şi cu stîlpi cioppliţi. Cîrstăneşti.

66. Poartă nouă cu stîlpi masivi cioppliţi la vîrfuri şi crestaţi cu decoraţie geometrală pe faţă. Oteşani.

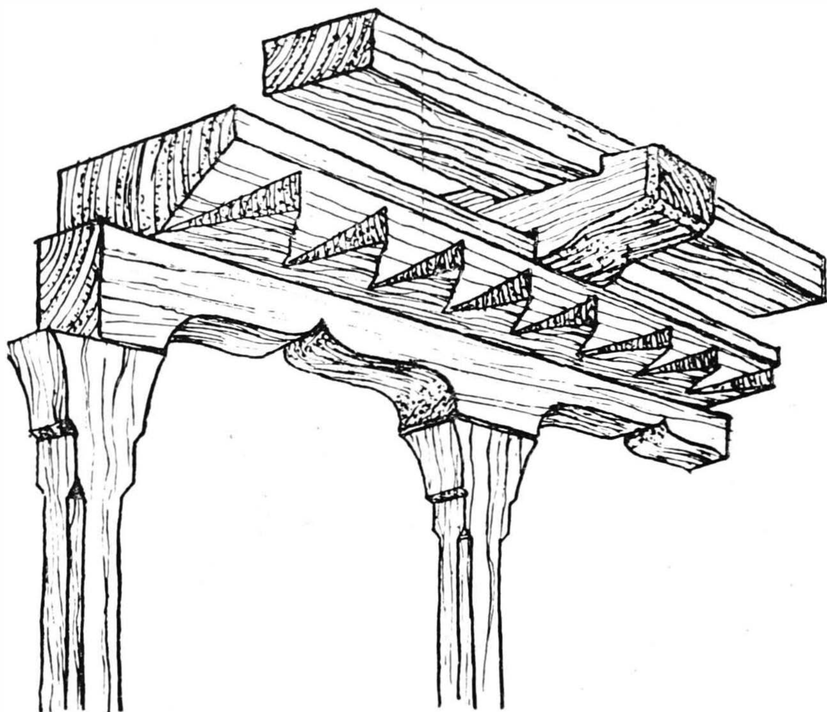
67. Grindă tăiată cu ferăstrăul și cioplită pe fața interioară. Cîrstănești.

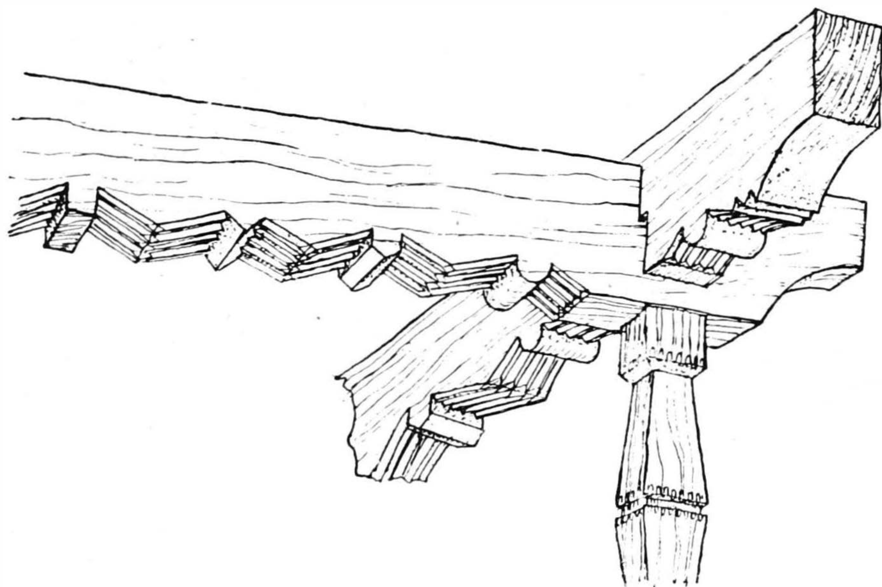

68. Capete de grinzi tăiate cu ferăstrăul și cioplite cu figurația schematică a capului de cal. Oteșani.

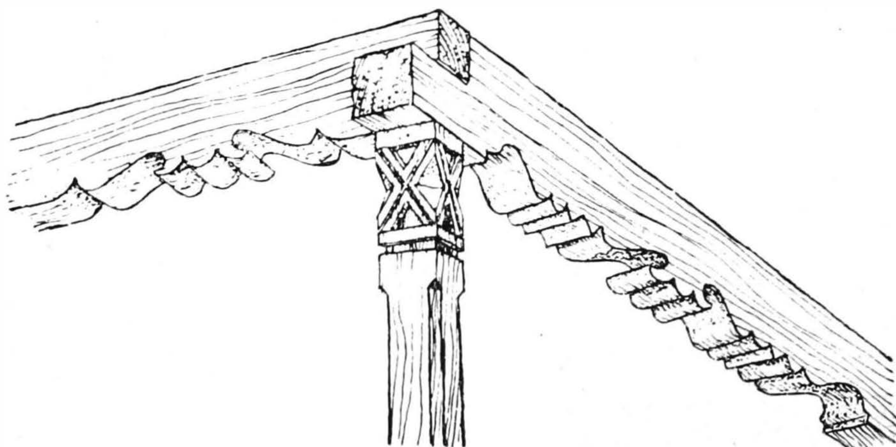
69. Stîlpi de lemn vechi și noi, cioplíți cu crestături, la casele din Bîrzoteni, Slătioarele, Vaideeni, Oteșani.

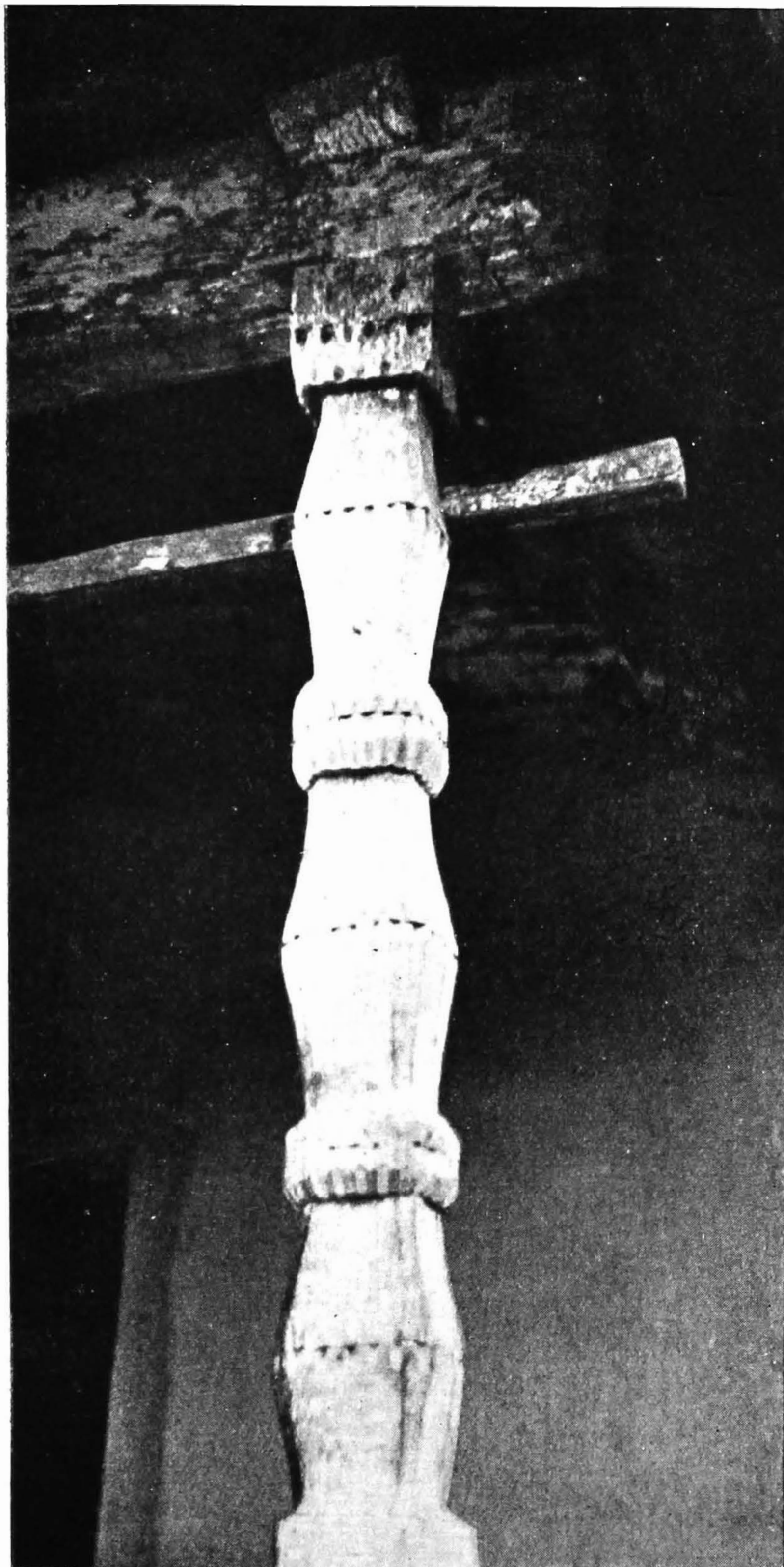
70. Stîlpi de lemn cioplìţi cu capiteluri susţinînd o grindă tăiată în acoladă şi o alta, în consolă, cioplită în «dinţi de ferăstrău»; detaliu de la biserica din Grămeşti.

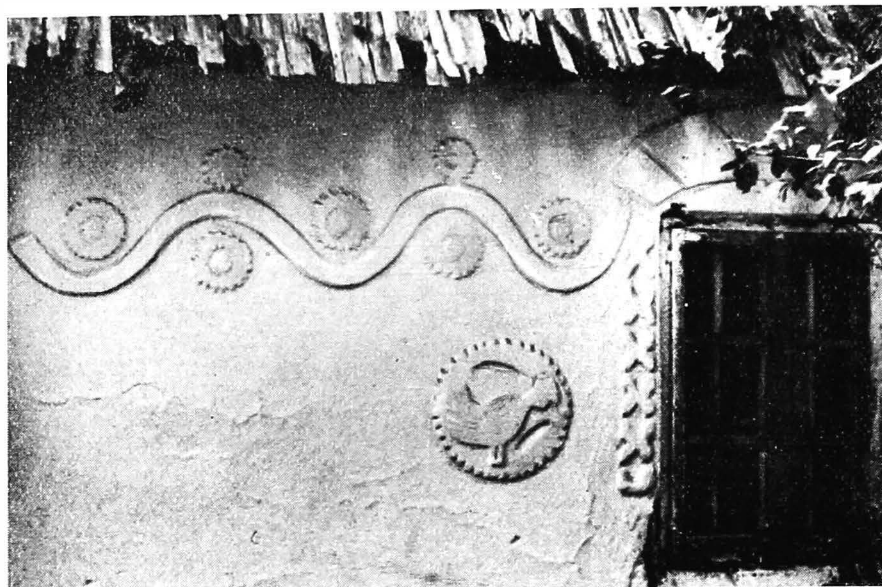
71. Îmbinare veche a unor grinzi de foişor pe stîlp, crestate pe faţa interioară (Oteşani — Cîrstăneşti).

72. Grinzi ornamentate pe faţa interioară prin tăieturi la ferăstrău, îmbinate pe stîlp de colţ crestat, la o casă în construcţie. Sărăcineşti.

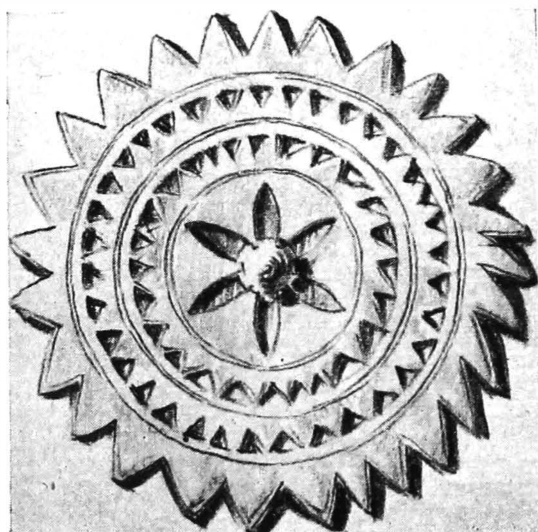
73. Stilp de lemn cioplit în octaedri alungiți și cu brățări intermediare — teșite pe muchiile în lung și dăltuite cu șanțuri pe cele orizontale. Sărăcinești.

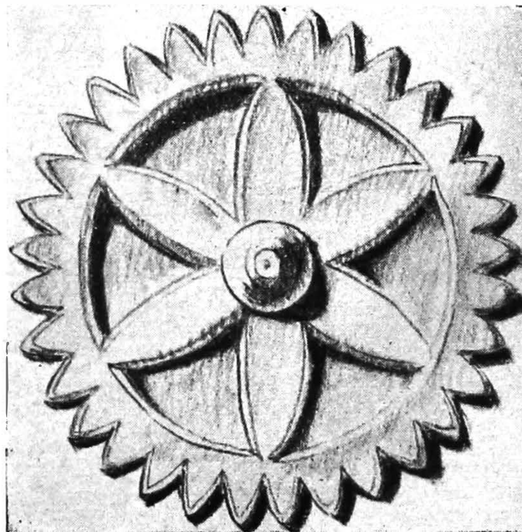

74. Friză în relief alcătuită dintr-o bandă șerpuită și rozete. În jurul ferestrei o decorație geometrică și o rozetă dințată încadrînd un cocoș. Oteșani.

75. Decorație în tencuială pe laturile unei ferestre: «brăduleți» dezvoltați cu ramuri în volute mari și mici. Casa Butoi. Sărăcinești.

76. Rozete în relief, dințate neregulat în exterior, cu sau fără cercuri concentrice dințate mai mărunt, și cu o floare exagonală intrîndă sau ieșindă (Vîlcea).

77. Cruce de piatră sculptată cu elemente geometrice şi florale şi cu inscripţii, acoperită cu o lespede de piatră, în curtea vechii biserici de ţară din Măldăreşti.

78. Ornamentaţie în tencuială, colorată în albastru, verde şi roz, pe stîlpii de zidărie ai parterului unei case în construcţie. Otăsău.

79. Moară de apă suspendată deasupra rîului, construită din bîrne pe piloţi. Măldăreşti.

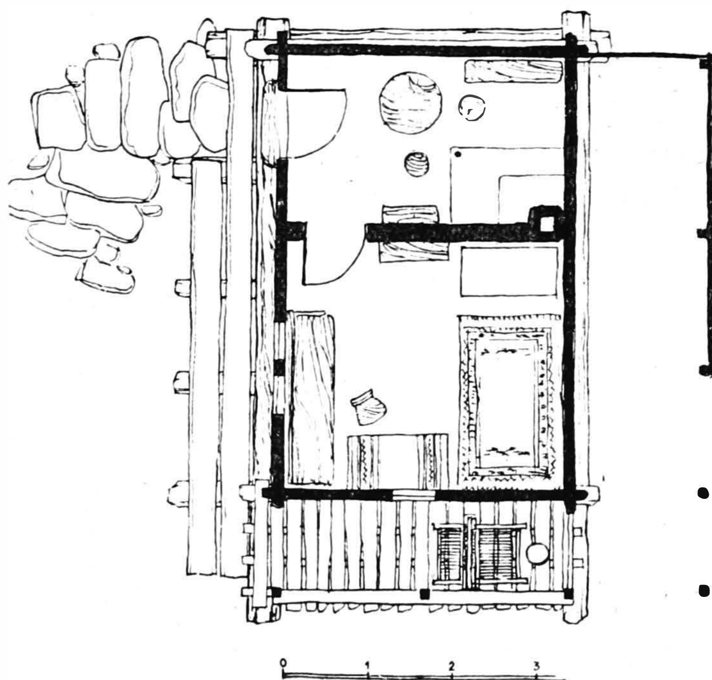

80. Izvor adăpostit printr-o construcţie de scînduri şi cioplituri de trunchiuri sprijinite de doi dulapi laterali, decupaţi în «capete de cal». Vaideeni.

81. Casă înaltă cu sală și foișor acoperit prin prelungire de streașină. Pe malul Oltului, Lunca Bujoreni.

VALEA OLTULUI

82. Casă foarte veche cu două încăperi, din bîrne tencuite, cu zidul despărţitor de piatră şi cu ferestre foarte mici. O scară de piatră duce direct la uşa de intrare şi pe «laviţă». De pe «laviţă» se urcă pe prispa faţadei laterale, în consolă, cu trei stîlpi de lemn îmbrăcaţi şi cu pălimar traforat. Aci se adăposteşte războiul de ţesut. Călimăneşti.

83. Casă foarte veche de tipul precedentei, așezată pe un teren mai puțin accidentat, fără pivniță și polată. Călimănești.

84. Casă veche cu două încăperi, cu prispa pe piloți scurți, lîngă o casă în construcție cu sala parțială pe trei arcade. Lunca Bujoreni.

85. Casă dezvoltată în lung, cu trei încăperi, cu prispă şi foişor lat, central, acoperit în două ape. Stîlpi strunjiţi şi pălimar văruit. Sîmbureşti.

86. Casă dezvoltată (Dumitru Mihalcea) cu prispa parţială şi foişor acoperit în două ape, la drum. Fost han la Lunca Bujoreni.

87. Casă de vechime mijlocie şi dezvoltată în unghi, cu prispa pe două laturi, în arcade de cărămidă; pe latura cu foişor, arcadele se sprijină pe coloane duble. Dăieşti.

88. Casă în unghi cu sala mult dezvoltată (terasă acoperită), făcînd front la drum. Fost han la Vultureşti.

89. Casă de vechime mijlocie dezvoltată în lung, cu talpa aşezată direct pe pămînt, cu stîlpi cioplţi la prispa fără pălimar şi cu profile în tencuială. Sîmbureşti.

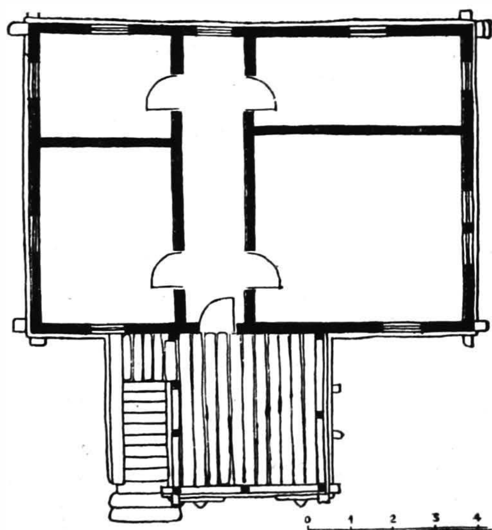
90. Ansamblu de clădiri în gospodărie: la drum, casa mai nouă cu prispă şi foişor pe soclu cu gîrliciuri şi cu scara alipită foişorului, acoperită în polată; mai retrasă, casa veche cu prispa pe soclu plin; în faţa ei, grajdul de piatră cu fînărie deasupra, iar mai în fund şi mai sus, şopronul. Lunca Bujoreni.

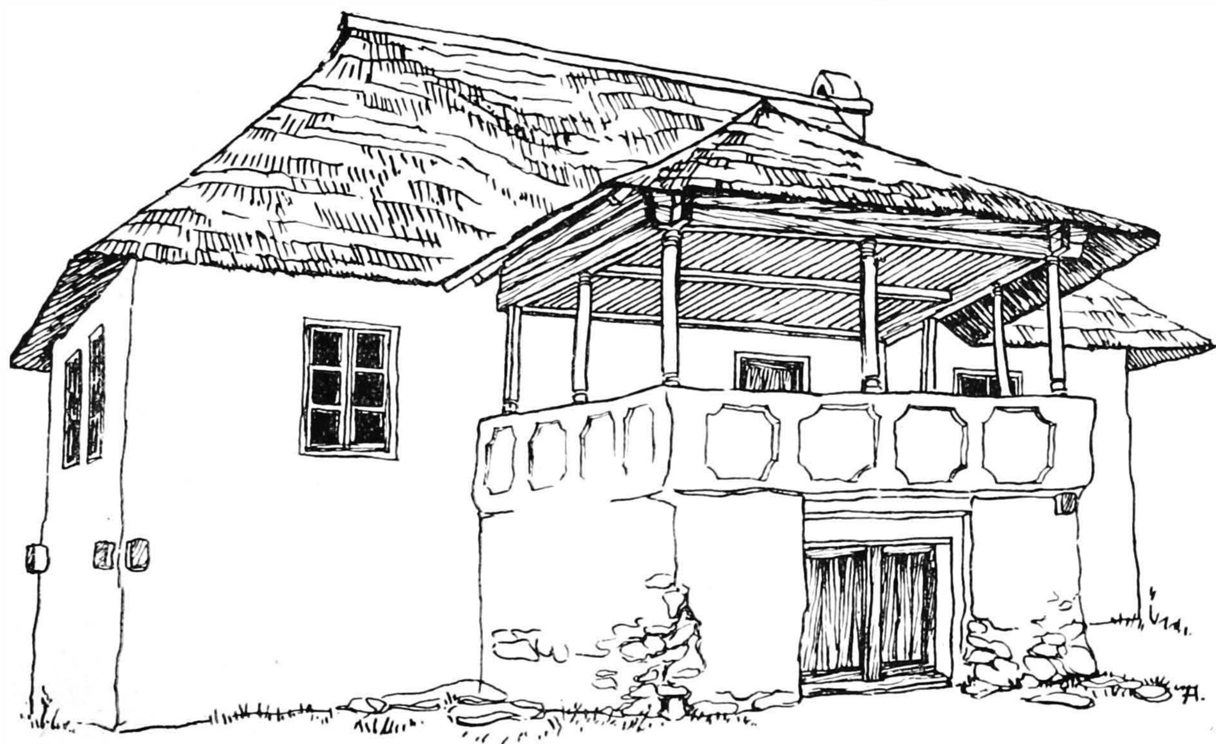
91. Casă în curte sub nivelul drumului. Foişor îngust puţin ieşit, aşezat în stînga casei. Scara alipită faţadei casei are parapet de zidărie. Lunca Bujoreni.

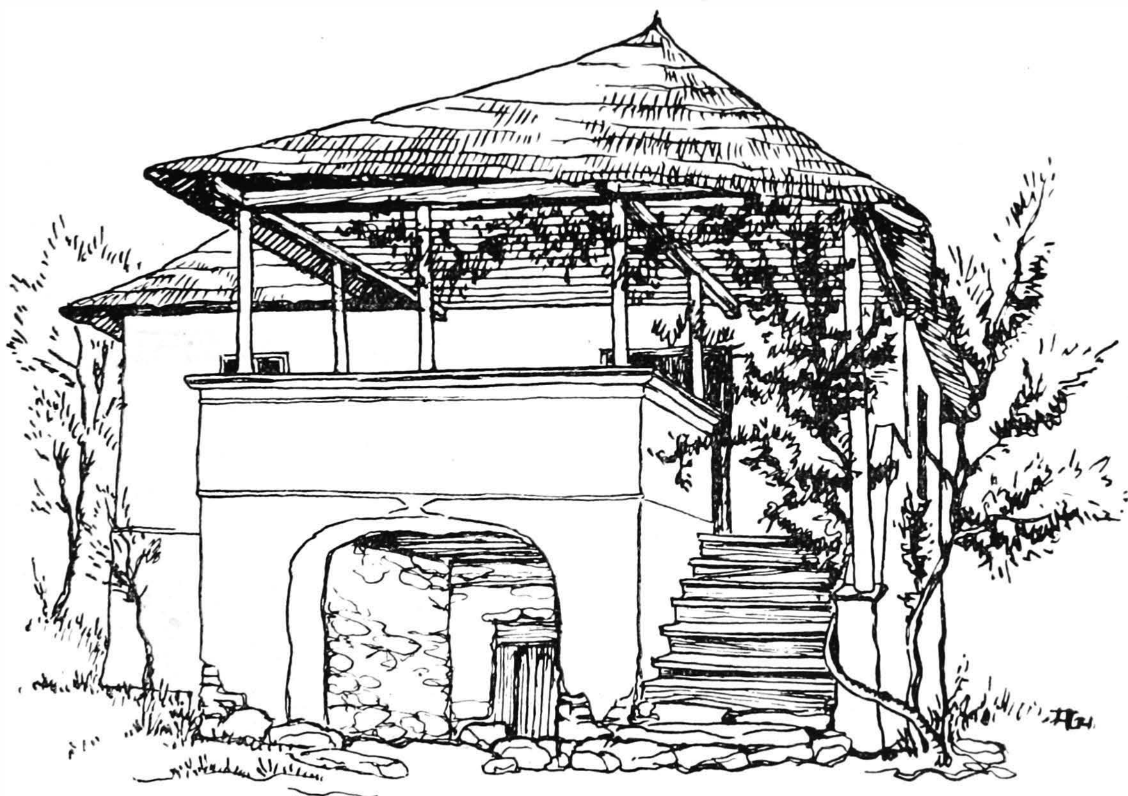
92. Casă cu foişor în axul faţadei, pe soclu înalt de piatră tencuită, cu gîrlici la care se urcă pe trepte din mari lespezi de piatră. Foişorul are stîlpi şi grinzi cioplite, şi pălimar de scînduri ulucite. Scara de piatră alipită soclului foişorului, în stînga lui. Călimăneşti.

93. Casă veche parțial refăcută, cu patru încăperi pe un coridor la etaj. Scara, alipită foișorului în dreapta lui, are parapet zidit și este acoperită prin prelungirea streașinei foișorului. Stîlpi, grinzi și undrele cioplite, pălimar de scînduri ulucite tăiate la ferăstrău. Casa Petrescu în care a stat Anton Pann. Rîmnicu Vîlcea.

94. Casa lui Matei Sîrbu din Rîmnicu Vîlcea, cu foişor pătrat dezvoltat în axul faţadei, cu parapet de zidărie uşor ieşit peste soclu, cu tăblii adîncite în tencuială şi cu stîlpi strunjiţi.

95. Casa Florica Dumitrescu din Rîmnicu Vîlcea, cu foişor şi scară alipită în stînga lui şi în prelungirea faţadei laterale, sub acelaşi acoperiş în trei ape. Parapet de zidărie şi stîlp înalt la scara de lemn, profile în tencuială la parapetul foişorului.

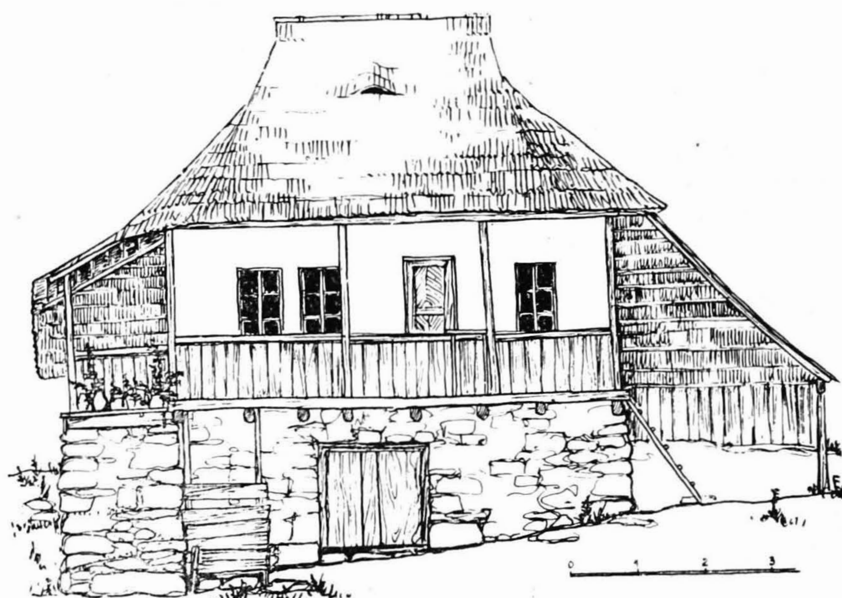
96. Casă veche pe teren în pantă, prezentînd parțial două niveluri. Foișor îngust aproape în axul fațadei, cu scară de acces alipită acesteia și acoperită prin prelungire de streașină. Rîmnicu Vîlcea (astăzi dispărută).

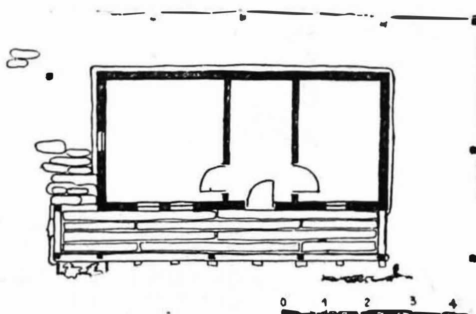

97. Casa Drăghicescu din Rîmnicu Vîlcea. Casă foarte veche, cu sală largă și foișor, înnădită ulterior spre stradă. Stîlpii vechi ciopliți sînt îmbrăcați în scînduri, iar pălimarul are baluștrii strunjiți. Scara de acces, mai nouă, curbată în plan, lasă liber soclul părții înnădite.

98. Casa lui T. Constantinescu din Jiblea. Foişor înalt şi mult ieşit, cu stîlpi şi grinzi cioplite pe parapet zidit şi soclu de piatră. Foişorul, aşezat în stînga casei, nu prelungeşte peretele lateral ; faţada posterioară completată cu o polată.

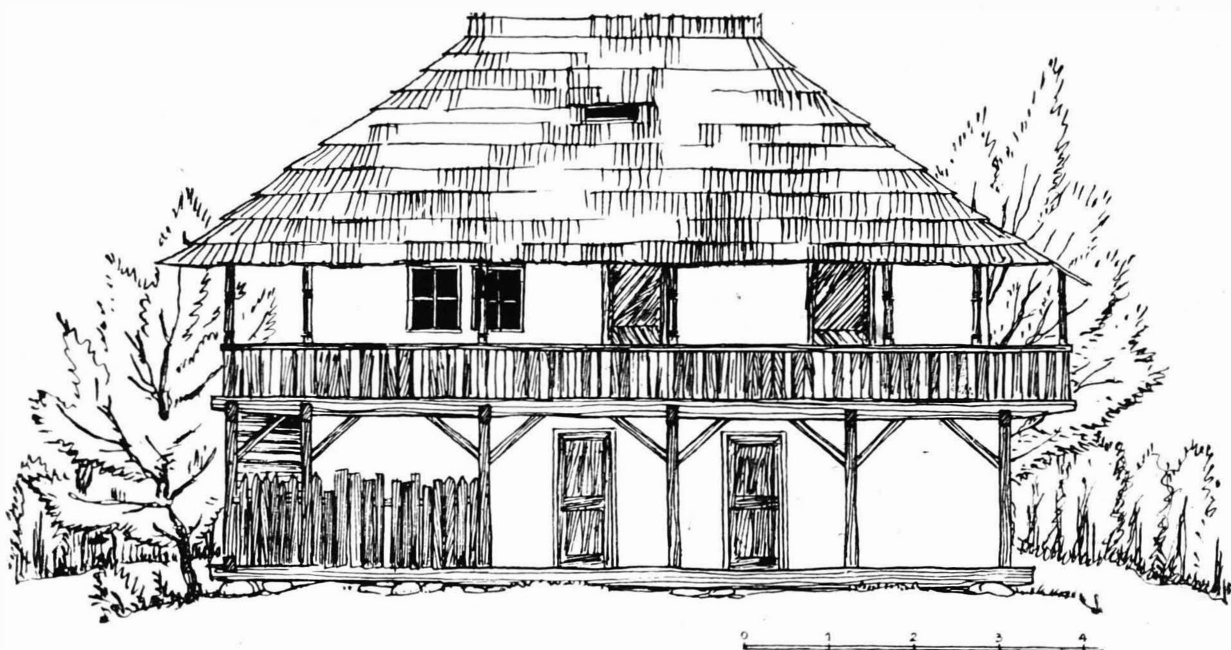

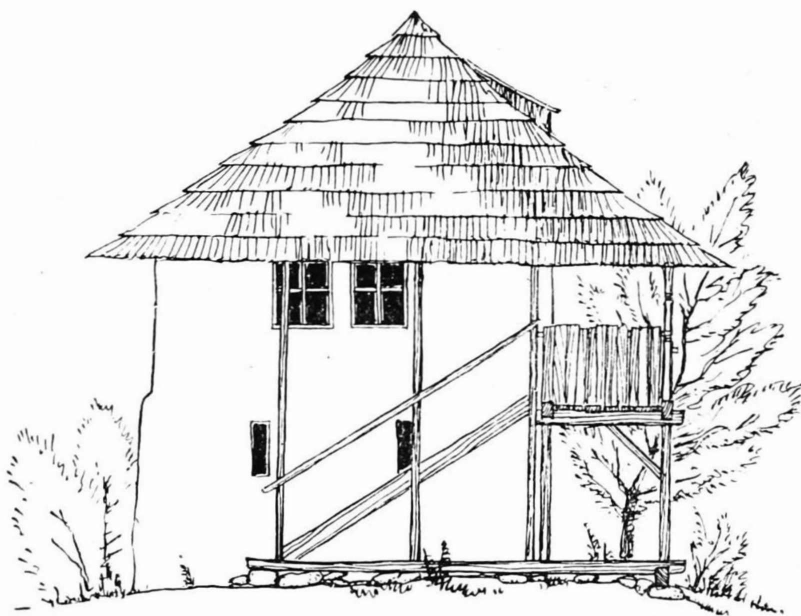

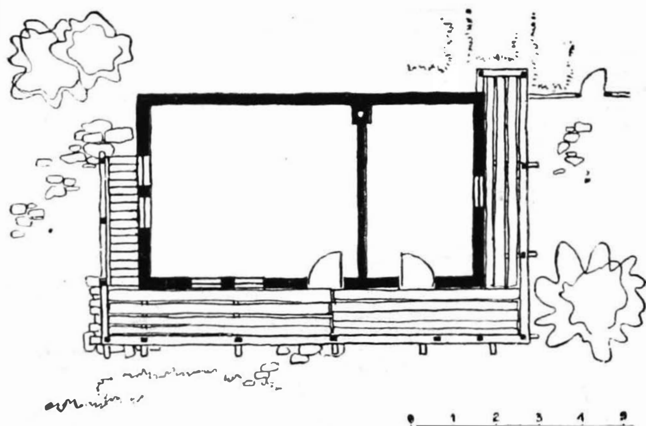
99. Casă veche cu tindă și două încăperi, cu intrarea din sala în consolă, la care se accede pe o scară de piatră, acoperită în polată, pe fațada laterală. Tot în polată se lasă acoperișul în spatele și în stînga casei. Govora.

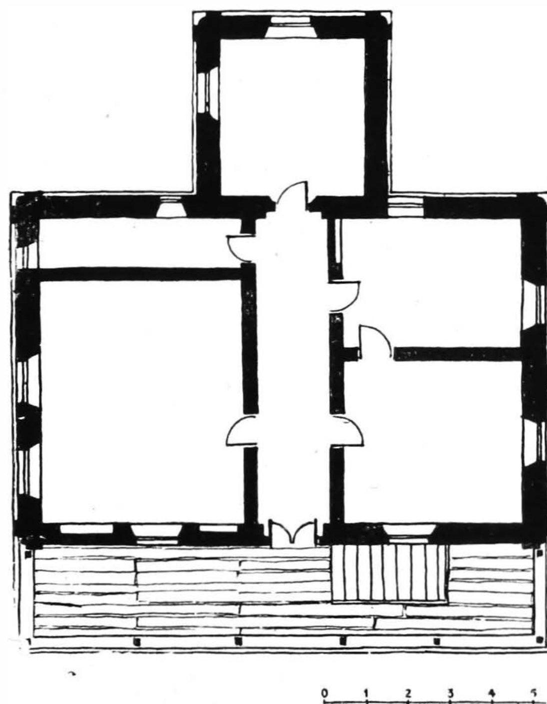
100. Uliță cu case vechi în Călimănești. Alternanță de case joase și înalte cu două niveluri pe socluri de piatră, cu săli și chiar încăperi în consolă, cu pălimare de lemn sau parapete zidite.

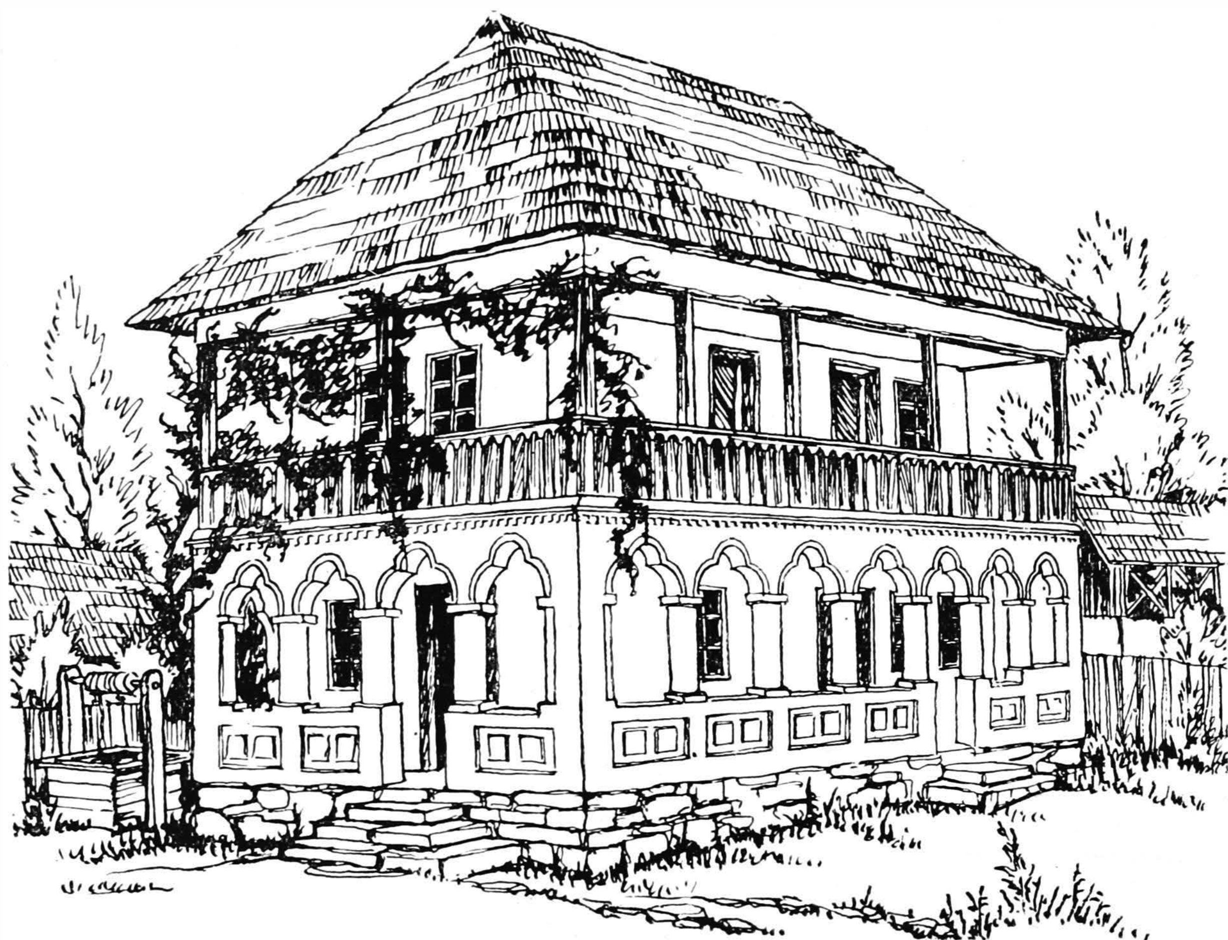

101. Casa de vechime mijlocie a lui Ion Petcu din Jiblea; dezvoltată în lung, cu două încăperi la etaj şi bucătărie, pivniţe şi celar la parter. Prispa parterului şi sala etajului pe stîlpi de lemn. Scara laterală acoperită de streaşina supralărgită, susţinută de stîlpi înalţi de lemn.

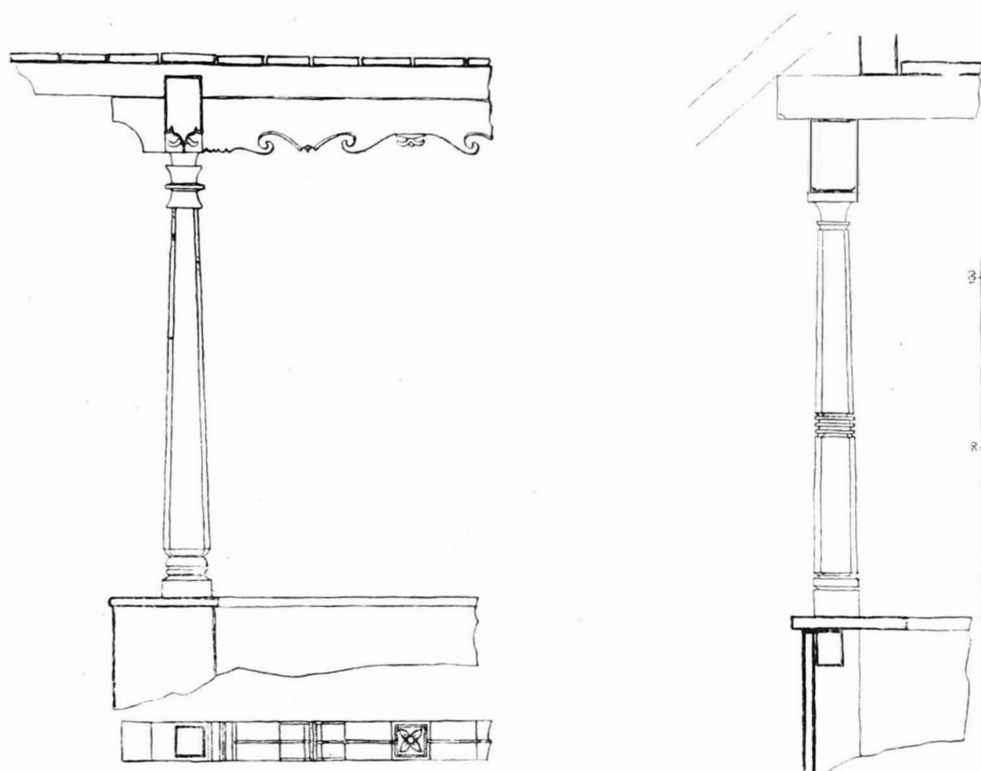
102. Casa foarte veche a lui Florin Niculescu din Ocnele Mari. Plan dezvoltat, etaj cu coridor axial și cinci încăperi pe sala cu cinci goluri; parter cu pivnițe boltite. Parapetul zidit al sălii decorat cu tăblii și elemente florale, stîlpii de lemn strunjiți legați la partea superioară prin largi arcaturi formînd acolade în paiantă.

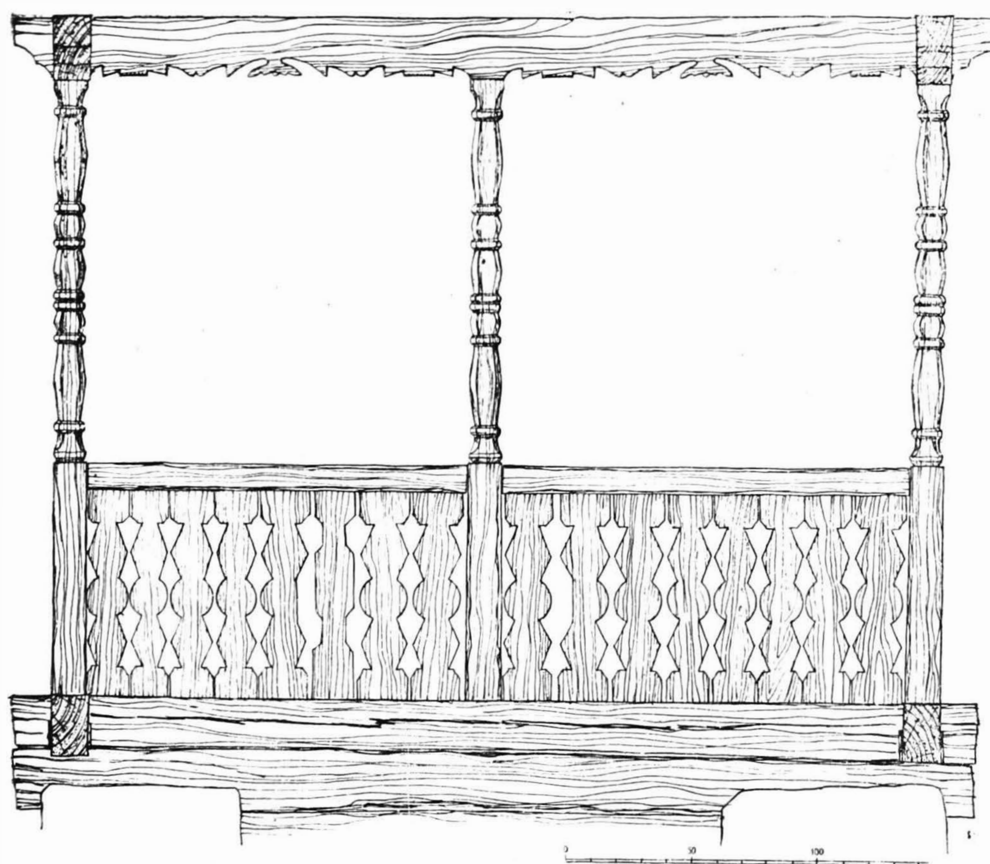
103. Casă nouă dezvoltată, cu sală pe două laturi la ambele niveluri. Stîlpi și pălimar de lemn la etaj, arcade trilobate pe coloane cilindrice la parter. «Război» înalt tencuit simplu; parapet în tăblii la sala parterului. Călimănești.

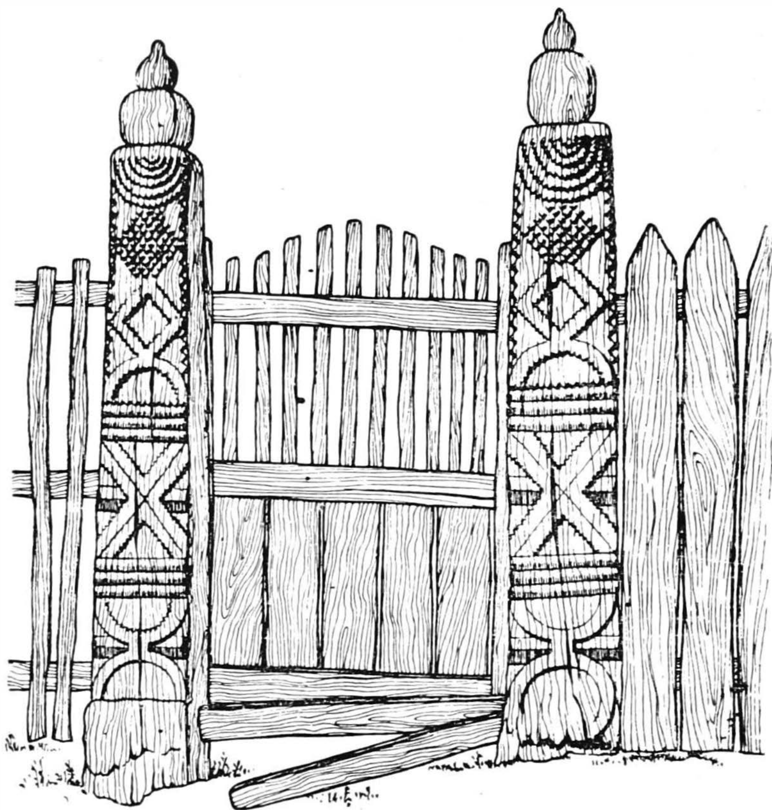
Planşa II. Gospodăria izolată a lui Gh. Popescu din satul Stoeneşti intre Govora şi Pietrari, fost han la răscrucea drumului de la Rîmnicu Vîlcea spre Horezu pe vechiul «drum al Sării» de la Ocnele Mari spre munte. Casa veche dezvoltată în teren denivelat cu prispă parţială.

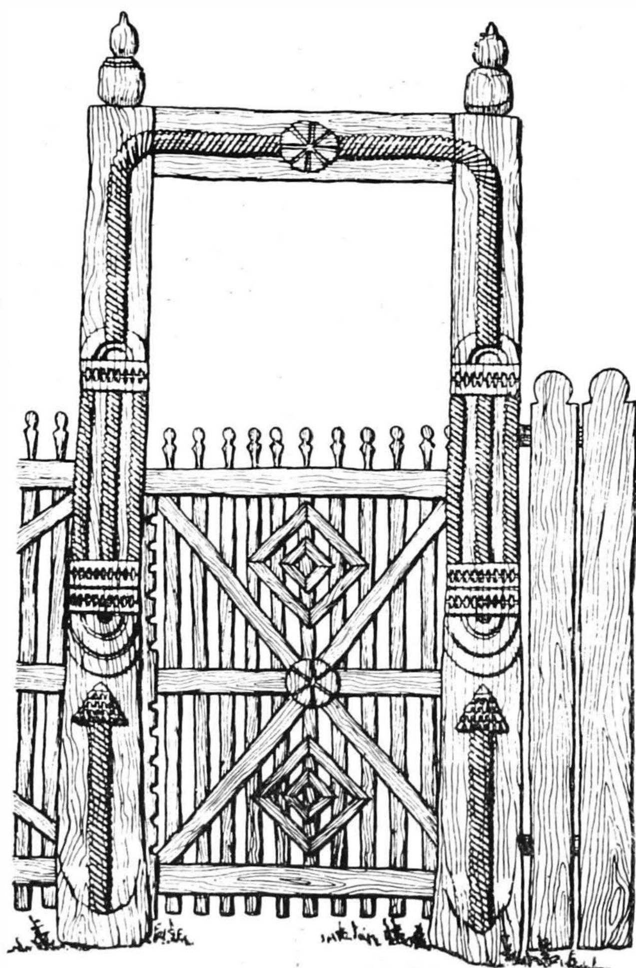
104. Stîlp fasonat piramidal cu muchii teşite şi capitel, grinzi decupate şi sculptate pe fața inferioară, la casa lui T. Constantinescu din Jiblea (stînga) şi la casa lui Ion Petcu din Jiblea (dreapta).

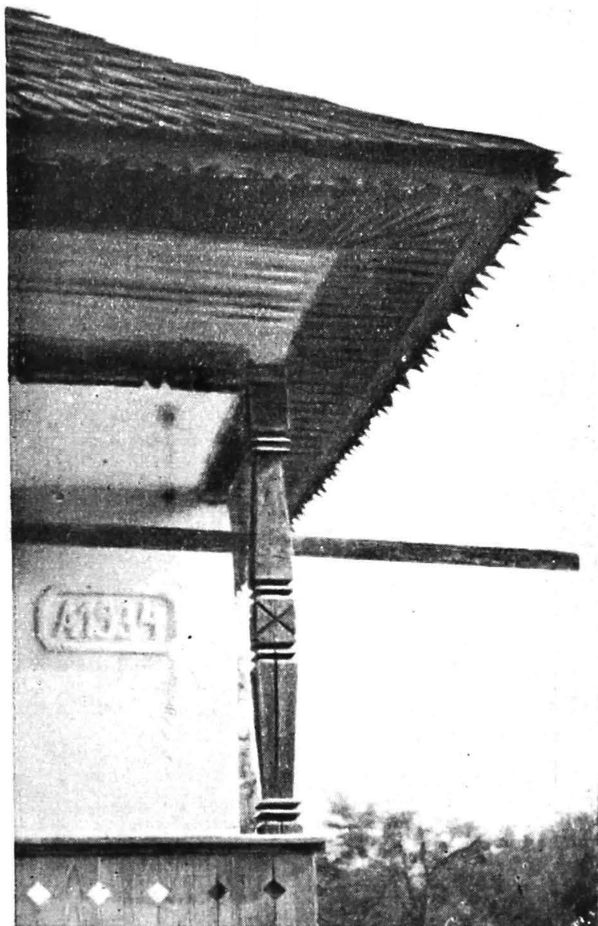
105. Detaliul foişorului de la casa Petrescu, zisă a lui Anton Pann, din Rîmnicu Vîlcea.

106. Poartă veche cu stîlpi masivi cioplţi şi crestaţi cu ornamente geometrice. Ştefăneşti.

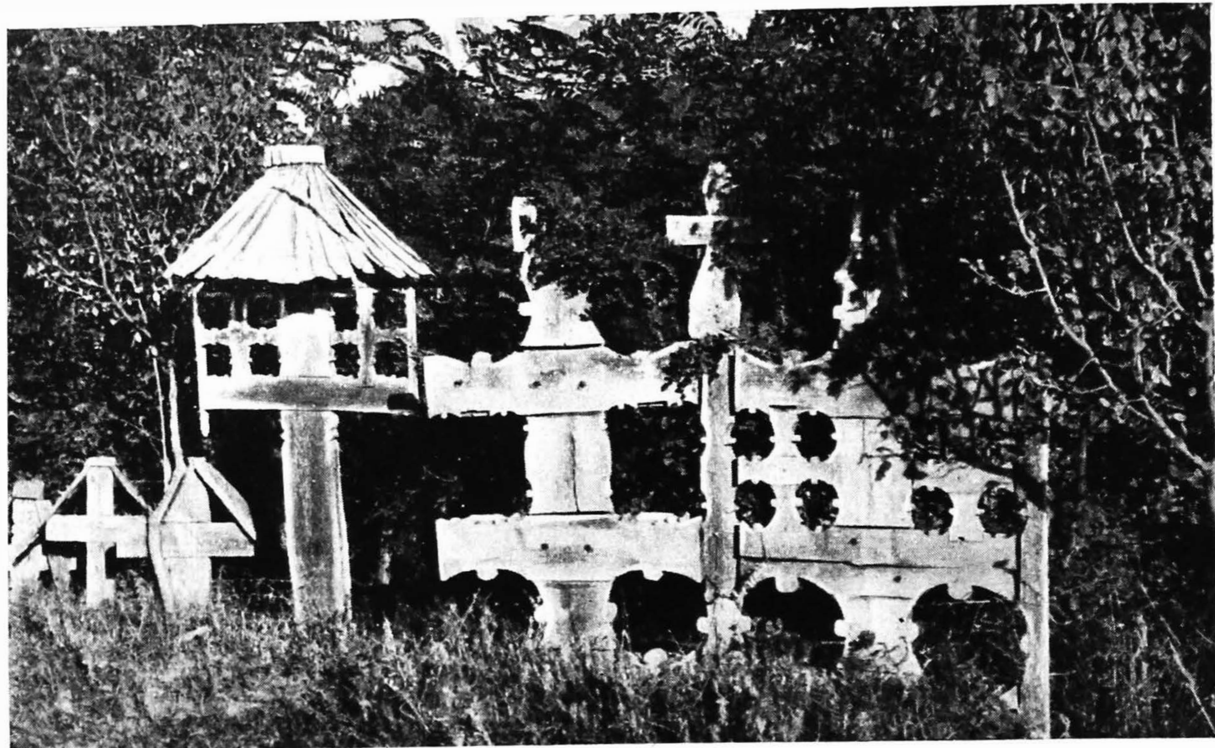

107. Poartă veche cu stîlpi legaţi la partea superioară printr-o grindă; totul ornamentat cu cioplituri şi crestături geometrice şi florale: brăduleţi, semicercuri, frînghii (torsade) etc. Drăgăşani.

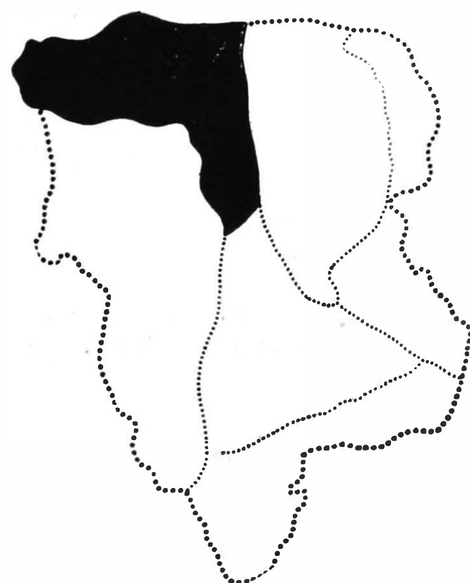
108. Detaliu de casă nouă: stîlp de colț și cosoroabă cu cioplituri geometrice susținînd un «război» redus la profiluri în tencuială. Lunca Bujoreni.

109. Detaliu de foișor acoperit în două ape, la o casă joasă. Frontonul și pălimarul bogat ornamentate cu traforuri libere sau aplicate, ca și pe stîlpi — la partea superioară — unde formează «capiteluri». Pe pereți, ornamentație în tencuială cu «brăduleți», rozete și chenare. Vulturești.

110. Ansamblu de troițe joase și cruci cu sau fără acoperiș, adăpostite în frunzișuri de copaci la Sîmburești și troiță înaltă bogat pictată în cap de vie la Drăgășani.

ȚARA LOVIȘTEI ȘI TOPOLOGUL

111. Grup de case de-a lungul drumului, situate pe trei înguste trepte de teren, sub stînci, pe Valea Lotrului.

112. Satele Boişoara şi Găujani, cu casele risipite din văi pînă pe culmi, sînt, împreună cu Titeştii, cele mai vechi sate ale Loviştei.

ŢARA LOVIŞTEI ŞI TOPOLOGUL

În nord-vestul regiunii Piteşti, atît cît Oltul străbate Carpaţii de la Turnu Roşu pînă la Mănăstirea Cozia, cu bazinul Lotrului la vest, ce curge oarecum de-a lungul munţilor între culmea Lotrului şi a Căpăţînei, cu plaiul Loviştei şi valea superioară a Topologului la est, se delimitează o microregiune de munte «hotar de două ţări», veche unitate geografică-istorică şi care astăzi se regăseşte în raionul Loviştea. În adevăr, această microregiune este centrată şi dominată de depresiunea intramontană a Loviştei, cea mai înaltă şi cea mai închisă depresiune din regiunea Piteşti şi care nu poate fi comparată, în ţară, decît cu depresiunile Petroşenilor, Dornelor şi Cîmpulungului Moldovenesc, mai închisă chiar decît acestea şi mai bogată în trecut istoric.

Limitată de munţii Făgăraş la nord, culmea Zănoagei la est, despărţind-o de Topologul montan şi culmea Coziei la sud, Loviştea este de asemenea închisă şi la vest, spre Olt, de o serie de măguri şi muscele. Brăzdată totuşi de drumul popular-istoric, ce părăsind Oltul la Cîineni, leagă munţii Sibiului — ai Mărginimii — peste Titeşti, Şuici şi Curtea de Argeş, cu Piteştii şi cîmpia romînă, «Ţara Loviştei» se înalţă ca o mare cetate naturală sub munte, pe stînga Oltului. La porţile ei: defileul Coziei la sud-vest, al Perişanilor la sud-est şi al Cîinenilor la nord, omul a ridicat şi el o sumă de fortificaţii: turnuri şi cetăţi încă de pe vremea Dacilor, apoi a Romanilor şi pînă în evul mediu. Iar drumul cel mare şi sigur nu a fost prin defileul Oltului decît atît cît a durat cel făcut de Romani şi apoi în vremea noastră, în restul timpului funcţionînd «drumul Loviştei bătrînesc».

Staţiunea preistorică de la Boişoara-Găujani, «Turnul lui Doancă», castrul roman de la Titeşti, toate în chiar inima Loviştei, «Pons Vetus» găsit de Romani la Cîineni, ca şi toate fortificaţiile de la cele trei porţi, arată că Loviştea a avut o populaţie veche, statornică şi numeroasă. Ceea ce o atestă şi actele mai tîrzii,

începînd din sec. XIII şi care arată că Loviştea era o «ţară», alături de Amlaş şi Făgăraş de peste munţi, şi între voievodatele ce se întindeau sub munţi, de la Severin pînă în Vrancea.

În 1781 se numărau 22 sate — mai toate foarte vechi — în această ţară a Loviştei, iar în 1850 încă, densitatea populaţiei era aici de două ori mai mare decît cea pe ţară.

Răscruce străveche, înaltă şi adăpostită, de drumuri pastorale şi popas al oierilor mărgineni venind pe Lotru sau pe Olt pînă la Cîineni, în drumul lor spre plaiurile Argeşului şi spre cîmpie, Loviştea a devenit de timpuriu şi un centru de schimb cu nedei şi bîlciuri «de două ţări», adăugîndu-şi treptat populaţiei sale o altă populaţie din Mărginime, din Făgăraş, dar şi din Argeş, Mehedinţi sau Vîlcea. Ea a fost apoi şi un loc de refugiu pentru ciobani, haiduci, fugari şi pustnici de pe ambele versante ale Carpaţilor. Adăpostul, dificultăţile de legătură şi marea densitate a populaţiei din Ţara Loviştei vor fi făcut să se «muncească munţii» — aşa cum o arată numele unora din ei: Arsùrile, Pojorîtul, Jariştea, Curătura, Runcu, toate cu urme vechi de arături. Dar şi azi, pădurea e redusă la 25% din suprafaţa Loviştei, iar ţarine îngrădite şi cultivate cu cereale, vii şi pomi se văd pe dealuri şi coline pînă la 1500—1600 m, de unde, pentru lovişteni, de-abia începe muntele, fiindcă începe şi bradul.

Bine populată şi astăzi, cu satele risipite dar şi mari şi bine construite, cu vechi hanuri, cu crîngături de case printre livezi, păşuni şi ogoare ce urcă în terase pînă sus pe culmi, Ţara Loviştei adăposteşte încă o viaţă arhaică de deosebit interes etnografic.

Peisajul măreţ de platforme, munţi şi muncele dispuse în amfiteatru şi împletirea armonioasă de păduri, livezi, ogoare şi aşezări fac din această ţară a Loviştei şi un monument al naturii.

Ca şi drumurile ce se adună aici din munţi şi de peste munţi, ca şi populaţia originară de pe ambele versante ale Carpaţilor, arhitectura caselor ţărăneşti îmbină influenţele vîlcene venite pe la Cozia-Jiblea-Berislăveşti, influenţele ardelene venite pe la Cîinenii de Argeş cu casele lui strînse şi colorate şi influenţele argeşene şi muscelene venite pe la Şuici-Sălătruc. Peisajul de munţi şi plaiuri înalte împrumută volumelor şi formelor de arhitectură o anumită gravitate şi originalitate de proporţii şi dimensiuni. Construcţiile de piatră şi lemn, acoperişurile înalte, foişoarele în consolă, uneori forme închise şi sobre de gospodării şi case, garduri de piatră, dar şi construcţii noi de zidărie păstrînd sala pe două niveluri ca în Vîlcea, sînt caracteristicile arhitecturii din Loviştea.

Valea Lotrului, spre deosebire de Ţara Loviştei, este «munte nelocuit»; ea a fost doar un culoar de trecere şi a constituit totdeauna o prelungire geografică şi istorică a Ţării Loviştei. Orientată vest-est, masiv împădurită, inospitalieră pe valea îngustă şi versanţii repezi, s-a dezvoltat totuşi cu cîteva sate liniare de vale odată cu exploatarea pădurilor. Numai Voineasa, primul sat întîlnit la coborîrea din munţi, e mai vechi şi ocupă un loc mai prielnic, aşezarea şi mediul — cu brădetul în plus — amintind formele şi peisajul din Ţara Loviştei. Aci arhitectura este dominant vîlceană şi cu influenţe mai noi orăşeneşti sau ardelene, mai ales la Brezoiu şi Mălaia.

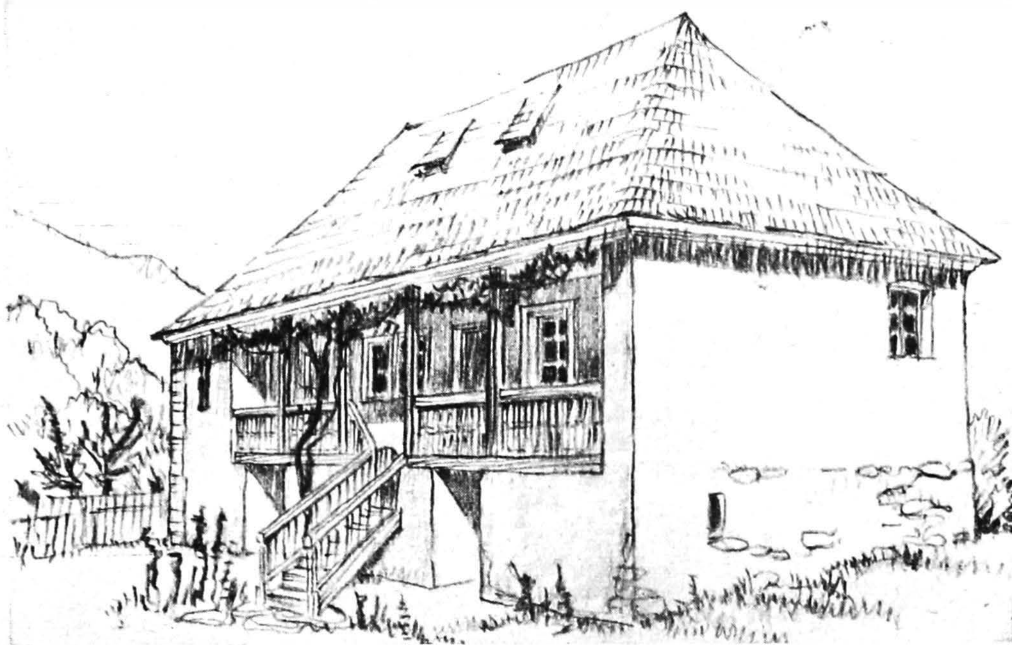
Spre est, Ţara Loviştei este legată pe la Sălătruc, peste muscele, cu depresiunea Arefului, din dreptul cetăţii lui Vlad Ţepeş de pe Argeş — iar spre sud se continuă cu valea Topologului, plină de sate şi livezi, cu grele dar bătute legături cu Oltul şi Argeşul peste muscele, pe la Şuici, Cepari şi Tigveni. Arhitectura caselor legate în unghi, în gospodării mici şi bine organizate, de influenţă argeşeană şi musceleană, caracterizează în parte această zonă.

113. Satul de coastă Mălaia, văzut de-a lungul Lotrului, spre Brezoiu. Sat liniar de vale, la mijlocul drumului între munte și Olt, cu case mari și în parte aglomerate.

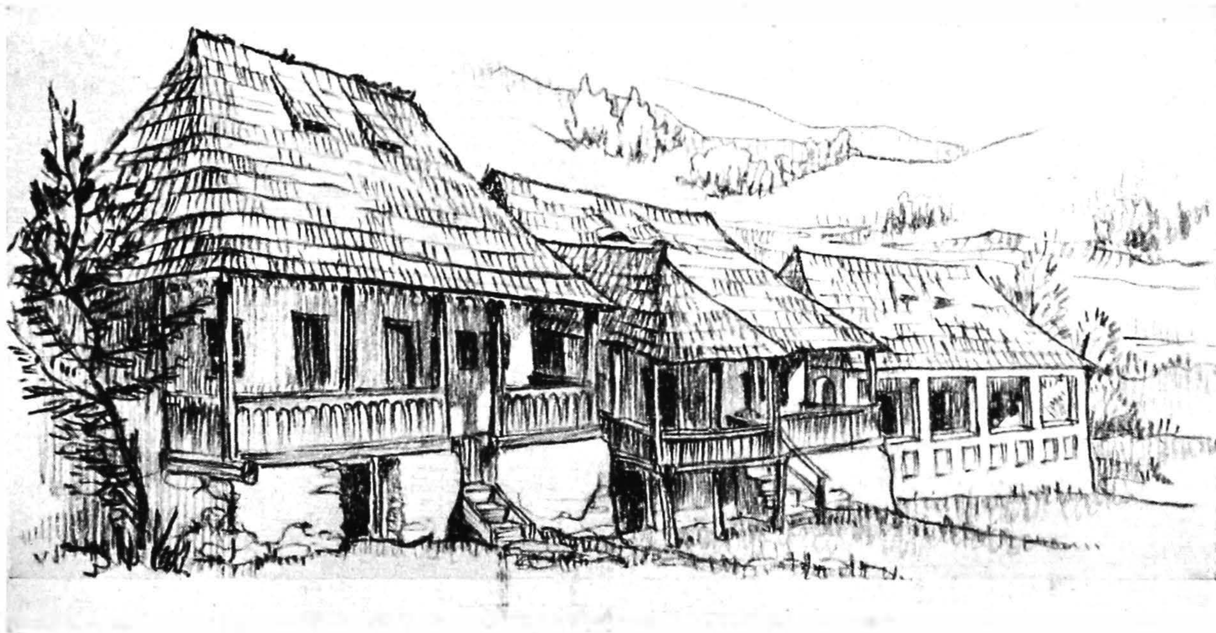
114. Voineasa, ultimul sat sub munte, pe Valea Lotrului, cu case mari și adunate, ocupînd o ultimă mică lărgitură a văii, în zona brazilor.

115. Cîinenii de Vîlcea, sat dezvoltat pe malul drept al Oltului și de-a lungul pîrîului Urea, cu casele printre culturile de porumb.

116. Gospodărie izolată pe Valea Lotrului, cu casa și acareturile grupate în jurul unei mici curți, amintind gospodăria închisă.

117. Casă dezvoltată pe soclu înalt cu goluri. Sala parţială e închisă printr-un plin de zidărie şi în capătul liber. Scara exterioară perpendiculară faţadei urcă la un nivel intermediar. Cornişa profilată şi lipsa streaşinei indică o influenţă transilvăneană.

118. Grup de case la Robeşti pe Olt: casă veche cu foişor pe stîlpi, casă de vechime mijlocie cu sală pe soclu şi casă nouă cu pălimar şi stîlpi zidiţi.

119. Casa Bondoc din Cîinenii de Vîlcea, cu sala pe coloane de zidărie cu capitel foarte dezvoltat. Fațada la drum cu golul arcuit închizînd sala și cu ornamentație în tencuială indică o influență transilvăneană.

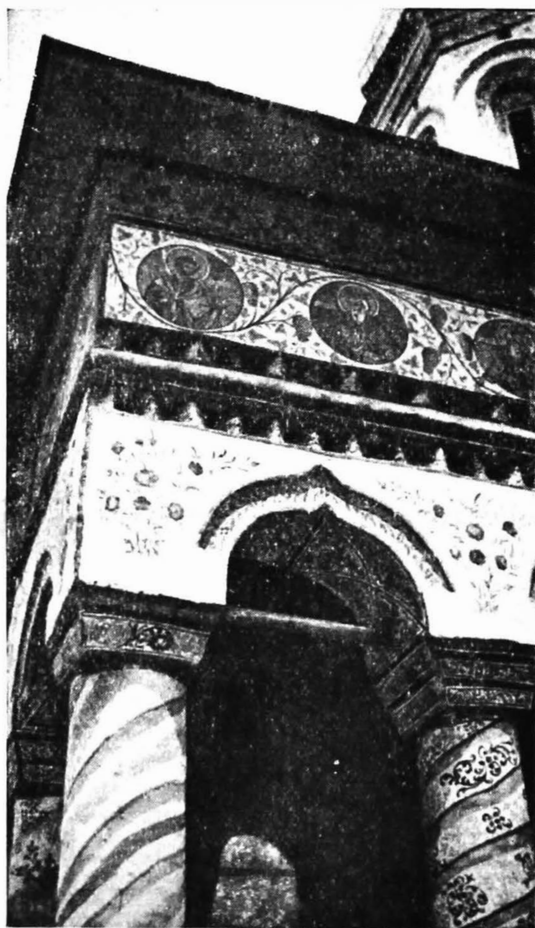
120. Casă nouă joasă cu foișor acoperit în două ape, cu coloane de zidărie, între ale căror piedestale este așezat pălimarul de lemn. Cîinenii de Vîlcea.

121. Casa Măciuceanu din Robești, casă veche foarte dezvoltată, cu două niveluri, cu sală parțială la etaj pe stîlpi de lemn între plinuri de zidărie cu ferestre. La parter goluri diverse, drepte și în arcadă la pivnițe și încăperi. Streașină foarte mică de influență transilvăneană.

122. Satul Cîinenii de Argeş aşezat pe malul stîng al Oltului. în faţa celorlalţi Cîineni, de Vîlcea, păzeşte vadul de legătură peste Olt în Ţara Loviştei.

123. Detaliul pridvorului bisericii din Cîinenii de Argeş, cu bogată decoraţie florală în pictură de influenţă transilvăneană.

124. Biserica cimitirului din Cîinenii de Argeş, ctitorie locală ridicată în 1733; decorată cu arcaturi în acoladă pe pilaştri drepţi şi cu brîu zimţat; complet pictată în exterior, pe registre, inclusiv turla şi baza ei.

125. Detaliu de decoraţie pe faţada de sud a aceleiaşi biserici, cu pisania picturii exterioare din 1846, încadrată de ctitorii acesteia: «jupîn Neagoe Moţoc şi soţia sa jupîneasa Simziana».

126. Cruce veche de piatră acoperită cu o lespede, la Cîinenii de Argeş, lîngă biserica parohială mai nouă, bogat pictată şi ea după modelul celeilalte. Inscripţia slavonă a crucii pomeneşte de ridicarea la 1592 a unei biserici de lemn pe locul căreia se află de la 1807 cea nouă de cărămidă.

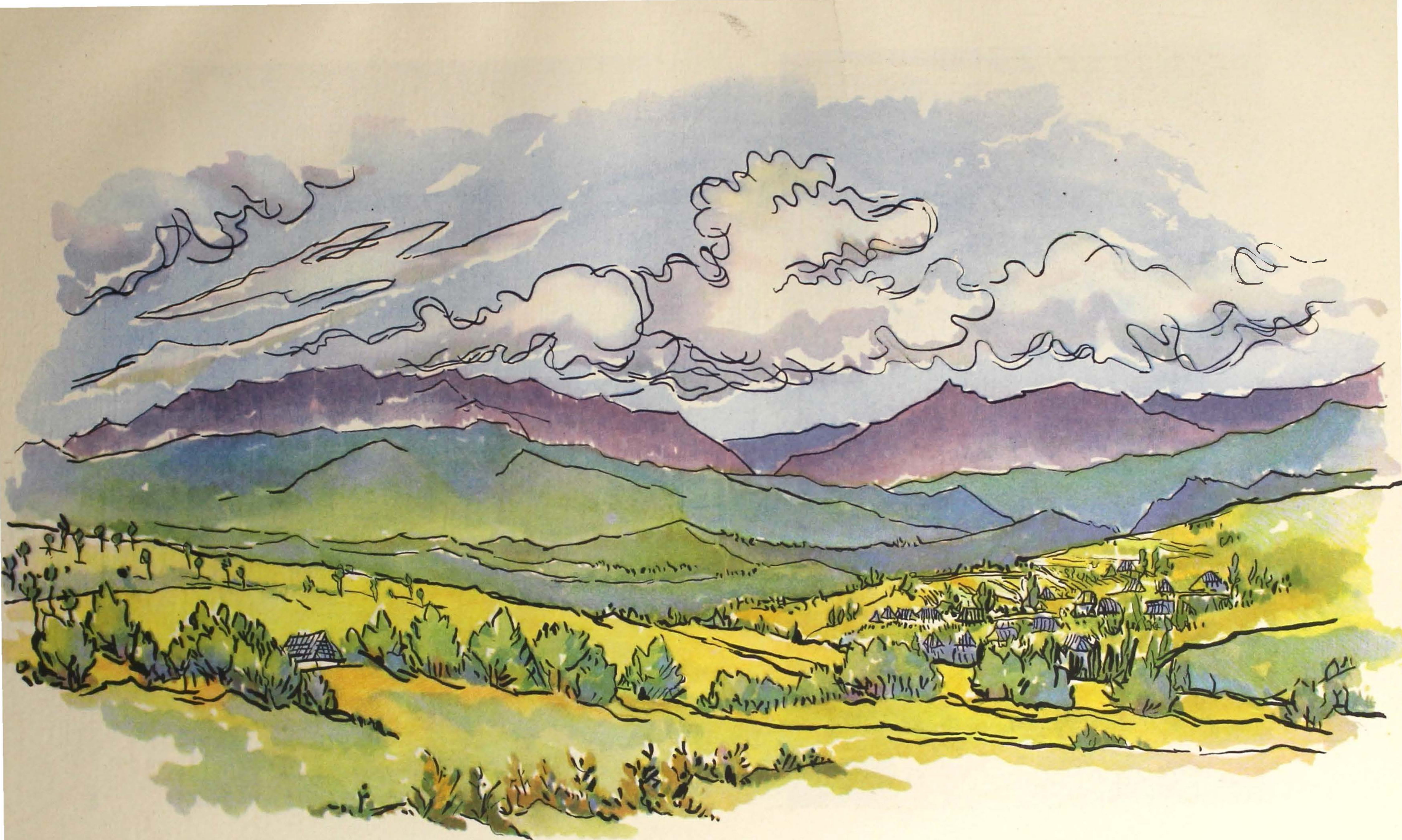
127. Boişoara, sat risipit cu crîngături de case printre livezi, în depresiunea intramontană a Loviştei (bazinul Titeştilor).

128. Case risipite printre livezi şi porumburi pe coaste, la Boişoara.

129. Uliță cu garduri și case în întregime din piatră, cu acoperișuri înalte de șiță. Titești.

130. Colț de gospodărie, cu acareturile legate de casă în jurul unei curți aproape închise, pietruite, la Titești.

Planşa III. Limita sudică a plaiului Loviştei văzută din marginea satului Boişoara. La stînga masivul Coziei avînd în faţă culmea cu arături a Cordoaiei, la dreapta vîrful Naruţu; între ei defileul Oltului. Dealurile prelungi şi netede cu pometuri şi porumburi acoperă în faţă Titeştii dar lasă să se vadă, în dreapta, satul de coastă Bumbeşti.

131. Casă joasă cu foişor suspendat pe piloţi, cu acoperiş înalt şi stîlpi sculptaţi (Lovişteа).

132. Casă pe soclu de piatră cu foişor pe doi stîlpi în consolă şi sală cu pălimar scund (Lovişteа).

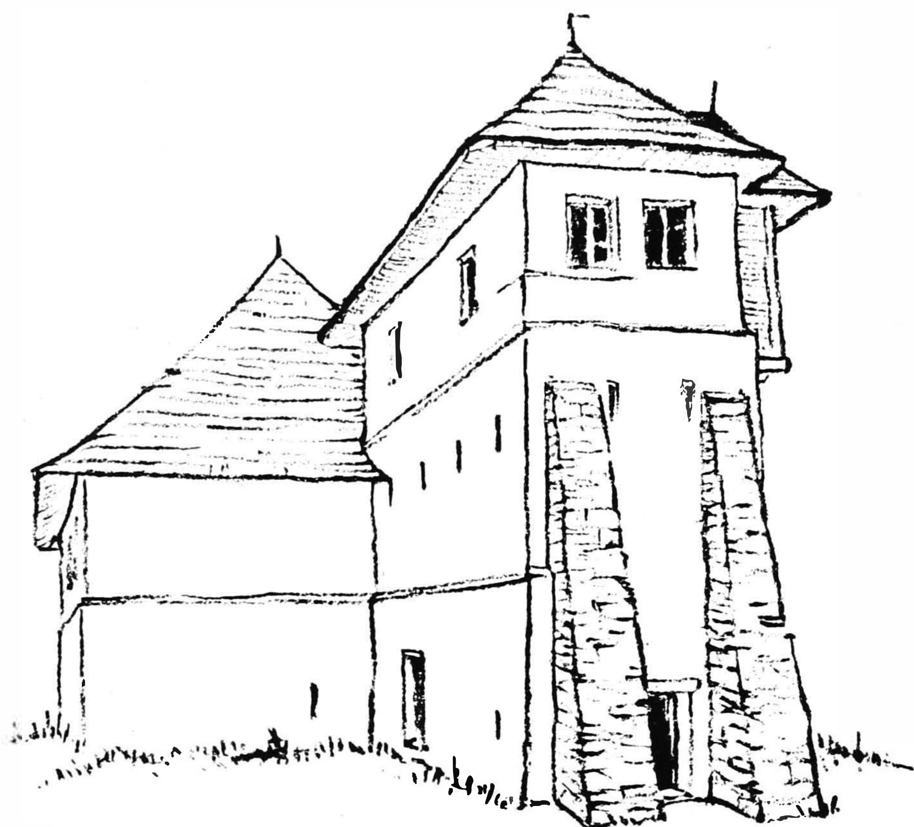

133. Casa lui Fl. Vlădescu din Titeşti, construită pe la 1865, fost han. Sala, ridicată pe soclu plin, are patru goluri prelungi în zidăria masivă şi dă acces la trei camere. In soclul înalt, intrarea la pivniţă şi intrarea secundară la hanul propriu-zis, cu accesul principal din drum.

134. Casa nouă a lui Gh. Stănescu din Titeşti. Sala parţială pe patru goluri pătrate în masiv de zidărie la etaj; arcadă de intrare în curte la parter. Profilatura, tencuiala, lipsa streaşinei şi acoperişul de ţiglă indică o influenţă transilvăneană.

135. Casa Năiță Stăncescu din Titești, așezată pe teren în pantă, cu intrarea directă din drum la nivelul superior și cu ieșiri la nivelul inferior în curte. Construcție nouă de influență orășenească adaptată la forme și nevoi de țară: săli suprapuse pe patru goluri cu arcade diferite, amintind în același timp culele oltenești.

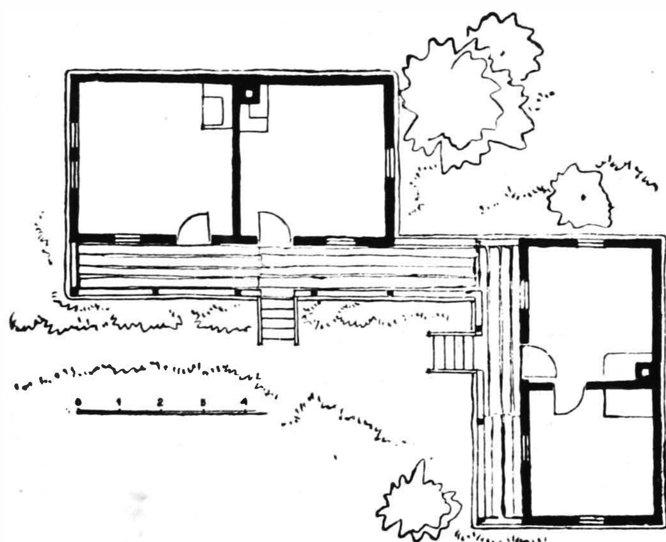

136. Culă veche, azi dispărută, construită din piatră și cărămidă, dezvoltată în unghi pe teren denivelat. O aripă îngustă se ridică pe trei niveluri, cu contraforți și barbacane. Corpul propriu-zis prezintă pe o latură, la etaj, o sală închisă cu fereste. Șuici.

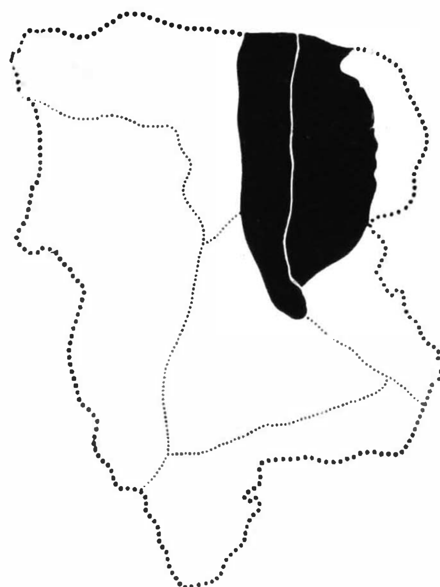

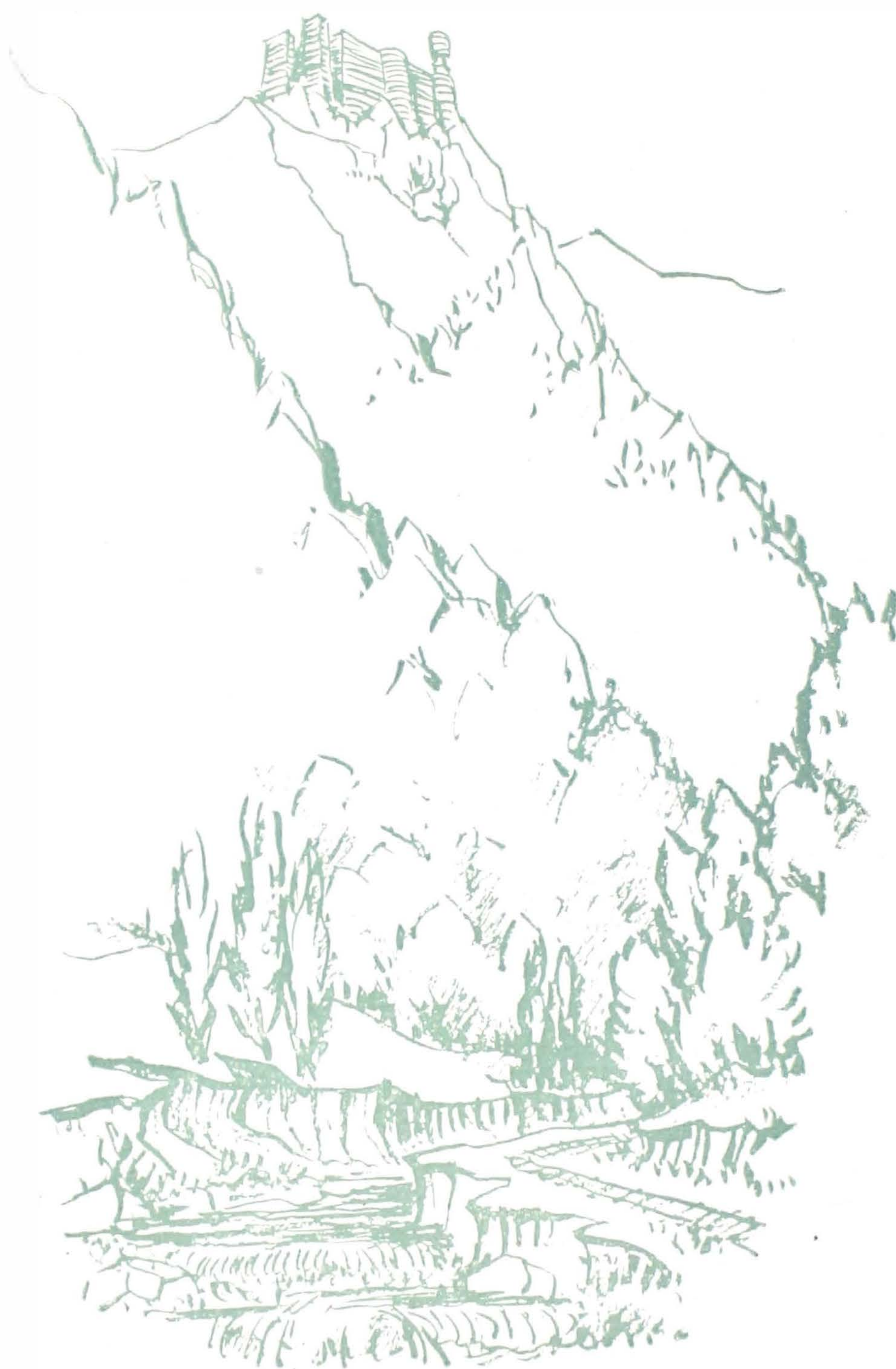
137. Casa cu legătură a lui Gh. Banga din Șuici. Sală înaltă cu pălimar de scînduri traforate la casa mare și cu pălimar «în ocnițe» la casa mică. Ambele case legate în unghi drept, cu cîte două încăperi cu intrări separate. Șuici (azi, în Muzeul Satului).

138. Voineasa, sat de vale pe Lotru, la 40 km în sus de Brezoiu, unde «brazii intră în casă după om». Primul popas după coborîşul din munţi dinspre mărginimea Sibiului.

MUSCELELE ŞI GRUIU-
RILE ARGEŞULUI

139. Ruinele «Cetății lui Vlad Țepeș» văzute de pe poteca ce urcă pe coasta muntelui către ea, deasupra Argeșului și liniei ferate înguste către Cumpăna.

140. Drumul peste muscele de la Curtea de Argeş la Cîmpulung, printre sate risipite, livezi, fîneţe şi rari ogoare.

MUSCELELE ŞI GRUIURILE ARGEŞULUI

Partea centrală a regiunii Piteşti cuprinde bazinul superior al rîului Argeş, care se înscrie într-un triunghi cu baza pe creasta munţilor Făgăraş şi cu vîrful la Piteşti. Latura de vest a acestui triunghi este cumpăna apelor între Topolog şi Argeş, iar latura de est o constituie creasta Iezerului şi Păpuşei, apoi Argeşelul, care curge sub povîrnişul vestic abrupt al platformei Cîndeştilor.

Aceste delimitări naturale, relieful dominat de zona muscelelor — continuată spre sud cu dealuri prelungi şi înguste, sub formă de gruiuri — rîurile însoţite de drumuri de vale, convergînd toate către Piteşti, definesc într-adevăr o microregiune bine conturată şi unitară ca viaţă materială şi culturală.

Munţii Făgăraşului, cu vîrfurile lor înalte de 2 300 — 2 500 m, cum sînt Negoiul, Moldoveanul, Leaota, Iezerul Mare, Păpuşa — de sub care izvorăsc respectiv Argeşul, Vîlsanul, Rîul Doamnei, Rîul Tîrgului şi Argeşelul — cu lacurile lor glaciare, cu crestele şi morenele lor săpate în roci cristaline, au în această zonă un pronunţat caracter alpin. Spre deosebire de versantul nordic abrupt, versantul sudic, argeşean, al masivului Făgăraşilor, coboară treptat pînă la

1 800 m altitudine, în plaiuri prelungi şi netede, acoperite cu păşuni şi codri de brad şi fag. Căile de acces în interiorul munţilor Argeşului sînt însă anevoioase, fie că urmează văile cu pereţi abrupţi de 400—600 m, fie că urcă în trepte pe picioare de plai. De aceea şi satele mari se localizează la poalele munţilor şi numai unele din ele înaintează cu cîţiva kilometri în munţi, în susul unor văi mai largi, cum sînt satele Corbi, Nucşoara, Lereşti, Nămăieşti.

În această microregiune, zona muscelelor cu complexitatea sa de relief şi peisaje are cea mai largă desfăşurare, fiind alcătuită din trei lanţuri de depresiuni, îndreptate vest-est: a Loviştei subcarpatice, a Arefului şi a celor Şapte Muscele. Aceste muscele, înalte între 800 şi 1 000 m, despart mici depresiuni, începînd cu cea a Curţii de Argeş şi terminînd cu a Cîmpulungului. Zona este brăzdată de la nord la sud de drumuri pe văile rîurilor, dar şi transversal de drumuri şerpuite şi ondulate peste văi şi muscele, ce leagă astfel Valea Oltului, prin Curtea de Argeş şi Cîmpulung, cu valea Dîmboviţei spre Bran.

În această zonă şi între cele două vechi aşezări, Curtea de Argeş cu monumentele ei religioase şi Cîmpulungul cu o remarcabilă arhitectură civilă, s-a făcut legătura între foişorul vîlcean şi prispa musceleană înaltă cu parapet zidit, pentru ca de aici să pătrundă spre sud, în variante diverse, pe văile zonei dealurilor.

Zona dealurilor acestei microregiuni începe de la linia Curtea de Argeş—Cîmpulung şi se îngustează spre sud către Piteşti, strînsă între platformele Cotmenei şi Cîndeştilor. Ea are, ca şi acestea, caracterul unui podiş slab ondulat, deşi este fragmentată în gruiuri lungi şi înguste de Valea Argeşului şi a tuturor afluenţilor săi ce curg de la nord la sud strîngîndu-se la Piteşti. Văile largi ale acestor rîuri au permis, în zona dealurilor, aşezări importante, dezvoltate liniar, culturi de luncă şi pometuri de deal, precum şi activităţi meşteşugăreşti. Ceea ce mai caracterizează această zonă a dealurilor este şi lipsa unor legături transversale.

Microregiunea Muscelelor şi gruiurilor Argeşului, zonă de aşezări domneşti şi mănăstireşti cu îndepărtate legături, a devenit de timpuriu — spre deosebire de Vîlcea — o vastă piaţă de schimburi de tot felul, care a determinat apariţia a importante aşezări şi construcţii şi deci o arhitectură şi plastică proprii.

SATELE ŞI GOSPODĂRIILE

Faţă de relieful acestei microregiuni, majoritatea aşezărilor sînt de vale. Astfel, în văile înguste din zona dealurilor, aceste aşezări sînt dezvoltate liniar. Văile mai largi şi cu terase ale Argeşului, Rîului Doamnei şi Tîrgului au permis aşezarea a două şiruri de sate — pe cele două maluri ale rîurilor — uneori cu satul vechi încă răsfirat pe coastă şi cel nou tras la drum. Apropierea acestor văi paralele nu a permis în zona dealurilor să se formeze şi să se păstreze importante aşezări omeneşti pe cumpenele înguste dintre ele.

În schimb, unele din satele de vale din zona muscelelor sînt parţial şi de creastă: Corbeni, Căpăţîneni, Arefu, Nucşoara, Brădet, Lereşti, Bughea de Sus şi de Jos. În zona muscelelor, se găsesc şi sate în întregime de coastă, sau chiar de culme: Cicăneşti şi Băiculeşti între Topolog şi Argeş, Cerbureni şi Valea Iaşului între Argeş şi Vîlsan, Poenărei între Vîlsan şi Rîul Doamnei, Albeşti între Bratia şi Rîul Tîrgului, Valea Mare, Piatra şi Măţău între Rîul Tîrgului şi Argeşel.

Dacă majoritatea aşezărilor de vale, în special cele din zona dealurilor, sînt dezvoltate liniar, în multe cazuri unindu-se între ele, cele din zona muscelelor

fie că sînt de vale ca Oeşti, Domneşti, Berevoieşti, Bughea, fie că sînt de coastă sau de culme ca Arefu, Poenărei, Albeşti, Mătău, mai toate sînt areolare. Unele din ele se prezintă sub formă de crîngături — mai ales cele de pe drumul transversal văilor de la Curtea de Argeş la Cîmpulung: Cerbureni, Valea Iaşului, Robaia, Slănic — ca şi altele cum sînt Arefu şi Bascovele sau cele de pe Bratia ori cele de la sud-est de Cîmpulung.

O dezvoltare tentaculară nu prezintă decît oraşele Curtea de Argeş şi Cîmpulung şi, în parte, satele mai mari ca Domneşti, Berevoeşti şi Bughea.

Ca structură, se deosebesc în microregiune patru tipuri de sate:

Satele împrăştiate, cu gospodării foarte izolate, uneori grupate în crîngături, una din acestea constituind un centru, singura la care ajunge drumul; printre acestea sînt: Arefu, Căpăţîneni, Bucşeneşti, Băiculeşti, Albeşti.

Satele răsfirate cu gospodăriile pe locul de cultură — de obicei livezi şi porumbişte — cu o reţea de uliţe mai bine desemnate, cum sînt majoritatea satelor de vale şi de coastă la nord de linia Curtea de Argeş—Domneşti—Cîmpulung, ca şi pe afluenţii mai mici şi mai puţin circulaţi: Bratia şi Argeşelul.

Satele răsfirate cu tendinţe de adunare sînt cele ce caută să-şi definească un centru mai important la drumul de trecere; astfel sînt majoritatea satelor mai importante de vale şi de la încrucişări de drumuri sau confluenţe de rîuri.

Satele adunate, adică reprezentînd un nucleu destul de mare şi suficient de dens, sînt satele-tîrguri: Corbeni, Domneşti, Berevoieşti, Schitu Goleşti, Stîlpeni, Zărneşti.

Datorită aproape aceloraşi condiţii de relief, climă, orientare şi aceloraşi ocupaţii ca şi în Vîlcea, mai puţin izolarea — pentru că această microregiune este străbătută de drumuri de tranzit în toate direcţiile şi posedă centre mari, destul de apropiate — satul şi apoi gospodăria musceleană sînt mai organizate decît în Vîlcea; ele s-au «tras la linie» mai timpuriu şi în mod spontan.

Dacă gospodăria ţărănească din satele muscelelor propriu-zise sau de pe cumpene se desfăşoară larg, neregulată ca formă, izolată între livezi, gospodăria satelor de vale se dezvoltă destul de adunat, în jurul unei curţi dreptunghiulare, în capătul dinspre drum al «curelei de pămînt» ce se întinde, îngustă, din vale pînă la cumpăna apelor.

Aici, orientarea dominantă nord-sud a văilor şi căutarea sudului pentru faţadele caselor au dus la aşezarea acestora perpendicular pe drum. Urcînd pe un astfel de drum de vale, de la sud către nord, satul se prezintă cu totalitatea faţadelor caselor, mai ales dacă acestea sînt puţin oblice faţă de şosea, căutînd sudul şi o vizibilitate mai depărtată de-a lungul şoselei. Venind însă de la nord, acelaşi sat apare mai ascuns între pomii ce acoperă ei înşişi polatele din spatele caselor.

Multe gospodării cuprind două case, una mai veche, joasă, cu acoperiş înalt, uneori cu foişor, şi una nouă mai înaltă şi zidită din cărămidă. Acareturile sînt aceleaşi ca şi în Vîlcea, mai puţin «căsoaia», dar cu o dezvoltare a bucătăriei de vară — transformată uneori din casa mică, mai veche.

Şi aici «povernele» abundă pe toate văile, iar «cuptoarele» de oale sînt numeroase, mai ales pe valea Rîului Doamnei şi pe Argeşel.

Gospodăriile, mai dezvoltate şi mai noi, sînt organizate cu mai multe acareturi, aşezate în curţi specializate în jurul unei «bătături» şi toate izolate de livada de lîngă casă, ce urcă pe deal sau coboară spre rîu.

CASA DE LOCUIT

În microregiunea Muscelelor şi gruiurilor Argeşului, casa ţărănească prezintă o mare varietate de aspecte — avînd însă la bază un număr redus de piese şi elemente — atît în plan cît şi în elevaţie.

Astfel, sînt trei mari categorii de planuri : cu o încăpere, cu două şi cu trei, dar dimensiunile, intrările, distribuţia lor în legătură şi cu prispa, sala şi foişorul duc la un număr mult mai mare de tipuri.

După elevaţie, casele se grupează de asemenea în trei mari categorii : casa joasă fără pivniţă, ce se ridică pînă la 1 m deasupra pămîntului, casa cu soclu pe pivniţă săpată şi care se ridică pînă la circa 1,50 m, şi casa cu parter dezvoltat, pe pivniţe şi încăperi de locuit la nivelul solului, parter ce se înalţă pînă la 2—2,30 m. Aici ca şi în Vîlcea, dacă se consideră modul de realizare a casei (cu sau fără prispă, sală sau foişor ; pe soclu sau parter înalt, plin, plin parţial, sau pe stîlpi), modul de acces la pivniţă şi la încăperile de locuit etc., se ajunge la o mare varietate de tipuri.

Considerînd, în plan, pe lîngă numărul de încăperi şi dimensiunile lor, în raport una cu alta, şi accesul lor, fără a vorbi deci de prispă, sală etc. cele trei mari categorii de planuri se distribuie într-o zonă limitată, Vîlsăneşti—Stroieşti—Coseşti—Leiceşti, în care s-au făcut sondaje (200 înregistrări), în 11 tipuri a căror frecvenţă şi distribuţie procentuală pe grupuri de vechime sînt arătate în tabela de mai jos.

GRUPURI DE VECHIME ŞI FRECVENŢA TIPURILOR DE PLANURI, ÎN PROCENTE

Nr. crt.	Tipuri de plan	Frecvenţa	Vechime				
			Foarte vechi	Vechi	Vechime mijlocie	Noi	În construcţie
1	O încăpere	3,9	7.7	7,7	3,2	—	—
2	Două încăperi, una mai îngustă şi cu intrare	18,3	53,8	25,6	17,0	—	—
3	Două încăperi cu intrări separate	44,4	23,1	59,0	53,2	6,2	16,7
4	Două încăperi nealiniate (una mai mare)	11,7	—	—	9,6	37,6	33,3
5	Trei încăperi, una tindă centrală, îngustă	10,0	7,7	7,7	7,4	25,5	16,7
6	Trei încăperi, una tindă transversală, îngustă	0,6	7,7	—	—	—	—
7	Trei încăperi cu intrări separate	1,7	—	—	3,2	—	—
8	Trei încăperi nealiniate (una mai mare)	5,5	—	—	5,3	—	27,8
9	Trei încăperi; una tindă centrală, împărţită transversal într-o sală mică, deschisă	1,1	—	—	—	6,2	5,5
10	Cinci încăperi: tinda centrală cu cîte două încăperi pe laturi	0,6	—	—	—	6,2	—
11	Diverse, de influenţă urbană	2,2	—	—	1,1	18,8	—
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grupurile de vechime au fost definite astfel :

A. *Casele foarte vechi,* cele construite pînă în jurul anului 1860 (numărul de exemplare înregistrate în cele patru sate, pe Rîul Vîlsan şi pe Rîul Doamnei, este astăzi foarte redus).

B. *Casele vechi*, cele construite între anii 1860—1890.

C. *Casele de vechime mijlocie*, cele construite între anii 1890—1920.

D. *Casele noi*, cele construite între anii 1920—1950.

E. *Casele în construcţie*, cele ce se construiau în anul 1952, cînd a fost făcută înregistrarea.

Din tabela de la p. 108 rezultă:

1. Marea frecvenţă — astăzi — a casei cu două încăperi, totalizînd, sub cele trei forme, un procent de 74,4%.

2. Permanenţa planului cu două încăperi cu intrări separate, atingînd pentru casele vechi 59%, după care scade, ca să crească din nou în grupul caselor în construcţie astăzi.

3. Permanenţa planului cu trei încăperi aliniate, cu tindă şi o singură intrare, la un procent mic în primele trei grupuri de vechime (7%), pentru a creşte între casele noi la 25%.

4. Dispariţia încă din grupul caselor vechi a planului cu trei încăperi, una constituind o tindă transversală, în care se găsea coşul.

5. Dispariţia din grupul caselor noi a tipului de plan cu o încăpere sau cu două încăperi, dintre care una mai mică avînd intrarea.

6. Apariţia în grupul caselor de vechime mijlocie a tipului de plan cu două şi cu trei încăperi, aliniate sau nu (una supradimensionată, deci cu apariţia prispei parţiale), precum şi a altor forme de plan de influenţă urbană.

7. Dominanţa, între casele foarte vechi, a casei cu două încăperi, dintre care una, mai mică, avînd intrarea.

8. Dominanţa, între casele vechi şi de vechime mijlocie, a planului cu două încăperi, cu intrări separate.

9. Dominanţa, între casele noi şi în construcţie, a planului cu două încăperi, dintre care una supradimensionată, ieşită din aliniere şi deci cu prispă parţială.

10. Apariţia, în grupul caselor de vechime mijlocie, a opt variante ale celor trei mari categorii de planuri (cu o încăpere, cu două şi cu trei), faţă de patru cîte erau în grupul precedent şi faţă de şase respectiv cinci în grupurile următoare.

Cele trei mari categorii de elevaţii ale caselor argeşene-muscelene se distribuie, ca frecvenţă şi pe grupuri de vechime, după cum urmează:

Nr. crt.	Tipul casei	Frecvenţa	Vechime				
			Foarte vechi	Vechi	Vechime mijlocie	Noi	În construcţie
1	Casă joasă fără pivniţă	42,2	53,8	25,6	45,8	37,5	55,6
2	Casă pe soclu cu pivniţă	45,0	80,8	59,0	38,3	62,5	44,4
3	Casă înaltă cu două niveluri	12,8	15,4	15,4	15,9	—	—
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Rezultă o uşoară dominanţă a casei pe soclu cu pivniţă, foarte aproape de casa joasă, de asemenea, o oscilaţie între aceste două categorii de elevaţii de-a lungul timpului, cu părăsirea tipului casei înalte cu două niveluri în timpurile mai noi şi cu creşterea frecvenţei tipului de casă joasă, fără pivniţă.

Dintr-o serie de corelaţii plan-elevaţie rezultă în concluzie că:

1. Toate planurile cu o singură încăpere aparţin caselor joase fără pivniţă.

2. Dintre casele cu două încăperi inegale cu o singură intrare, 93,9% sînt case joase cu sau fără pivniţă şi doar 6,1% sînt case înalte.

3. Dintre casele cu două încăperi cu intrări separate, 69,6% sînt case înalte.

O corelaţie vechime-construcţie arată că: din casele foarte vechi, 76,9% sînt de bîrne, cele de vechime mijlocie sînt aproape la egalitate de bîrne, paiantă sau cărămidă şi cele noi sînt 100% de cărămidă.

Evident, concluziile sondajelor făcute pe două din văile zonei dealurilor nu pot fi extinse decît informativ şi numai la zona dealurilor.

PRISPA, SALA, FOIŞORUL, POLATA

Pe lîngă încăperile destinate locuirii, casa ţărănească cuprinde o serie de piese complimentare care îmbogăţesc şi planul, ca funcţiune, şi elevaţia, ca aspect. Frecvenţa lor şi marea varietate de forme şi moduri de încadrare în volumul casei contribuie la definirea tipurilor de arhitectură. Este vorba de prispă, sală, foişor şi polată, care nu lipsesc decît foarte rar.

Prispa şi mai ales sala şi foişorul sînt piese de arhitectură deschise, semiadăpostite, îmbrăcînd faţada principală a casei, uneori şi una sau ambele faţade laterale. Ele fac tranziţia — atît funcţională cît şi plastică — între spaţiul liber înconjurător (peisaj şi gospodărie) şi spaţiul închis al încăperilor de locuit. Prispa, sala şi foişorul sînt sediul unor treburi gospodăreşti de toată ziua, pînă la ţesutul la război al pînzelor, stofelor şi covoarelor, sînt locul preferat al desfăşurării imaginaţiei ornamentale a ţăranului constructor — prin crestături la stîlpii şi grinzile de lemn, prin ornamente în tencuială, colorată sau nu, prin traforuri la pălimare şi console, prin legăturile arcuite în paiantă între stîlpi şi grinzi ; şi în acelaşi timp aceste aerate piese arhitectonice sînt cadrul unei bogate împodobiri vegetale şi florale.

Prin toate acestea, prispa, sala şi foişorul ocrotesc — totuşi deschis, prin crearea unor volume înconjurătoare semiadăpostite — şi îmbogăţesc, prin jocul de lumini, umbre şi culori — corpul însăşi al casei, pe faţada principală şi pe cea laterală, spre sud şi răsărit, legîndu-l, simplu şi natural, de spaţiul înconjurător.

Polata pe de altă parte — piesă dominant utilitară — ocroteşte închizînd şi descrescînd spre nord volumul arhitectural al casei, înscriindu-l oarecum aerodinamic în curenţii coborîţi din munţi.

Prispa şi sala reprezintă momente ale dezvotării unei aceleaşi piese : platforma îngustă, alipită de-a lungul faţadei casei la o anumită înălţime. Această platformă poate sta pe pămînt, rezultînd din umplerea cu bolovani a spaţiului dintre «temeiele» casei, sau poate fi în consolă pe aceleaşi «temeie», ele însele prelungite dincolo de fundaţia de piatră a casei. În acest din urmă caz, ea se numeşte prispă şi poate fi sau nu prevăzută cu stîlpi ce susţin cosoroaba acoperişului de-a lungul aceleaşi faţade. Dacă aceeaşi platformă este închisă cu un pălimar de scînduri verticale, de 60—80 cm înălţime, ea devine «sala».

«Sala» propriu-zisă apare însă la casele înalte cu două niveluri şi la casele pe soclu. «Închisoarea» acestei săli nu mai este un pălimar de lemn, ci un parapet zidit, de regulă tencuit, şi în continuarea soclului. Sala este marcată în elevaţie cu stîlpi de lemn ce susţin cosoroaba şi sînt legaţi cu arcuri de paiantă, tencuite odată cu streaşina şi plafonul sălii. Această sală complet tencuită şi văruită în alb constituie o caracteristică a casei muscelene.

Dominantă în grupurile caselor foarte vechi, vechi şi de vechime mijlocie, prispa sau sala apare pe întreaga faţadă, mai rar şi pe o faţadă laterală. Prispa

parţială este de dată mai nouă, apărînd odată cu planurile cu o încăpere ieşită din alinierea casei.

În zona cercetată prin sondaje, din totalul înregistrărilor, casele fără prispă sau sală ating astăzi numai 8,9%, casele cu prispă 5,6%, iar casele cu «sală» domină cu 85,5%.

Prispa şi sala lipsesc la unele case foarte vechi şi vechi (circa 15%), la unele case noi, sărăcăcioase (la rudarii din marginea satelor) sau la casele noi de tip «vilă» şi de influenţă urbană. Au prispă pînă şi casele vechi cu o singură încăpere (71,4%), iar casele cu două şi trei încăperi, de tip foarte vechi şi vechi, au sală pe întreaga faţadă în proporţie de 88,7%, respectiv 66,6%.

Foişorul este o piesă ce prelungeşte prispa sau sala, dar care poate să apară şi la casele fără aceste piese ; în ambele cazuri el are o funcţiune de adăpost, de supraveghere — se numeşte uneori «pridvor» sau «privariu» — dar şi de atelier, fiindcă de multe ori adăposteşte războiul de ţesut, prins chiar în grindă şi pălimar. Acesta este tipul vechi de foişor, pentru că tipurile noi, derivate, sînt cele care acoperă scara de urcare la prispă sau sală, devenind deci piese de trecere şi simplu acoperiş de scară.

Frecvenţa foişorului — de ambele categorii — este astăzi redusă, doar 15% din casele înregistrate avînd foişor.

Foişorul din această microregiune se deosebeşte de foişorul vîlcean prin dimensiunile şi aşezarea lui în raport cu casa ; pe cînd foişorul vîlcean pe plan pătrat se dezvoltă uneori în dreptunghi cu latura lungă perpendiculară pe faţada casei, foişorul argeşean-muscelean este un dreptunghi aşezat de-a lungul faţadei casei şi în totul mai redus. În microregiune, foişorul apare tot mai rar de la vest spre est, astăzi rămînînd puţine exemplare pe Argeş, pe Vîlsan şi pe Rîul Doamnei. O altă caracteristică a foişorului vechi este construcţia lui totdeauna pe trei stîlpi în faţă, de obicei sculptaţi, precum şi acoperirea lui în trei ape. Foişorul nou «de scară» este construit pe doi stîlpi şi cu fronton.

Foişorul se găseşte astăzi plasat în dreapta casei în 40,8% din cazuri, în stînga casei în 14,8% din cazuri, iar în axul casei în 44,4% din cazuri. Foişorul nou se plasează în axul casei, acoperind scara, dar la casele de cărămidă noi şi în construcţie, reapare cu vechea lui funcţiune izolată de circulaţie ; el este realizat uneori cu patru coloane de zidărie, deci cu trei arcade şi, de multe ori acoperit separat, în patru ape, cu pante frînte, deosebite de ale acoperişului casei. Acest acoperiş al foişorului nou poate fi supraînălţat faţă de acoperişul casei.

Polata, ca piesă strict utilitară, este un adăpost pentru lemne, provizii, unelte, fiind o construcţie alipită faţadei laterale din interiorul curţii în 25% din cazuri, mai rar spre drum şi cel mai adesea, 58%, pe faţada posterioară a casei, care, în microregiune, este îndreptată spre nord. Polata deci pe lîngă că adăposteşte casa de vînturile de la nord, ca formă o şi leagă mai strîns de pămînt.

PRINCIPALELE TIPURI ARHITECTURALE

Tipurile de plan, de elevaţie, de piese complimentare şi de elemente de arhitectură definesc prin diversele lor alăturări şi îmbinări aspectul integral arhitectural în spaţiu al casei ţărăneşti.

Raporturile funcţionale şi formale ale diferitelor piese de arhitectură — încăperi, prispă, sală, foişor, acoperiş, soclu, polată — modelările de detaliu ale diferitelor elemente constructive şi de arhitectură — stîlpi, uşi, ferestre, arcade,

pălimare, pilaştri, profiluri — conduc la stabilirea în cadrul microregiunii a unor tipuri bine conturate.

Ceea ce caracterizează casa ţărănească este volumul şi trama constructivă, cu o anume ritmică, aproape identice, dar pe care micile diferenţe de dimensiuni şi de detalii generează aspecte deosebite.

În acest sens, sînt trei valori care definesc acest aspect, în microregiunea Muscelelor şi gruiurilor Argeşului:

— plinul faţadelor, dominant alb, întrunind de cele mai multe ori soclul şi parapetul sălii;

— golurile ferestrelor, de obicei mici pete negre, dreptunghiulare, bine proporţionate şi marcate pe albul faţadelor sau pe cenuşiul sălilor, în umbră;

— golul sălilor sau prispelor, creînd pe faţadă o întinsă pată cenuşie de umbră pe care se profilează uşor stîlpii subţiri de lemn şi în care vibrează un joc continuu de lumini şi umbre, de forme şi culori.

Desigur, trebuie adăugate foişoarele, pălimarele de lemn, gîrliciurile pivniţelor, traforurile etc., care pe golul sălilor sau plinul soclurilor îmbogăţesc încă aspectul ansamblului.

Ţinînd deci seama în acelaşi timp de tipurile de plan, de elevaţie şi mai ales de acest aspect arhitectural, în cele ce urmează se indică principalele tipuri arhitecturale, încadrate la rîndul lor în grupurile de vechime definite mai sus.

A. CASA FOARTE VECHE

Trei tipuri distincte de case au fost determinate ca foarte vechi.

1. *Casa joasă cu prispă* este tipul care se întîlneşte şi în alte regiuni ale ţării noastre. Construită din bîrne de lemn cioplite sau rotunde, încheiate «în căţei» sau «stîneşte», are planul foarte simplu, o cameră sau tindă şi o cameră, cu intrarea prin tindă. În colţul acesteia, lipit de peretele despărţitor al camerei, se află «corlanul», vechi tip de coş legat de pereţi pe două laturi şi susţinut de un stîlp, larg deschis deasupra vetrei, o platformă de pămînt şi piatră puţin ridicată de la podea, pe care se face focul. Se mai găsesc rare exemple.

2. *Casa joasă cu foişor*, întîlnită mai des pe Rîul Doamnei, este asemănătoare, ca plan şi dimensiuni, cu aceea descrisă mai sus. Deosebirea principală, pe lîngă existenţa foişorului, constă în soclul ceva mai înalt. Foişorul este plasat totdeauna în dreapta casei, în faţa uşii de intrare şi deasupra unui gîrlici.

Foişorul obişnuit, de formă aproape pătrată în plan, cu dimensiunile în jurul a $2{,}60 \times 2{,}50$ m, are trei stîlpi la faţadă şi acoperişul în trei ape. Atît stîlpii cît şi grinzile sînt de cele mai multe ori cioplite; uneori fiecare element este diferit cioplit. Pălimarul foişorului este făcut din scînduri de fag «ulucite», adică îmbinate în grinzile orizontale ale pălimarului, avînd şi tăieturi simple de «cuţitoaie».

Uneori acest tip prezintă şi o prispă în consolă, cu stîlpi, fără pălimar. În foişor este de multe ori instalat un pat, sau cel puţin o laviţă prinsă în scîndurile pălimarului sau de stîlpi; mai rar, în această zonă, războiul de ţesut.

Foişorul muscelean nu este un reflex sau o copie a foişorului vîlcean, ci mai degrabă reprezintă interpretarea locală a unui element de arhitectură propriu regiunilor de deal ale ţării noastre. Foişorul muscelean este mai mic decît cel vîlcean; raportul între lăţimea casei şi latura, în prelungire, a foişorului tinde aici către 1/0,6, pe cînd la foişorul vîlcean acest raport este de aproximativ 1/1.

3. *Casa înaltă cu foişor,* dominînd pe Valea Vîlsanului, este clădită pe soclu dezvoltat de piatră şi cărămidă şi constituie una din cele mai izbutite realizări ale meşterilor de case ţărăneşti din microregiune. Acest tip de casă prezintă uneori un element nou, «sala», adică prispa înaltă şi închisă cu pălimar, din care se şi supralărgeşte, de obiceiu în dreapta, foişorul.

Casa este compusă din două încăperi, cu deosebirea însă că de cele mai multe ori fiecare încăpere are intrare separată din sală. Casa este clădită pe pivniţă sau, mai rar, pe o odaie şi pivniţă. Accesul la nivelul superior se face printr-o scară fie alăturată foişorului, fie mai ales la capătul sălii. Intrarea este deci laterală, sau destul de depărtată faţă de foişor.

Foişorul, ridicat pe un soclu puternic, are trei stîlpi în faţadă şi este acoperit în trei ape. Toată lemnăria foişorului este cioplită, iar pălimarul de lemn atît la foişor cît şi la sală este înlocuit la aceste case cu un parapet de zidărie plină în continuarea soclului sau uşor retras.

B. CASA VECHE

Tipul dominant în această grupă de vechime este casa cu «sală» specific musceleană şi care în unele centre din microregiune (Cîmpulung, Domneşti) sau din afară (Rucăr, Cîndeşti etc.) apare şi ca foarte veche.

Casa «veche» musceleană este construită pe un soclu de piatră alternînd cu cărămidă, de regulă tencuit. Înălţimea acestui soclu variază între 1 m şi 2,50 m, după cum este vorba de o casă joasă cu pivniţă săpată, de o casă pe pivniţă şi cămări la un parter semidezvoltat sau de o casă cu parter dezvoltat cu încăperi de locuit, bucătării etc.

Planul obişnuit este cel compus din două încăperi cu intrări separate de pe «sală». Dimensiunile sînt ceva mai mari : 8,50 m lungime, 6 m lăţime. «Sala», nelipsită, este uneori foarte largă, atingînd 1,80 m şi de obicei se dezvoltă numai în faţada principală a casei, rareori continuînd şi pe laturi ; este închisă de un parapet zidit de circa 0,70 m înălţime.

Faţada atît de specifică a acestor case, şi care este unul din elementele principale ale tipului «casei muscelene», rezultă din combinarea variată a suprafeţelor albe, reunite ale soclului şi parapetului, cu cele întunecate ale uşilor şi gîrliciurilor de pivniţă. Plasarea variată a acestora din urmă şi însăşi structura soclului — plin, plin parţial şi cu stîlpi zidiţi, plin parţial şi cu gol prelung — a dat naştere unei serii întregi de tipuri de faţade.

Deasupra soclului întrunit cu parapetul, golul prelung al sălii este de-abia întrerupt de stîlpii subţiri de lemn şi este accentuat de cele două linii albe, jos de cea a parapetului, sus de cea a streaşinei tencuite în continuarea plafonului sălii şi care constituie încă una din caracteristicile casei muscelene, stîlpii pătrunzînd direct în acest plan sau prin intermediul unor arcaturi.

La toate aceste case cu «sală», scara este ascunsă vederii şi porneşte de la uşa aşezată în faţada casei sau pe una din laturi. Scara ocupă deci o porţiune din sală, dar de multe ori nu şi toată lăţimea ei. Uşa de intrare rămîne în întregime în soclu, dacă acesta este înalt sau se ridică şi în parapet, dacă soclul coboară sub 2 m înălţime.

Tipul acesta de casă, cu scară interioară apărată ca de un înalt parapet şi care reprezintă poate un element de supravieţuire al vechii locuinţe cu tendinţe de fortificare, caracteristic orînduirii feudale, se întîlneşte pe o arie care coincide cu cea a casei înalte cu foişor, dominînd însă în nord-estul microregiunii.

Structura bine precizată a acestui tip de casă veche a făcut ca el să reziste de-a lungul vremii şi să se continue şi în perioada construcţiilor de vechime mijlocie, ridicate aproximativ între anii 1900—1940, şi chiar la cele de astăzi.

C. CASA DE VECHIME MIJLOCIE

Casele de vechime mijlocie sînt cele mai numeroase. Pe cele două văi în care s-a efectuat cercetarea statistică, pe Vîlsan şi pe Rîul Doamnei, ele reprezintă mai mult de $50^0/_0$ din numărul total al caselor. Marea varietate de aspecte se poate încadra în următoarele tipuri :

1. *Casa înaltă cu sală* este tipul care continuă în genere pe cel al caselor vechi muscelene. Se poate totuşi observa o tendinţă de a părăsi masivitatea soclului plin şi linia albă a parapetului zidit şi de a introduce pălimare de lemn mai uşoare, aşezate pe un soclu în general mai puţin masiv, adică cu goluri mai multe, pînă la transformarea lui într-o succesiune de stîlpi zidiţi, ceea ce conduce uneori la compoziţii de faţade în travei pe verticală.

2. *Casa cu sală şi foişor de scară* este un tip nou rezultat din apariţia unui foişor acoperit în două ape, aşezat de cele mai multe ori în axul casei şi care nu mai are funcţiunea vechiului foişor care adăpostea patul, laviţa, urzoiul sau războiul de ţesut, mărind astfel spaţiul destinat locuirii şi dînd o rezolvare constructivă necesităţii vitale pentru familia şi gospodăria ţărănească de a avea o legătură permanentă cu animalele şi cu acareturile curţii. Foişorul nou, mic, sprijinit pe doi stîlpi, este doar un acoperiş pentru scară, mică şi ea, sau pentru intrarea casei, deci o anexă de trecere a sălii, la casele nu prea înalte.

3. *Casa cu sală parţială* este un tip ce începe doar să apară. Datorită diversităţii de planuri, caracteristică acestei grupe de vechime, şi mai ales supradimensionării uneia din camere, rezultă o reducere a sălii spre a se păstra linia dreaptă a faţadei, ceea ce face să apară o sală parţială.

4. *Casa cu «război»*. Ceea ce apare însă cu desăvîrşire nou la o parte din casele construite în această epocă şi mai ales la cele de după 1920 este un plin lat de 30—60 cm deasupra stîlpilor sălii, ce-i desparte astfel de streaşină şi care este adaptarea unui element de arhitectură orăşenească introdus de meşterii ce încep să aibă un contact mai strîns cu constructorii din centrele urbane. Acest plin deasupra stîlpilor constituie de fapt o înălţare a podului printr-o construcţie de mici popi şi console peste grinzile ce susţin tavanul casei şi a cărei asemănare schematică cu războiul de ţesut i-a atras numele de «război».

Pe faţa «războiului» se aplică «flori» din stucatură sau zugrăveală, uneori între consolete. Odată cu apariţia «războiului», vechea casă musceleană începe să decadă.

În această grupă de vechime se intensifică utilizarea ornamentaţiei în tencuială pe faţade şi a traforurilor în lemn la pălimare şi la diverse piese de legătură (console, frontoane), ceea ce de asemenea conduce de cele mai multe ori la pierderea clarităţii şi simplităţii vechiului tip muscelean. Apar însă şi realizări de o deosebită măiestrie, în care proporţiile şi ornamentaţiile noi sînt armonios adaptate structurilor vechi.

D. CASA NOUĂ

Casele noi, construite de la 1940 încoace, sau în construcţie astăzi, sînt de două tipuri :

1. *Primul tip*, foarte rar, păstrează planul şi elevaţia caracteristic muscelene ale casei vechi şi de vechime mijlocie, adică cu scară interioară şi sala pe întreaga

fațadă, cu soclu plin, nu prea înalt, uneori cu gîrliciuri. Stîlpii sălii sînt de cele mai multe ori zidiți și susțin arcade de cărămidă sau chiar turnate în beton, luînd forma unui arc în plin cintru, trilobat sau cînd sînt din beton, în unghi obtuz, cu diverse racordări la stîlpii de obicei cilindrici. În general, stîlpii și arcadele zidite, ca și alte profiluri ale caselor noi, sînt greoaie față de ansamblul volumului.

2. *Al doilea tip* și cel mai răspîndit părăsește cu totul planurile vechi, adoptînd un plan ce se inspiră de la casele de oraș și continuînd tipul de casă cu sala parțială. El răspunde uneori nevoilor de exploatare comercială a clădirii — prăvălie în față, cîrciumă sau atelier meșteșugăresc ori vilă de închiriat. În acest caz, apare o sală pe fațada laterală de la drum și una legată sau nu cu aceasta, pe fațada principală din curte.

Generalizată este însă casa cu «sală» parțială, joasă sau înaltă, pe fațada principală. Uneori acest tip prezintă și un foișor în dreptul tindei pe patru stîlpi zidiți, cu arcade mai mici sau egale cu cele ale sălii. Foișorul în acest caz este plasat aproape în axul construcției, legînd sala parțială de plinul camerei mai mari, și are acoperișul de cele mai multe ori izolat și supraînălțat față de acoperișul casei. Scara rămîne în capătul liber al sălii, astfel că intrarea este laterală, de obicei dinspre șosea, foișorul recăpătînd în acest fel din vechile lui funcțiuni.

Materialul de construcție pentru ziduri este exclusiv cărămida, pentru temelie piatra și pentru acoperiș țigla. Dimensiunile se măresc: casele noi au o lungime de 12—14 m sau chiar 16—18 m și o lățime de 7—8 m, înălțimea încăperilor atingînd 2—2,40 m, iar ferestrele se fac de 1,20/0,80 m, uneori și mai mari.

Casa veche țărănească atrăgea privirile prin simplitatea volumelor și naturalețea liniilor, prin unitatea proporțiilor ei și prin armonia ansamblului. Casa nouă încearcă să le atragă prin accentuarea unor volume parțiale, printr-o perfecțiune a formelor și mai ales prin bogăția ornamentelor ieșite din scară. Uneori, totuși, cînd se ferește de exagerări supărătoare, izbutește să adapteze materialul, metodele și chiar elementele noi simțului plastic constructiv pe care-l dovedește vechea arhitectură locală.

ORNAMENTAȚIA

Decorația arhitecturii populare din această microregiune are o deosebită valoare ; ea s-a dezvoltat și mețìnut pe baza unei vechi și puternice tradiții, reprezentată și de numeroasele monumente istorice, civile și religioase, răspîndite pe întreg teritoriul ei, între care nu lipsesc ctitoriile țărănești.

În zona muscelelor, în general, decorația de detaliu cedează în fața volumelor și pieselor simple de arhitectură, ca și cum preocuparea de căpetenie a fost aici îmbinarea și proporționarea unor influențe din afara microregiunii, din Vîlcea și din Transilvania, pe fondul local al unor elemente esențiale foarte vechi, în special muscelene. În schimb pe văile rîurilor, în zona de dealuri, decorația abundă, mai ales începînd de la grupul caselor de vechime mijlocie. Între timp și probabil după stabilirea tramei volumetrice muscelene, o anume decorație a început să îmbrace și acest tip.

În orice caz, decorația arhitecturală intervine în Argeș-Muscel cu foarte multă măsură ; redusă și simplă pe elementele constructive — stîlpi, grinzi, arcade — devine mai bogată și mai liberă pe elementele de umplutură, marcînd chiar sistemul lor de construcție, la pălimare, parapete, fațade etc.

Decorația este diferită și pe cele două registre ale casei muscelene, registre aproape egale, de structuri deosebite, delimitate sau nu de un brîu sau de o retragere, dar ca aspect legate printr-un joc de apartenență a parapetului sălii cînd la registrul superior — prin funcțiune și decorație — cînd la registrul inferior, prin construcție și culoare.

Registrul superior, dominat de golul prelung al sălii în genere pe stîlpi subțiri de lemn, este locul desfășurării unei decorații nu atît bogate cît ample și diferite în timp. Specificul decorației muscelene îl constituie aci modul de legătură la partea superioară, între stîlpi. Dacă stîlpii nu prezintă cioplituri — de cele mai multe ori fiind îmbrăcați în scînduri — această legătură între stîlpi este de o mare diversitate. De la grinda de lemn simplă aparentă sau de cele mai multe ori îngropată în tencuiala tavanului ce astfel se prelungește cu streașina, pînă la arcada trilobată, o serie întreagă de forme leagă stîlpii între ei și cu plafonul.

La casele foarte vechi și vechi, simple capitele mai mult sau mai puțin evazate rezultă din îmbrăcarea în paiantă tencuită a unor tălpi de legătură între stîlpi și grinda îngropată. Dezvoltînd în lățime aceste «capitele», îmbrăcînd în paiantă contrafișe din ce în ce mai evazate în sensul cosoroabei, se ajunge la o serie de arcaturi albe, din linii drepte și curbe, în acolade, în arce eliptice sau sinusoide, în genere foarte joase, și care conturează sala la partea superioară, peste stîlpii subțiri, de-abia vizibili, cu o anumită vibrație de alb sub streașina largă. La casele vechi mai dezvoltate, acestor arcaturi li se suprapune o profilatură în tencuială de o deosebită finețe, dar care la casele mai noi s-a transformat printr-o înălțare excesivă a plinului de deasupra stîlpilor în așa-numitul «război» ce amintește antablamentul arhitecturii de la orașe și pe care abundă o decorație colorată în lemn și tencuială.

La partea inferioară, sala musceleană este subliniată de un parapet zidit în continuare sau ușor intrat față de soclul masiv, uneori despărțit de acesta — la casele mai dezvoltate — printr-o profilatură destul de puternică de tipul soclurilor sau brîielor de la biserici. Acest parapet primește mai rar o decorație în tencuială și atunci apar: tăblii de-abia îngropate, romburi concentrice, tăblii, baluștri, sub stîlpi, în relief plat, sau chiar o decorație geometrică pe întreaga suprafață.

La casele de vechime mijlocie și noi acest parapet zidit devine un pălimar de scînduri uneori încheiate cu șipci, alteori traforate.

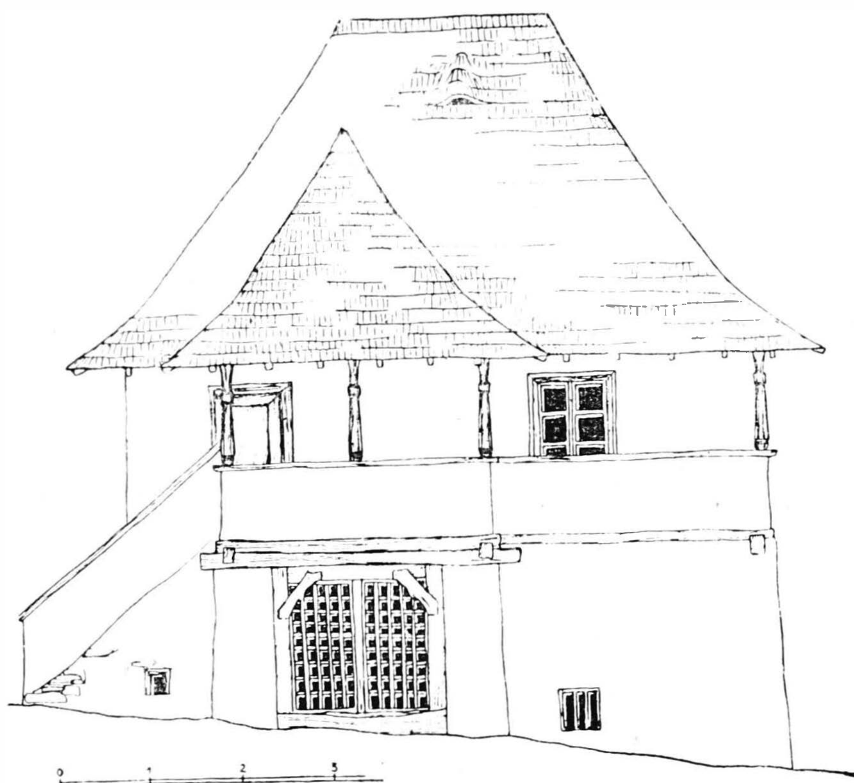
Penumbra sălii sau jocul ei de umbre și lumini lasă uneori să se întrevadă între albul parapetului și albul umbrit al plafonului sălii și streașinei o bogată stucatură pe fațada propriu-zisă a încăperilor registrului superior. În acest caz sînt bogat decorate în tencuială și fațadele laterale de la drum, cu tăblii, panouri, pilaștri și mai ales «brăduleți» — o stilizare a bradului.

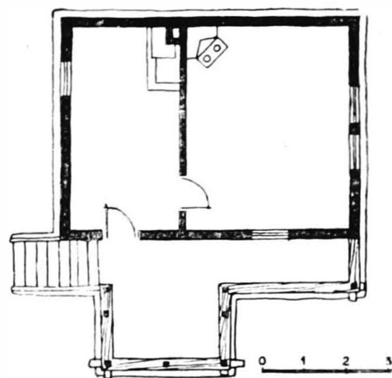
Registrul inferior — soclul, în general plin — masiv, element de construcție, rămîne nedecorat. El este punctat doar prin jocul de plinuri și goluri: ușa de acces prin scara ascunsă la sala registrului superior — care poate fi și laterală — ușa în zăbrele a gîrliciului pivniței, ferestruicile acesteia uneori. Aceste elemente ale soclului casei vechi iau treptat forme deosebite, apărînd în plus goluri mai mari parțiale — pentru că un plin rămîne în orice caz, în dreptul scării — apar apoi arcade sau gîrliciuri multiple și chiar stîlpi de zidărie, filînd sau nu cu stîlpii de lemn ai registrului superior.

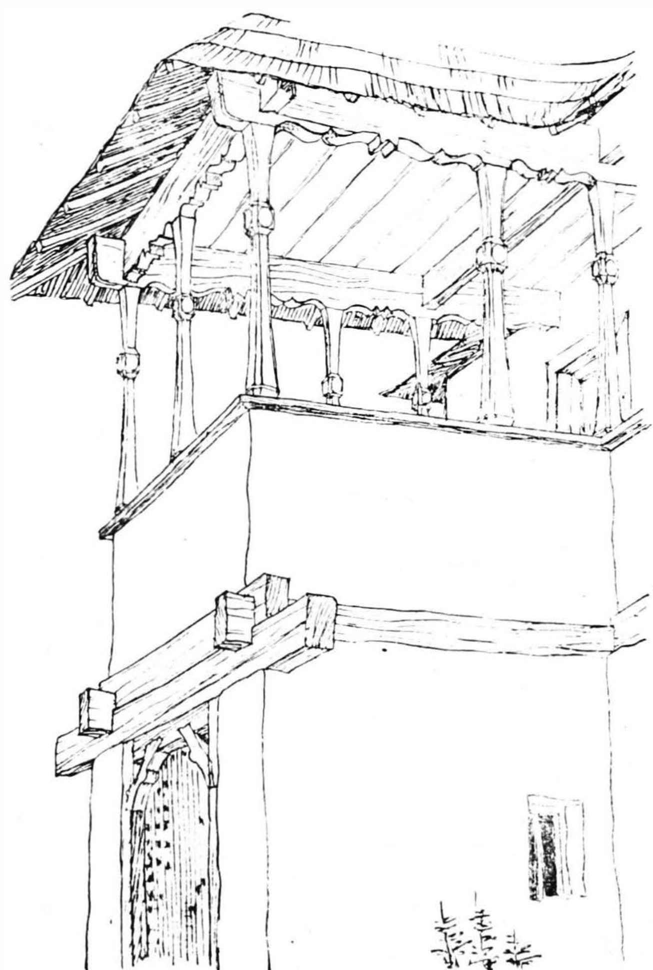

141. Argeșul la Corbeni-Căpățîneni, străjuit de ruinele « Cetății lui Vlad Țepeș ».

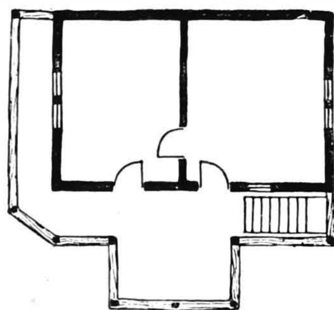
VALEA ARGEȘULUI

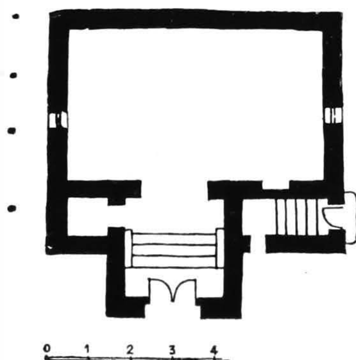

142. Casă pe soclu înalt cu sală şi foişor asimetric pe faţadă. Pălimar zidit, continuat de-a lungul scării, ce depăşeşte faţada laterală a casei. Stîlpi ciopliţi şi grinzi crestate susţin un acoperiş înalt. Curtea de Argeş.

143. Casa lui Dumitru Chiriță din Curtea de Argeș. Sală pe două laturi cu pălimar zidit și scara de intrare ascunsă în soclu, ca în Muscel. Foișor central așezat pe gîrliciul pivniței, dezvoltată sub toată casa.

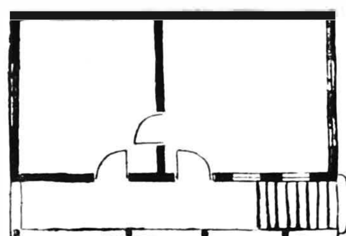
144. Casă joasă veche (1884) cu trei încăperi, prispă și foișor central acoperit în două ape. Scara în capul prispei, sub aceeași streașină. Bogată decorație geometrică din panouri pe fațada laterală de la drum. Cătunul Brătești-Valea Danului.

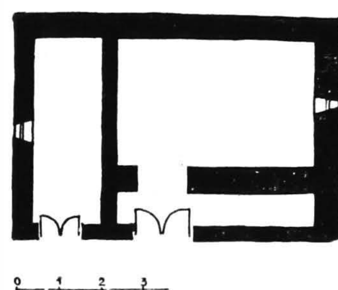

145. Casă de vechime mijlocie, dezvoltată în lungime pe teren în pantă. Pe soclul de piatră sala și foișorul central se ridică pe stîlpi de zidărie, cu pălimare de scînduri traforate între ei. Curtea de Argeș.

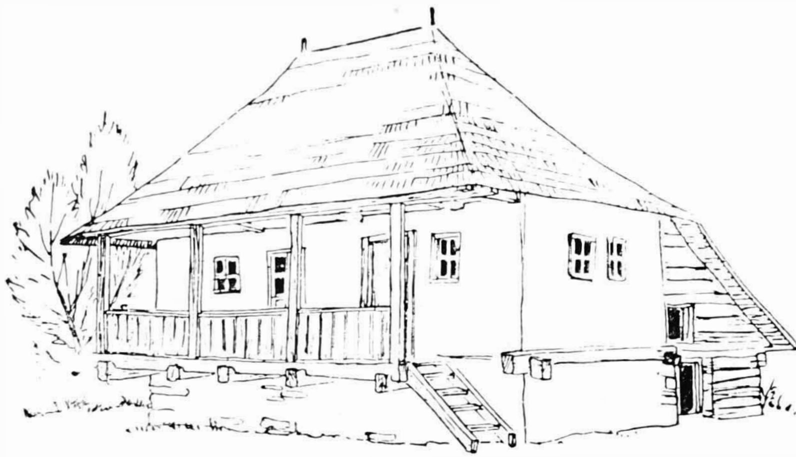

Planşa IV. Casa Stătescu din Borleşti. Foişor dezvoltat avind in faţă trei arcade trilobate pe coloane iar pe laturi cîte două, toate închise cu ferestre. Registrul superior decorat cu pilaştrii ce cresc dintr-un brîu şi se termină cu cîte o acantă liberă în cîmpul zidăriei, sub profilele cornişei. (Azi restaurată).

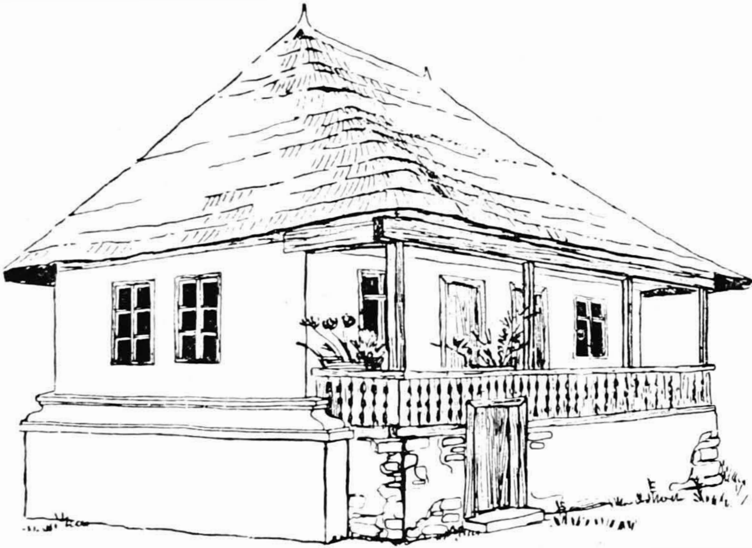

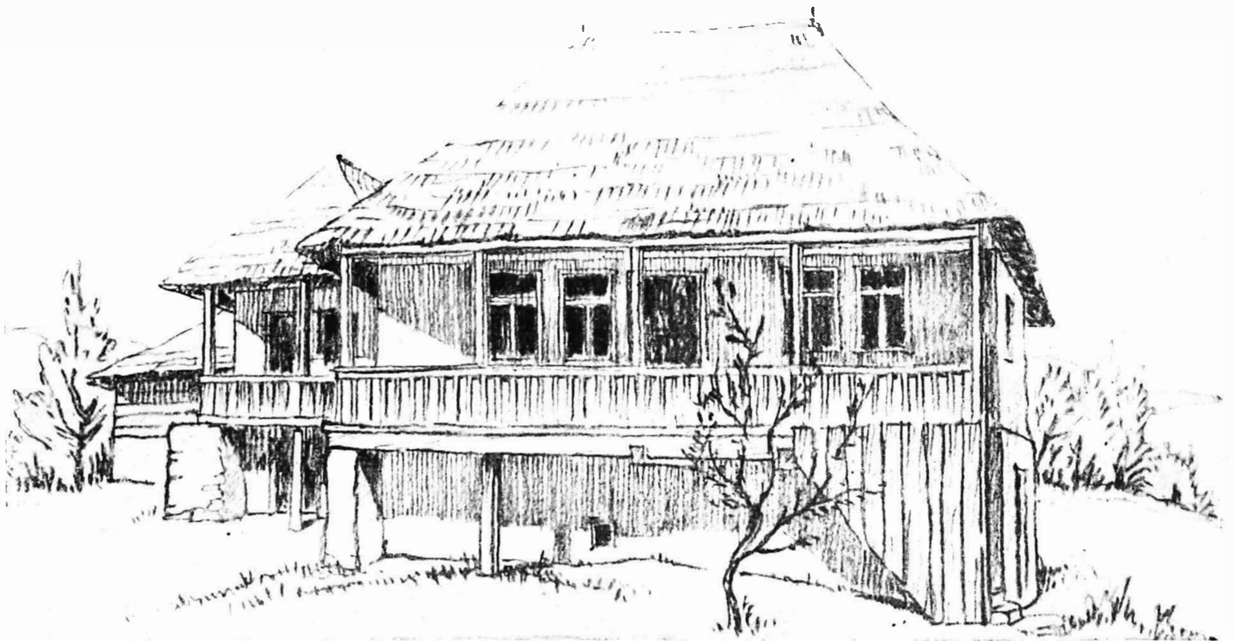
146. Casa lui Costică Stoica din Curtea de Argeş, construită pe temeliile vechii Curţi Domneşti. Soclu înalt cu două gîrliciuri la două pivniţe. Sala cu parapet zidit în continuarea scării de acces cu balustradă de lemn, sub acelaşi acoperiş. Stîlpii de lemn ai sălii sînt aşezaţi la distanţe descrescînd spre scară.

147. Casă pe soclu scund cu prispa în consolă și scara în continuare înlocuind o travee a acesteia sub același acoperiș. Curtea de Argeș.

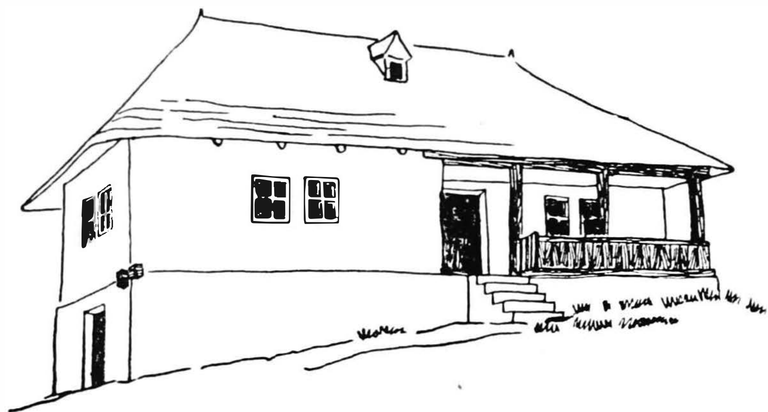
148. Casă pe soclu de piatră mult scos în afară și cu profilatură puternică. Ușa de intrare se ridică din soclu în pălimarul de lemn traforat, scara fiind ascunsă. Curtea de Argeș.

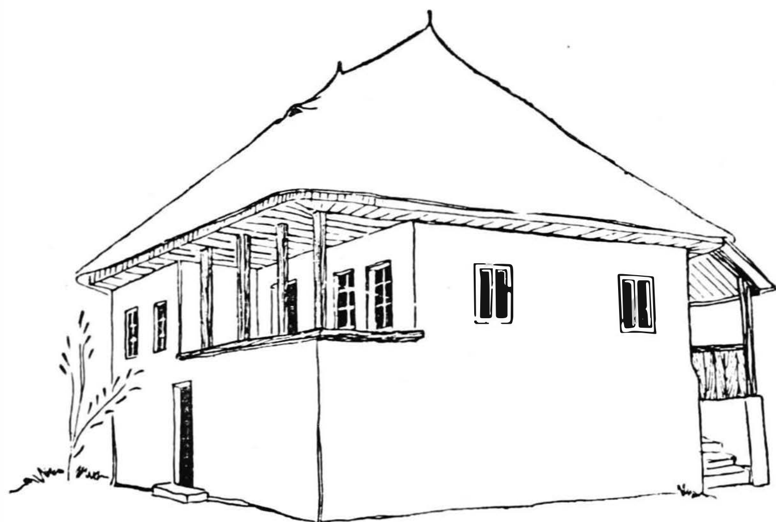
149. Gospodărie veche la Curtea de Argeș: o casă cu sala suspendată pe stîlpi, cu scara îmbrăcată în scînduri, în continuarea pălimarului pînă la linia vangului, o pivniță cu sală pe soclu de piatră și o șură, toate așezate în scară pe teren denivelat.

150. Casă veche cu sala pe şapte goluri dezvoltate în înălţime, parapet scund zidit, separat de soclul cu două goluri printr-un brîu subţire. Curtea de Argeş.

151. Casa Ştefănescu-Goangă din Curtea de Argeş. Sala pe şase goluri pătrate, parapetul în continuarea soclului cu gîrlici. Casa este legată în unghi cu anexele mai retrase, pe două niveluri şi cu pălimar de baluştri la sala etajului. Acoperiş înalt şi cu muchiile teşite.

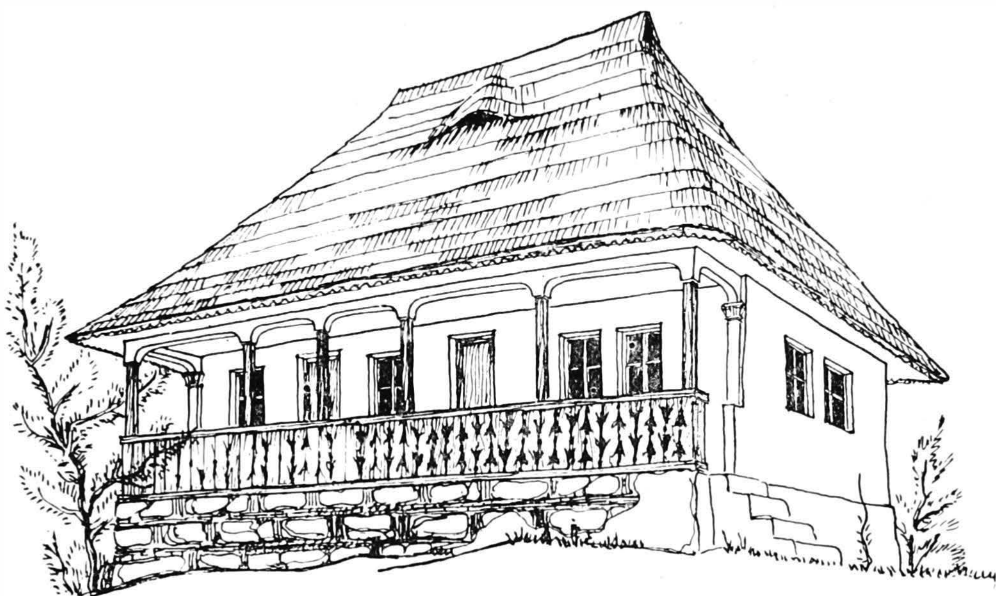
152. Casă joasă, dezvoltată în lungime pe teren denivelat, cu trei încăperi şi prispă parţială cu pălimar de lemn. Curtea de Argeş.

153. Casă cu sală parţială cu parapet zidit în continuarea soclului mai înalt. Sală cu scara în continuare şi pe faţada posterioară, acoperite în polată. Curtea de Argeş.

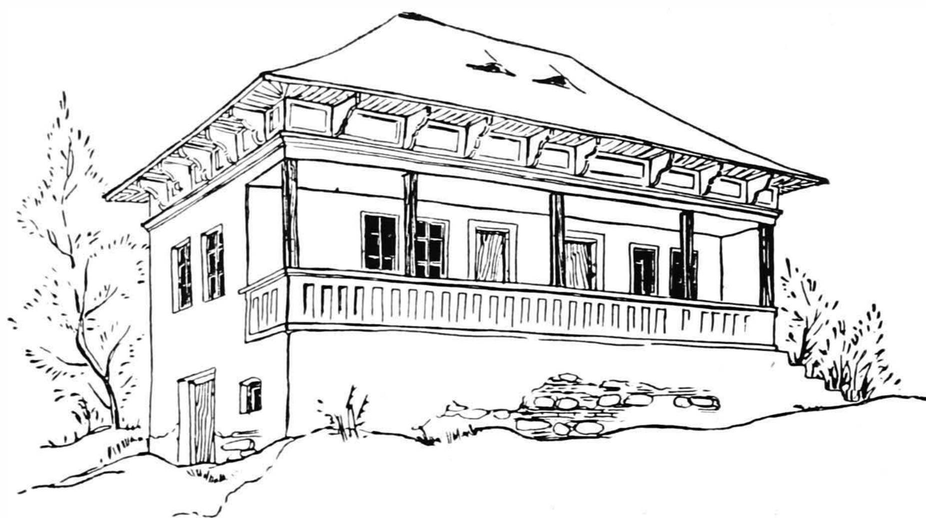

154. Casă veche pe soclu înalt cu pivniţe şi încăperi, separat printr-un brîu puternic de registrul superior cu sală parţială. Stîlpii ciopliţi şi cu capitel susţin trei arcade în paiantă, uşor şerpuite în cornişa curbată. Piteşti. (Dispărută în 1944).

155. Casă pe soclu scund construit din piatră și cărămidă în rînduri alternate. Sala cu pălimar traforat, cu stîlpi la distanțe inegale, legați de cosoroabă prin racordări tencuite și văruite, ca întregul plafon al sălii și streașinei pline. Tutana.

156. Casă pe soclu înalt în denivelare de teren, separat de registrul superior, mai intrat, printr-un profil puternic. Sala cu șase goluri în arcade eliptice de paiantă pe stîlpi de lemn îmbrăcați. Parapet zidit cu profil, streașină tencuită. Pitești.

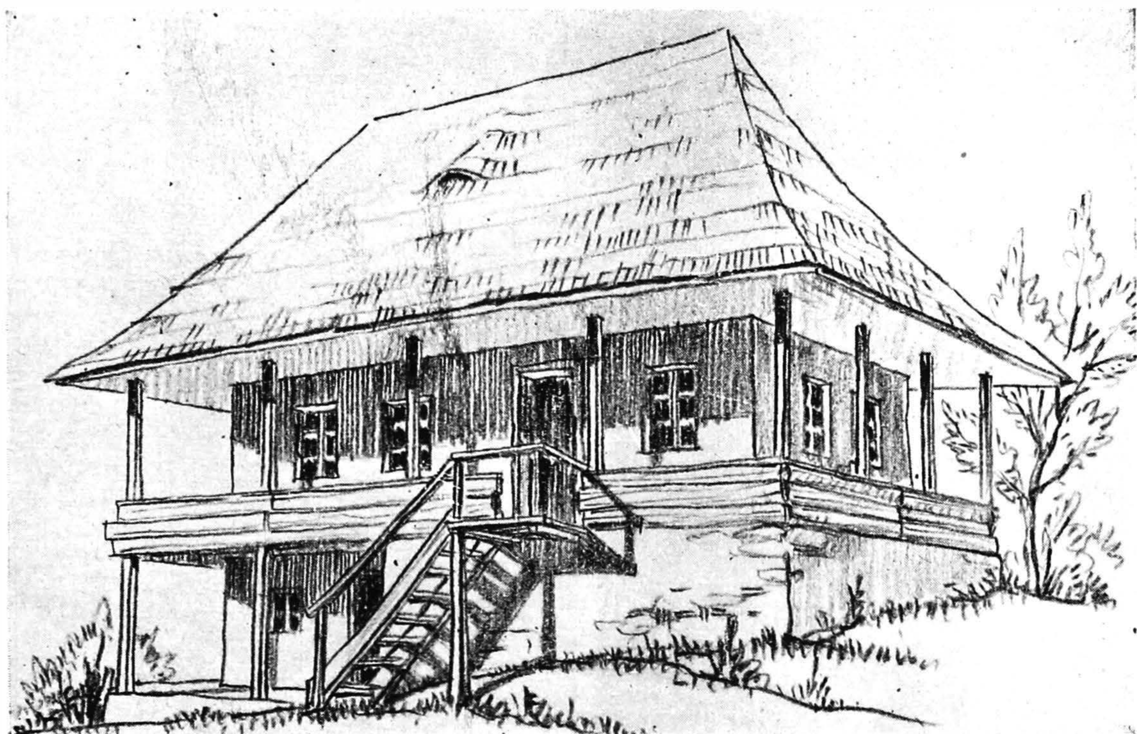
157. Casă de vechime mijlocie. Stîlpi de lemn la distanţe inegale, parapet de zidărie decorat şi «război» cu consolete şi tăblii. Valea Mărului.

158. Casă nouă cu stîlpi zidiţi ridicaţi direct pe soclu, între ei cu pălimar de lemn. Cornişă profilată, pilaştri pe faţada laterală. Mărăcineni.

159. Casă nouă cu sală parţială pe soclu scund cu gîrlici. Coloane cilindrice cu capitel, «război» decorat în tencuială. Scară exterioară cu parapet scund. Valea Mărului.

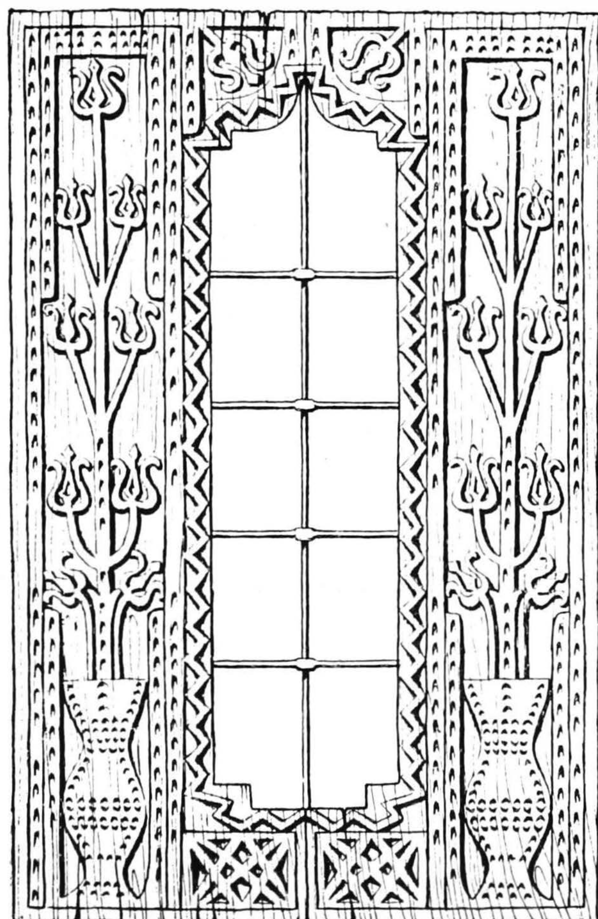
160. Casă nouă pe teren denivelat, cu sala pe trei laturi la etajul ce devine parter spre drum, şi cu prispă parţială spre curte, la nivelul inferior. Scara exterioară alipită soclului urcă la un mic balcon parţial în consolă; un stîlp le sprijină pe amîndouă. Pălimarul sălii, din dulapi aşezaţi în lung. Valea Iaşului.

161. Moară de apă pe Argeş construită din bîrne, suspendată pe stîlpi şi soclu de piatră, deasupra scocului.

162. Troiţe de lemn masiv, tăiate şi cioplite din trunchiuri, inclusiv acoperişul. Borleşti.

5 10 15 20 30 40 50

163. Biserica din Bascov, compusă dintr-o navă foarte veche din bîrne, la care s-a adăugat un pridvor de zidărie în arcade pe coloane. Pridvorul complet pictat în interior și exterior. Ancadramentele de lemn din jurul ferestrelor vechei nave sînt bogat și diferit sculptate.

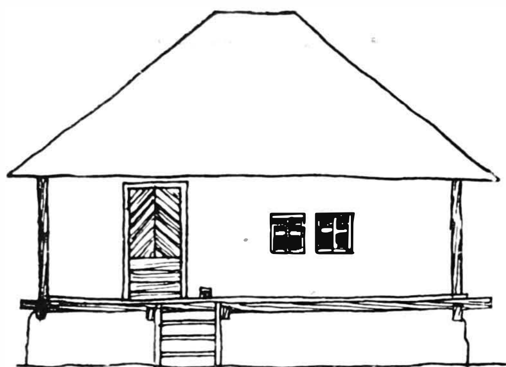

164. «Fîntîna meşterului Manole» de la Curtea de Argeş.

165. Rîul Vîlsan la Vîlsănești

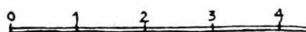
VALEA VÎLSANULUI

166. Casă tipică de plan redus (tindă şi o încăpere), cu «laviţă» pe toată faţada şi stîlpi la extremităţi.

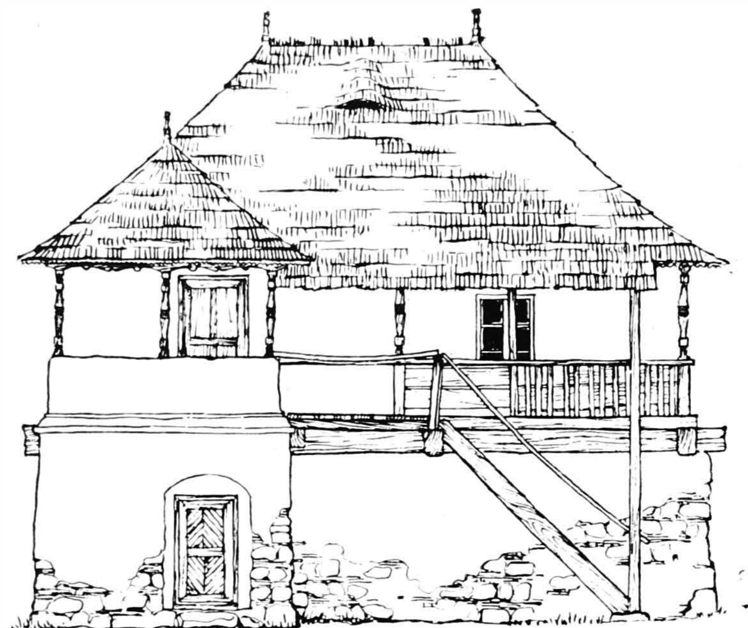
167. Casă tipică cu două încăperi, cu foişor în dreapta pe trei stîlpi şi sală cu pălimar zidit.

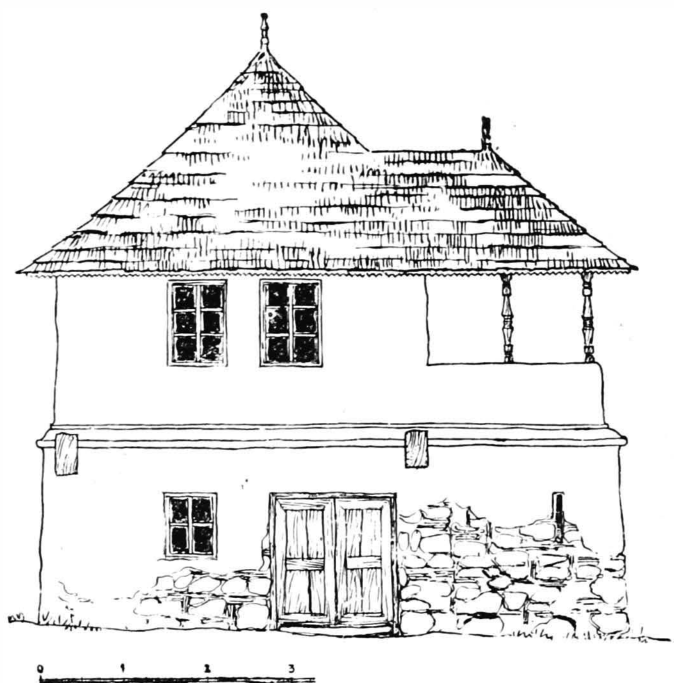

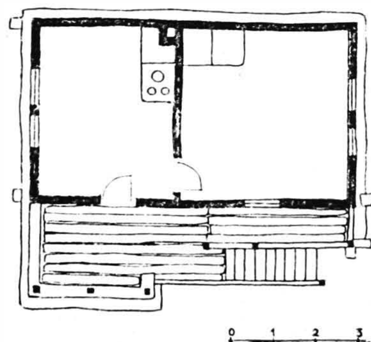
168. Casă cu prispa în consolă, cu stîlpi şi fără pălimar, cu foişor îngust pe trei stîlpi şi pălimar de lemn. Stroieşti.

169. Casă pe soclu înalt cu sală şi foişor îngust pe trei stîlpi deasupra gîrliciului, în dreapta. Pălimarul foişorului, zidit în continuarea soclului, pălimarul sălii, de lemn. Scara, laterală foişorului, urcă pe sală. Vîlsăneşti.

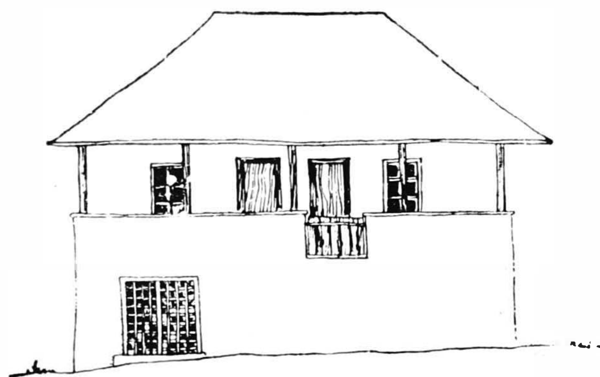

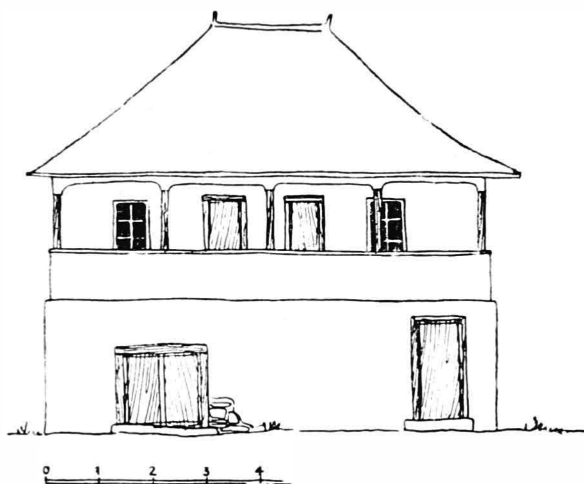
170. Casa veche a lui Nicolae Diaconescu, din Vîlsănești. Pe soclu înalt, foișor îngust și sală cu stîlpi de lemn cioplíți. Fațada laterală și foișorul au registrele despărțite printr-un profil. Scara alipită fațadei pare să fie adăugată. Ea este acoperită în polată sprijinită pe un stîlp înalt.

171. Foișorul, cu stîlpii și grinzile cioplite, cu profilul dintre soclul înalt și registrul superior retras și cu podestul scării, de la casa lui Nicolae Diaconescu din Vîlsănești.

172. Casă cu pălimar zidit în continuarea soclului cu un singur gîrlici în fațadă. Intrarea laterală, cu scara ascunsă, a înlocuit probabil o scară perpendiculară fațadei în dreptul întreruperii din parapetul zidit. Stroiești.

173. Casă cu două registre egale. Soclu înalt, ușor ieșit, cu gîrlici la pivniță și ușa de intrare prin scara ascunsă la sala superioară. Sala pe patru goluri cu stîlpii racordați prin «capitele» de paiantă la cosoroaba tencuită. Vîlsănești.

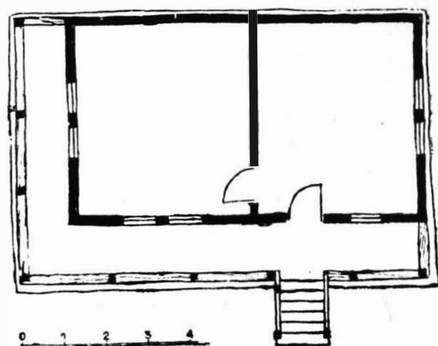
174. Casă dezvoltată pe soclu plin la drum și cu un gol prelung pe fațada laterală din curte. Sală parțială la drum, spre răsărit, ce se continuă pe toată fațada laterală din curte. Un brîu puternic de influență bisericească desparte cele două registre la drum. Vîlsănești.

175. Casă foarte înaltă pe soclu plin, cu gîrlici mic spre curte, cu ușă de intrare și ferestre pe fațada laterală de la drum. Stîlpii de lemn ai sălii susțin prin arcaturi dezvoltate de paiantă un antablament puternic, fin profilat. Un brîu între cele două registre; pilaștri pe registrul superior al fațadei de la drum. Stroiești.

176. Casă cu două niveluri. În soclu, un gol prelung lasă acces la o încăpere și o pivniță; plinul ascunde scara de acces, prin fațada laterală, la sala nivelului superior. Sala pe trei goluri cu pălimar din baluștri strunjiți pe fond plin de scînduri. Vîlsănești.

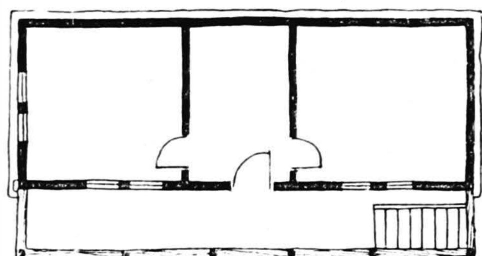

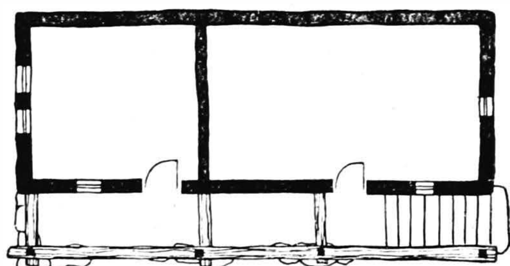

177. Casă joasă cu două încăperi, cu sala pe două laturi avînd parapet zidit în continuarea soclului. Un foişor cu fronton pe doi stîlpi acoperă scara de intrare aproape în axul faţadei. Stroieşti.

178. Casă înaltă cu foişor central pe trei stîlpi adăpostind în soclu scara de intrare. Foişorul şi sala au pălimar traforat suprapus pe un fond plin din scînduri. Soclul ornamentat cu linii de tencuială colorată. Stroieşti.

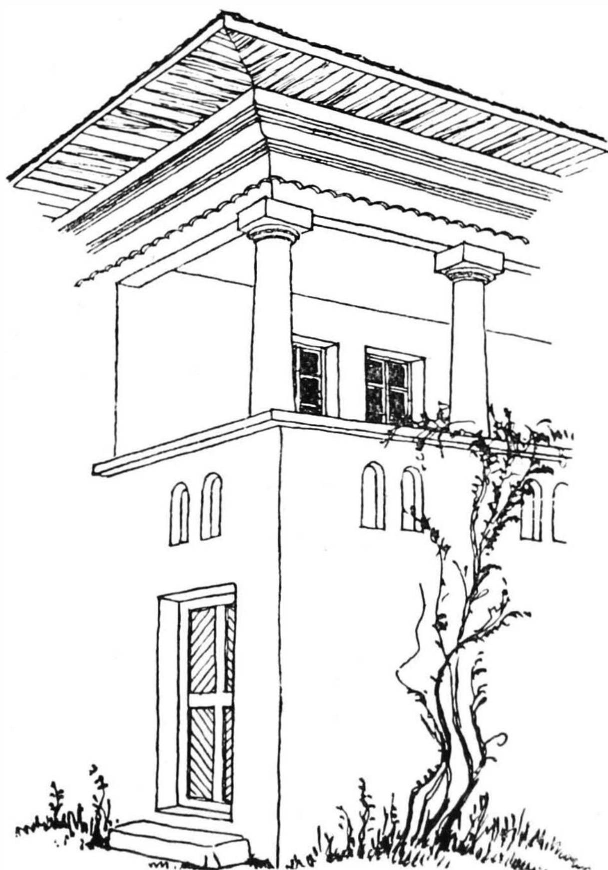

0 1 2 3 4

179. Casă înaltă cu tindă și două încăperi la etaj, cu o încăpere și pivniță la parter. Parterul construit din piatră aparentă, cu prispa pe patru stîlpi de lemn fără pălimar; etajul din lemn tencuit, cu sala pe șase stîlpi la distanțe inegale și pălimar de lemn. Scara de lemn sub sală, vizibilă printre stîlpii parterului. Stroiești.

180. Casă construită din cărămidă. Sala cu cinci goluri pe coloane de zidărie cu capitel susținînd un «război» simplu sub streașina cu pazie. Zărnești.

181. Detaliu de colț la o casă nouă construită din cărămidă, cu sala pe coloane cu capitel susținînd un antablament profilat. Parapetul sălii în continuarea soclului decorat cu perechi de firide. Zărnești.

182. Vechea biserică din Vîlsănești, cu turlă înaltă acoperită cu șiță. Un brîu de cărămidă tencuit îi împarte fațadele în două registre aproape egale, cel superior fiind complet pictat.

183. Fîntînă de cîmp la Merișani, cu două console laterale din grinzi tăiate în «cap de cal» stilizat.

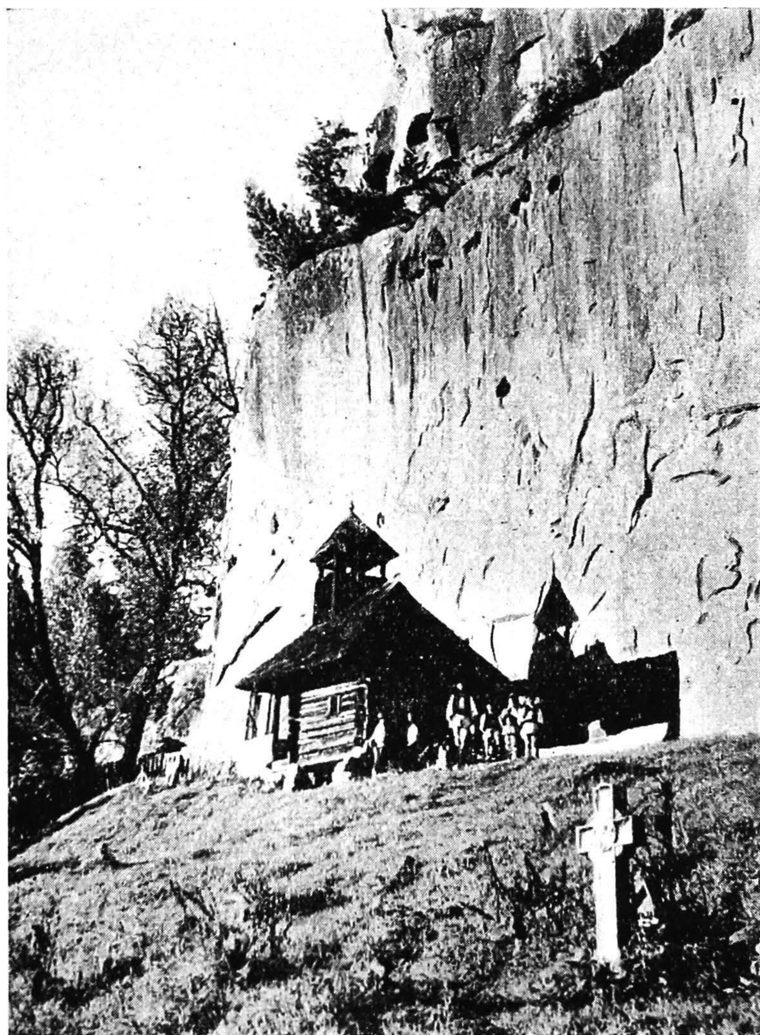

184. Casă tipic musceleană, cu sala pe trei goluri, cu parapet zidit în continuarea soclului. Coseşti.

VALEA DOAMNEI

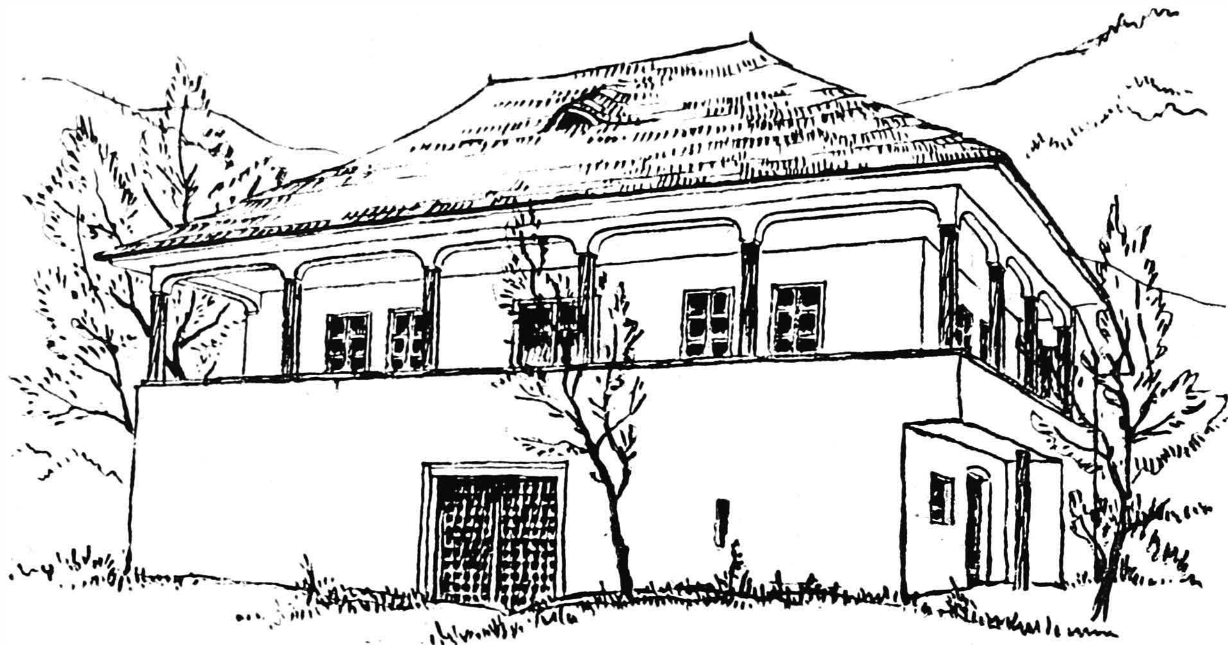
185. Casă fcarte veche cu o singură încăpere, cu streaşina mai largă în faţadă, deasupra prispei joase. Corbi.

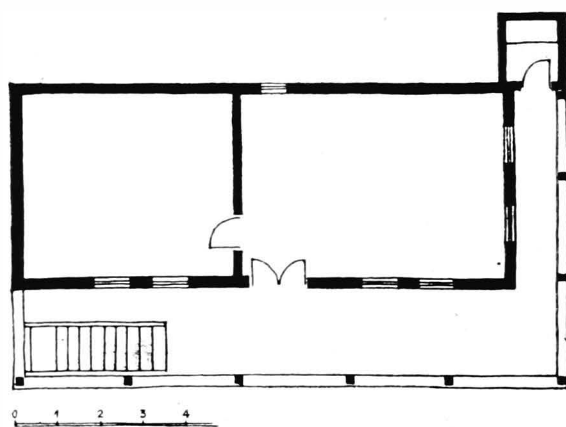

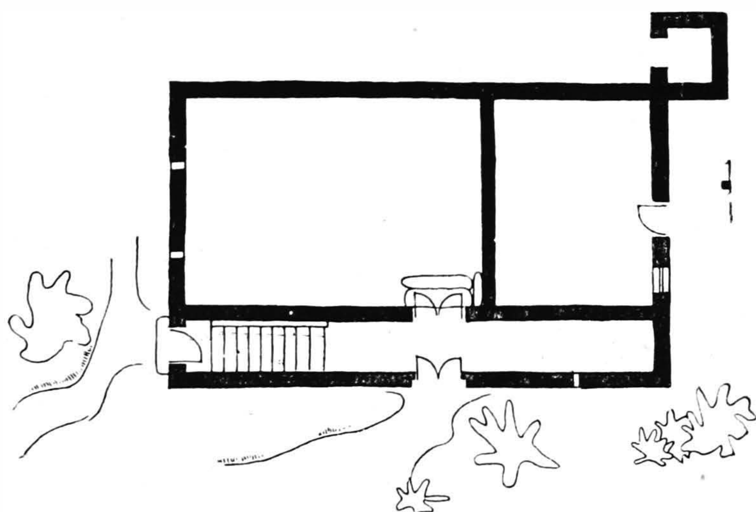
186. Schitul Jghiabul de la Corbi, lîngă o stîncă cu un alt vechi schit săpat în peşteră şi pictat.

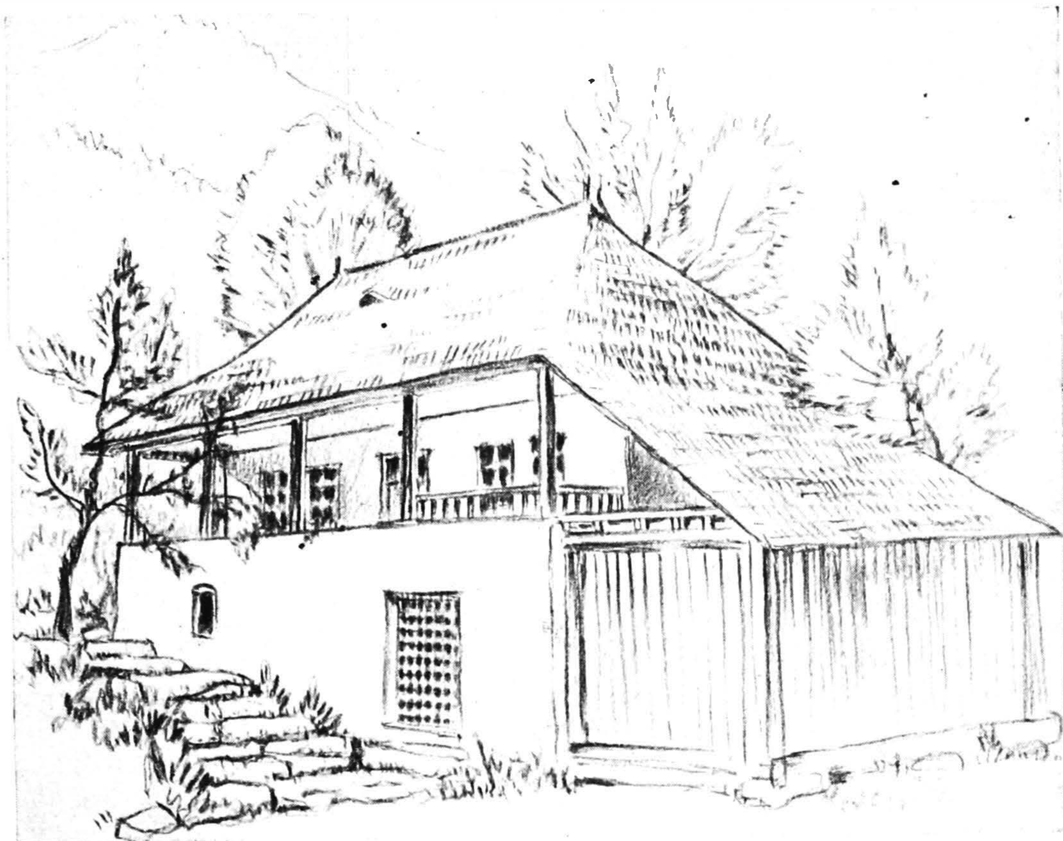
187. Poenărei, sat de interfluviu, întins pe coaste sub culme, în parte risipit, în parte în crîngături. Veche așezare de moșneni cu livezi și grădini de pomi, cu gospodării rostuite și cu case dezvoltate.

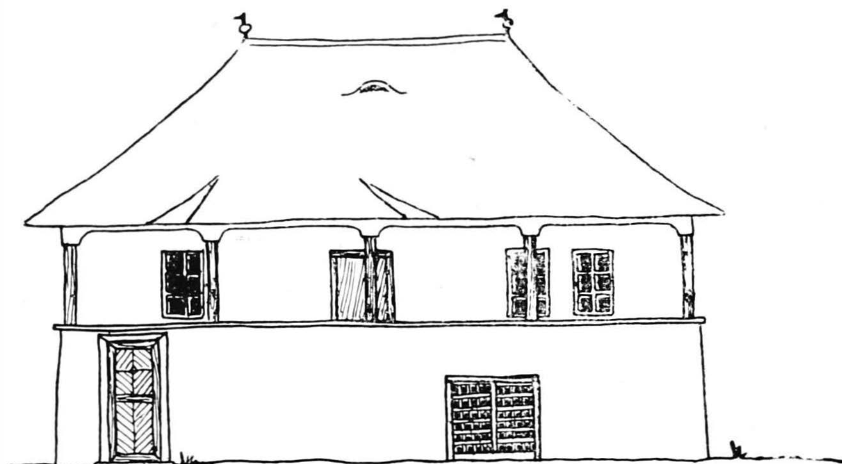

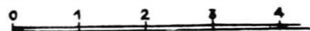
188. Casa lui Alexandru Poenăreanu din Poenărei. Casă dezvoltată, cu două încăperi și o singură intrare din sala largă pe soclu înalt, plin, cu gîrlici în axul fațadei. Sala cu cinci goluri în fațadă — pe stîlpi de lemn racordați cu cosoroaba tencuită ca și plafonul sălii — continuă, mai îngustă, cu trei goluri și în consolă, pe fațada laterală.

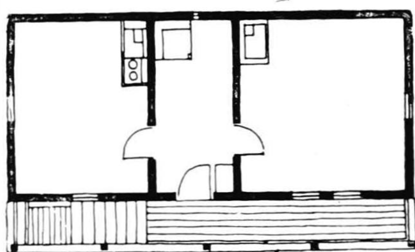

189. Casă construită pe teren denivelat, cu soclu și polată dezvoltată spre drum. Pe o porțiune a sălii, parapetul zidit în continuarea soclului este supraînălțat cu o balustradă joasă de lemn. Poenărei.

190. Casă dezvoltată în lung, pe teren denivelat, cu sala largă pe două fațade, înălțată pe soclu de piatră. Fațada laterală decorată cu pilaștri este accentuată printr-o prelungire în polată a acoperișului, deasupra celor două ferestre apropiate și deasupra gîrliciului. Poenărei.

191. Casă veche cu tindă și două încăperi pe sală cu patru goluri. Parapetul sălii în continuarea soclului scund cu gîrlici este străpuns de ușa de intrare. O supralărgire a streașinei în dreptul golului al doilea, ce nu corespunde și gîrliciului. Stănești. (Astăzi în Muzeul Satului.)

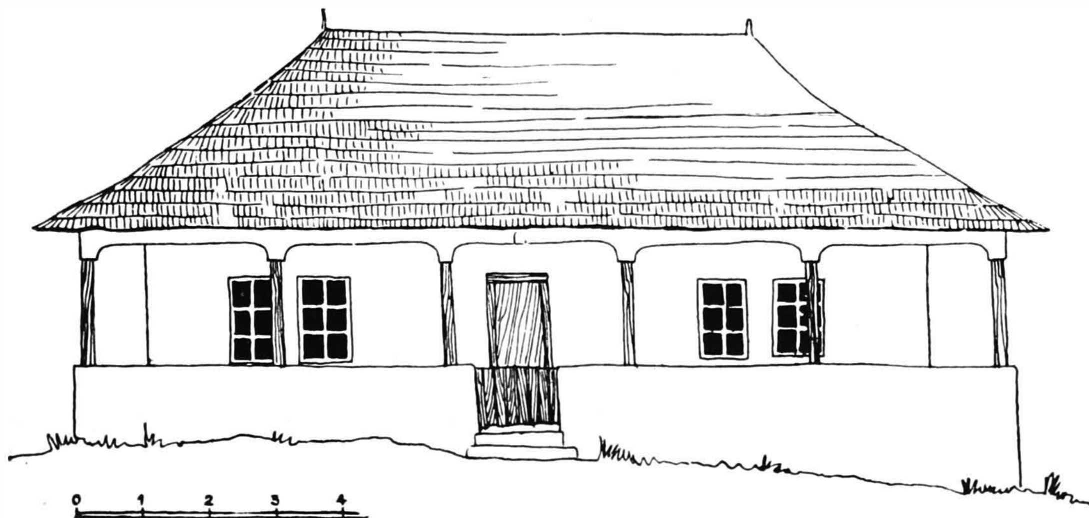
192. Casă veche dezvoltată în lung, pe soclu cu uși, gîrlici și fereastră; are streașina supralărgită ușor în dreptul golului din axul sălii și în același timp deasupra gîrliciului. Stănești.

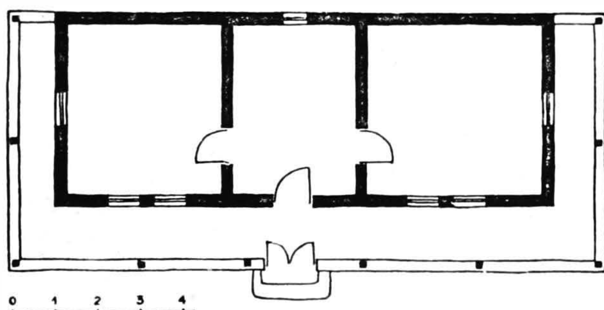

193. Casă veche dezvoltată cu sala parţială pe trei goluri descrescînde spre plinul cu două ferestre al faţadei. Parapetul sălii în continuarea soclului cu gîrlici este străpuns de uşa de intrare. Stăneşti.

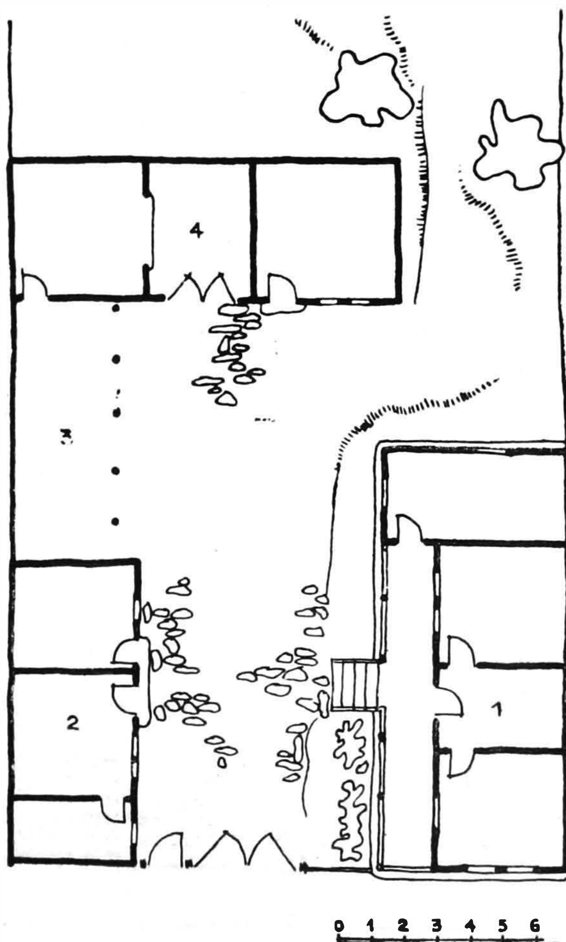
194. Biserica veche din Domneşti, cu pridvor pe trei arcade şi coloane joase, pictată pe registrul superior şi cu streaşina supralărgită în dreptul arcadei din axul faţadei.

195. Poarta veche de zidărie a bisericii din Domneşti, acoperită cu şiţă, în «cupolă» şi cu turnuleţe, complet pictată. Între ea şi biserica de mai sus se interpune biserica nouă.

196. Casă foarte veche, joasă, dezvoltată în lung cu sala pe trei laturi, cu goluri largi și parapet scund zidit. Domnești.

197. Gospodărie adunată, cu bătătură înconjurată de casă și bucătăria de vară, ambele cu fațade laterale la drum. Bucătăria de vară se continuă cu șopron, ce o leagă de grajdul dezvoltat cu șură în mijloc. Domnești.

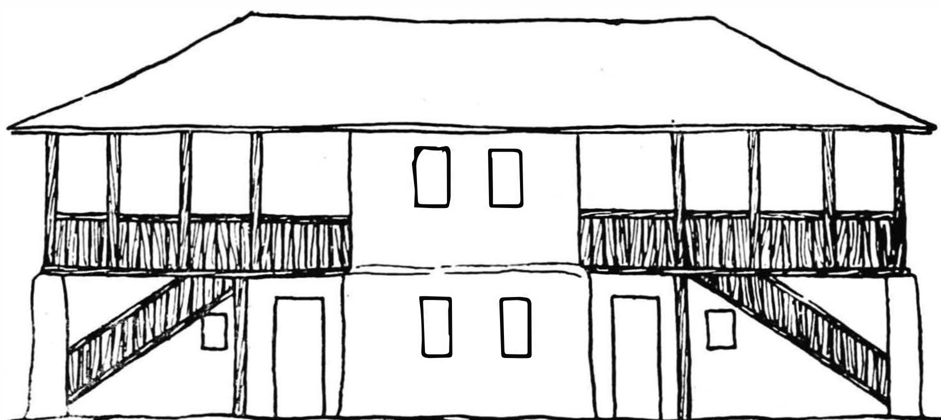
1 — casă; 2 — bucătărie de vară; 3 — șopron ; 4 — grajd cu șură.

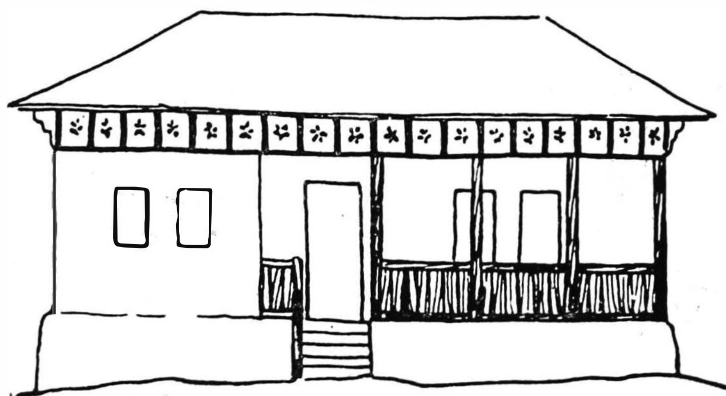
198. Casă de vechime mijlocie, tipică, cu sala parțială. Domnești.

199. Casă veche dezvoltată, cu două niveluri. Sală parțială pe două laturi la etaj. Scara de acces cuprinsă între două plinuri cu încăperi, la parter. Domnești.

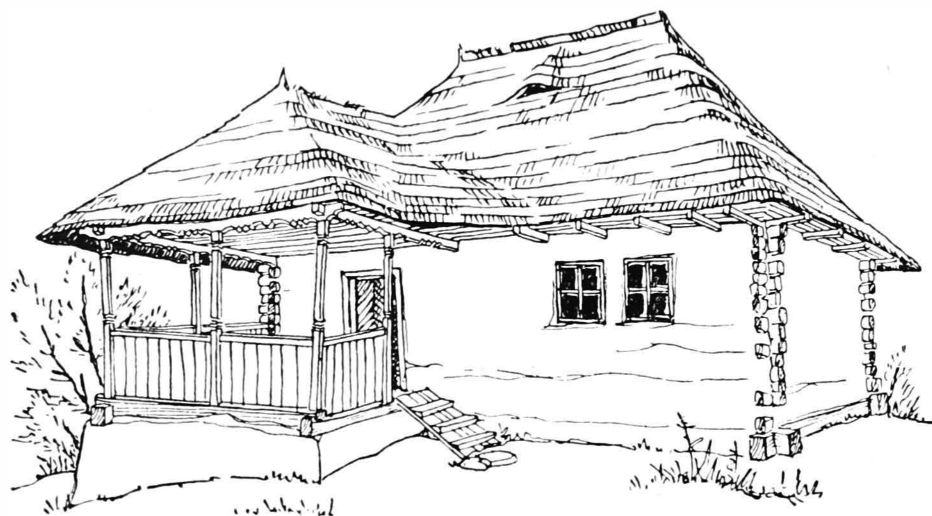
200. Casă veche (fost han) în vechea piață a Domneștilor. Dezvoltată în lung și simetric față de un plin cu încăperi la ambele niveluri.

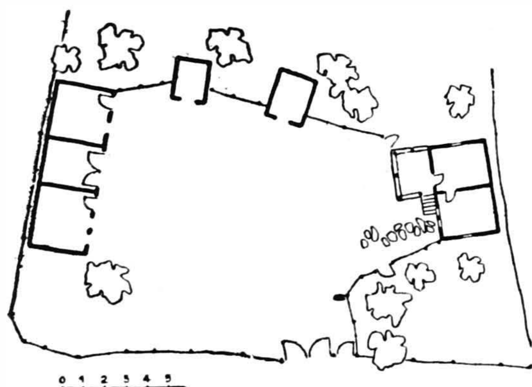

201. Casă nouă tipică din Domnești, cu sala joasă parțială și cu «război» decorat cu consolete și flori în tencuială colorată.

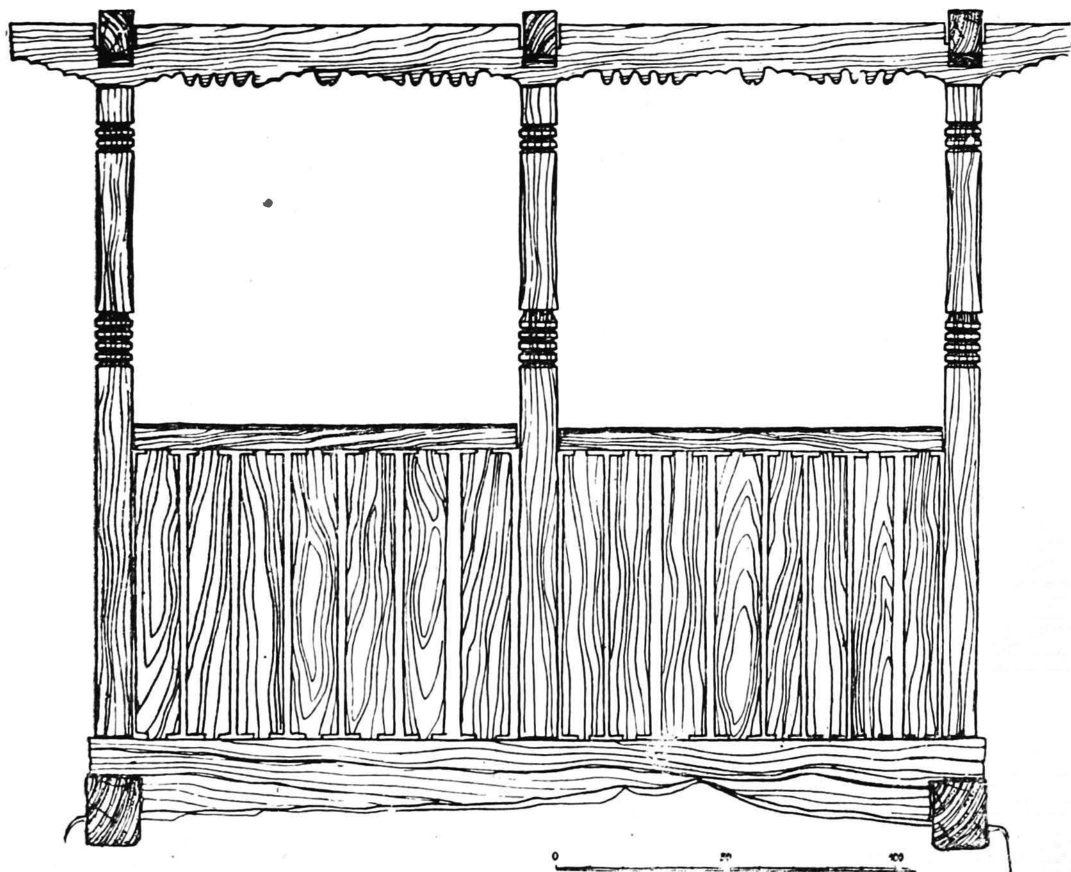

202. Cula din Retevoieşti, cu trei niveluri şi două registre. Registrul superior, îngust, constituind nivelul al treilea, este mult retras, prin intermediul unei profilaturi bogate, faţă de registrul inferior — al primelor două niveluri. Sub streaşina largă pe registrul superior şi sub un ornament floral continuu, sînt pictate scene de vînătoare.

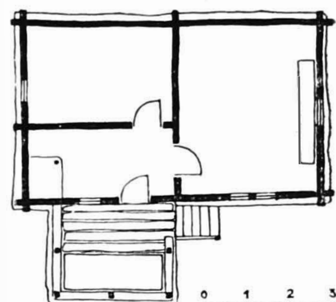

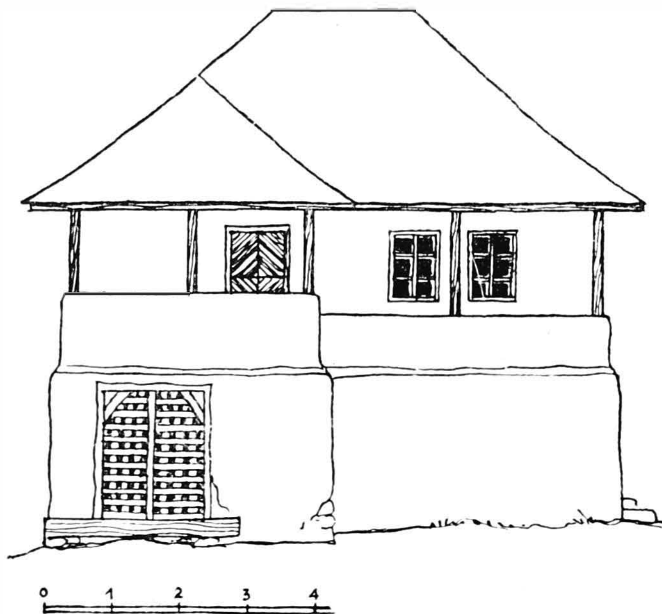
203. Gospodărie cu casa şi acareturile dispuse aproape regulat în jurul unei bătături. Casa joasă, foarte veche, cu foişor în dreapta pe trei stîlpi în faţă şi acoperit în trei ape. Stîlpii foişorului sînt cioppliţi cu «brăţări», iar cele trei grinzi, fiecare altfel tăiate. Leiceşti.

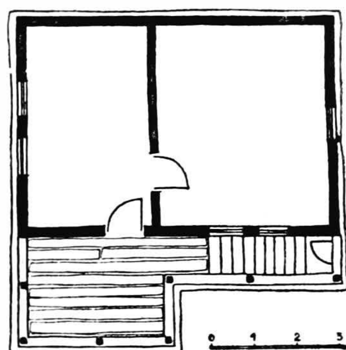

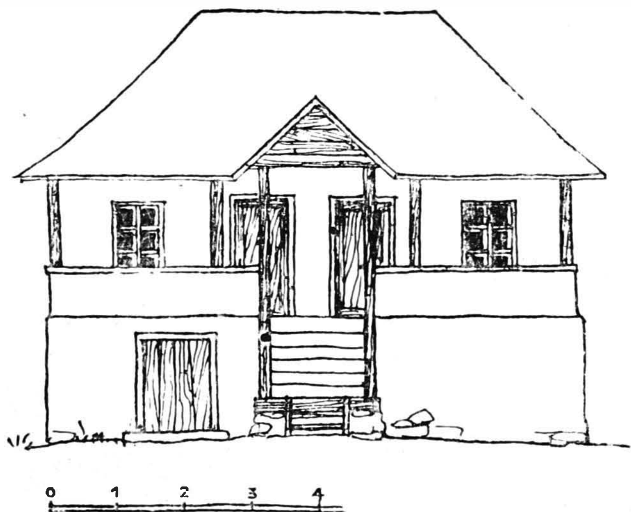

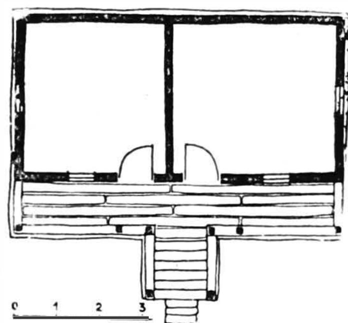
204. Casa foarte veche, de peste 100 ani, a lui Nicolae Isac din Cosești; cu tindă pe lat purtînd urme de vatră și cu foișor cu pat. Foișorul, în dreapta casei, nu continuă fațada laterală. Stîlpii ciopliți cu «brățări» și «capitel» susțin grinzi tăiate în mici arce. Pălimarul de scînduri de stejar ulucite și tăiate la «cuțitoaie».

205. Casa lui Lucian Tîrlescu din Leiceşti. Veche de cca. 90 ani, cu două încăperi şi o singură intrare pe soclu înalt. Foişor vechi şi sală adăugată ulterior, cu intrarea laterală şi scara ascunsă. Pe soclul uşor ieşit al foişorului se sprijină în faţadă un adăpost pentru stupi de albine şi flori.

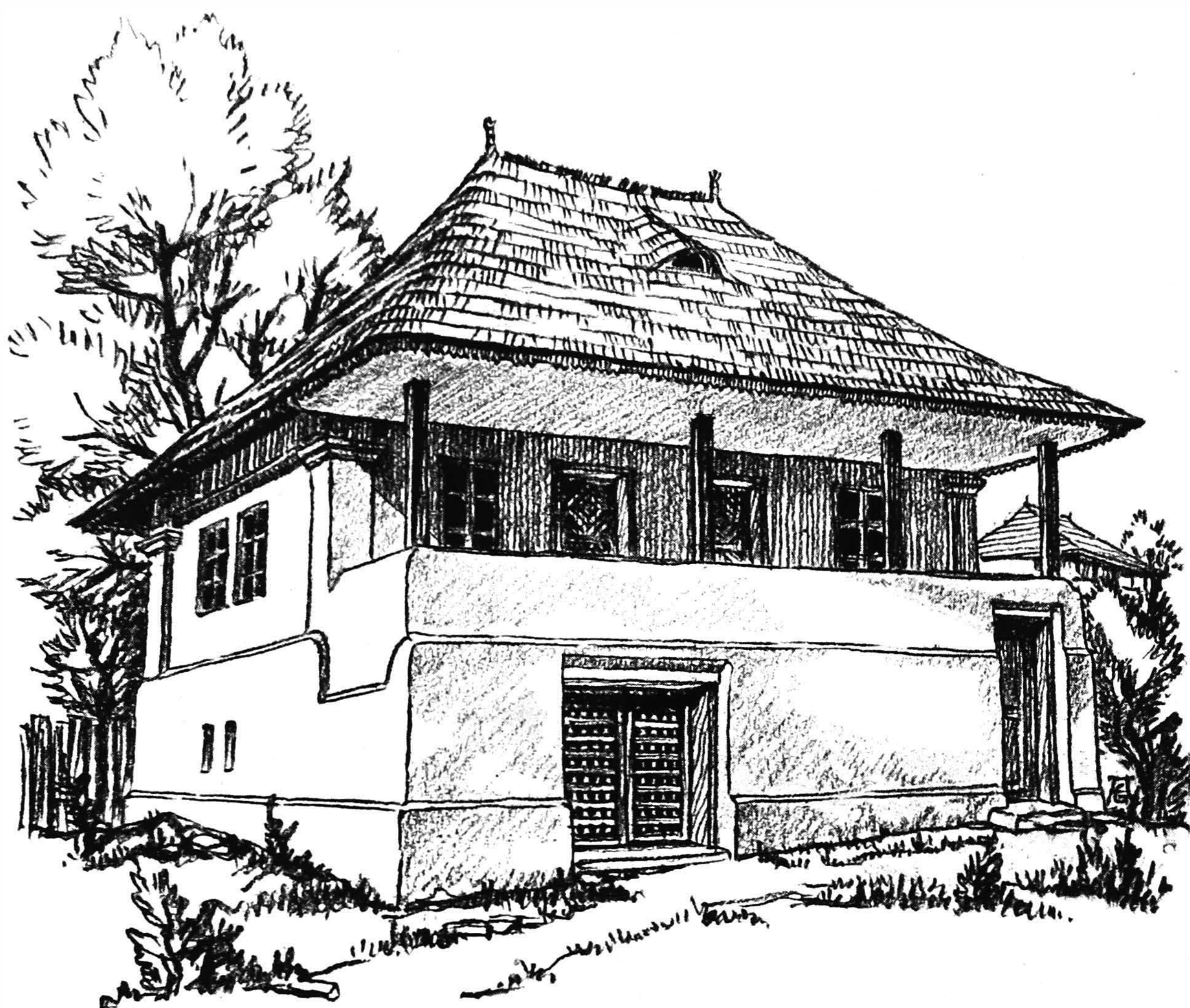

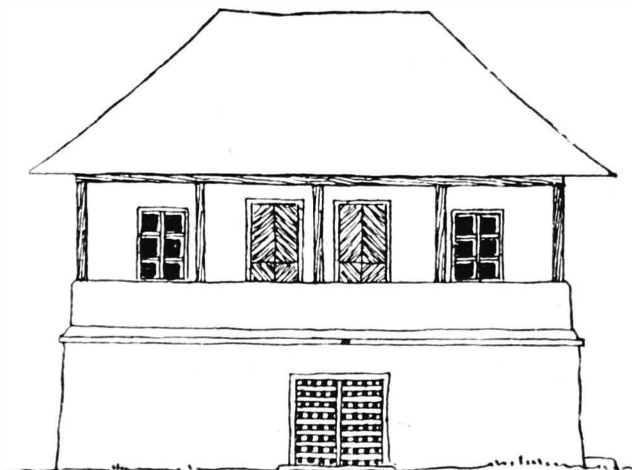
206. Casă de vechime mijlocie cu sală pe soclu înalt și foișor de scară pe doi stîlpi și cu fronton, în axul fațadei. Leicești.

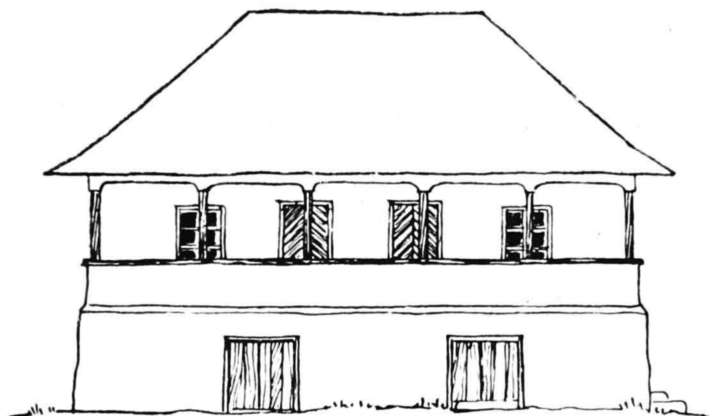
207. Casă joasă cu foișor pe doi stîlpi în axul fațadei și intrarea în capul sălii cu pălimar de lemn în ocnițe. Spre drum un geamlîc deasupra ușii închide sala, iar fațada este bogat ornamentată în tencuială cu elemente florale și pilaștri. Piscani.

208. Casă tipic musceleană cu sala pe patru stîlpi de lemn susţinînd direct plafonul şi streaşina întrunite, sub tencuiala albă. Două camere cu intrări separate din sală. Parapetul zidit, uşor intrat faţă de soclul cu gîrliciul pivniţei. Uşa de intrare la scara ascunsă se înalţă şi în parapet. Pilaştri la colţuri. Coseşti.

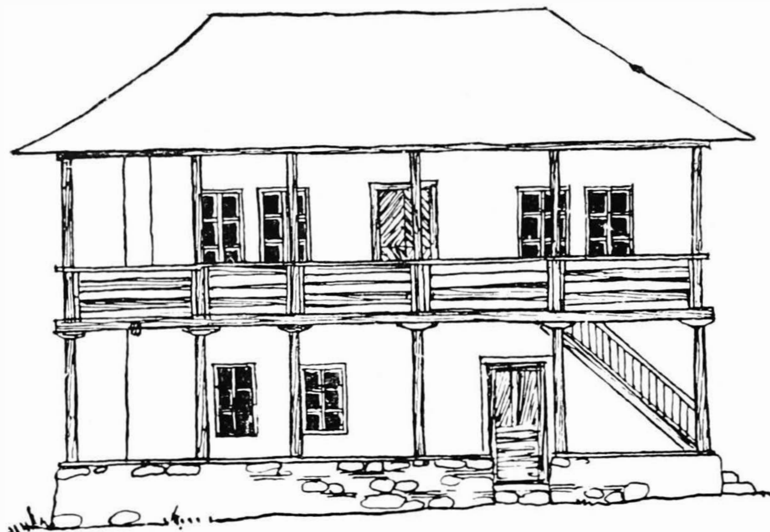

209. Tip de casă cu două registre aproape egale; în soclu un singur gîrlici. Intrarea laterală.

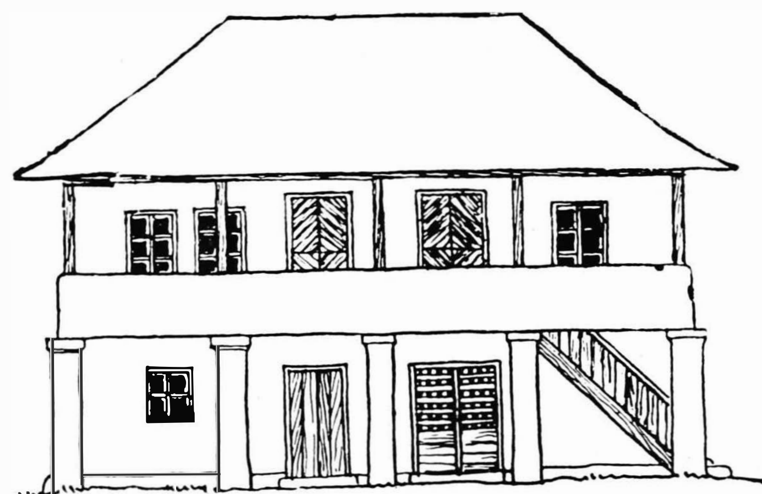

210. Tip de casă cu două registre; în soclul scund două gîrliciuri. Intrarea laterală se înalță și în parapet.

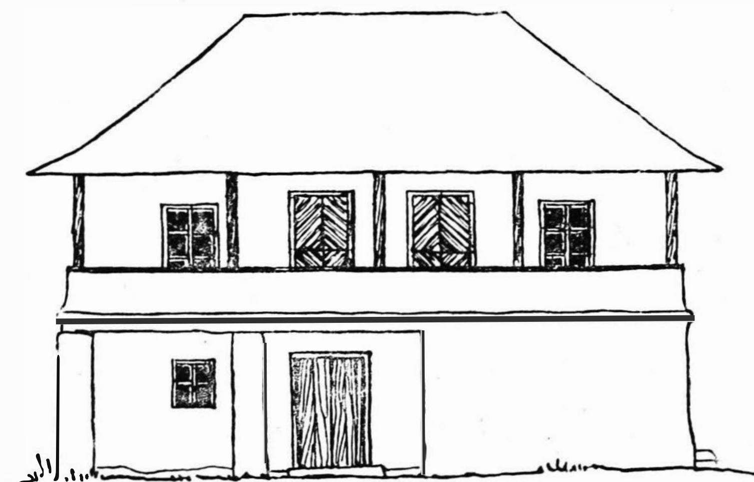
211. Casă înaltă cu tindă și două camere, cu intrarea la scara ascunsă în fațadă, fără a se înălța și în parapetul sălii. Polată în spate, spre nord. Piscani.

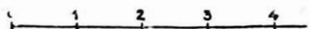
212. Casă cu două niveluri, cu săli pe stîlpi de lemn și scara aparentă. Parapet de piatră la prispa joasă a parterului, pălimar de bîrne în lung întărite între stîlpi, la sala etajului. Leicești.

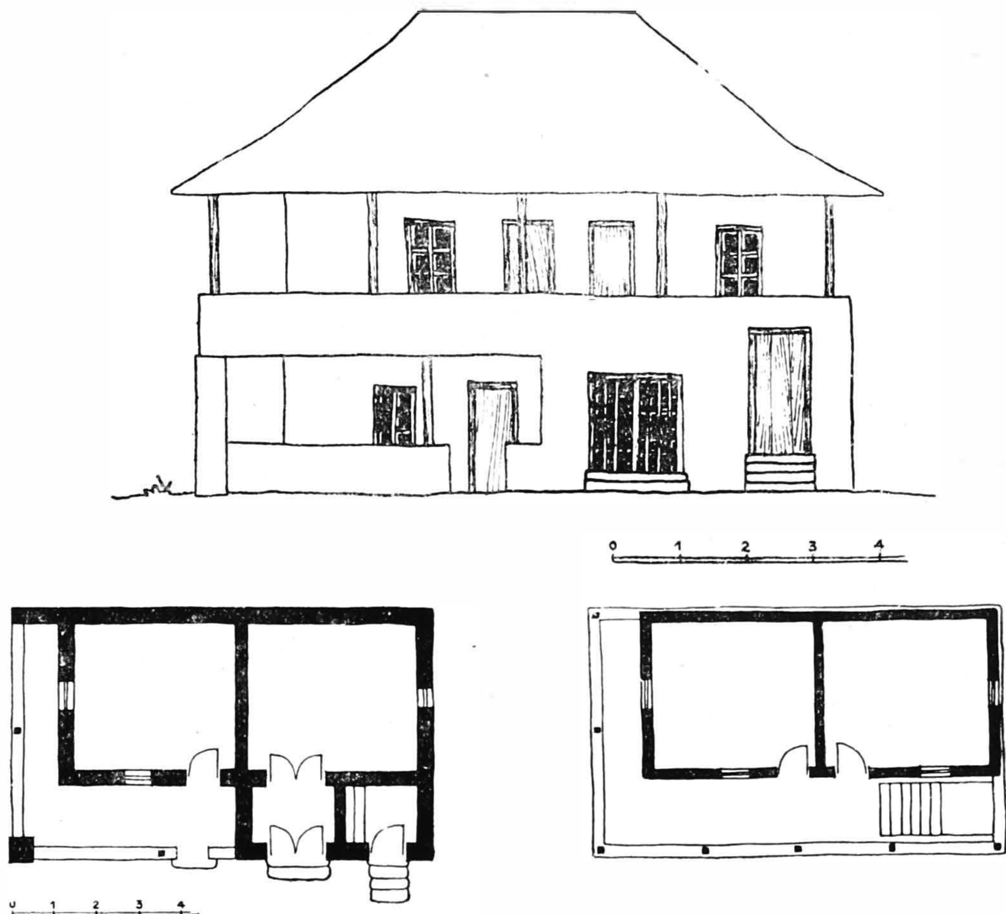

213. Tip de casă cu două niveluri, de vechime mijlocie și nouă, cu stîlpi zidiți la parter, cu scara aparentă și cu sala etajului pe stîlpi de lemn și parapet zidit.

214. Tip de casă cu două niveluri, de vechime mijlocie, cu prispa parțială pe stîlpi zidiți la parter, lăsînd soclul plin în dreptul scării de acces la sala etajului.

215. Casă nouă cu două niveluri. Soclu cu intrarea la etaj și gîrliciul pivniței alăturat pentru a lăsa la parter o prispă parțială ce se întinde și pe fațada laterală, în fața unei încăperi. La etaj, sală pe două laturi. Cosești.

216. Casă nouă joasă pe soclu zidit, cu gîrlici într-o extremitate și cu ușa de intrare ce se înalță pe întreg parapetul de lemn traforat al sălii, în extremitatea cealaltă. Pazie bogat traforată. Cosești.

217. Gospodărie cu casa de locuit nouă, dezvoltată în lungime. Sala cu şapte goluri în arcadă pe coloane cu capiteluri dezvoltate. Arcada din axul faţadei mai largă. Parapet zidit decorat în tăblii. Piscani.

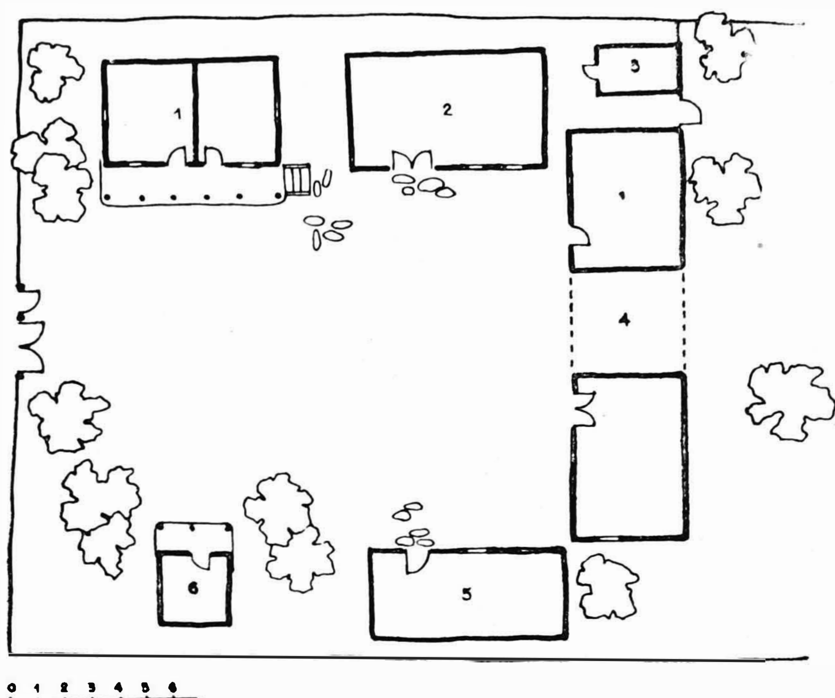
218. Grup de case de vechime mijlocie şi noi, oblice faţă de drum, la Colibaşi.

Planşa V. Casa preotului Andrei Predoiu din Vieroşi, construită în 1877; avansează cu jumătatea ei deschisă — intrare largă în soclul plin sub sala parţială cu trei goluri la etaj — într-o curbură a drumului, restul rămînînd în curte. O profilatură în tencuială mai bogată la etaj decît pe soclu susţine o cornişă fin profilată cu streaşină redusă.

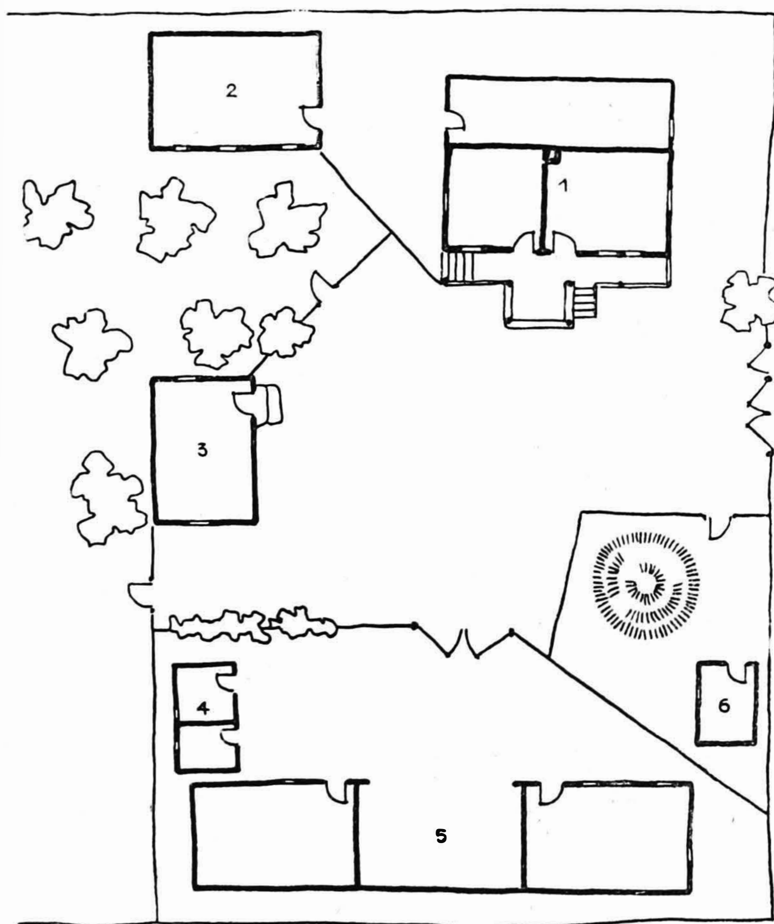

219. Casa lui Nicolae Popescu din Colibaşi, construită în 1896. Soclu plin şi simplu cu două goluri în faţadă; la etaj, stîlpi de lemn racordaţi la plafonul sălii pe două laturi, prin console dezvoltate de paiantă. Pălimarul de lemn în «ocniţe» pe două rînduri realizate din scînduri orizontale decupate în semicercuri şi din şipci verticale în dreptul rosturilor scîndurilor pălimarului plin. Bogată decoraţie în tencuială la etaj.

220. Gospodărie în jurul unei singure curţi dreptunghiulare, aşezată pe stînga drumului ce urcă de la sud spre nord. Prin şopronul dintre grajduri se trece în grădina cu pomi. Coseşti.

1 — casă cu sală; 2 — magazie de fructe; 3 — coteţ de porci; 4 — grajduri şi şopron; 5 — povarnă; 6 — bucătărie de vară.

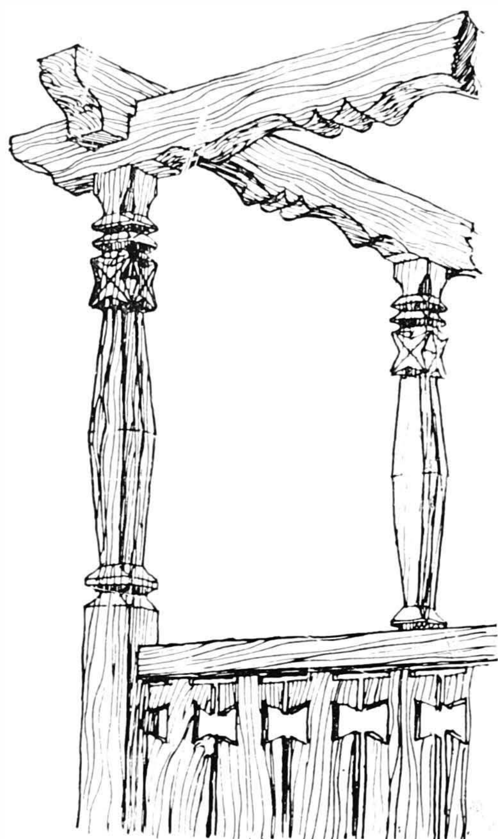
221. Gospodărie cu curţi specializate în jurul unei bătături, aşezată pe dreapta drumului ce urcă de la sud spre nord. Coseşti.

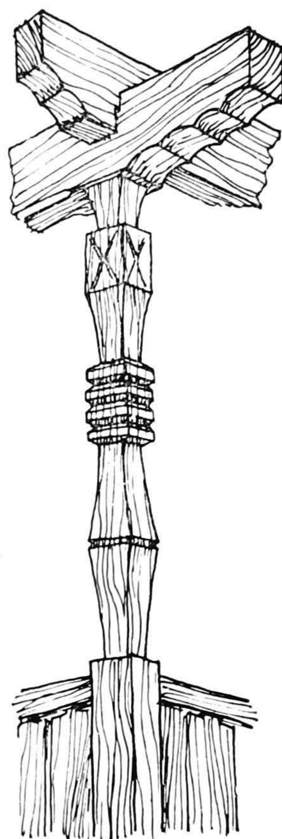
1 — casă cu foişor şi polată; 2 — magazie de fructe; 3 — bucătărie de vară; 4 — coteţe de porci; 5 — grajduri şi şopron; 6 — coteţ de păsări.

222. Grajd construit din cărămidă cu o încăpere și o șură centrală cu intrare largă, arcuită. La nivelul superior fînărie, construită din lemn în zăbrele, cu un acoperiș prelungit în polată pe console. Cosești.

223. Coteț vechi de păsări, cu două nivele, construit din grinzi de lemn încheiate «în cățel». Cosești.

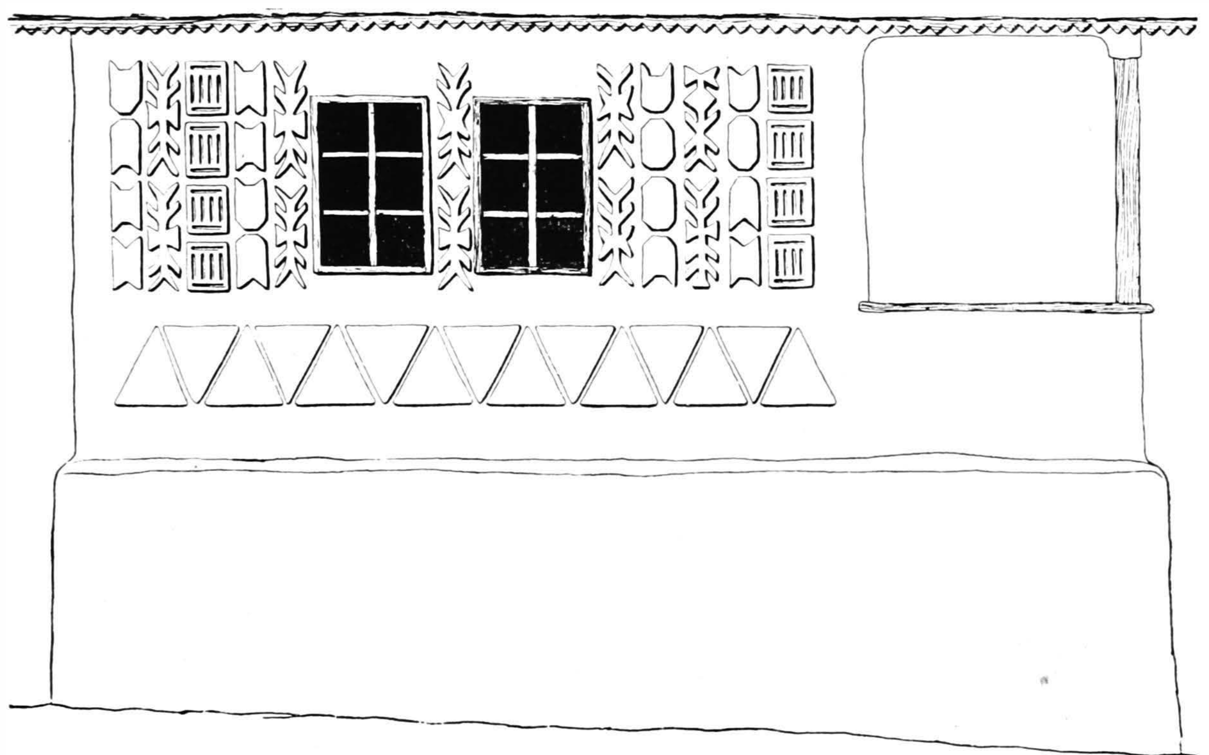

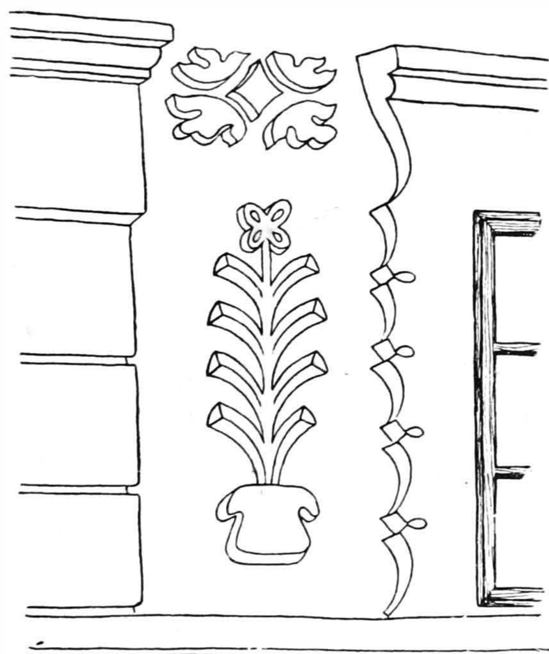
224. Detalii de stîlpi vechi cioplIţi, grinzi tăiate la ferăstrău şi pălimare din scînduri ulucite tăiate la cuţitoaie. Coseşti.

225. Detaliu de faţadă la o casă nouă, cu foişor puţin ieşit supraînălţat cu o lucarnă dezvoltată. «Război» înalt cu consolete de lemn şi decorat în tencuială colorată. Pălimar de baluştri strunjiţi pe fond plin din scînduri. Corbi.

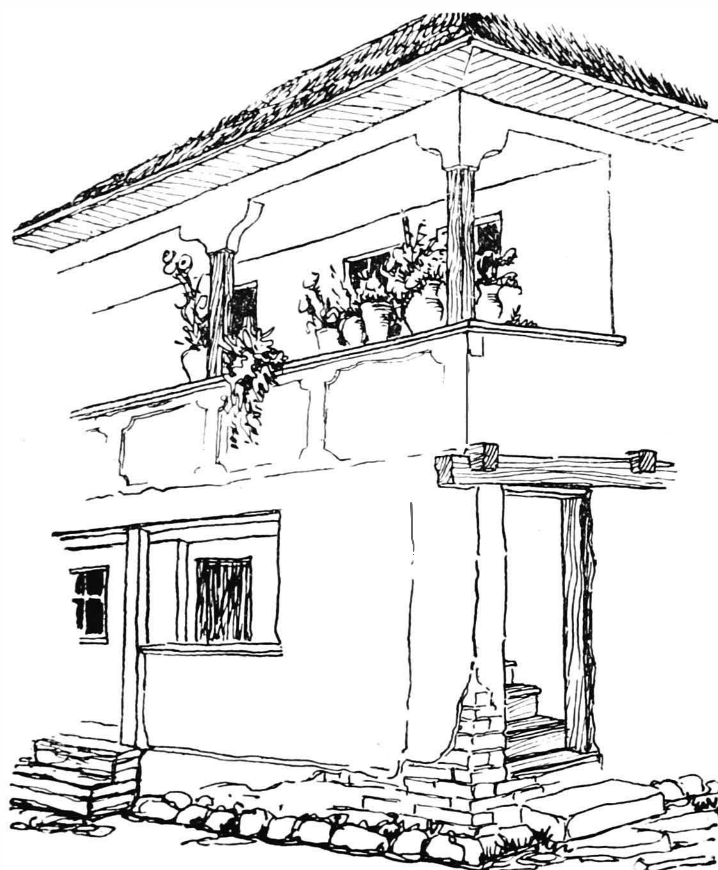
226. Decorație geometrică în tencuială pe registrul superior al fațadei dinspre drum la o casă veche din Coseşti.

227. Decorație de «brăduleți» în tencuială la o casă nouă cu pilaştri şi ancadramente la ferestre. Coseşti.

228. Decorație florală policromă în tencuială la o casă nouă cu polată din Corbi.

229. Detaliu de intrare laterală la o casă musceleană cu sală la etaj, pe soclu cu gol. Dîrmonești.

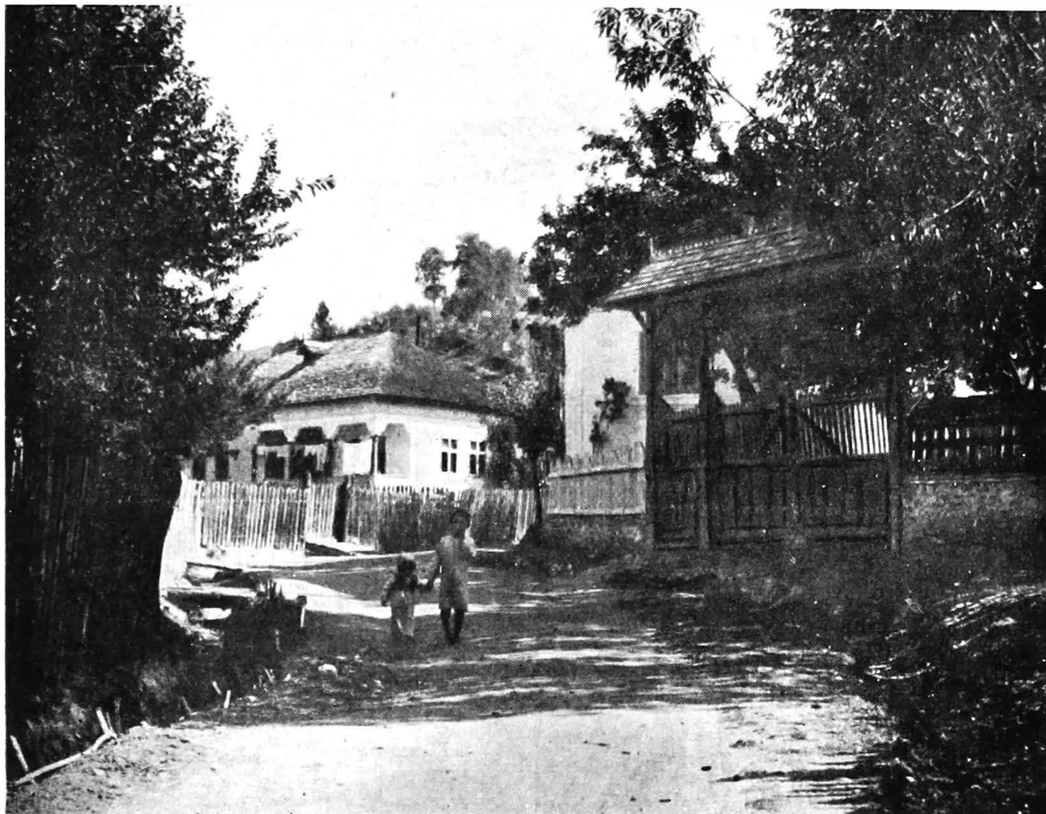

230. Vedere de pe vîrful Măţău cuprinzînd: la poalele lui, centrul satului Mioarele (fost Măţău), Valea Argeşelului cu drumurile ce coboară de la Cîmpulung şi în ultimul plan în stînga Mateiaşul, iar la centru şi dreapta masivul Leaota. Sat vechi de păstori, în parte adunat pe culme, cu gospodării mari şi case tipic muscelene, cu multe clădiri noi: şcoală, biserică, cămin etc.

VALEA TÎRGULUI

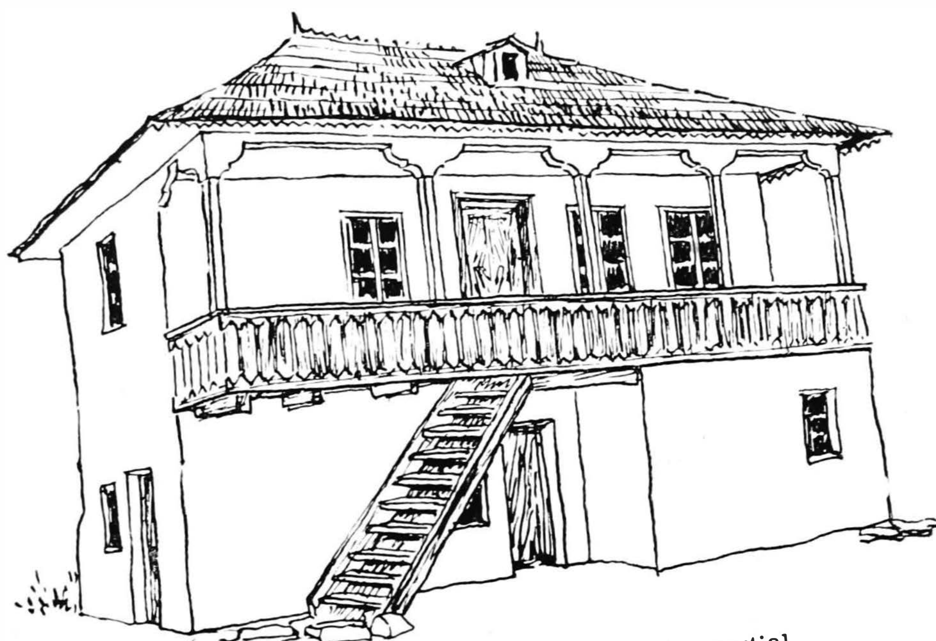
231. Ansamblu de așezări la nord de Cîmpulung. Jumătatea nordică a orașului Cîmpulung, oraș de vale dezvoltat liniar, cu satele de vale Lerești și Voinești și satele de culme Valea Mare și Bogățești.

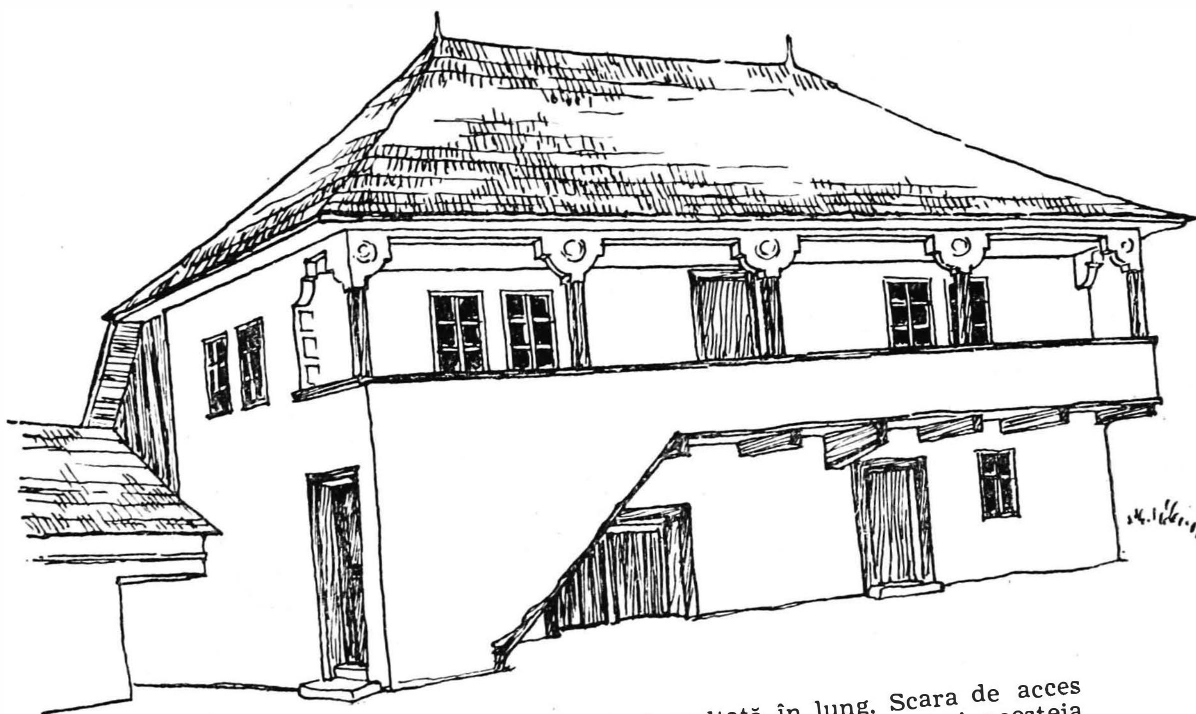
232. Uliță laterală în Lerești, cu garduri de piatră și lemn, poartă înaltă acoperită și case noi cu sală parțială, cu «război» și decorație în tencuială.

233. Gospodărie veche cu două case: una pe soclu cu gîrlici arcuit și decorație în tencuială pe parapetul sălii, alta joasă; ambele cu sală pe goluri drepte. Lerești.

234. Casă veche cu două niveluri; sala parțial în consolă are o scară de lemn complet liberă sub ea. Console dezvoltate în paiantă racordează stîlpii la cosoroaba tencuită. Bughea.

235. Casă veche cu două niveluri, dezvoltată în lung. Scara de acces la sala în consolă este ascunsă prin prelungirea parapetului acesteia pînă la linia oblică a vangului de lemn. Stîlpii sălii sînt racordați la cosoroabă prin console dezvoltate și decorate, în paiantă. Albești.

236. Casă de vechime mijlocie cu tindă și două încăperi. Sala pe patru goluri drepte cu parapet zidit și decorat în tencuială; un brîu profilat în lung separă registrul superior de soclul plin cu gîrlici și ușă. Lerești.

237. Casă nouă cu sală înaltă pe cinci goluri, susținînd prin intermediul unor arcaturi dezvoltate, un «război» bogat decorat în tencuială. Albești.

238. Casă veche joasă dezvoltată în lungime, cu prispa parțială avînd o scară la capătul ei și o alta lîngă plinul fațadei, acoperită împreună cu chepengul pivniței printr-o supralărgire curbată a streașinei.

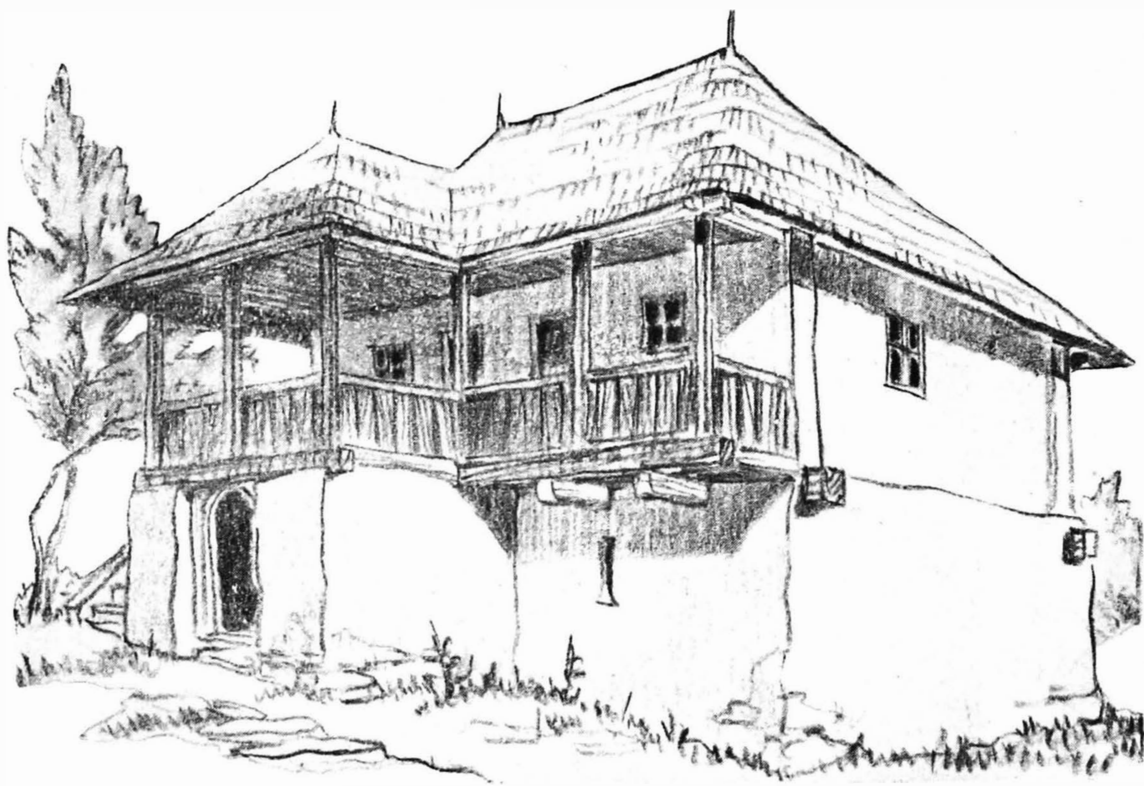
239. Casă veche cu sala pe cinci goluri; stîlpii de lemn susțin arce plate de paiantă; soclul cu gîrlici în ax și ușa de intrare în stînga.

240. Casa Potoceanu, foarte dezvoltată în lungime, cu sala pe stîpi ciopliţi şi pălimar din baluştri strunjiti. Scara alipită soclului plin dă acces la sală prin intermediul unui balcon acoperit printr-o supralărgire de streaşină. Supralărgiri ce se repetă deasupra gîrliciului şi intrării.

241. Casă foarte veche, înaltă, dezvoltată în lungime prin înnădire, cu parapetul sălii în continuarea soclului masiv.

242. Casă veche cu foișor și scară alipită acestuia, în dreapta lui, cu pălimar de lemn și acoperită prin prelungirea apei respective a acoperișului.

243. Casă veche cu foișor și sală în consolă, pe soclu înalt în denivelare de teren. Pălimar de lemn și scară de acces în dreapta și alipită foișorului.

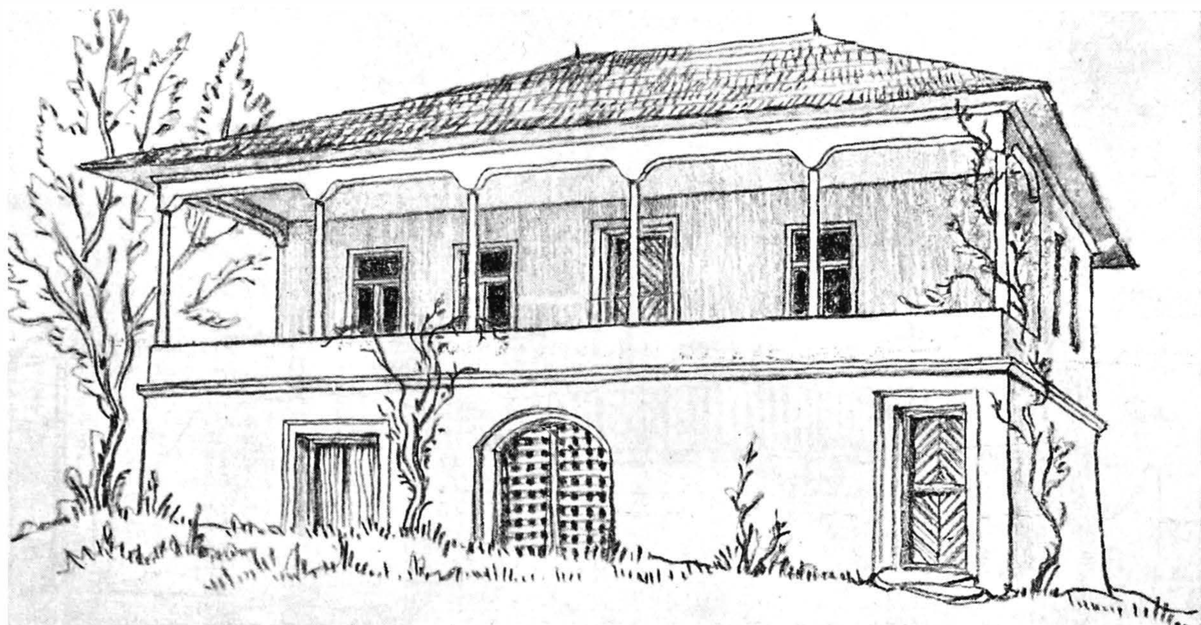
244. Casă dezvoltată înaltă, cu foișor în dreapta pe patru stîlpi în fațadă și scara alipită acestuia în stînga, dînd acces în sală. Sala pe două laturi: înspre curte în consolă, iar spre stradă cu parapetul în continuarea soclului înalt, adăpostind prăvălia sau atelierul.

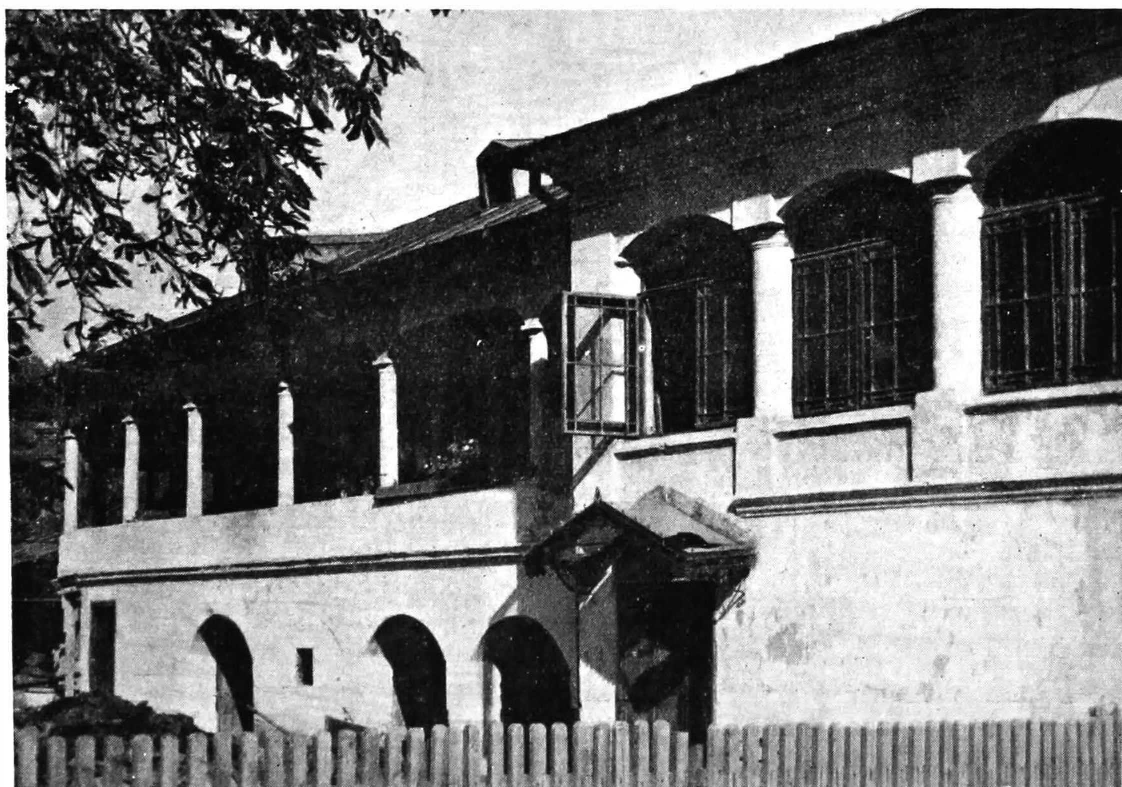
245. Casă veche cu două niveluri dezvoltată în unghi drept. Sala înaltă este închisă spre stradă cu geamlîc. Faţada din stradă cu prăvălie la parter prezintă o bogată decoraţie în tencuială pe registrul superior.

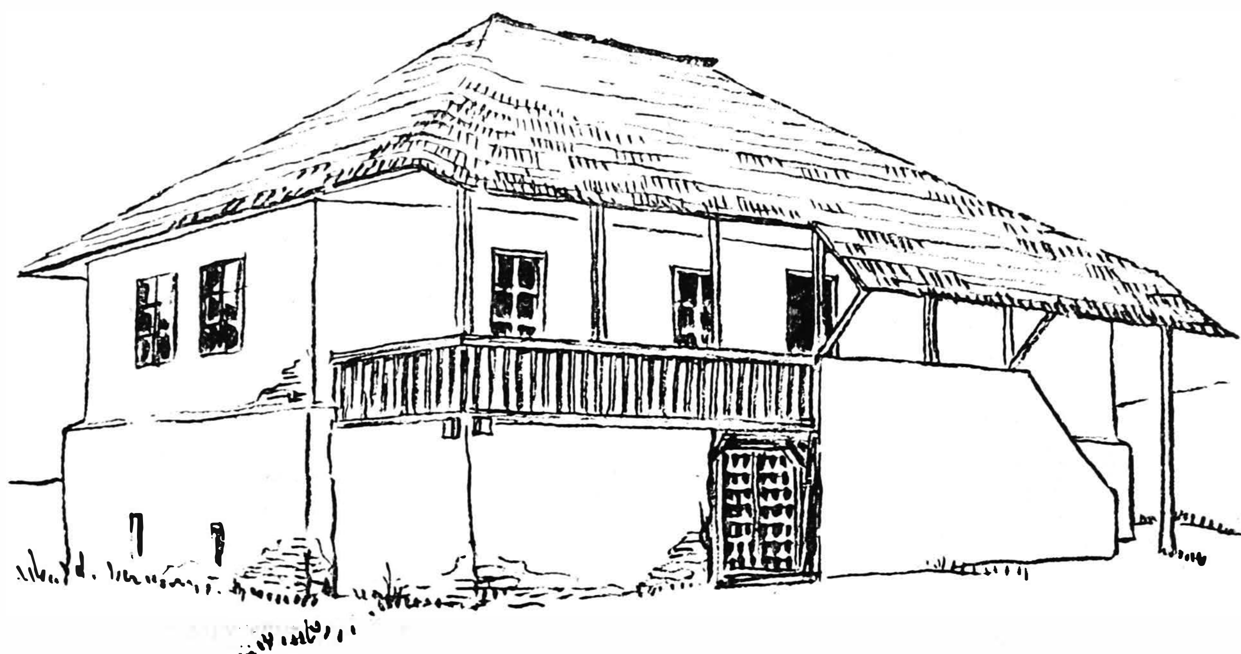
246. Casă veche înnădită în unghi obtuz. Sala parţială se înalţă pe un soclu cu goluri arcuite spre curte şi cu goluri de prăvălie sau atelier spre stradă.

247. Casa Nanu din Cîmpulung. Casă veche cu sală largă și înaltă pe stîlpi subțiri de lemn și parapet scund despărțit printr-un brîu profilat de soclul cu ușa de intrare și două gîrliciuri.

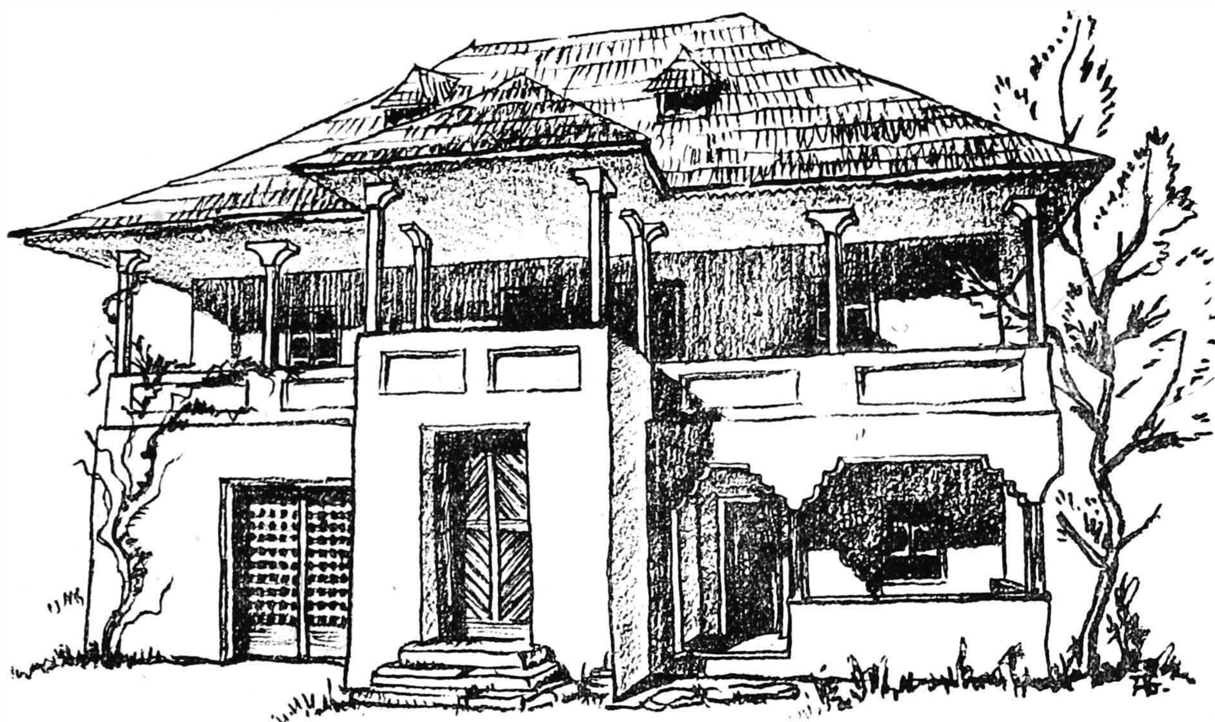

248. Casa Gheocalescu din Cîmpulung. Casă veche renovată și înnădită spre stradă. Sala casei vechi pe coloane subțiri de piatră la distanțe descrescînde de la stradă spre fundul curții; soclul cu ușa de intrare în dreapta, două goluri și un gîrlici, arcuite.

249. Casă veche de conac, izolată, la Clucereasa. Sala are pe o jumătate un pălimar de lemn, iar pe cealaltă jumătate are un parapet zidit în continuarea soclului ce ascunde astfel și scara de acces.

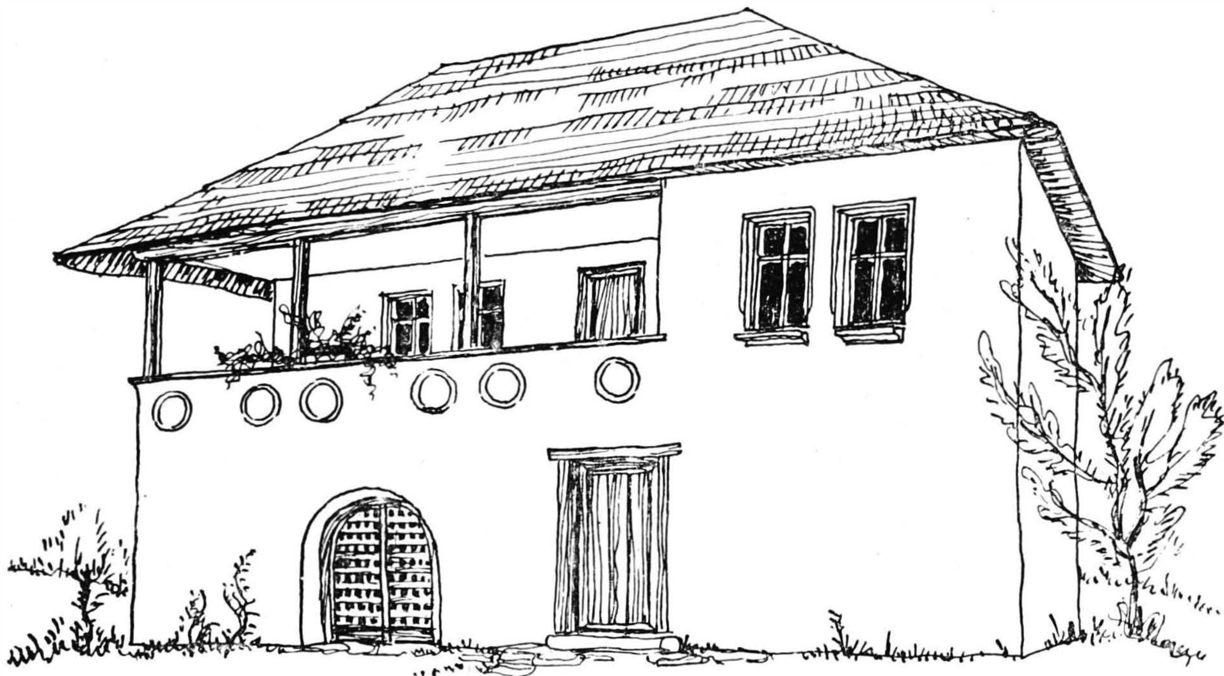
250. Casă veche pe soclu scund, cu foișor îngust pe doi stîlpi în fațadă. Parapet zidit în continuarea soclului atît la foișor cît și la sală. Scara alipită în stînga foișorului dă acces pe sală și este acoperită în polată sprijinită de doi stîlpi. Bălilești (valea Bratiei).

251. Casă veche înaltă cu două niveluri, un foişor îngust de scară aşezat în axul faţadei, pe doi stîlpi şi uşa de intrare în soclul înalt. Sală largă la etaj cu parapet zidit decorat în tăblii. La parter, în dreapta, o pivniţă cu gîrlici, iar în stînga o încăpere cu prispă în faţă, pe două goluri inegale şi cu console dezvoltate în paiantă. Stîlpeni.

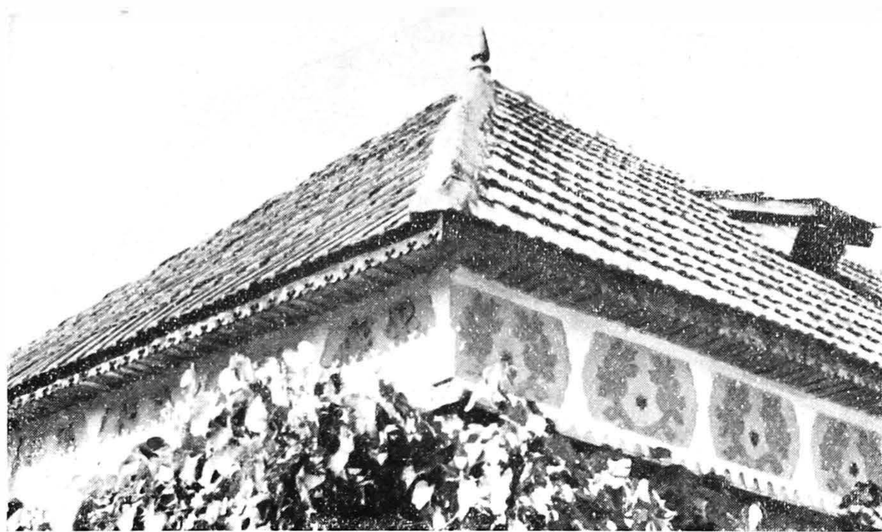

252. Casă de vechime mijlocie, foarte înaltă, cu sală pe cinci goluri și parapet zidit în continuarea soclului masiv. Console dezvoltate în paiantă racordează stîlpii cu plafonul sălii și streașina, întrunite și tencuite. Decorație în tencuială sub streașină, pe fațada laterală. Capul Piscului.

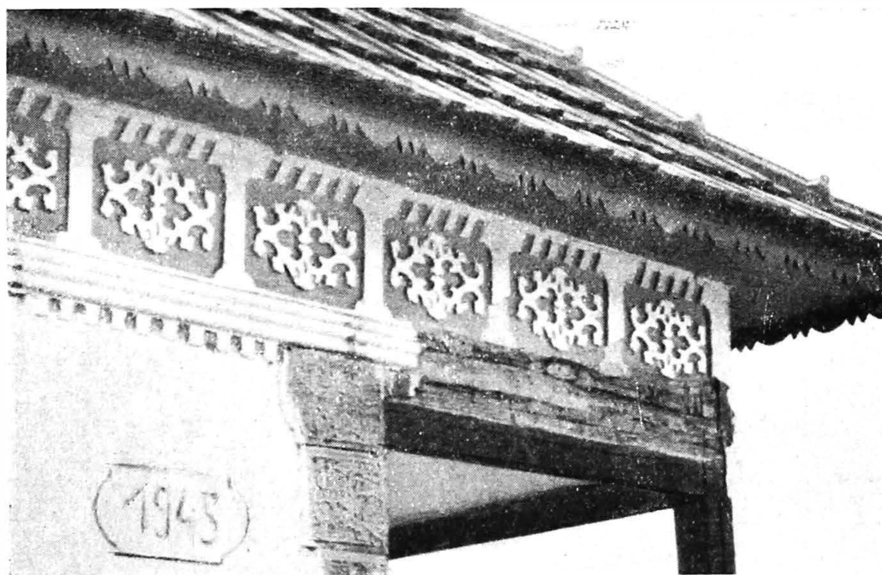

253. Casă de vechime mijlocie, înaltă, cu sala parțială și parapet zidit în continuarea soclului. Cercuri în tencuială decorează parapetul. Bălilești (valea Brației).

254. Casă nouă înaltă. Sală parțială cu parapet zidit decorat în tencuială și colorat ca și «războiul». Soclul cu multe și diverse goluri, printre care două arce supraînălțate eliptice. Picturi pe pereții sălii. Schitu-Golești.

255. Detaliu de «război» decorat în tencuială cu motive vegetale — prin şabloane — şi colorat. Poienița (valea Bratiei).

256. Detaliu de «război» decorat în tencuială cu motive geometrice în panouri — prin şabloane în alb pe fond închis. Schitu-Goleşti.

257. Detaliu de ancadrament cu motive geometrice în jurul unei ferestre, panouri diferite şi la distanțe inegale lateral, motive simetrice la partea superioară. Poienița (valea Bratiei).

258. Fațada laterală spre drum la o casă veche, complet ornamentată în tencuială cu motive geometrice în panouri sau amintind «brăduleții» în laturile ferestrelor. Decorația în relief plat se profilează albă pe fondul colorat mai închis. Vlădești (valea Bratiei).

259. Ornamentație geometrică pe întreaga fațadă spre drum la o casă de vechime mijlocie, amintind motive de țesătură. Poienița (valea Bratiei).

260. Friză colorată cu motive florale de-a lungul unei linii albe şerpuite, între profilele în tencuială ale «războiului» unei case de vechime mijlocie. Vlădeşti (valea Bratiei).

261. «Brăduleţ», decoraţie în tencuială pe faţada rostuită a unei case vechi.

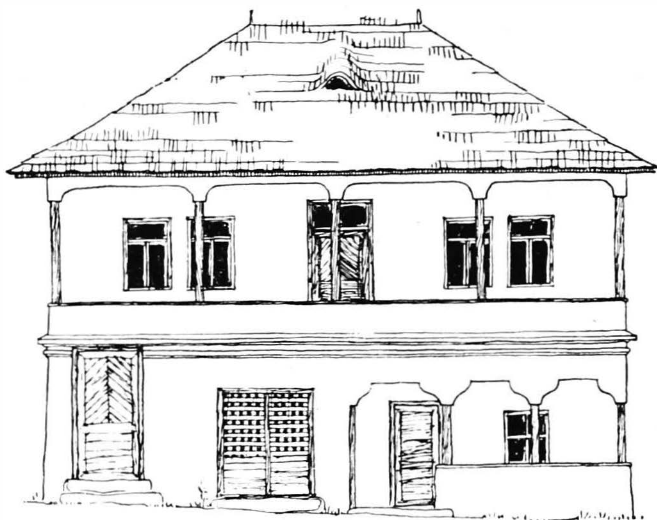

262. Casele de la Mănăstirea Nămăești, pe Argeșel, alipite de stînci la nord de drumul Cîmpulung-Rucăr. Sala închisă în geamlîc și cu parapetul zidit se înalță pe un soclu masiv, foarte înalt, cu intrări și încăperi.

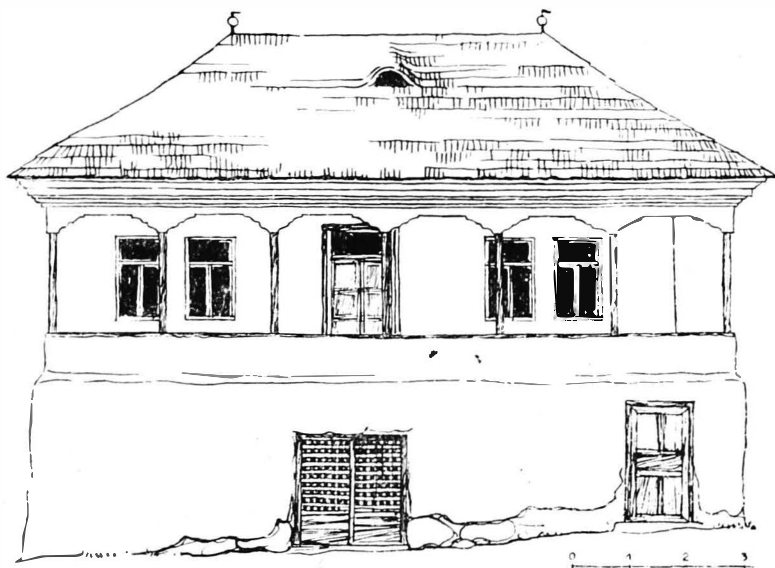
VALEA ARGEȘELULUI

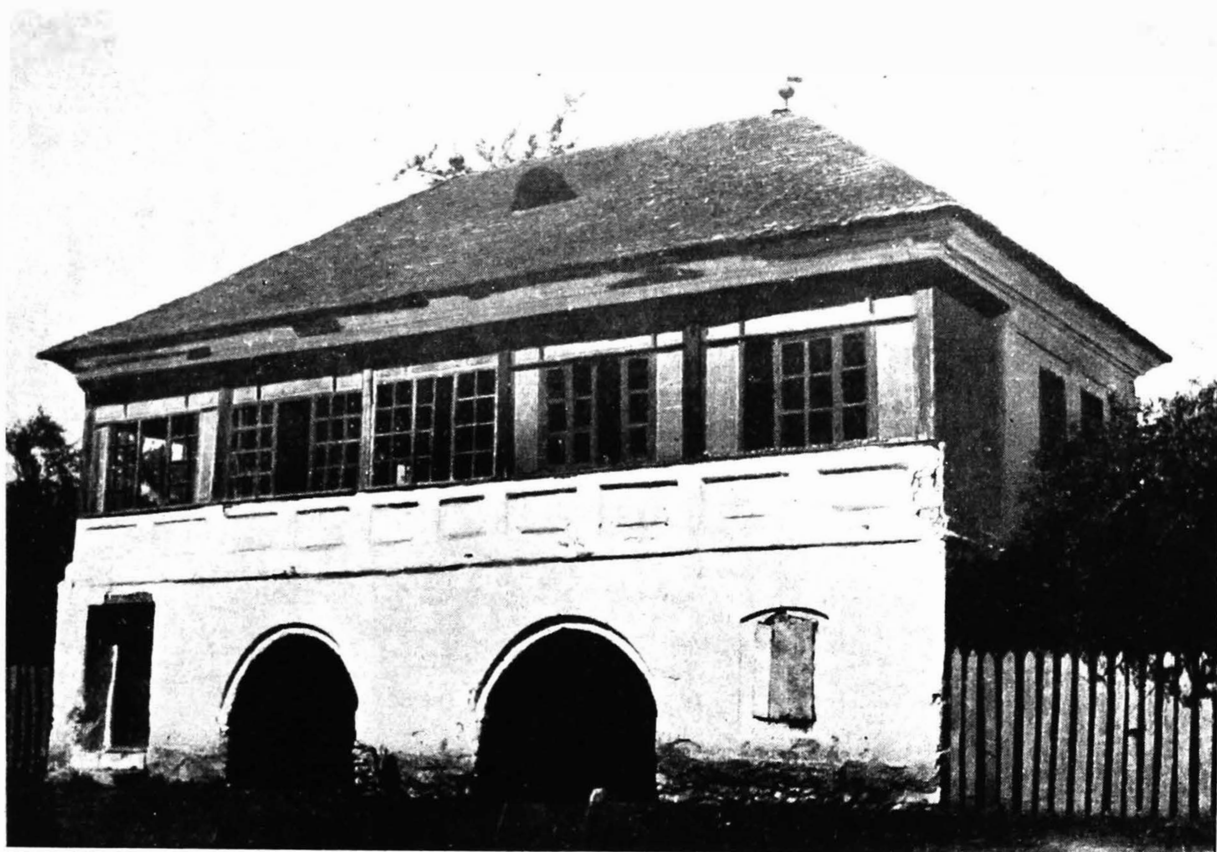
263. Casă foarte veche joasă, cu tindă pe lățime, construită din bîrne și tencuită, pe soclu de piatră, avînd prispă parțială în consolă, dar cu golul de sub ea ulterior închis. Scara urcă direct la ușă, între prispă și un ultim stîlp izolat de pe bîrna în consolă. Jugur.

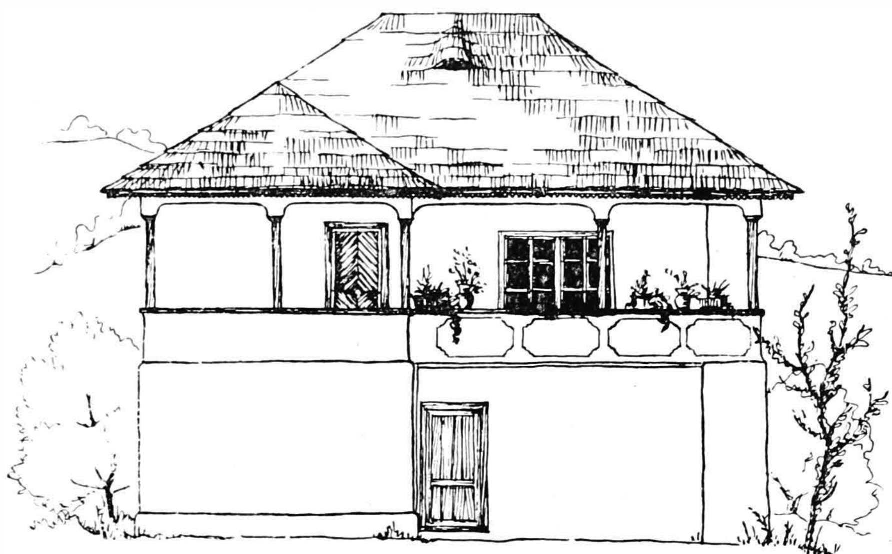
264. Casă de vechime mijlocie, cu sală înaltă pe patru goluri și parapet zidit, scund, separat de soclu printr-o profilatură de antablament. În soclu: ușa de intrare, gîrliciul în zăbrele al pivniței și o prispă joasă cu trei arcade în fața unei încăperi. Hîrtiești.

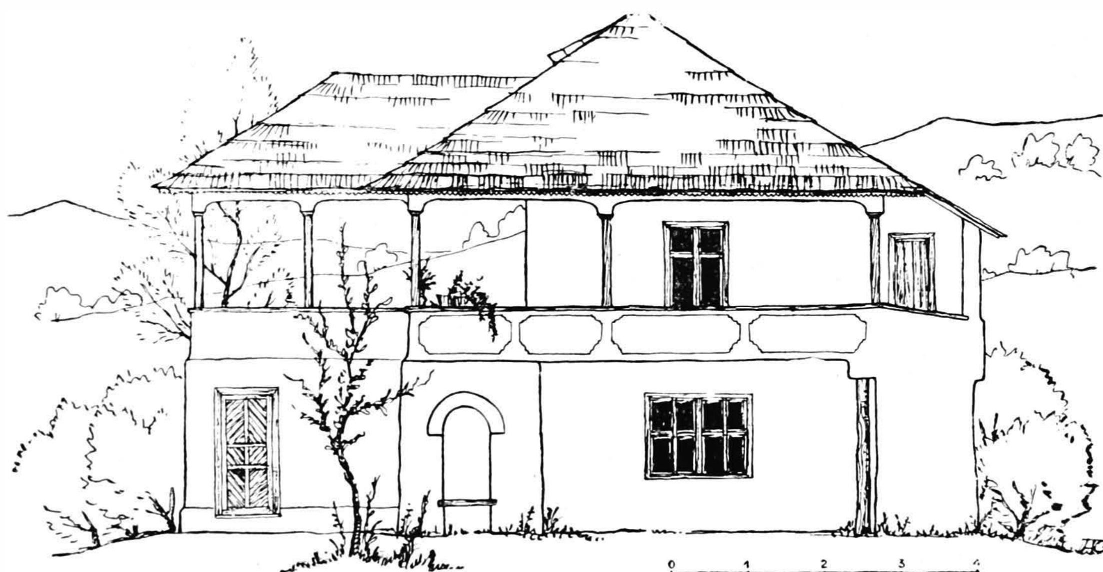

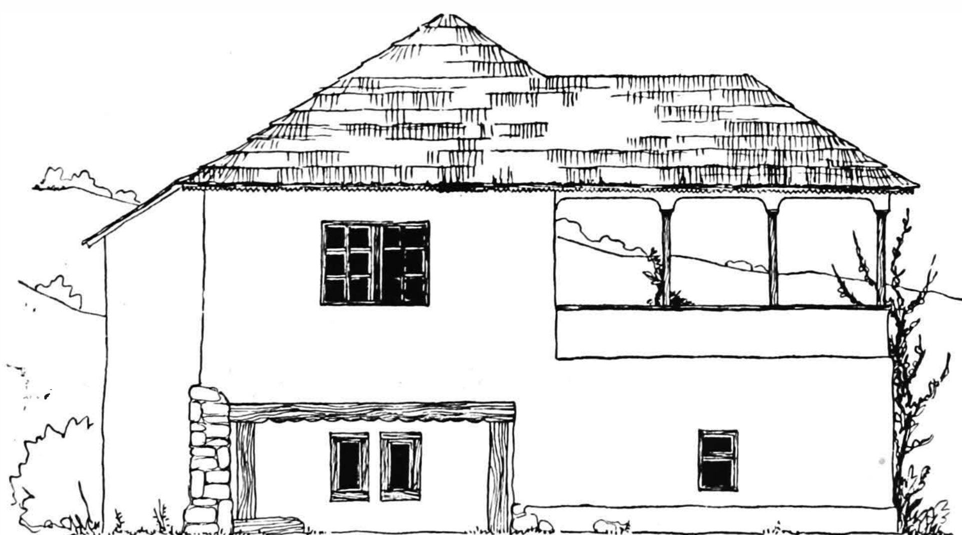
265. Casă veche dezvoltată, cu sala înaltă pe șase goluri cu arcaturi susținînd o profilatură puternică de cornișă. Parapetul scund ușor intrat față de soclul plin, cu ușă și gîrlici. Hîrtiești.

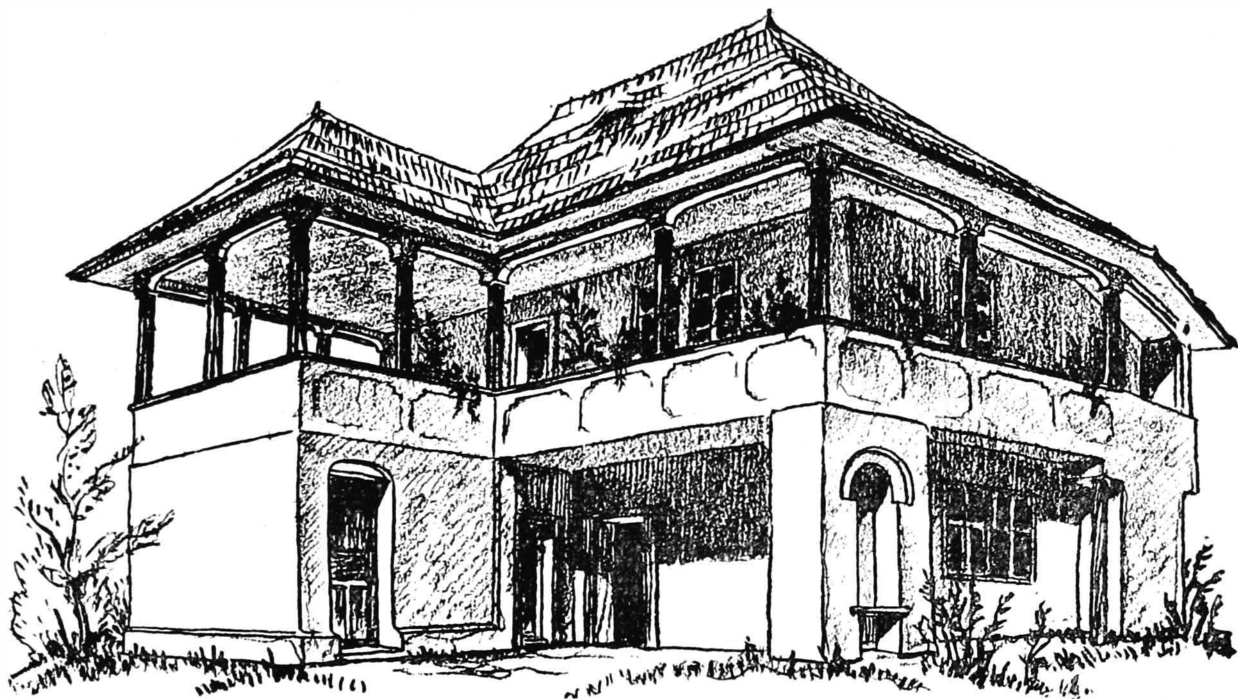
266. Casă veche dezvoltată, cu sala înaltă pe cinci goluri drepte, închisă cu geamlîc şi panouri în paiantă, cu parapet zidit şi decorat în chesoane şi tăblii. Soclul mult ieşit prezintă două largi arcade în faţa intrărilor la pivniţă, în ax; o uşă de acces şi o fereastră în extremităţi. Hîrtieşti.

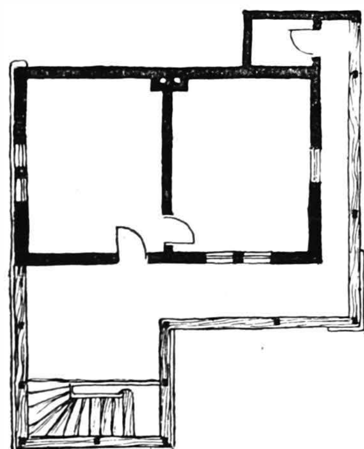

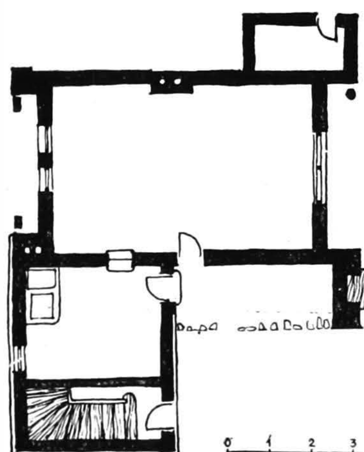

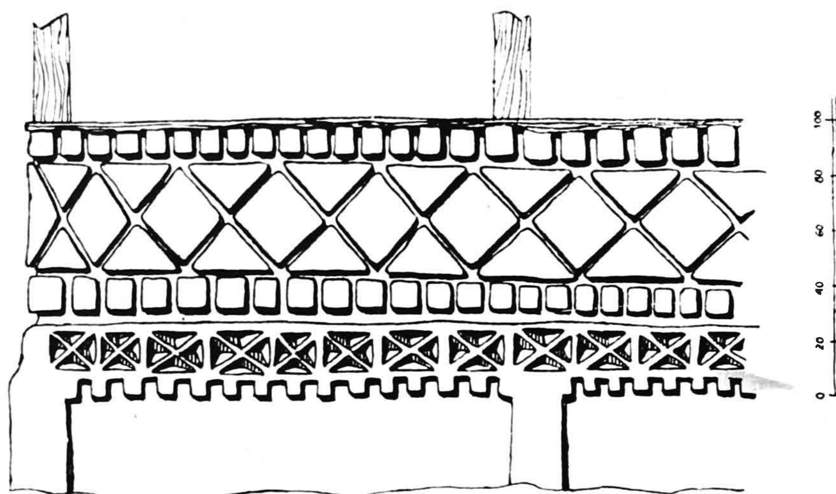
267. Casa lui Ticu N. Savu, meșter tîmplar, din cătunul Lucieni (comuna Hîrtiești). Casă veche cu sala pe două laturi, parțial în consolă și cu foișor pe soclu plin, refăcută în 1925. Fațada principală spre sud, fațada laterală spre est către șosea și fațada spre vest în grădină.

268. Casa lui Ticu N. Savu, din Lucieni, izolată şi retrasă de la şosea. Parterul reamenajat cu o bucătărie sub foişor şi o mare sală de mese şi atelier la care se intră direct pe sub sala în consolă. Un pilon de zidărie cu o arcadă oarbă şi o banchetă de lemn susţine la colţul de sud-est întoarcerea sălii pe cele două laturi. Accesul la sală printr-o scară în foişor. La etaj două încăperi cu o singură intrare.

269. Detaliu de decorație în tencuială marcînd deosebit, prin elementele geometrice utilizate, prin scara și modul lor de reliefare, parapetul sălii, soclul și brîul despărțitor al celor două registre, la casa din Davidești (v. fig. 271).

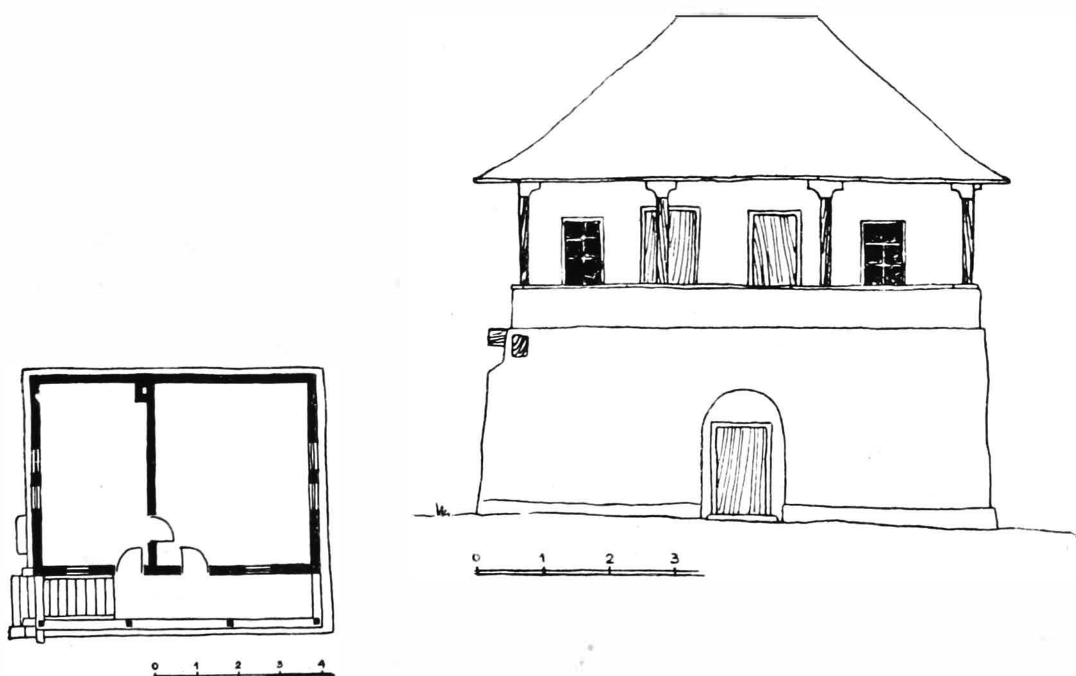
270. Detaliu de decorație în tencuială, pe întreaga fațadă laterală, de la drum, a aceleiași case. Registrul superior complet decorat cu figuri geometrice plate ieșite, brîul marcat printr-o succesiune de mici motive formate din cîte patru piramide adîncite, subliniate de o linie de denticuli. Registrul inferior cu pilaștri ușor ieșiți în tencuială.

271. Casă foarte veche, din 1882, cu sala pe patru goluri, cu stîlpi de lemn şi console tencuite formînd capiteluri. Soclu înalt cu pivniţe şi încăperi. Registrul superior bogat decorat în tencuială, registrul inferior cu pilaştri şi arcade trilobate în tencuială deasupra uşilor. Davideşti.

272. Casă veche pe teren denivelat, cu sala în consolă și scară exterioară; intrarea la pivniță și o fereastră în soclu, spre drum. Bogată decorație în tencuială pe fațada laterală și pe parapetul sălii. Vulturești.

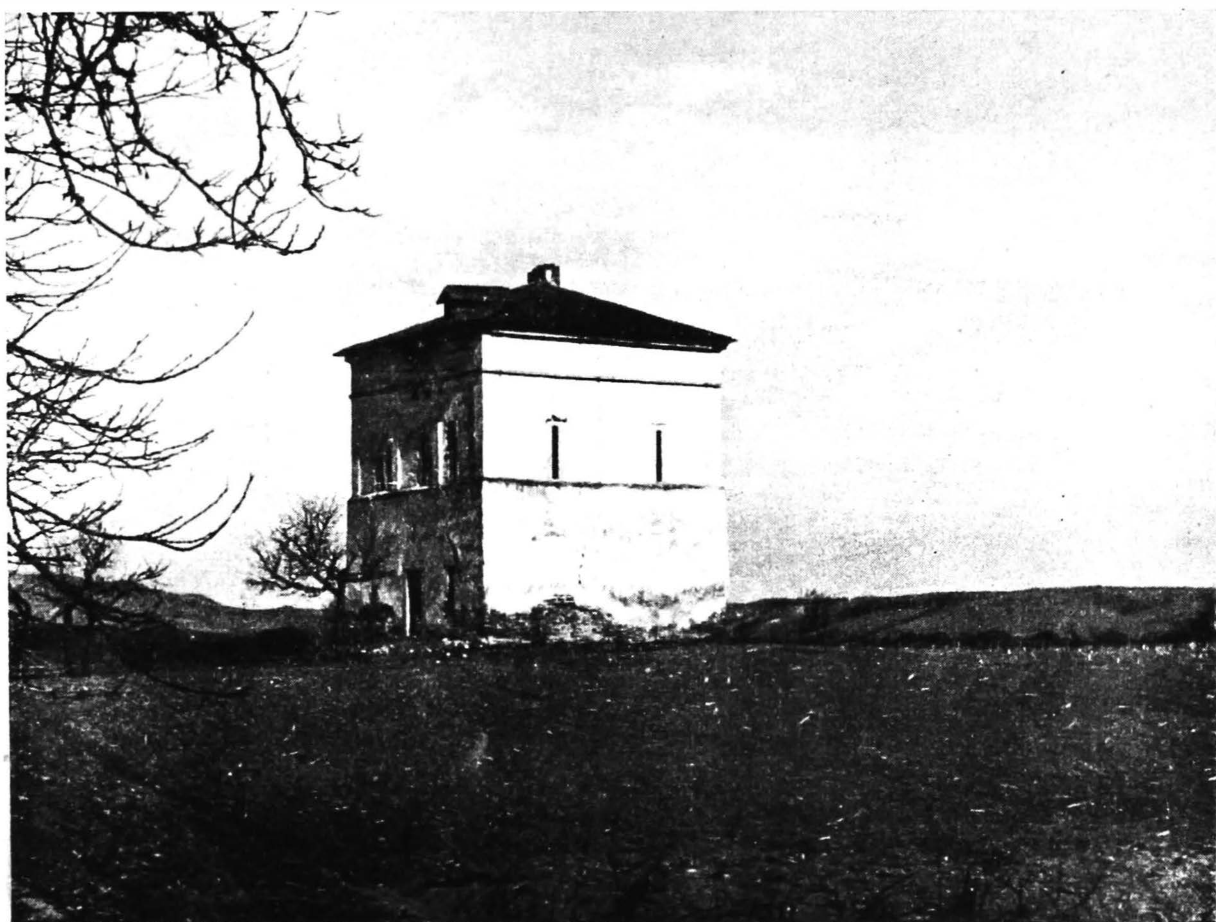
273. Casă veche cu sala pe trei goluri, cu stîlpi racordați la cosoroabă prin console de lemn aparente. Fațada laterală și parapetul sălii decorate în tencuială cu elemente geometrice și florale. Vulturești.

274. Casa lui Ion Popescu din Davidești. Sala pe trei goluri inegale, cu parapet scund zidit este înălțată pe un soclu masiv cu un singur gol, în arcadă, pe fațada sudică. Un contrafort lateral accentuează masivitatea soclului și adăpostește intrarea, prin scara ascunsă, la sala etajului.

275. Vedere generală asupra satului Racoviţa de Sus, între livezi, pe malul Argeşelului.

276. Cap de perspectivă în satul Racoviţa de Sus. Casele înalte sînt aşezate cu faţadele spre sud şi sud-est, de-a lungul unei serpentine la ieşirea de nord a satului, lăsîndu-şi fiecare perspectiva deschisă.

277. Cula veche de la Racoviţa, izolată în cîmp şi dominînd confluenţa dintre Argeşel şi Rîul Doamnei. De plan pătrat, cula are un etaj înalt — cu ferestre înguste, pilaştri şi antablament — pe un soclu masiv.

278. Casa lui Hristache Ghiţescu din Mioveni, construită în 1890. Sala etajului pe patru goluri inegale, cele două mai mari dinspre drum închise în geamlîc. Soclul parţial plin — cu uşa de intrare şi parapetul ce ascunde scara — se transformă, în rest, într-o prispă pe stîlpi zidiţi, în faţa încăperilor de la parter. Un brîu profilat în lung separă cele două registre. Decoraţie în tencuială pe faţada de la drum.

279. Casa lui Nicolae Chiriţescu din Mioveni, construită în 1920. Sala etajului pe trei goluri cu stîlpi şi console traforate; soclul cu uşa de intrare la sală şi trei goluri inegale, constituind prispa pe stîlpi zidiţi în faţa încăperilor de la parter. Un brîu de secţiune semicirculară separă cele două registre.

280. Casă veche dezvoltată. Sala pe cinci goluri cu stîlpi de lemn văruiți și arcaturi în paiantă, cu parapet zidit pe soclu masiv cu goluri diferite: ușa de intrare separată printr-un plin ce ascunde scara de arcada gîrliciului, urmată de o ușă și o mică fereastră. Mioveni.

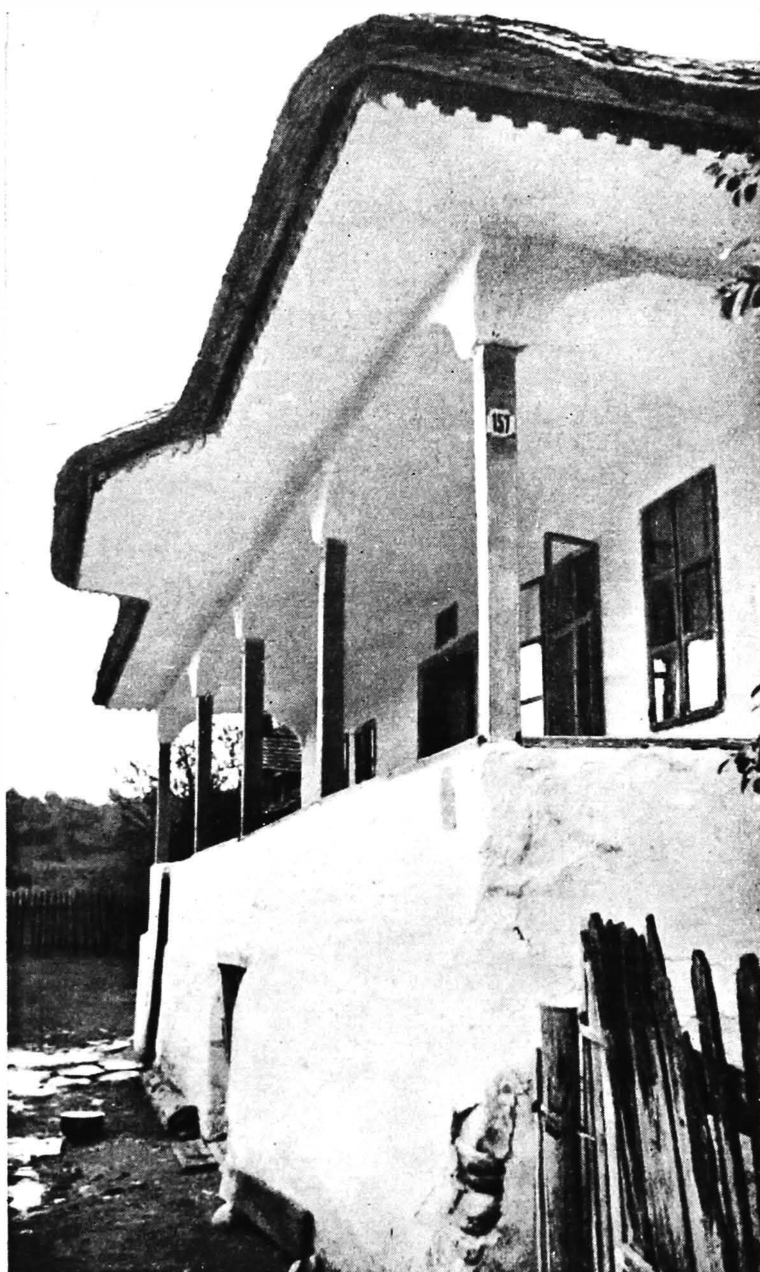

281. Casă de vechime mijlocie; sală cu trei goluri inegale şi parapet zidit pe soclu plin avînd în faţadă un gîrlici şi lateral — ridicîndu-se şi în parapet — uşa de intrare. Polată pe faţada de nord. Mioveni.

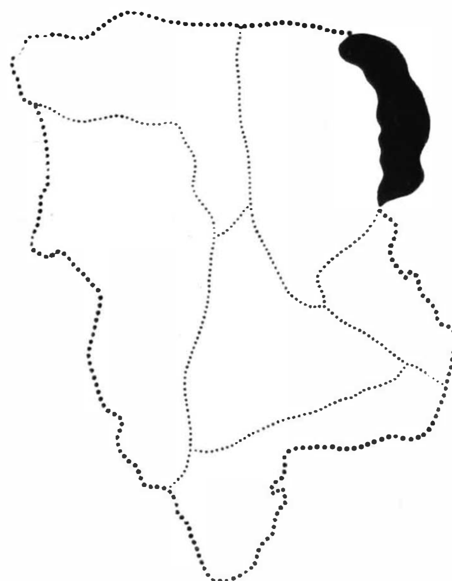
282. Casă de vechime mijlocie, joasă, cu foişor de scară în axul faţadei şi cu sală cu parapet zidit. Stîlpi de lemn, console traforate, pazie decorată, pilaştri şi profile în tencuială în special pe faţada de la drum. Racoviţa de Jos.

283. Şoseaua Piteşti-Cîmpulung, pe Valea Argeşelului, trecînd prin Mioveni. Satul are case vechi, înalte, cu sala pe soclu plin sau cu stîlpi zidiţi şi case noi, joase, cu sala parţială, arcaturi de zidărie şi «război». Casele sînt aşezate oblic pe drum.

284. Detaliu de streașină cu supralărgire racordată curb deasupra gîrliciului pivniței — specific musceleană.

BAZINUL SUPERIOR AL DÎMBOVIȚEI

285. Bifurcație de ulițe în pantă marcată cu porți dezvoltate la Rucăr.

286 Case vechi intercalate cu case mai noi, pe două rînduri, în terase, de-a lungul Rîușorului, la Rucăr.

BAZINUL SUPERIOR AL DÎMBOVIȚEI

Rîul Dîmbovița izvorăște de pe versantul nordic al Iezărului Mare și după ce ocolește pe la nord masivul Păpușei, coboară spre sud-est pînă în depresiunea intramontană a Podului Dîmboviței și a Rucărului, unde se racordează cu culoarul Branului. În această depresiune primește mici afluenți din toate părțile, prin văi strîmte și chei cu fenomene carstice, aci găsindu-se și Peștera Dîmbovicioarei. Dar la Rucăr, Dîmbovița curge direct spre sud mai strînsă între maluri muntoase, valea lărgindu-i-se după Dragoslavele și mai mult după Slobozia-Stoinești, pentru a se strîmta din nou la Malul cu Flori și la Capul Coastei, pe unde iese din regiunea Pitești.

Microregiunea se reduce, deci, la o fîșie îngustă la marginea de nord-est a regiunii Pitești, axată pe vechiul și importantul drum al Branului, care pînă la deschiderea mult mai tîrzie a drumului de pe Valea Prahovei, a legat vechiul Brașov cu capitalele de la Cîmpulung și apoi de la Tîrgoviște. În adevăr de la Dragoslavele acest drum se ramifică în două : drumul mare care urcă și astăzi spre Cîmpulung, ocolind vîrful Mateiașului și drumul azi mai puțin important de-a lungul Dîmboviței pe sub masivul Leaotei spre Tîrgoviște. Acest drum este legat transversal, peste Muscele și peste Argeșel, cu Cîmpulungul, la Stoinești și la Văleni.

Bine populată și cu sate mari, bazate pe exploatări forestiere și creșterea oilor în depresiunea Rucărului, pe pomicultură și creșterea vitelor mai la sud, microregiunea bazinului superior al Dîmboviței constituie în regiunea Pitești o replică la est a țării Loviștei, fiind, ca și aceasta, o depresiune intramontană

bogată, adăpostită şi dezvoltată pe un mare drum de tranzit, Rucărul şi Dragoslavele fiind şi ele — ca şi Cîinenii de Argeş sau Titeştii — vechi puncte de vamă — şi popas — între Ţara Bîrsei şi prima capitală a Ţării Romîneşti, Cîmpulungul. Mai aproape însă de Cîmpulung, decît Titeştii de Curtea de Argeş, ele s-au dezvoltat laolaltă, cu o arhitectură unitară, ce a stat probabil de totdeauna la baza arhitecturii muscelene. Pe lîngă exploatarea forestieră, multe gatere şi creşterea oilor, există în microregiune o tradiţie a exploatării carierelor de piatră şi de var şi a ţesăturilor de casă ce au condus respectiv la construcţii trainice şi la renumitul port muscelean. Toate aceste condiţii excepţionale de dezvoltare au fost încă întărite în timpurile mai noi şi de afluenţa vizitatorilor, chemaţi de o climă blîndă de munte şi de pădurile de brazi.

Spre deosebire de Ţara Loviştei, plai înalt între munţi, aici depresiunea e mai îngustă, cu relief mai accidentat şi de aceea cu sate mai puţine şi mai mari, situate pe văi şi în genere adunate.

Arhitectura acestor sate, în special a Rucărului, este din cele mai remarcabile, vădit musceleană şi foarte veche, de mari dimensiuni, mereu înnoită şi în acelaşi timp riguros păstrată în claritatea vechilor trame şi proporţii. Aci casa musceleană a evoluat în mod natural de la vechiul ei pitoresc la o monumentalitate proprie totuşi caldă, nestingherită de influenţe sau cu influenţe bine alese şi adaptate.

Domină deci un tip de casă musceleană dezvoltată în toate sensurile, în plan şi elevaţie, ca dimensiuni şi piese, dar mai ales ca amploare plastică păstrîndu-se totuşi aceeaşi sală cu parapet zidit în continuarea aceluiaşi soclu masiv. Sala este mai largă şi mai înaltă, cu 6—8 goluri — arcaturi din paiantă pe stîlpi nesculptaţi susţinînd o profilatură fină de cornişă şi o streaşină plină; iar soclul despărţit de registrul superior de asemenea printr-o profilatură fină constituie un plin larg chiar dacă are mai multe goluri (uşi, gîrliciuri, ferestre). Amploarea plastică rezultă tocmai din contrastul suprafeţelor pline şi clare cu liniile fine de profile şi mai ales din ordonanţa nu riguros egală a verticalelor şi din liniile nu riguros drepte, pe orizontale.

Un al doilea tip, şi el cu evoluţia lui, îl constituie apariţia în această microregiune a casei cu sala în consolă, fie parţial — şi atunci cu scara ascunsă — fie total — deci cu scara aparentă sub ea — amintind unul din tipurile vîlcene sau mai ales de pe Olt, cu deosebirea că aci sala are parapet zidit uneori pe o grindă de lemn aparentă şi profilată din ferăstrău.

Casa cu foişor e foarte rară, ea apare mai tîrziu ca o a doua casă în vechile gospodării rucărene, legată chiar, în unghi, de casa veche cu sală, formînd uneori cu acareturile o curte închisă pe trei laturi.

O caracteristică a microregiunii şi mai ales a Rucărului o constituie vechile porţi, mari şi grele, cu uşă şi poartă carosabilă sub un acelaşi acoperiş ca în Vîlcea sau Gorj, cu deosebirea că sînt mai pline şi mai monumentale, mai simplu decorate folosind nu atît cioplitura sau sculptura cît o aşezare în romburi sau patrate a unor mici scînduri special tăiate. De asemenea apar garduri îngrijit construite din zăbrele cu întărituri pe soclu de piatră şi acoperite cu şiţă. Porţile rucărene vor fi suferit — ca şi gospodăriile — o uşoară influenţă transilvăneană, venită pe la Bran din satele săseşti sau numai de la gospodăriile închise romîneşti risipite în munţii Branului la Şirnea, Peştera şi Moeciu.

La casele de vechime mijlocie şi noi apare bine adaptată şi cu măsură aplicată şi o decoraţie în tencuială sub formă de pilaştri, de rozete, de simple accente florale pe falsul capitel de paiantă al stîlpilor simpli de lemn. După cum apare şi traforul, mai ales atunci cînd parapetul zidit al sălii se înlocuieşte cu un pălimar de lemn.

287. Podul Dîmboviţei, vechi sat de munte, pe vechiul drum între Bran şi Rucăr, cu urme de cetăţi romane şi teutone, astăzi cu case şi gospodării mari împrăştiate pe clinele munţilor dar şi adunate în crînguri de-a lungul drumului în serpentine.

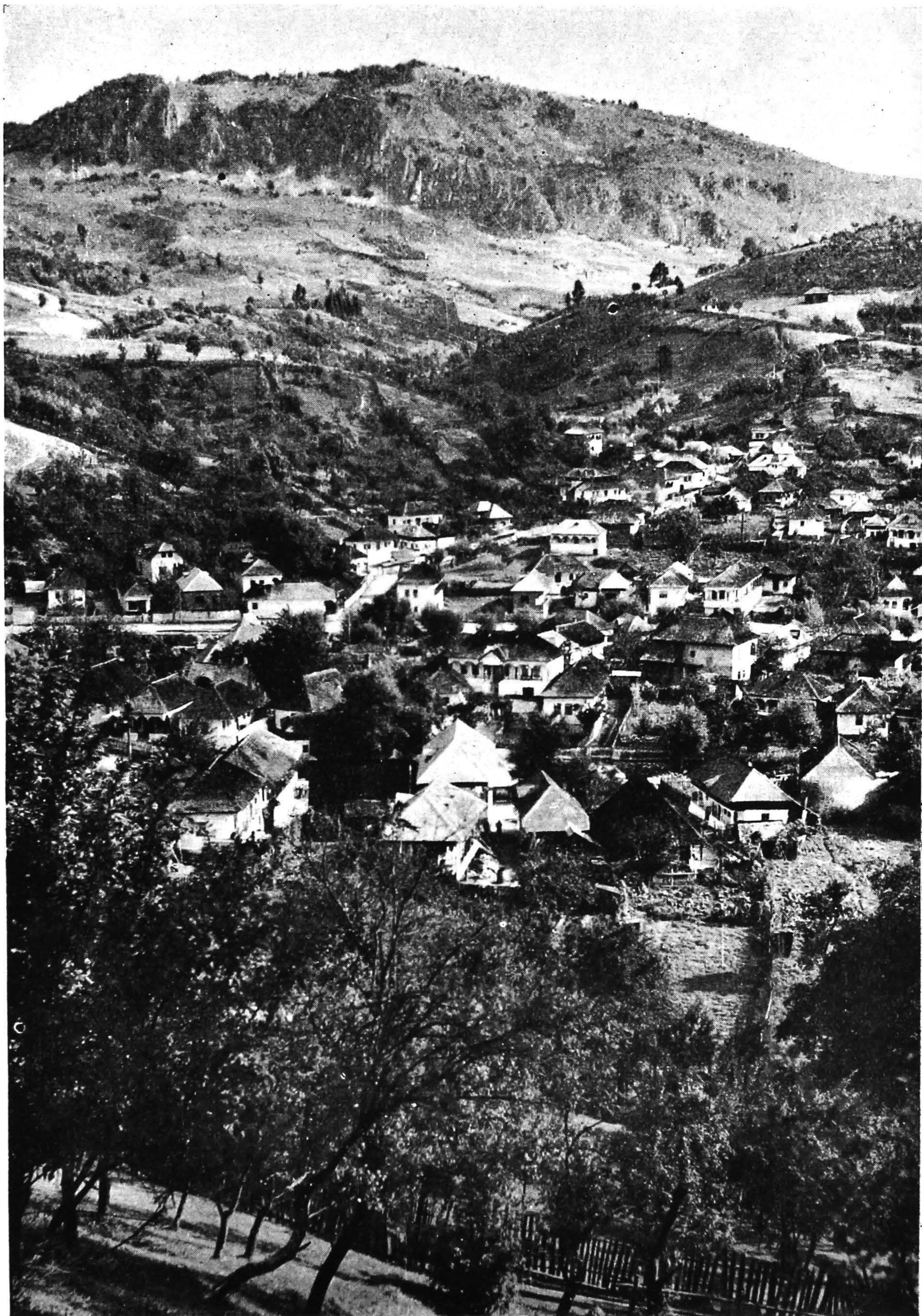

288. Dîmboviţa în satul Podul Dîmboviţei, cu vederea cheilor şi buşteni venind pe apă printre ogoare, livezi şi case.

289. Casă cu tindă şi două încăperi, pe sală cu cinci goluri. Stîlpii de lemn, la distanţe descrescînde spre fundul curţii, sînt legaţi de cosoroabă prin contrafişe-capiteluri în paiantă.

290. Casă veche cu tindă şi două încăperi, dezvoltată în lung, cu sală pe şapte goluri inegale, cu stîlpi de lemn şi arcaturi joase.

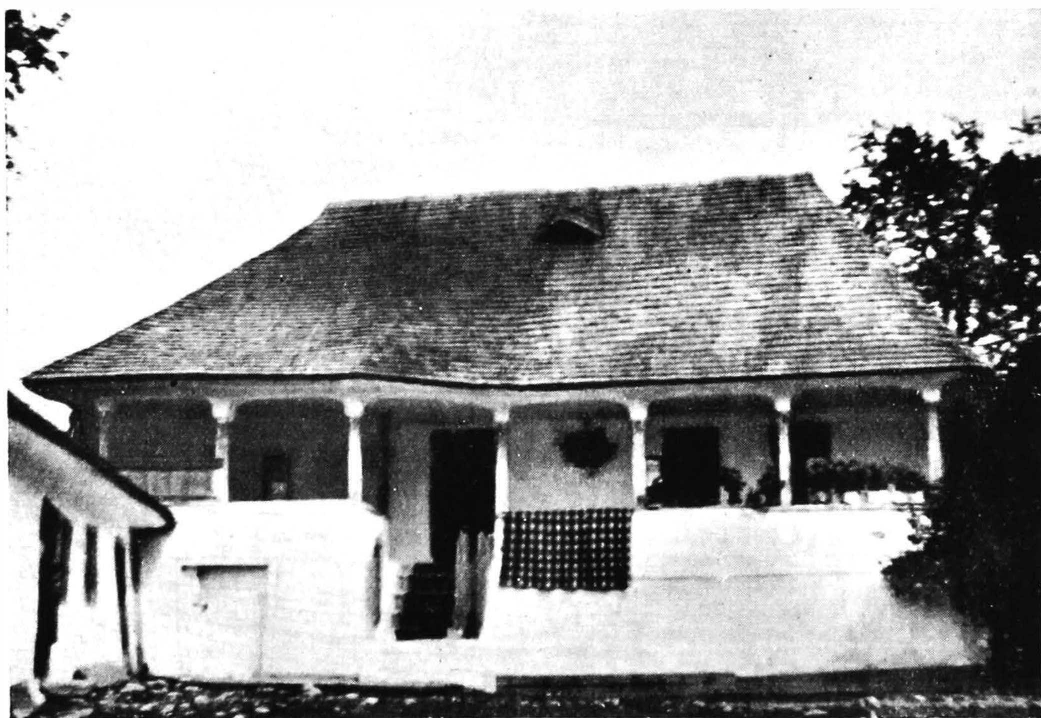
291. Rucăr, vechi sat — de vamă şi popas pe drumul vechi de la Tîrgovişte şi Cîmpulung la Braşov — dezvoltat într-o mică depresiune intramontană, cu case şi gospodării mari adunate, aproape compacte, de-a lungul drumului şi văilor convergente.

292. Casă foarte veche joasă cu prispa în consolă pe două laturi, cu scara urcînd direct la uşă, lîngă casă de vechime mijlocie cu «război», pe o uliţă laterală.

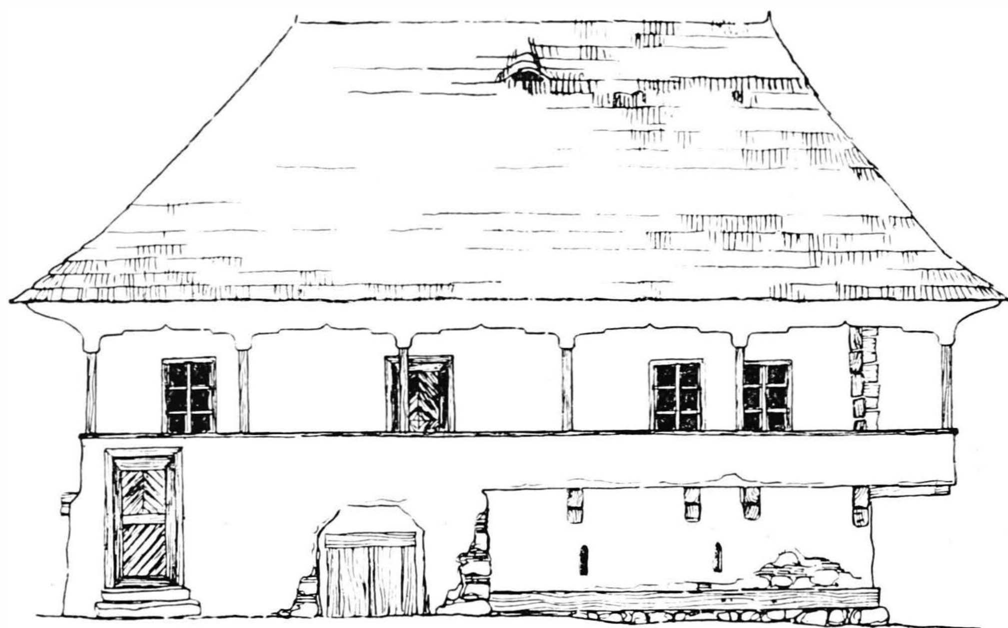

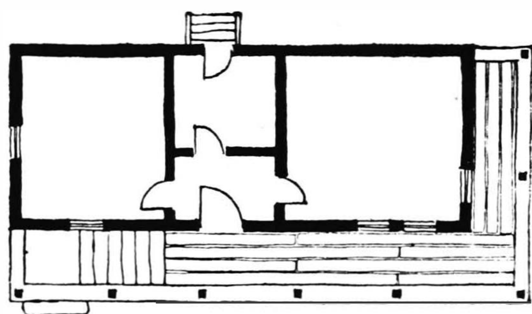
293. Casă foarte veche pe soclu mai înalt cu foişor puţin ieşit — sub prelungire de streaşină — şi sală, despărţite prin scara ce urcă direct la uşa tindei. Stîlpi ciopliţi şi pălimar de scînduri ulucite.

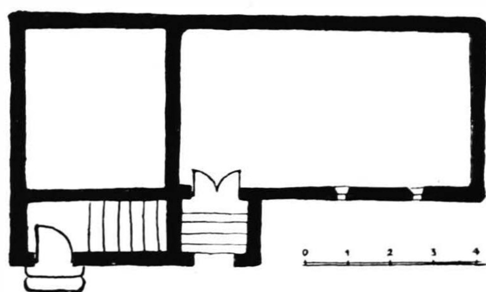
294. Casă joasă cu sala despărțită prin scara de lemn urcînd la ușa tindei. Parapetul sălii zidit în continuarea soclului. Casa pare a fi prelungită de la scară spre fund.

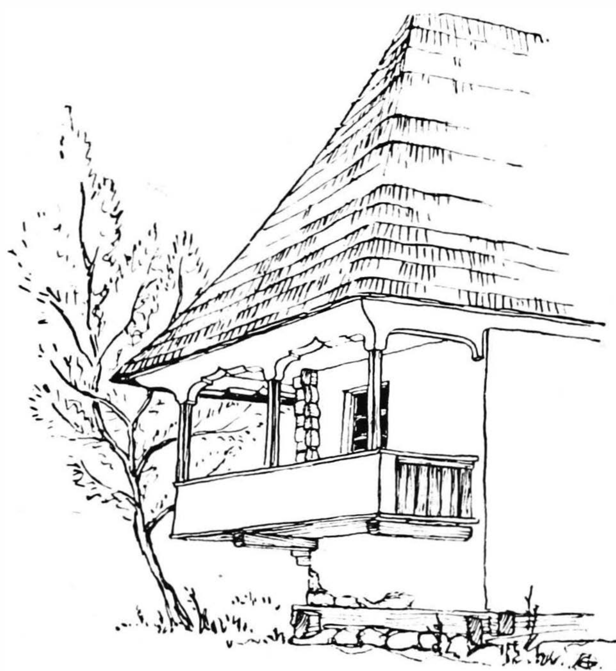

295. Casa lui Dan Rădescu din Rucăr, cu foișor puțin ieșit sub prelungirea curbată a streașinei și sală cu parapet zidit pe soclu scund.

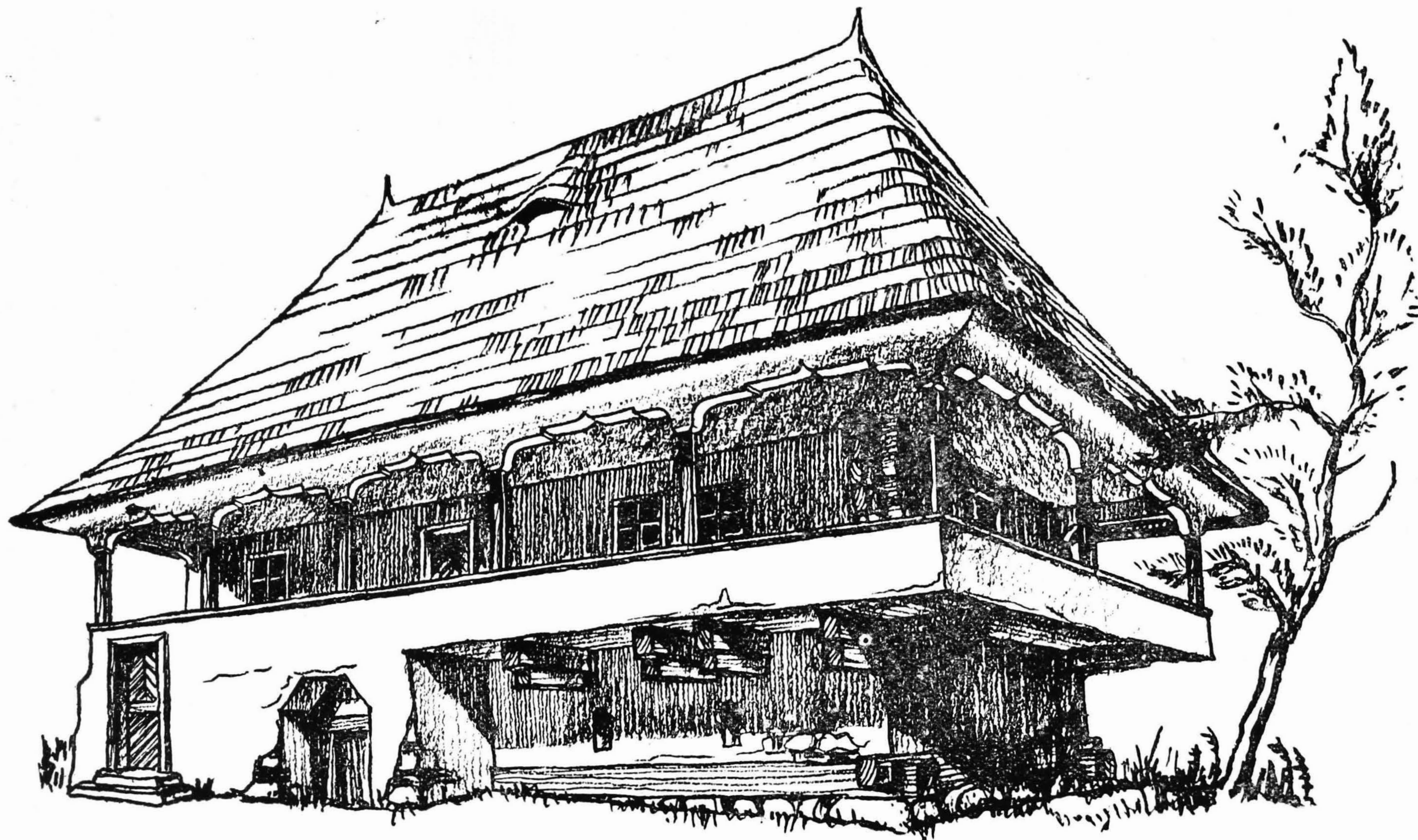

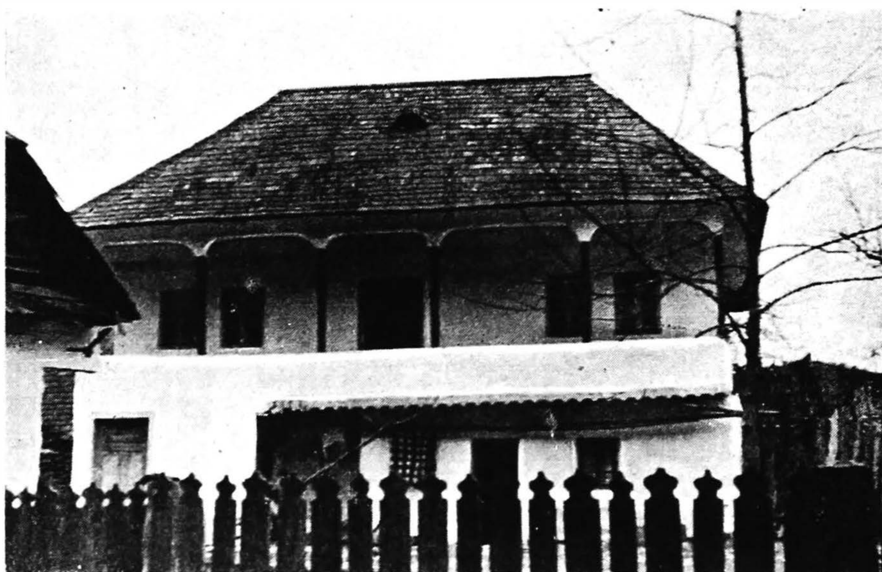
296. Casa lui Nae Iosif Ţapu din Rucăr, pe dreapta Rîuşorului, veche de cca. 100 ani, cu tindă şi trei încăperi, cu ieşire în spate. Sala pe două laturi, parţial în consolă pe faţada principală şi total în consolă pe faţada de la drum, avînd stîlpii la distanţe descrescînde de la drum spre interior.

297. Vederea din drum a casei vechi cu sala în consolă pe două laturi a lui Nae Iosif Ţapu din Rucăr. Stîlpii de lemn susţin prin intermediul unor arcaturi de paiantă în acoladă o ccrnişă curbată în loc de streaşină.

298. Casa lui Ion Marinoiu din Rucăr, veche de cca. 60 ani, cu sala în consolă peste o încăpere. Plinul soclului adăpostește scara cu intrarea pe sub sală.

299. Casă dezvoltată cu parapetul zidit al sălii parțial în consolă pe o grindă de lemn aparentă, tăiată la ferăstrău.

300. Casa lui Nae Bălănică din Rucăr, de vechime mijlocie, cca. 35 ani, cu sala în consolă pe toată întinderea fațadei, pe soclu cu încăperi și cu scara de lemn aparentă.

301. Case la drum dezvoltate în lungime, de vechimi diferite sau refăcute, apropiate între ele; sala pe soclu cu pălimare diferite, decorații în tencuială, traforuri și «război».

302. Casă veche cu două registre aproape egale separate printr-un brîu profilat, în capătul unei ulițe laterale mărginită de case asemănătoare cu geamlîc.

303. Casa lui Ion Cotîrleț, veche de cca. 130 ani, dezvoltată în lung, cu pilaștri și ornamente în tencuială pe fațada de la drum. Sala închisă cu geamlîc, la drum. Soclul cu gîrlici și ușa de intrare.

304. Casa lui Gheorghe Năstăseanu, veche de cca. 100 ani, dezvoltată în lung cu sala pe șase goluri în fațadă și o prelungire mai îngustă și în consolă pe fațada laterală din curte.

305. Casă veche dezvoltată, cu tindă şi patru încăperi pe soclu plin. Arcaturi de paiantă susţin o cornişă uşor profilată. Decoraţie în tencuială. Gard vechi acoperit, cu o bancă acoperită şi ea în polată.

306. Casă veche cu sala înaltă pe șapte goluri și cu stîlpi de lemn susținînd, prin intermediul arcaturilor, o cornișă bogat profilată ce înlocuiește streașina. Pălimarul de scînduri traforate stă pe o grindă cu decorație de lemn aplicată.

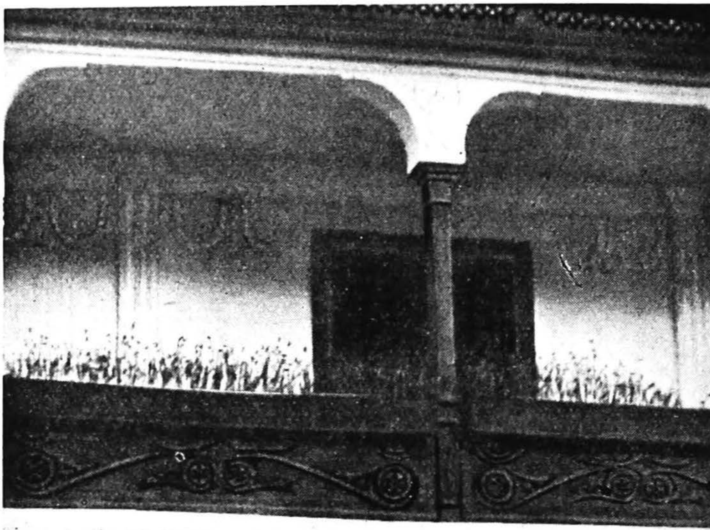
307. Ornamentație în tencuială, brîu, pilaștri, rozete și profile de cornișă, de la casa cu tindă și patru încăperi din fig. 305.

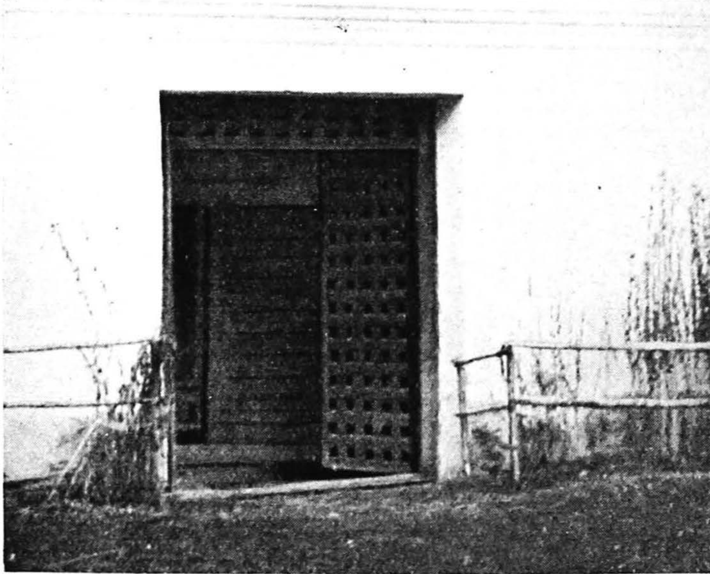

Planşa VI. Casele gospodăriei lui Paraschiv Baştea din Rucăr, veche de peste 100 ani, formînd o curte dreptunghiulară. Diferenţele de înălţime ale caselor sînt totuşi legate într-o aceeaşi arhitectură de săli pe goluri cu arcaturi inegale (Case azi dispărute).

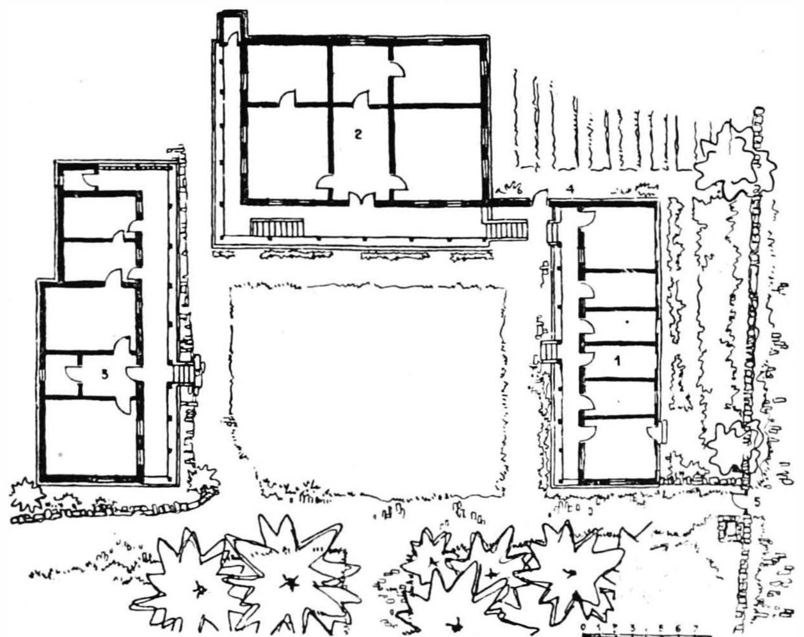

308. Casa mare a lui Paraschiv Baştea, avînd cele două registre egale: sala pe şase goluri inegale şi pălimar de lemn; soclul masiv uşor taluzat cu trei goluri aproape egale (două gîrliciuri în zăbrele şi o uşă).

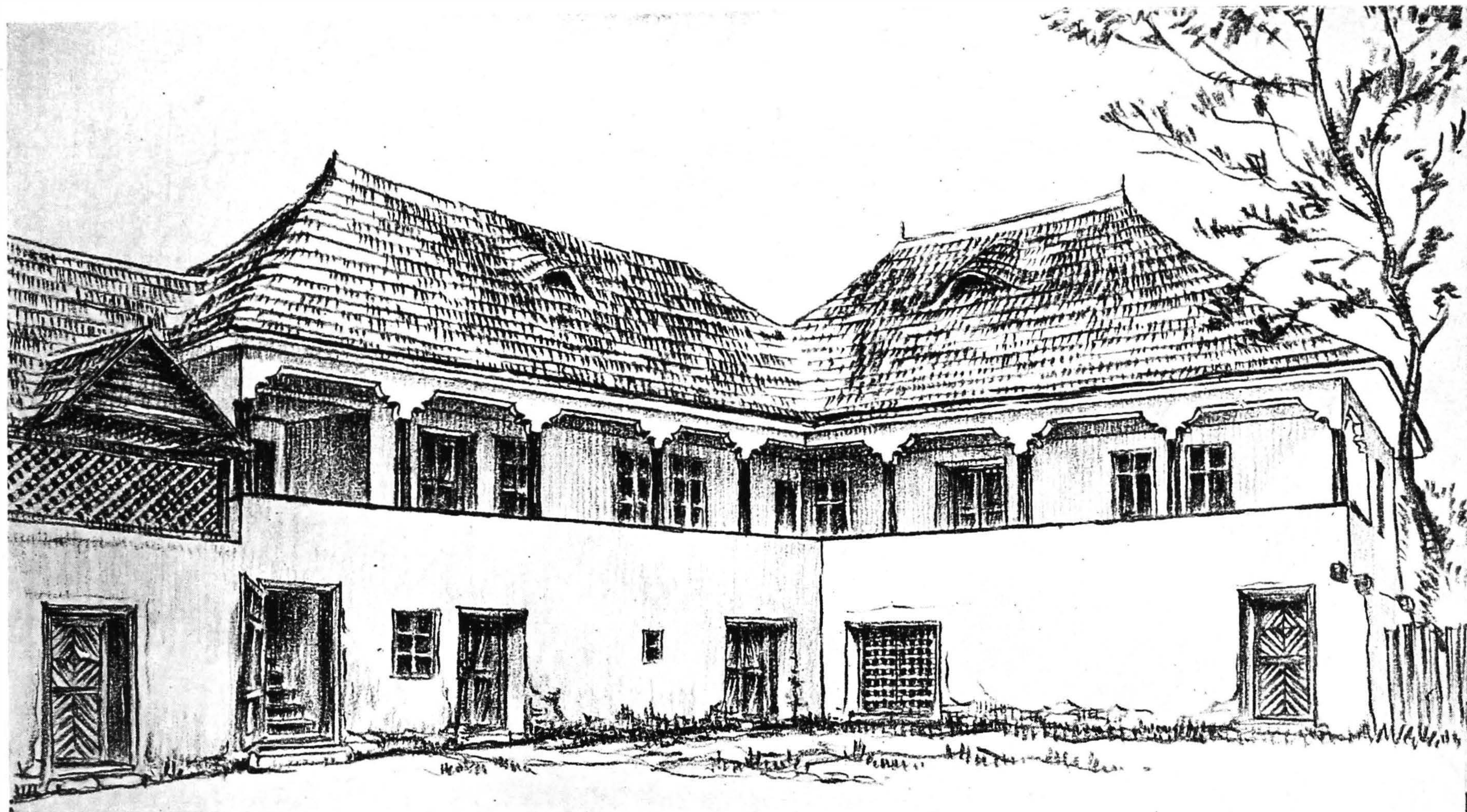

309. Detaliul unei travei din casa mare a lui Paraschiv Baştea, cu gîrliciul pivniţei, cu profilele brîului şi cornişei, cu pălimarul de lemn în tăblii decorate şi cu cutiile de flori. Stîlpul uşor decorat cu profile de lemn aplicate şi racordat prelung, în paiantă, cu cornişa profilată.

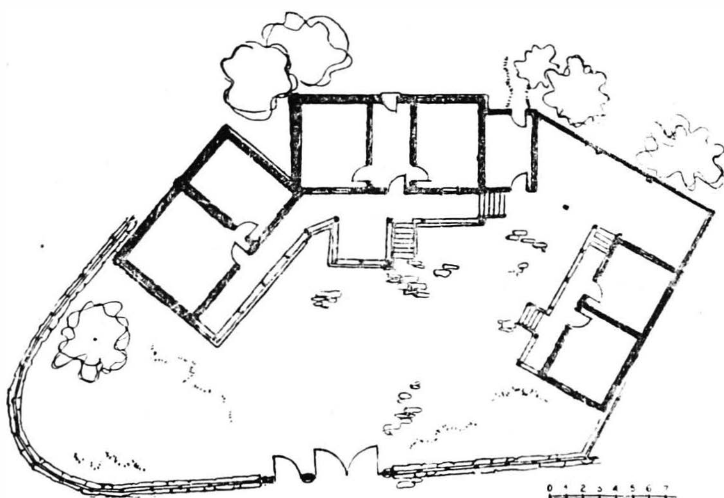
310. Planul caselor gospodăriei Baştea din jurul curţii dreptunghiulare:
1 — casa joasă foarte veche a bunicilor, reînnoită, ulterior sală de mese, bucătărli şi cămări; 2 — casa veche înaltă cu tindă şi două încăperi avînd fiecare cîte un «iatac» în spate; 3 — casa mai nouă a copiilor, cu tindă şi două camere cu un adaos ulterior; 4 — paravan de zidărie şi lemn, acoperit, adăpostind scara şi sălile celor două case; 5 — portiţă dintr-o uliţă laterală lîngă fîntînă.

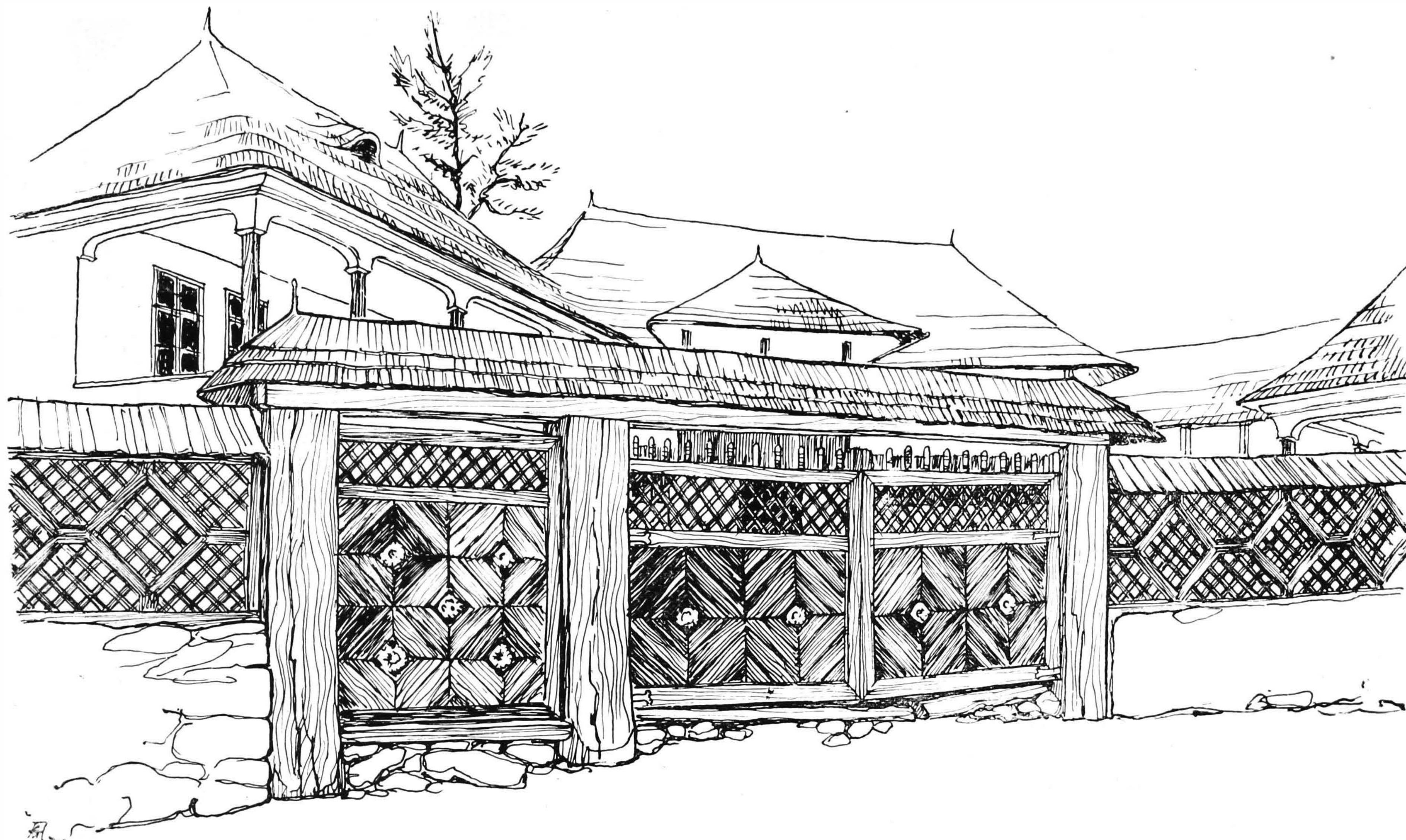
311. Case dezvoltate legate în unghi drept, cu soclu și parapetul sălii zidit în continuare. Stîlpi de lemn racordați la cosoroaba tencuită prin console dezvoltate în paiantă.

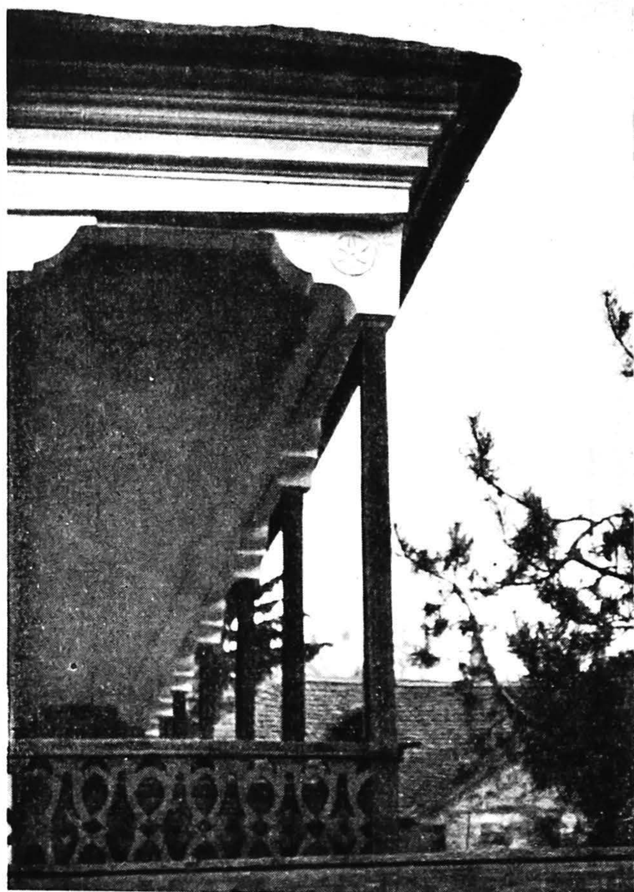
312. Foișorul uneia din casele gospodăriei lui Ion Gh. Anastase, veche de cca. 120 ani. Foișor cu scara alipită lateral urcînd pe sală, și al cărui pălimar a fost înlocuit mai tîrziu cu o balustradă de fier.

313. Gospodăria lui Ion Gh. Anastase, la un colț de ulițe, cu două case vechi, una cu sală și alta cu foișor legate în unghi obtuz. Casa cu foișor e legată prin intermediul unei magazii cu o a treia casă mai nouă și joasă.

314. Poarta veche a gospodăriei lui Ion Gh. Anastase cu canaturi mari construite în «parchetaje» şi gardul din zăbrele de lemn întărite cu grinzi în pătrate legate, pe soclu de piatră. Poarta şi gardul sînt acoperite cu şiţă (astăzi dărîmată în mare parte).

315. Detaliu de sală cu pălimar traforat, stîlp subţire de lemn şi profilatură bogată la cornişă (casa din fig. 306).

316. Poartă mai nouă acoperită cu şiţă la gospodăria lui Moise Cotîrleţ, prin care se vede casa veche de cca. 120 ani cu sală pe şase goluri şi o casă mai nouă cu foişor, acoperită cu ţiglă.

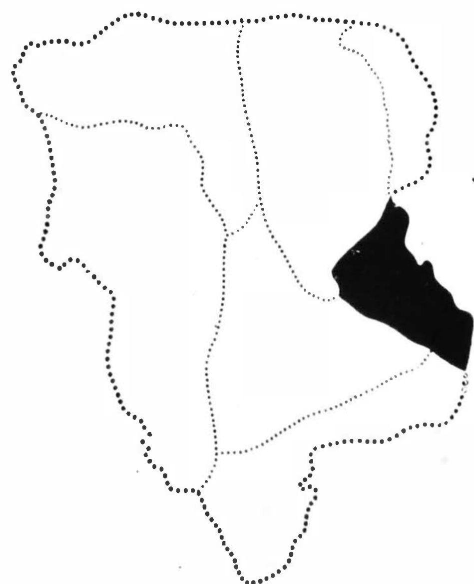

317. Detaliu de pălimar, cu decorație florală în lemn, stîlpi, arcaturi cu ornamente în tencuială, cornișă cu profile și pazie traforată (casa din fig. 308).

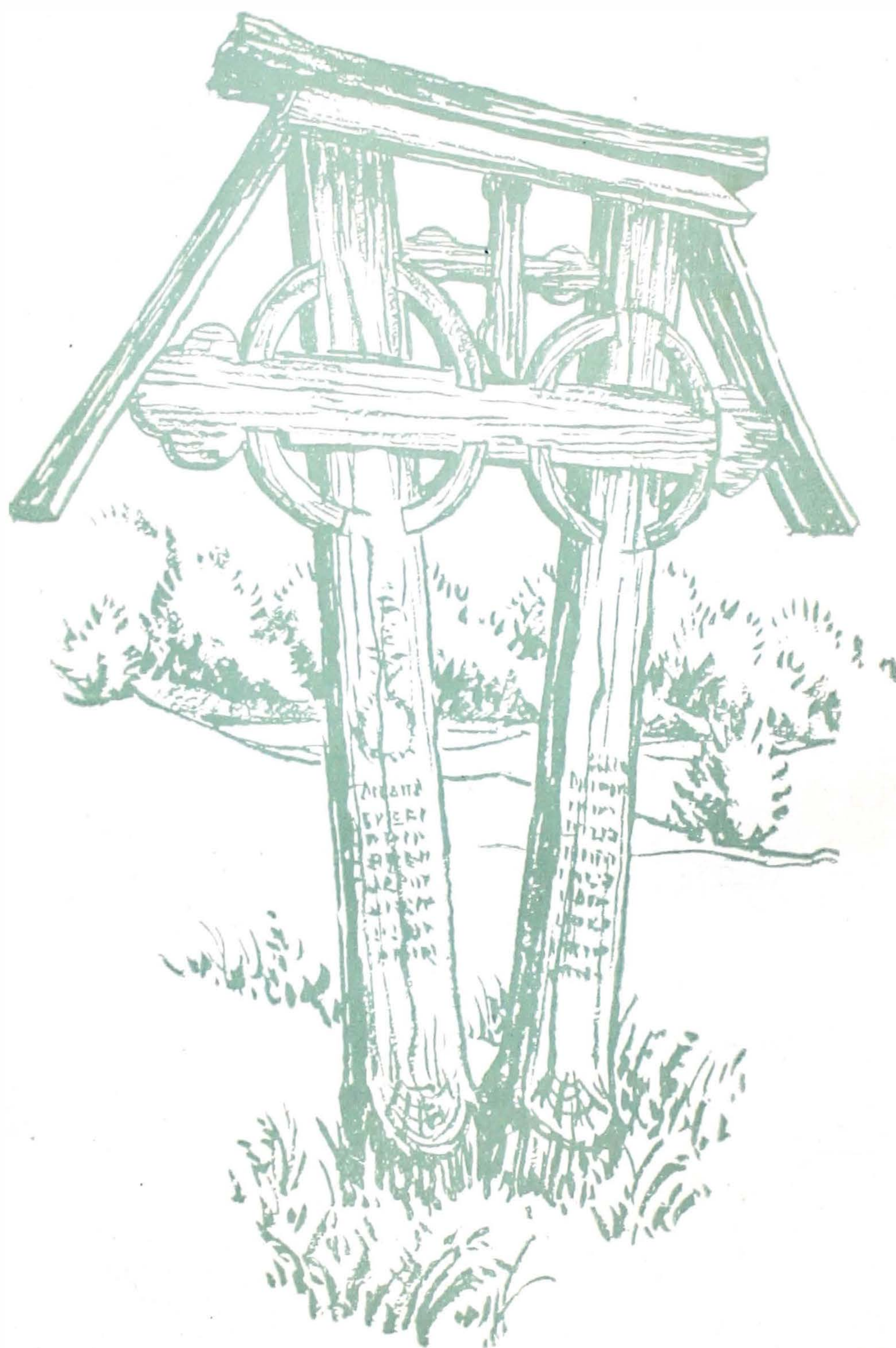
318. Poarta veche, gardul și casa cu sală înaltă, veche de cca. 100 ani, a lui Iosif Cotîrleț.

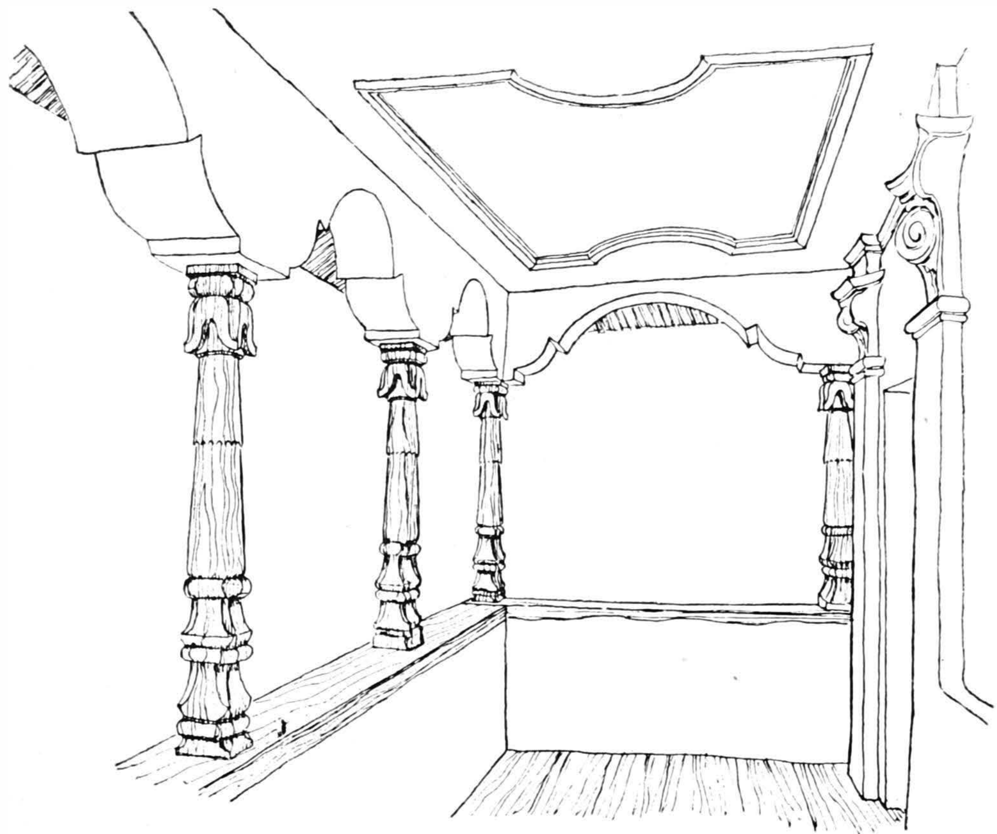
319. Drumul între Rucăr și Podul Dîmboviței la Posada.

PLATFORMA CÎNDEŞTILOR ŞI
CÎMPIA PICIOR DE MUNTE

320. Troiță constituită din două cruci încercuite susținînd o a treia și un acoperiș, pe unul din drumurile din centrul Platformei Cîndeștilor.

321. Sala vechei case Parnia, văzută din interior. Cîndeştii din Deal.

PLATFORMA CÂNDEŞTILOR ŞI CÎMPIA PICIOR DE MUNTE

Dealurile ce închid la sud depresiunea Cîmpulungului se continuă într-un platou neted, lăţindu-se spre sud între Argeşel şi Dîmboviţa, ce diverg respectiv către vest şi est. Platoul brăzdat de văi scurte, paralele, orientate nord-sud, se termină aproape abrupt spre Argeşel şi spre sud, de-a lungul Argeşului între Piteşti şi Găeşti, coboară în trepte spre est, în cîmpia înaltă a Piciorului de Munte, ca un imens grui între Argeş şi Dîmboviţa.

Acest relief întru totul unitar, acoperind deci un triunghi cu vîrful spre nord, la Cîndeştii din Deal — sat ce face legătura între depresiunea Cîmpulungului, valea Argeşelului şi valea Dîmboviţei — şi cu baza pe Argeş, constituie în adevăr o microregiune pe care am denumit-o a platformei Cîndeştilor şi a cîmpiei Picior de Munte.

Împădurită cu păduri de stejar pe culmile plate ale dealurilor, cultivată de-a lungul văilor cu livezi, fineţe şi porumburi, microregiunea este dominată de latura ei sudică: culoarul bogat, dens populat al Argeşului, cu sate mari şi

tîrguri de-a lungul drumului de tranzit București-Pitești, între lunca fertilă a Argeșului și marginea sudică cu livezi, podgorii și nuci a platformei Cîndeștilor.

Aceste mari așezări — Golești, Tîrgul Cîrcinov, Leordeni, Călinești, Găești și altele — își trimit spre nord, pe văile platformei, tentacule, sub formă de sate liniare cum sînt Valea Mare, Ștefănești, Gorganul, Rîncăciov etc. Așezările se micșorează și se răresc cu cît înaintăm spre nord, pe cîteva drumuri ce din văi urcă pe culmi, ca să coboare la Cîndești, sau la Tîrgoviște.

Casa țărănească din această microregiune este rezultatul unor multiple influențe, astfel încît nu apare un tip propriu de o anume permanență.

În nordul microregiunii, Cîndeștii din Deal și cei din Vale — pe cele două maluri ale Dîmboviței, străjuind cheile acesteia de la Malu cu Flori spre nord — au fost desigur și importante centre de popas și de schimb între Cîmpulung sau Brașov și Tîrgoviște, ceea ce a dus la o arhitectură musceleană de o amploare asemănătoare aproape celei de la Rucăr, dar cu un adaos : stîlpii de lemn sînt ciopliți și uneori chiar sculptați, iar ornamentația în tencuială abundă (pilaștri cu capiteluri, elemente florale și geometrice, arcaturi, profile etc.), influență venită dinspre sud și mai ales de la Tîrgoviște cu monumentele sale.

Centrul microregiunii, adică platforma propriu-zisă a Cîndeștilor, ocolit de marile drumuri, prezintă tipul vechi de casă musceleană, care coborînd dinspre nord pe văi, a întîlnit treptat influențele multiple ce circulau pe marginea sudică a platformei — de-a lungul Argeșului — și încet urcau pe văi spre nord.

Aci deci — în satele ce se țin lanț de-a lungul drumului București-Pitești — găsim și o arhitectură diversă în care forme vechi stau alături de forme noi, în care, pierzînd din claritate și proporții, arhitectura musceleană se îmbină cu arhitectura de cîmpie a caselor cu prispă sau foișor de scară acoperit în două ape. Mici sau mari, casele țărănești se înscriu cu greu într-o tipologie. Se pare că o anume întrecere, datorită marilor posibilități de mișcare și influențelor mai noi orășenești, a condus la o mare diversitate de utilizare a acelorași elemente. Abundă traforul ce se aplică fie la prispa joasă cu proporții de șes, fie la sala de aspect încă muscelean. Abundă, mai ales spre est, ornamentația în tencuială de influență vădit dîmbovițeană (Tîrgoviște, Doicești). În Cîmpia Picior de Munte se menține casa joasă cu prispă și stîlpi de lemn bogat ciopliți și cu ornamente în tencuială uneori rudimentare.

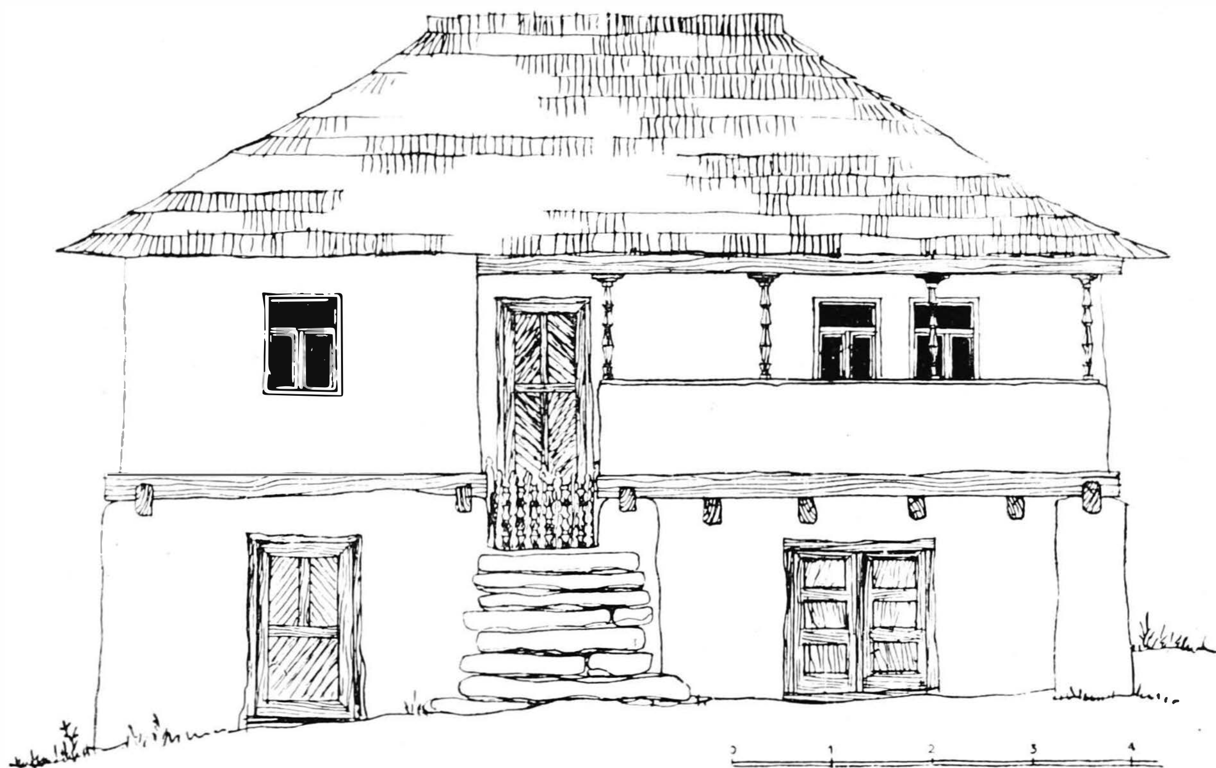
Trecerea în ultimul timp în această microregiune de la o economie pastoral-pomicolă și în parte meșteșugărească — bazată pe obiecte casnice de lemn și împletituri — la una industrială, datorită exploatărilor petrolifere în dezvoltare de la Tîrgoviște spre Pitești, a condus la o altă arhitectură. Fie în urma noilor posibilități, fie prin migrațiile oamenilor sau numai ale meșterilor zidari către centre orășenești, a început să apară o arhitectură țărănească de zidărie, cu stîlpi groși de cărămidă la vechile săli sau foișoare, cu tencuială colorată, dar de multe ori și cu profile greoaie, cu forme de baluștri la stîlpi, cu o ornamentație în tencuială prin șabloane etc., ceea ce reduce însăși valoarea tramei vechi pe care încă se aplică aceste elemente noi, orășenești.

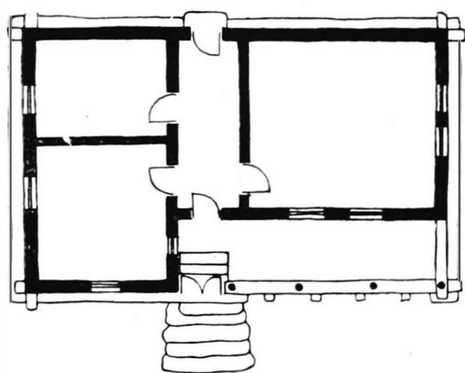
Un specific al marginii sudice a microregiunii este multiplicarea foișoarelor : unul pe fațada principală, altul pe fațada laterală sau chiar posterioară.

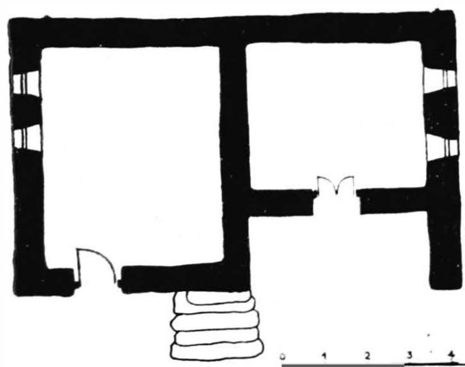
De asemenea o formă nouă de casă datorită unui program nou, cerut de terenul tot mai redus și de greutățile de construcție, este casa cu fînărie deasupra. În cest caz, ea are nivelul inferior de zidărie, cu prispă pe stîlpi pătrați sau chiar pe arcade și coloane, bogat decorat în tencuială, iar nivelul superior redus, de lemn, cu sau fără stîlpi, construit în zăbrele ca un pătul sau o magazie.

322. Vedere asupra satului Cîndeştii din Deal, printre stîlpii, cu console traforate, ai unei case înalte de vechime mijlocie a satului.

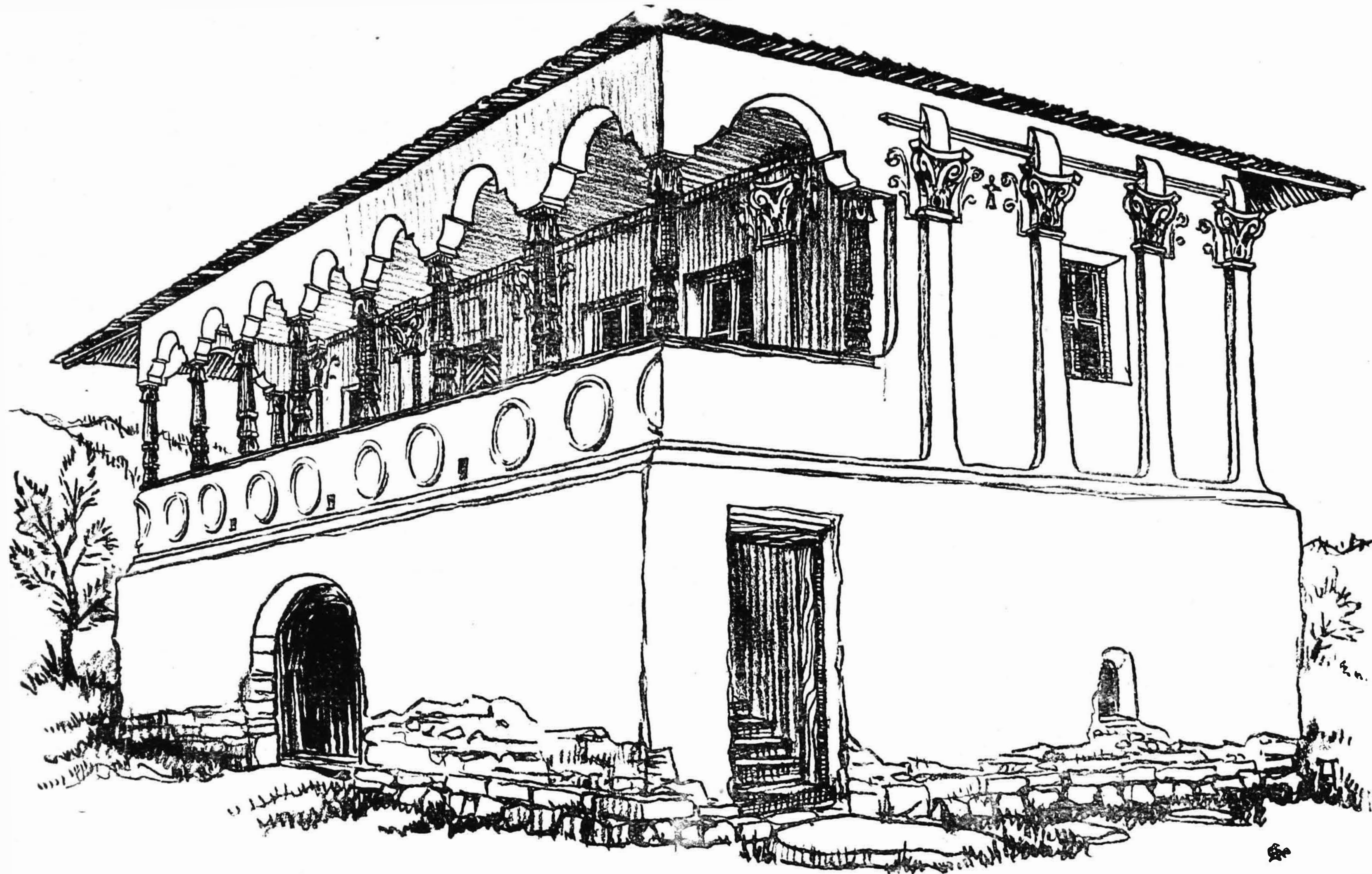
323. Casă veche joasă, cu sala pe patru goluri şi parapet zidit decorat în tencuială. Arcaturi în paiantă fac legătura între stîlpi şi cosoroabă. Decoraţie în tencuială în jurul ferestrelor. Dobreşti.

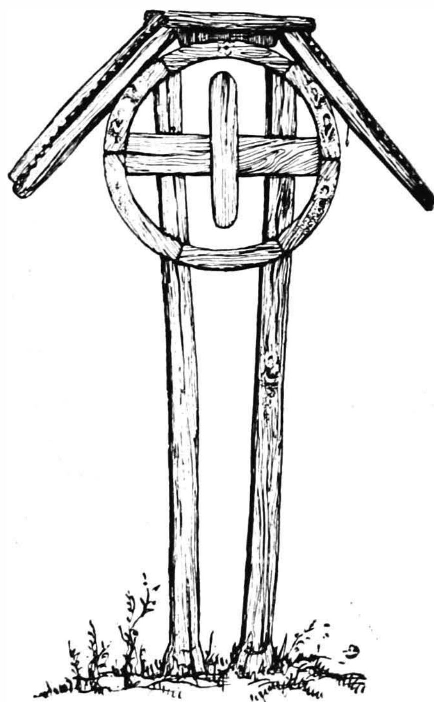

324. Casa lui Iancu Parnia din Cîndești. Casă de vechime mijlocie cu plan dezvoltat: tindă cu trei încăperi pe pivnițe. Scară de piatră exterioară, continuată cu două trepte și în interiorul sălii parțiale.

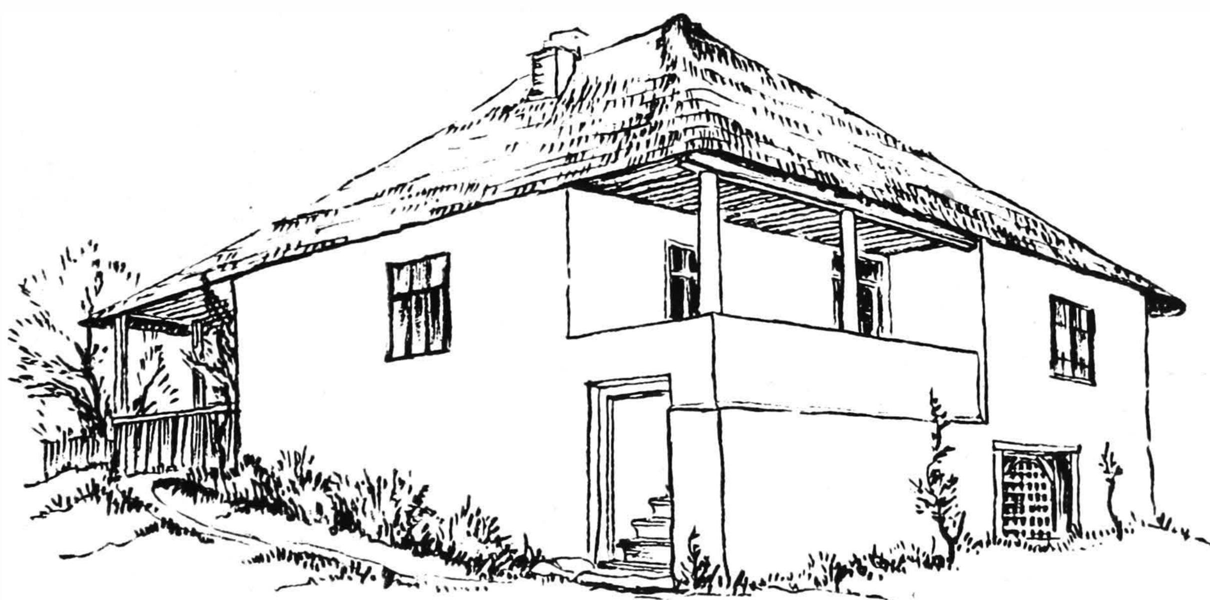
325. Vechea casă Parnia din Cîndeştii din Deal, cu sală largă şi înaltă pe şapte goluri în arcade trilobate, pe stîlpi de lemn sculptaţi. Parapet zidit decorat în tencuială cu cercuri, pe soclu mult ieşit cu gîrlici în axul faţadei şi cu uşa de intrare pe faţada laterală. Registrul superior al faţadei laterale este decorat cu patru pilaştri «corintici» ce se pierd în albul peretelui prin intermediul unor mici contraforţi legaţi printr-o baghetă (casă dispărută).

326. Casă veche înaltă cu sala pe soclu cu mai multe goluri. Bogată decorație în tencuială: pe parapetul zidit al sălii, pe consolele prelungi în paiantă ce leagă stîlpii de cosoroaba tencuită și continuată cu o fină profilatură în cornișă și mai ales pe fațada laterală și în jurul ferestrelor. Priboieni.

327. Troiță de lemn, dublă și încercuită, cu acoperiș redus din scînduri, de influență dîmbovițeană. Priboieni.

328. Casa lui N. Mare din Glodu-Budişteni. Casă veche cu sală parţială pe doi stîlpi îmbrăcaţi în tencuială. Dezvoltată în adîncime, pe teren în pantă, are pe faţada posterioară o prispă largă la nivelul terenului.

329. Casă dezvoltată, construită pe teren denivelat, cu sală pe două laturi și două foișoare. Un foișor se înalță pe doi stîlpi de zidărie, iar în celălalt, pe soclu plin scund, urcă scara alipită fațadei și acoperită în polată. Pălimar în tăblii, frontoane și pazii bogat traforate. Budiștení.

330. Casă nouă joasă cu prispă și foișor pe coloane de zidărie cu capitel și baze pătrate. Fronton traforat. Budiștení.

331. Casă foarte veche dezvoltată, zisă «la Pităreanca», pe teren denivelat şi cu anexe. Fără sală, cu foişor mult ieşit, cu stîlpi şi grinzi cioplite. Leordeni (astăzi dispărută).

332. Casă veche joasă, cu prispa fără pălimar în consolă, cu stîlpi ciopliţi şi ornamente în tencuială. Picior de Munte.

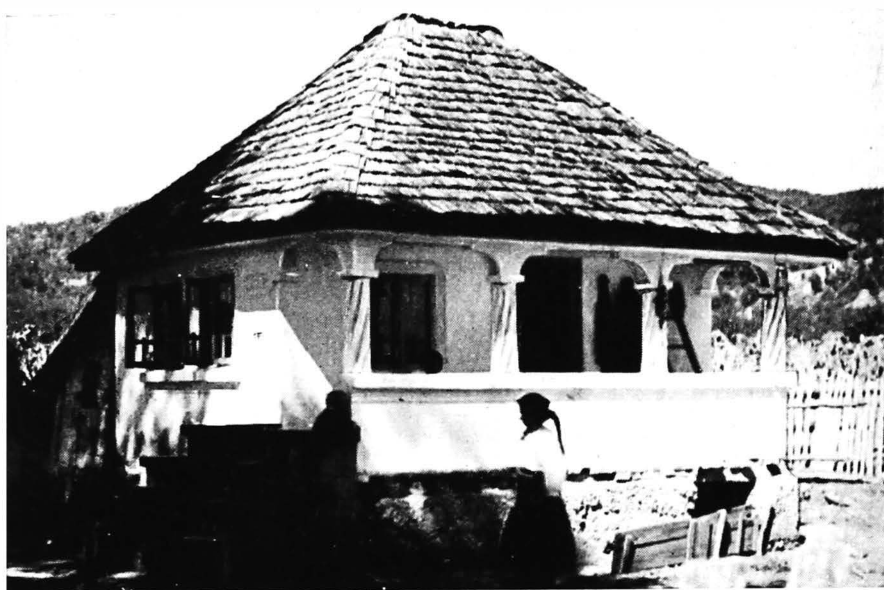
333. Casă foarte veche, cca. 90 ani, cu prispa joasă pe stîlpi ciopliţi şi pălimar traforat continuînd şi în faţa polatei laterale. Gura Şuţei.

334. Casă veche de tip muscelean pe soclu cu un gol la intrarea în pivniţă, cu stîlpii sălii grupaţi la distanţe inegale. Călineşti.

335. Casă veche cu tindă şi o încăpere, cu sala în consolă. Stîlpi ciopliţi şi pălimar de lemn cu şipci, văruiţi. Ornamente în tencuială: ancadramente, rozete şi brăduleţi.

336. Casă veche joasă cu prispa pe stîlpi cioplţi şi cu ornamente în tencuială de influenţă dîmboviţeană. Mislea (Cobia de Sus).

337. Casă nouă pe soclu de beton cu sala pe coloane de zidărie, parapet zidit cu profile late, scară exterioară cu parapet în tencuială colorată. Văleni-Podgoria.

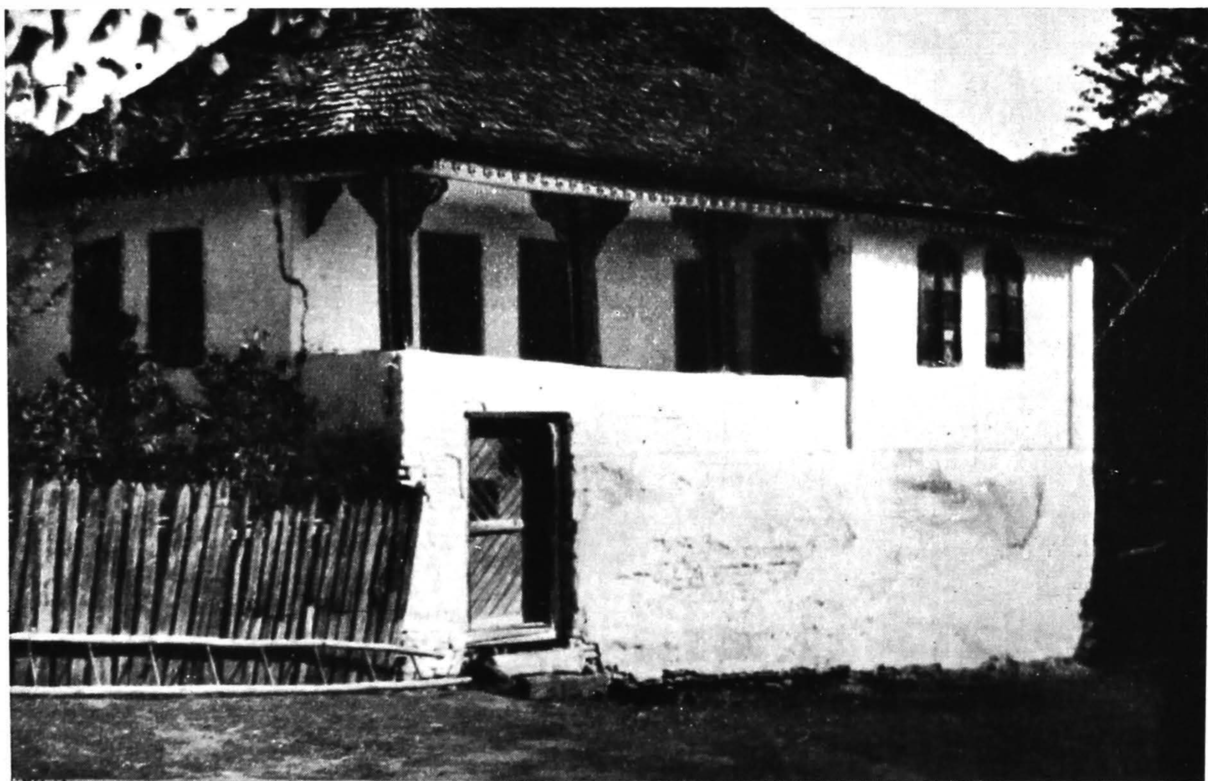

338. Casă nouă joasă cu sala pe arcade de zidărie, cu parapet zidit şi «război», ornamentate în tencuială. Budişteni.

339. Casă nouă joasă cu sala pe cinci arcade trilobate susţinute de coloane galbate, cu «război» înalt, cu profile şi tăblii în tencuială. Blidari (Cobia de Sus).

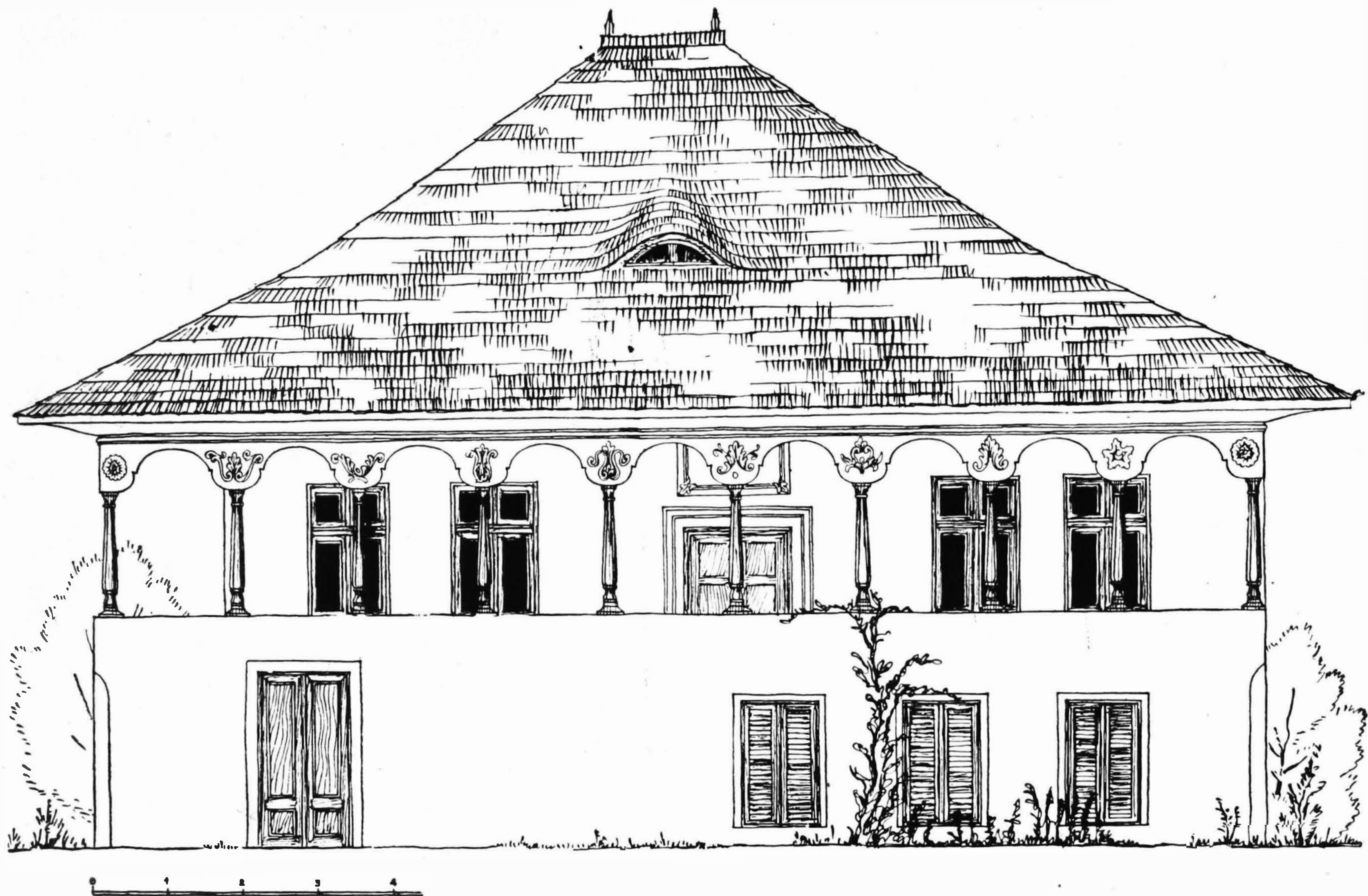
340. Casă dezvoltată de vechime mijlocie cu sala înaltă parțială pe stîlpi de lemn la distanțe descrescînde. Pălimar cu traforuri aplicate pe un plin de scînduri, console traforate între stîlpi și cosoroabă. Glodu-Budiștenі.

341. Casa lui Ion Fîntîneru din Glodu-Budiștenі. Casă de vechime mijlocie pe soclu înalt cu ușa de intrare ridicîndu-se în parapetul zidit al sălii parțiale. Console și pazii traforate.

342. Casa Stroescu din Glodu-Budişteni. Casă de vechime mijlocie, înaltă, cu sala pe cinci goluri şi parapetul zidit în continuarea soclului cu patru arcade, dintre care una, în dreptul scării de intrare, oarbă. Sala este închisă spre drum cu geamlîc.

343. Casa Grigore Olănescu din Găești. Casă foarte veche cu două niveluri, foarte dezvoltată în plan. Sală pe două laturi avînd în fațadă nouă goluri în arcade trilobate pe stîlpi ciopliți de lemn. Ornamentații în tencuială pe arce, în exterior și interior (astăzi transformată).

344. Casă nouă joasă cu două încăperi și fînărie deasupra. Prispa cu parapet și stîlpi zidiți acoperită în polată. Budișteni.

345. Casă nouă cu fînărie deasupra întinzîndu-se și peste prispa joasă. Polată laterală deschisă. Călinești.

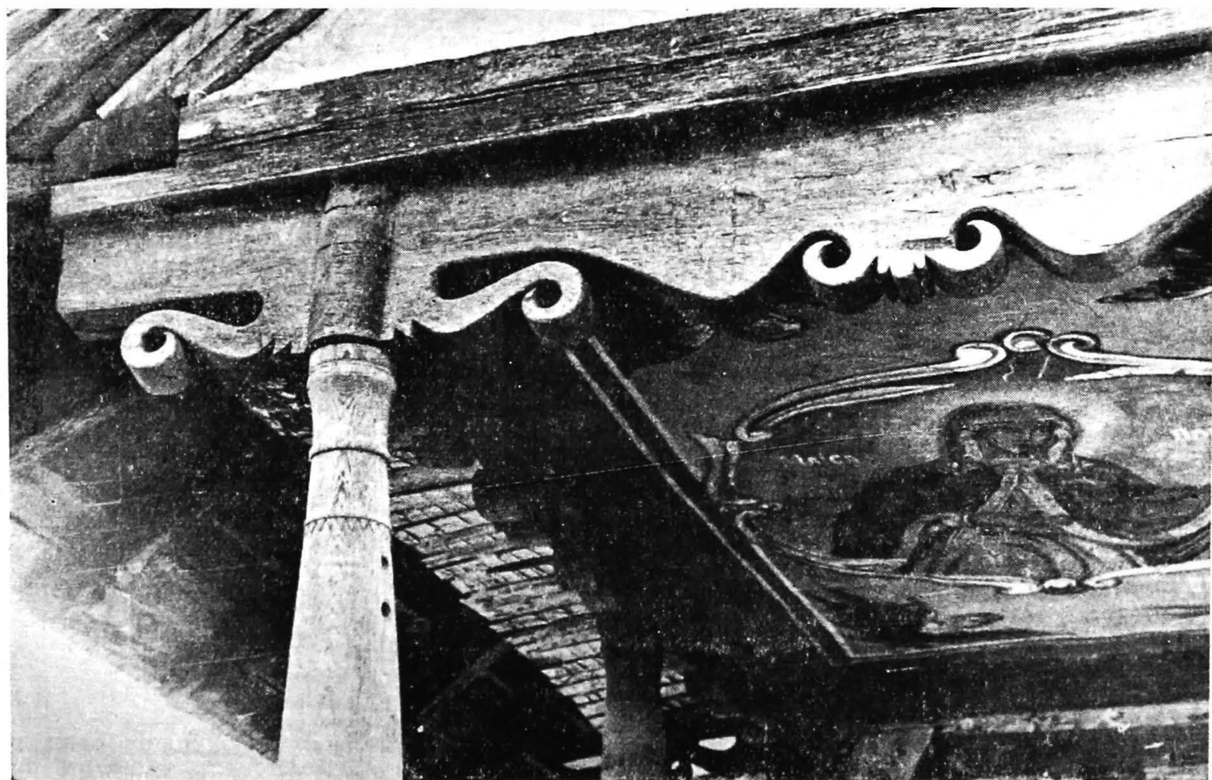
346. Povarnă dezvoltată în curtea gospodăriei lui I. Fîntîneru din Glodu-Budişteni.

347. Casă nouă cu fînărie deasupra. Parter zidit uşor înălţat cu cinci arcade pe coloane, cea din ax mai îngustă. Ornamentaţie în tencuială colorată. Budişteni.

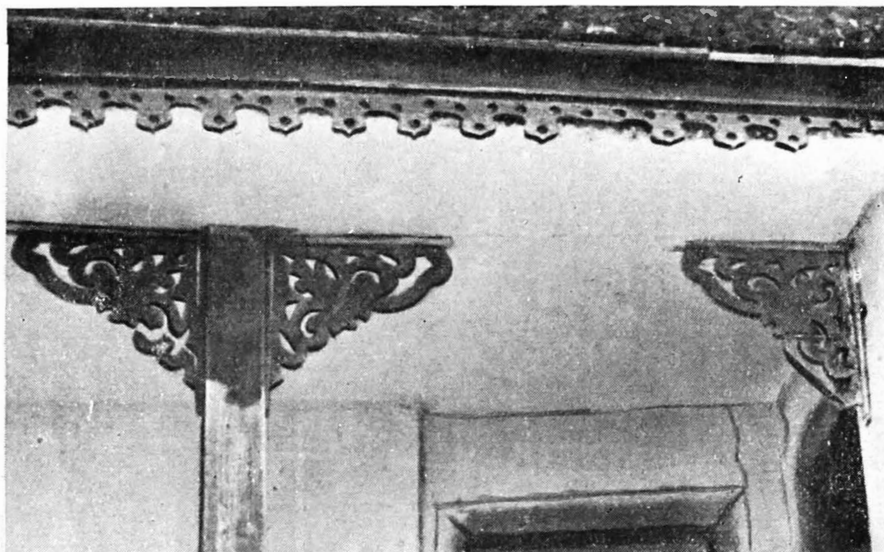
348. Vedere generală a bisericii, dezvoltată în lung, joasă, cu pridvor acoperit în fronton şi supraînălţat cu clopotniţă.

349. Detaliul pridvorului larg cu stîlpi de lemn strunjiţi susţinînd o cosoroabă lată, adînc tăiată la ferăstrău în curbe şi volute. Frontonul, plafonul şi peretele faţadei, bogat pictate.

350. Detaliu de pictură exterioară pe registrul superior. Construcţia de bîrne, separată în două registre egale printr-un brîu cioplit «în frînghie», a fost ulterior acoperită cu şipci, tencuită şi pictată. Trafor în lemn la fereastră.

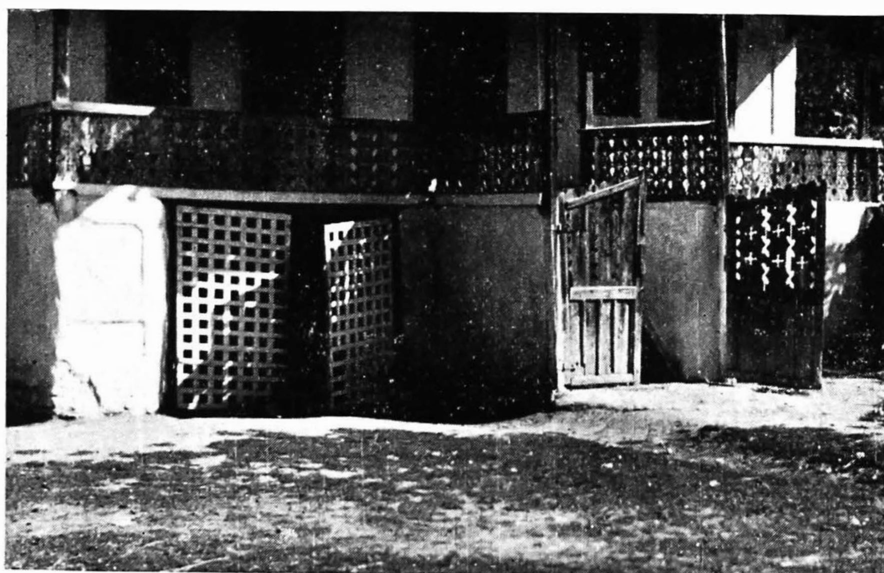
351. Detaliul coloanei, cosoroabei şi streaşinei, precum şi al picturii de pe plafonul pridvorului.

352. Console şi pazie traforate la casa lui Ion Fîntîneru din Glodu-Budişteni.

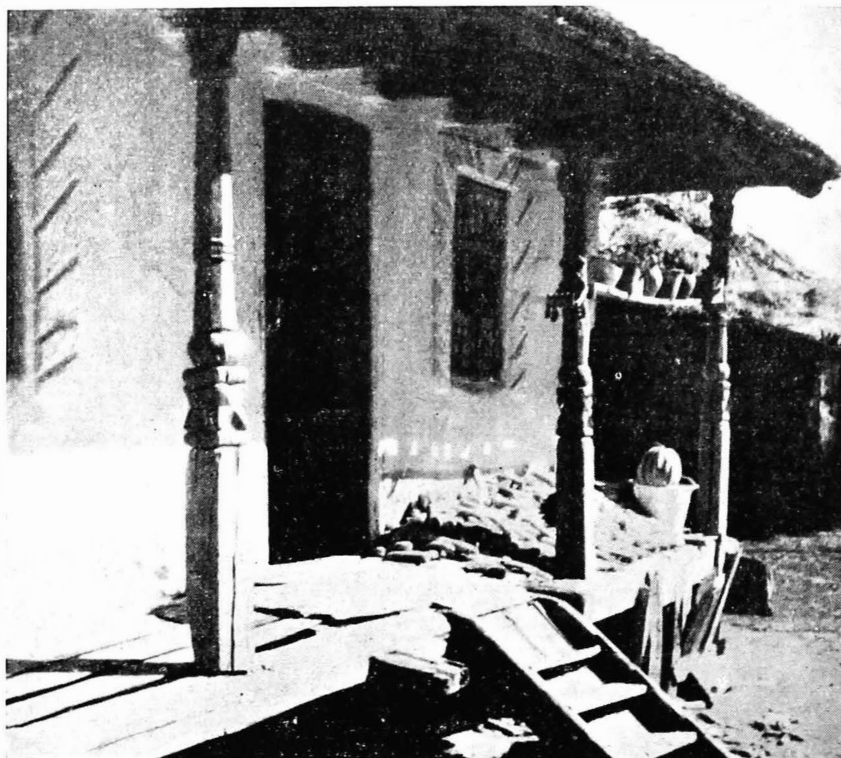
353. Detaliu de prispă pe perechi de stîlpi, cu console întrunite constituind o arcatură traforată sub cosoroabă. Glodu-Budişteni.

354. Detaliu de pălimar traforat mărunt, uşă de gîrlici în zăbrele şi uşă la foişor de tip nou cu scară. Văleni-Podgoria.

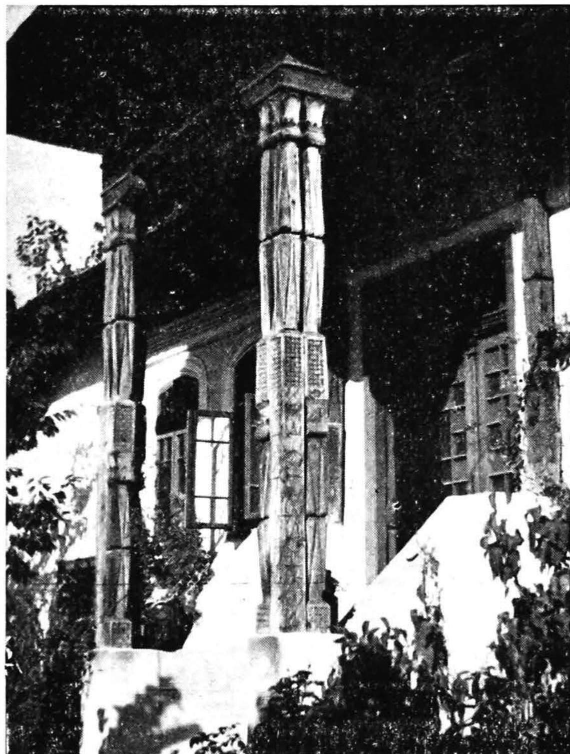
355. Fronton, pazii și coamă bogat traforate în cercuri, la casa din fig. 329. Budișteni.

356. Fronton traforat la un foișor îngust de scară pe doi stîlpi de zidărie. Budișteni.

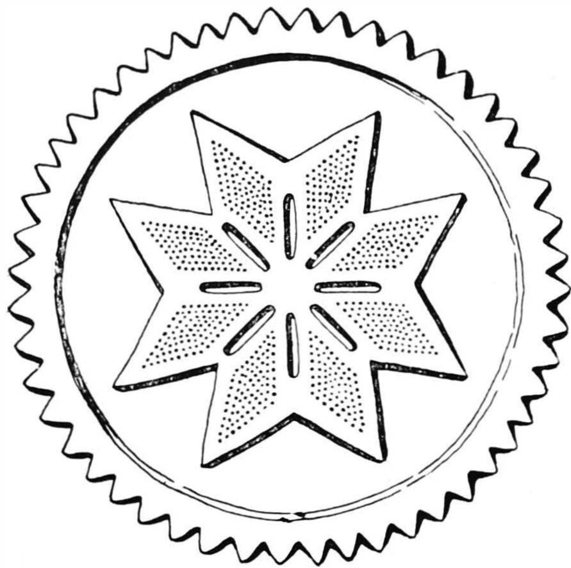
357. Stîlpi sculptaţi, de influenţă dîmboviţeană (Doiceşti) la o prispă în consolă fără pălimar. Casă veche. Picior de Munte.

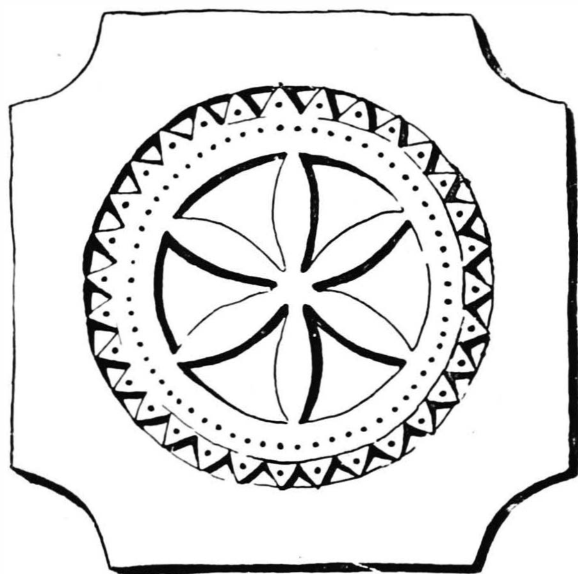
358. Poartă nouă înaltă acoperită cu şiţă, cu stîlpii fin şi mărunt crestaţi cu elemente geometrice. Budişteni.

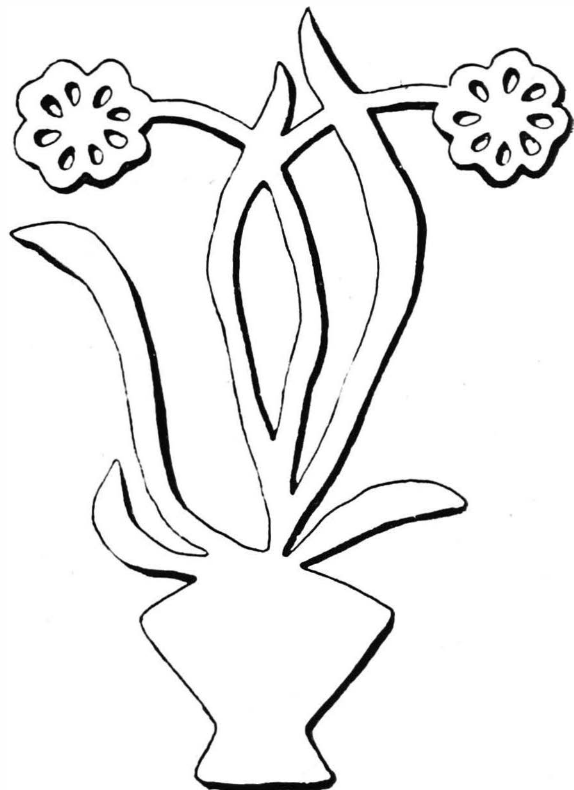
359. Foişor de scară la o casă nouă de tip orăşenesc, pe doi stîlpi cadrupli. Budişteni.

360. Poartă nouă bogat traforată, cu console de lemn susţinînd un acoperiş de ţiglă. Budişteni.

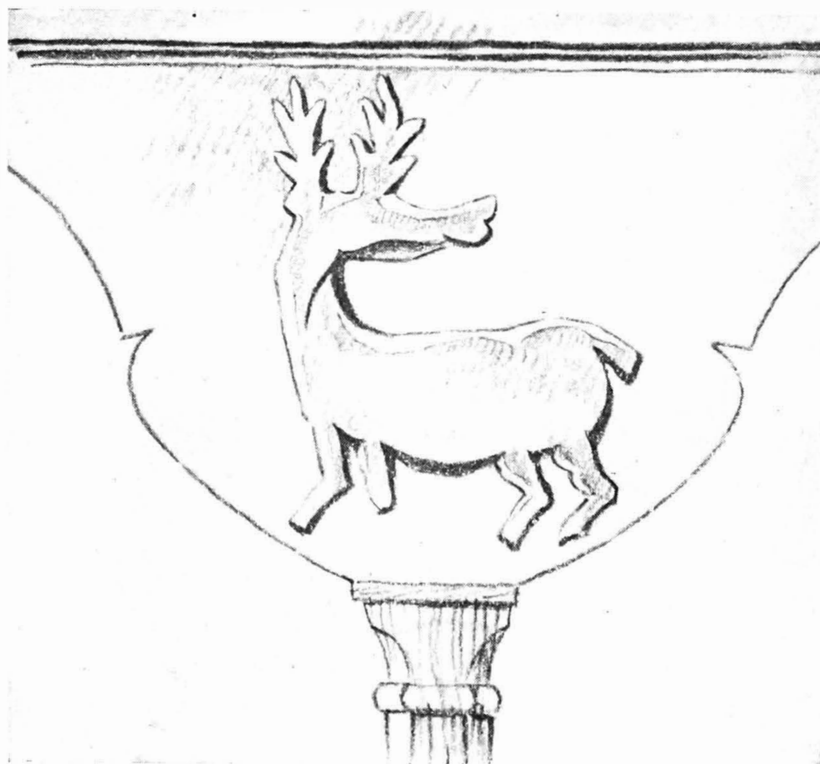

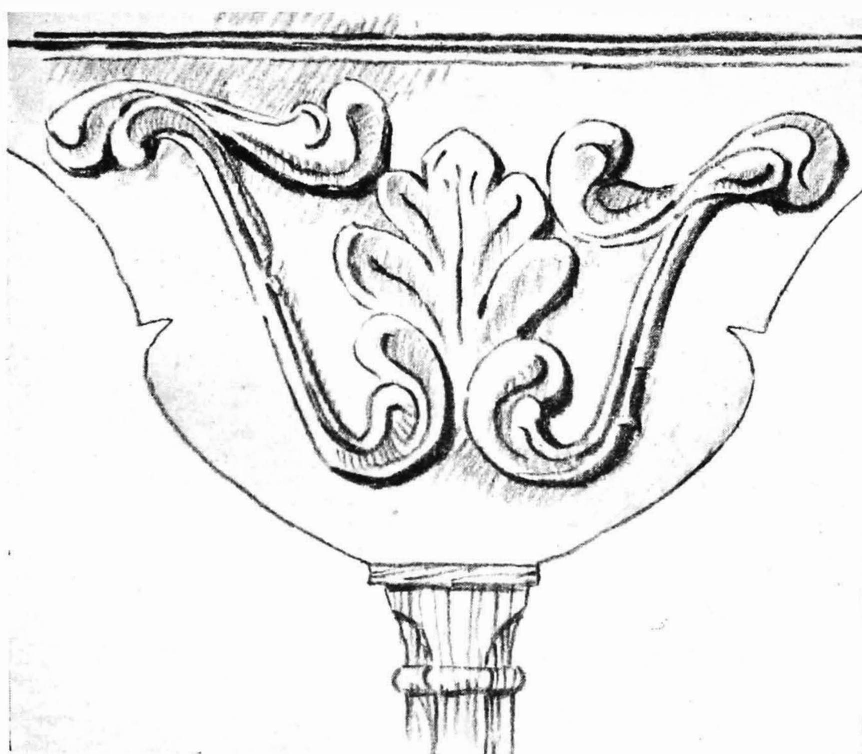

361. Rozete dințate ieșite sau intrate înconjurînd flori stilizate sau stele, în octogon sau exagon.

362. Stilizări de flori în vas, de influență dîmbovițeană, înlocuind «brăduleții».

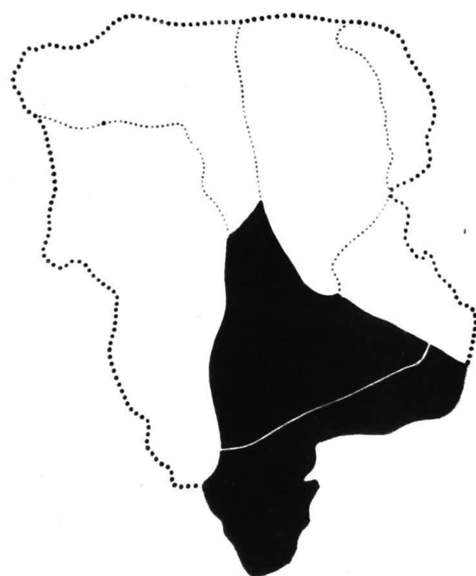

363. Detalii de ornamentaţie în tencuială, florală şi animală, pe arcadele trilobate de deasupra stîlpilor de la casa Grigore Olănescu din Găeşti (v. fig. 343).

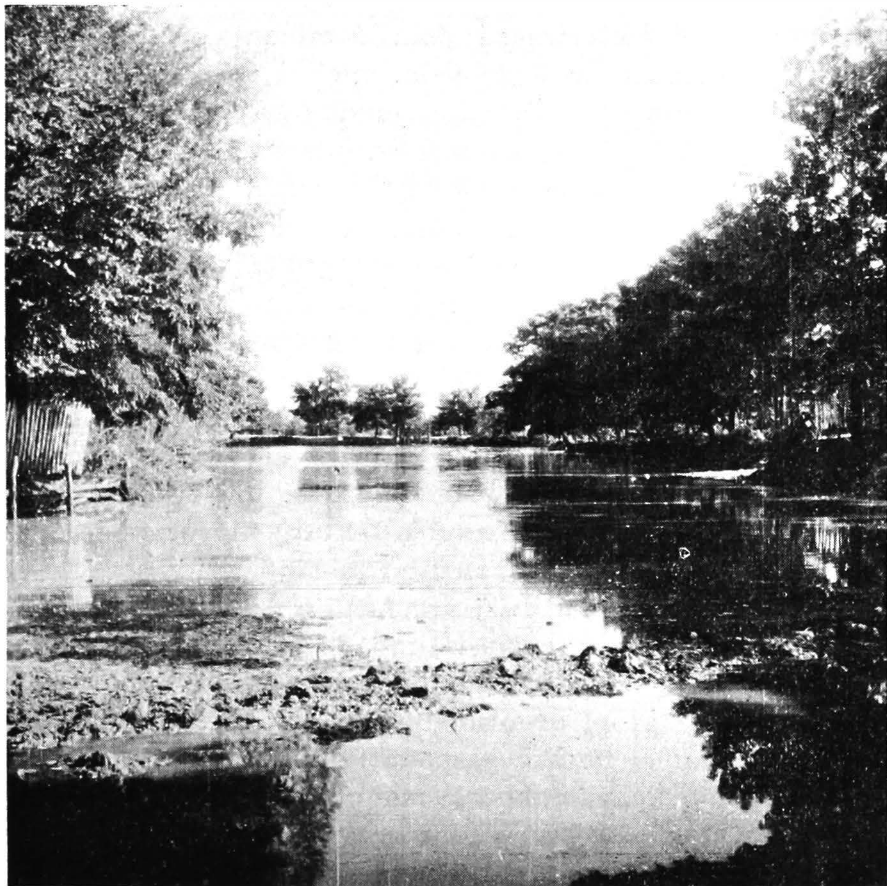
364. Detaliu de ornamentație în tencuială cu ramuri înflorite ieșind din vas și cu pasăre.

PLATFORMA COTMEANA ȘI CÎMPIA ÎNALTĂ A PITEȘTILOR

365. Vedere de pe Dealul Arţarului spre sud-est, cu satul risipit Valea Porcului la poale, Valea Tutanei către confluenţa ei cu Argeşul şi ultimele trepte ale Platformei Cotmeana.

366. Heleşteul Ghidauca din Bradul de Sus.

PLATFORMA COTMEANA ŞI CÎMPIA ÎNALTĂ A PITEŞTILOR

Intre Olt şi Topolog pe de o parte şi Argeş pe de alta se împlîntă cu vîrful spre nord — ca o pană triunghiulară ca şi Platforma Cîndeştilor între Argeşel şi Dîmboviţa — platforma largă a Cotmenei. Tăiată în dealuri prelungi şi împădurite, de văi torenţiale ce curg de la nord la sud, de la izvoarele Vedei de sub Tutana, Platforma Cotmeana se lărgeşte spre Olt şi se întregeşte spre Argeş, începînd de sub Piteşti, cu o cîmpie înaltă, vechi agestru (con de dejecţie construit din pietrişuri de apele Argeşului) din care izvorăsc afluenţii de cîmpie ai Argeşului: Neajlovul, Dîmbovnicul, Mozacul.

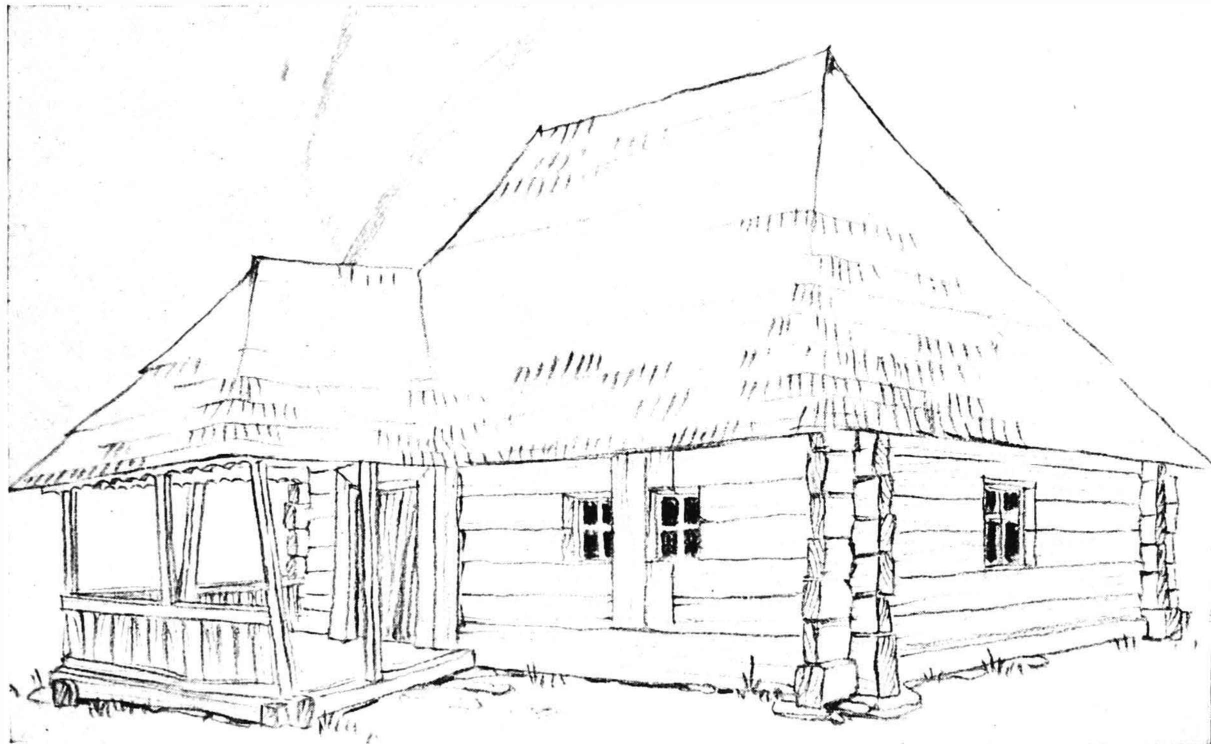
Platforma Cotmeana şi Cîmpia înaltă a Piteştilor coboară spre sud pînă la o linie ce pleacă de la Verguleasa pe Olt ca să ajungă la Găeşti pe Argeş, acoperind aproape întreg sectorul de sud-est al regiunii Piteşti. Se delimitează astfel o microregiune cu caracter dominant de cîmpie, complimentară şi opusă la vîrf, la Piteşti, microregiunii Gruiurilor Argeşului şi la Cotmeana, văii Topologului.

Microregiunea se caracterizează prin dominanța pădurilor în Platforma Cotmeana — cu foarte multe sate de vale, mici și dese, cu culturi pomicole și rare ogoare, și prin dominanța culturilor cerealiere, pomicole și chiar legumicole în Cîmpia înaltă a Piteștilor cu sate mari de interfluvii sau văi seci. Se caracterizează mai ales prin drumurile mai mari și mai bune ce urmăresc curbe de nivel și altele mai grele transversale văilor, ce converg toate către Pitești. În fine, ceea ce caracterizează microregiunea este lipsa de apă, atît de suprafață din cauza văilor mici torențiale, dar mai tot timpul seci, cît și a unei pînze de adîncime accesibile. De aci, sate așezate pe funduri de văi, organizate în jurul unuia sau mai multor heleșteie, obținute prin îndiguirea văilor și retenția apelor de la viituri. Mai ales în Cîmpia înaltă a Piteștilor satele sînt foarte întinse, areolare, înglobînd mai multe heleșteie în jurul cărora se grupează o serie de gospodării cu livezile sau chiar cu locurile lor de cultură. Aceste grupări de gospodării în jurul heleșteielor dau satului o textură alveolară de ulițe și drumuri judicios legată și de drumurile de tranzit. Așa sînt Bradurile, Susenii, Oarja și altele. Uneori și fiecare gospodărie își are lacul ei. Spre nord-vest, în Platforma Cotmeana, lipsa de rîuri și în același timp de teren mai întins pe care să se poată construi heleșteie a condus la înlocuirea acestora sau a lacurilor cu «benturi», cum se numesc aici niște gropi dreptunghiulare în care se adună apa zăpezilor sau de ploaie, făcute mai la fiecare gospodărie, uneori pietruite, în orice caz la umbră, în livadă. Ele sînt flancate de cele mai multe ori de una sau două fîntîni în care prin canale de filtrare se scurge din groapa de colectare o apă mai curată.

Dacă microregiunea prezintă o soluție urbanistică a așezărilor într-o zonă lipsită de apă, ea nu are o arhitectură proprie.

Case vechi joase și cu foișor — de tip vîlcean sau mai ales argeșean — se găsesc încă la sud de Pitești și în Platforma Cotmeana. Case vechi pe soclu plin, cu pivnițe și gîrlici de tip muscelean coboară pînă la Oarja și se întind pe Cîmpia înaltă a Piteștilor la sud de Argeș spre Găești. Domină însă o arhitectură de cîmpie de factură mai nouă: case joase uneori foarte dezvoltate în lung, cu polate, construite din paiantă sau cărămidă, cu foișoare de scară acoperite în două ape. Mai ales este foarte răspîndită ornamentația în traforuri: la pălimarele prispelor unde apare un trafor aplicat pe un plin de scînduri și uneori altfel colorat, la frontoanele foișoarelor precum și între stîlpii prispei sub cosoroabă, ca niște console dantelate uneori colorate și concurînd cu plantele agățătoare. Traforul e dominant mai ales de-a lungul Argeșului în luncă și pe malul drept — repetînd oarecum ceea ce se găsește pe malul stîng, al ramei sudice a Platformei Cîndeștilor — ca o influență pătrunsă dinspre nordul Bucureștilor și zona Ploieștilor.

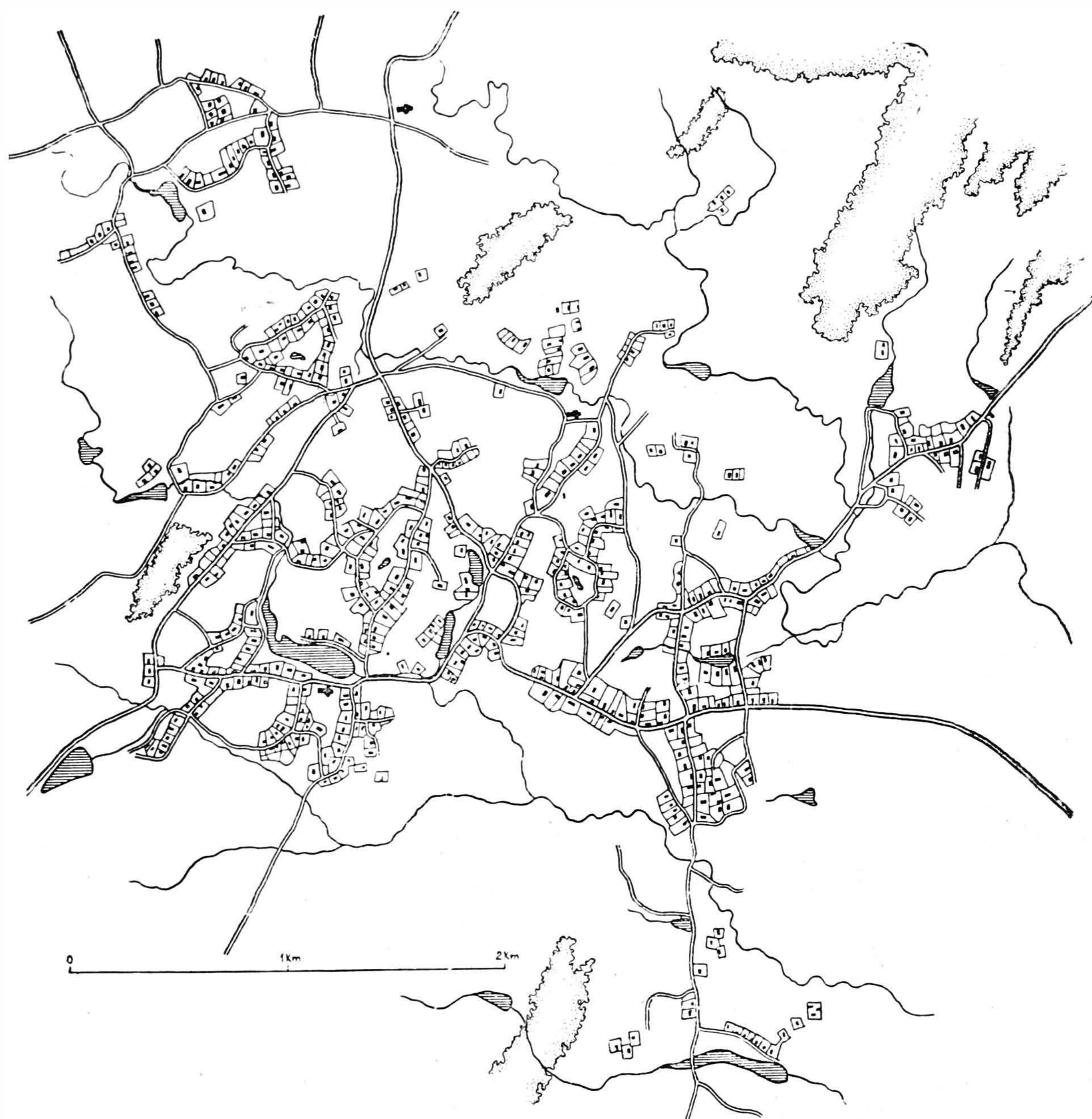
Și aci, casele noi de zidărie utilizează trama veche păstrînd sala și foișorul cu stîlpi sau coloane de cărămidă sau beton susținînd arcaturi de diferite forme. Uneori, ca la Drăganu, sala dezvoltată în lung este ritmată de goluri mari și mici alternative, respectiv în platbande profilate și arculețe în plin cintru.

367. Casă foarte veche, de cca. 100 ani, construită din bîrne îmbinate și așezată direct pe pămînt. Are un foișor de tip vechi cu grinzile tăiate la ferăstrău. Moșoaia.

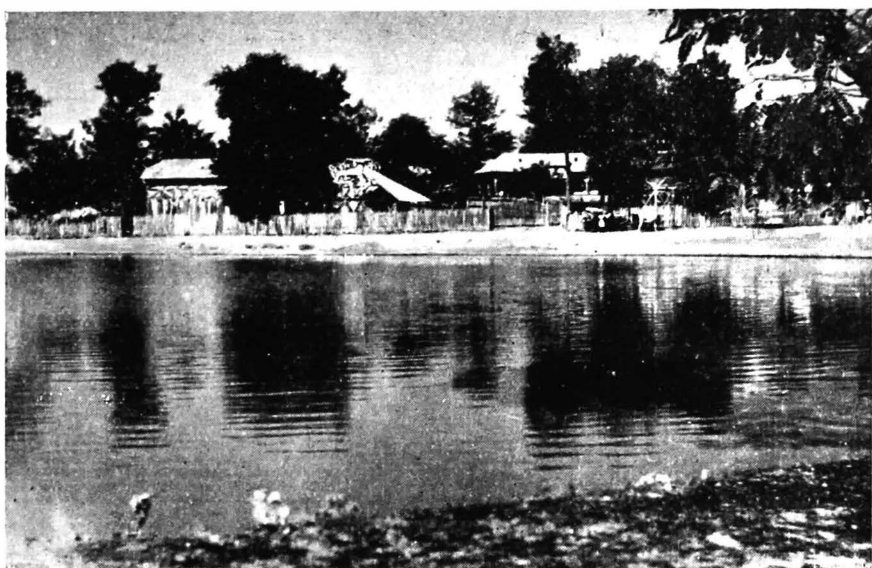
368. Povarnă veche construită din bîrne. Moșoaia.

369. Satul Suseni din zona «benturilor». Sat de vale seacă, amenajat cu multe heleșteie ce grupează casele în jurul lor formîndu-se astfel crîngături alveolare despărțite de livezi sau culturi. Alte gospodării își au propriile «benturi» pentru adunat și apa de ploaie. Așa sînt amenajate și celelalte sate din zonă: Bradurile, Oarja etc.

370. Heleşteu uscat în Bradul de Jos, la marginea drumului.

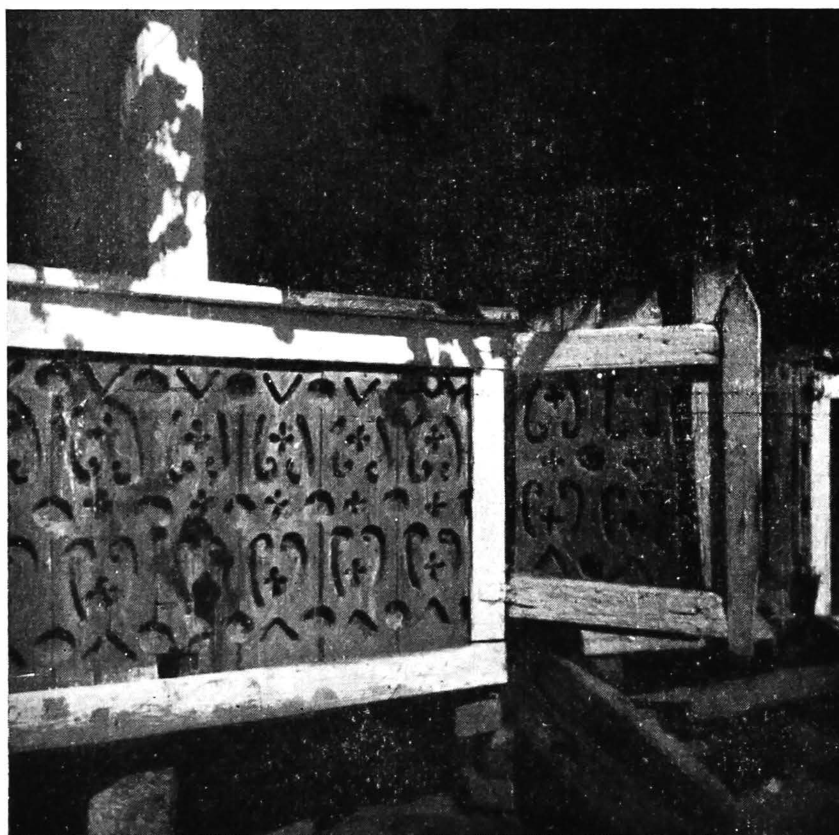

371. Heleşteu interior în Bradul de Sus, cu gospodării pe malurile lui.

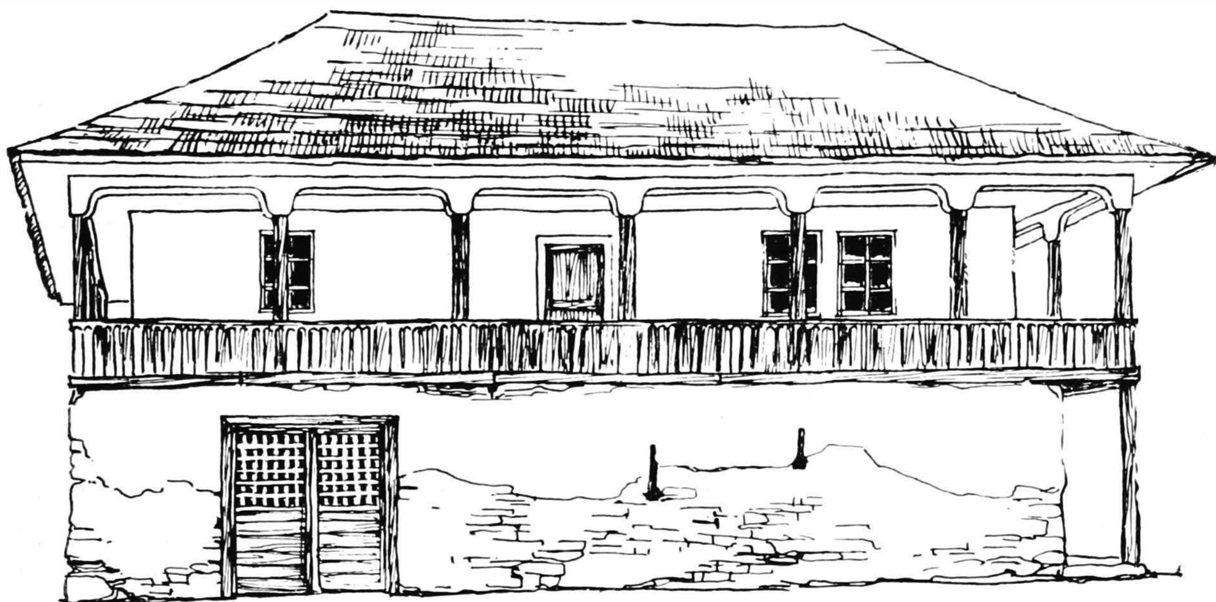

372. Casă veche joasă din Suseni pe Dîmbovnic, cu prispa în consolă fără pălimar, cu stîlpi ciopliţi şi văruiţi. Ancadrament de tencuială la uşă şi rozete.

373. Casă de vechime mijlocie, dezvoltată în lung cu stîlpi de lemn rari și văruiți; pălimar de lemn traforat. Albota.

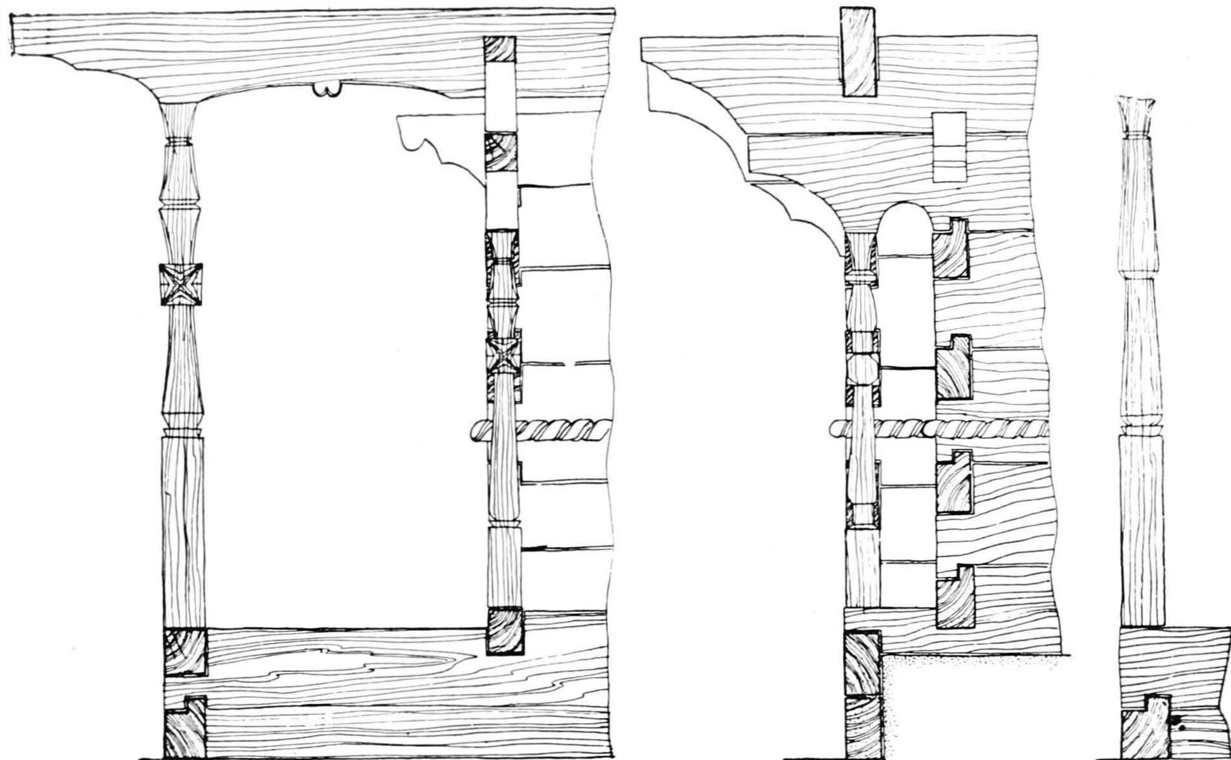
374. Detaliu de pălimar la casa de mai sus. Scînduri traforate mărunt suprapuse unui pălimar plin din scînduri și încadrate între scînduri înguste drepte și văruite. Albota.

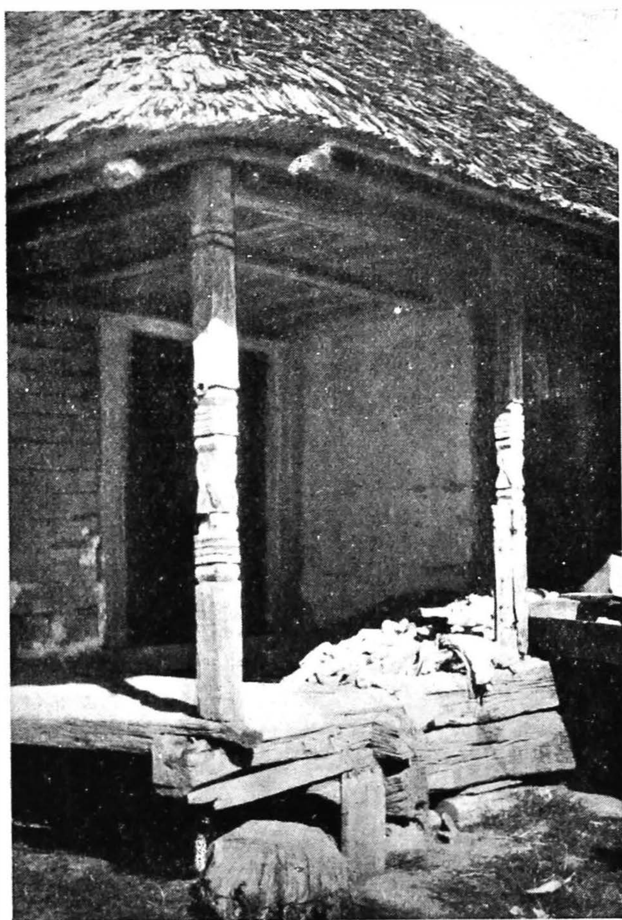
375. Casă veche înaltă dezvoltată în lung, cu sala pe trei laturi, cu șase goluri inegale în fațada principală. În soclul de piatră, ușă mare la gîrlici și barbacane; intrare laterală. Oarja.

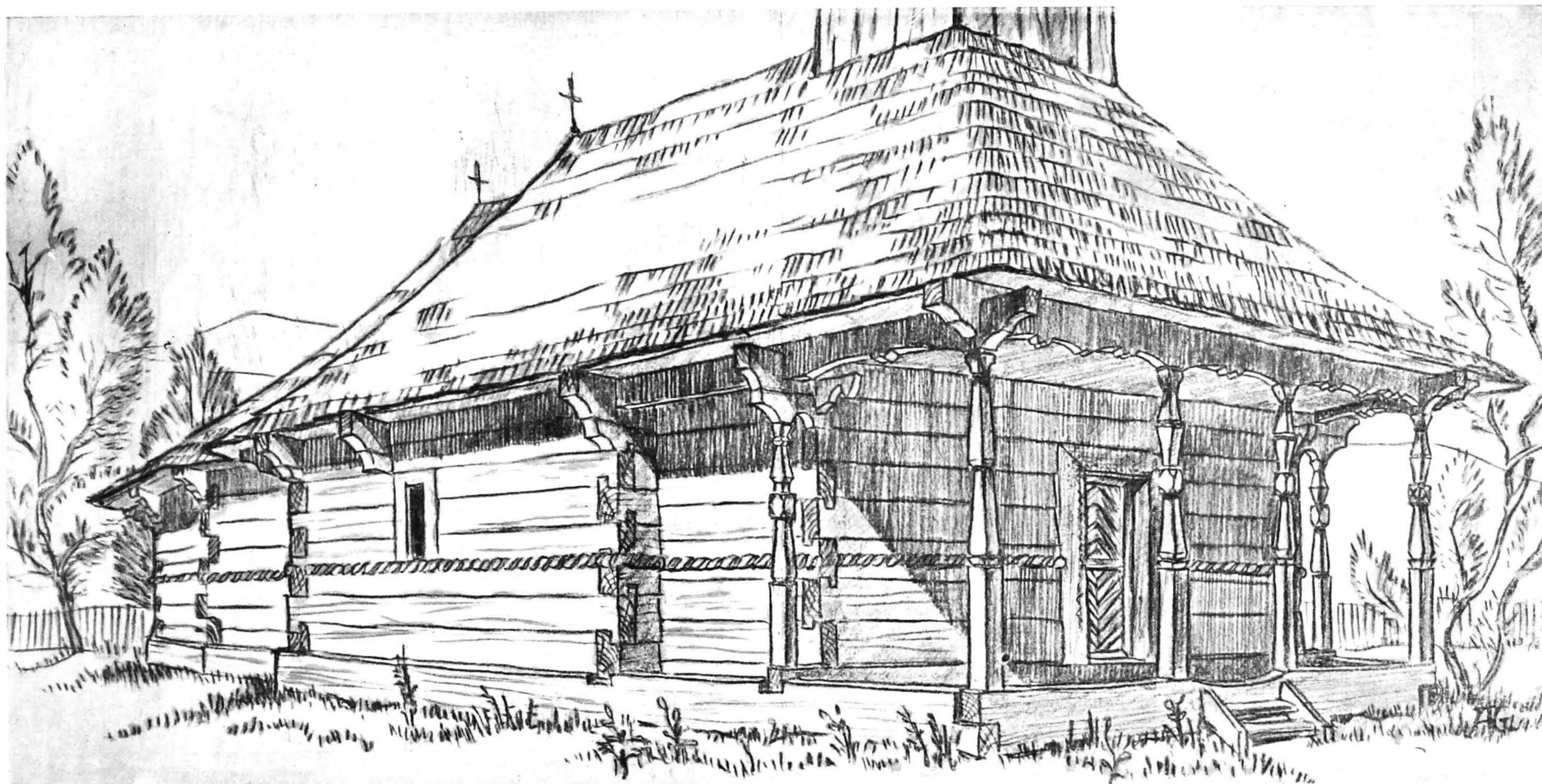
376. Casă nouă joasă cu prispa în consolă. Foișor de scară în axul fațadei. Pălimar de lemn traforat mărunt și colorat ca și frontonul foișorului sau consolele ce leagă pe sub cosoroabă stîlpii distanțați ai prispei. Oarja.

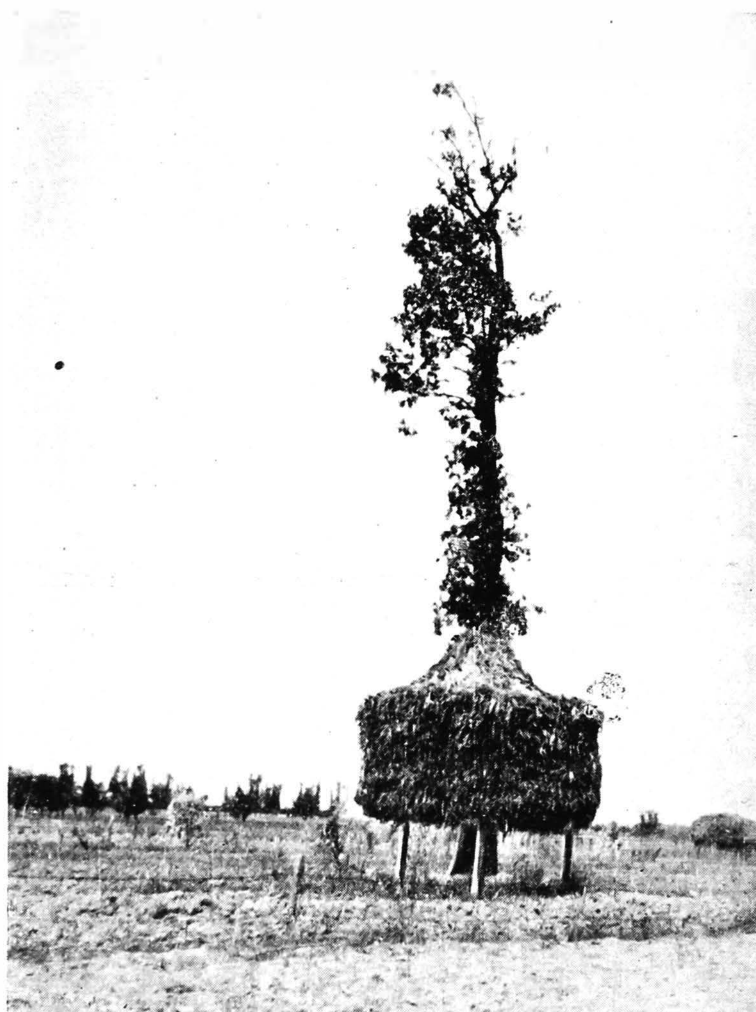
377. Detaliul stîlpilor pridvorului şi stîlpişorilor ce susţin consolele rezultate din retragerea pereţilor pronaosului, la biserica din Drăganu.

378. Stîlpi ciopliţi la o pivniţă veche cu prispă parţială. Bradul de Sus.

379. Biserica veche de lemn din Drăganu. Stîlpii ciopliţi diferit închid un pridvor ce se prelungeşte pe laturi, îngustîndu-se prin mici retrageri ale pereţilor pronaosului.

380. Cocenar — copac «frunzărit» luat ca țepușă centrală pentru o «glugă de coceni» suspendată. Gliganul.

CONCLUZII

381. Schema aproximativă a răspîndirii tipurilor principale de arhitectură și a zonelor de dezvoltare a arhitecturii populare în regiunea Pitești.

rdonînd şi analizînd aşadar arhitectura populară a regiunii Piteşti pe cele şase microregiuni geografico-economice, în acelaşi timp şi istorice: Valea Oltului cu Vîlcea, Ţara Loviştei cu Topologul, Muscelele şi gruiurile Argeşului, Bazinul superior al Dîmboviţei, Platforma Cîndeştilor cu Cîmpia Picior de Munte şi Platforma Cotmeana cu Cîmpia înaltă a Piteştilor, se dovedeşte că ele sînt şi microregiuni arhitecturale. Evident, nu în sensul unor arhitecturi total diferite ci în sensul unor prelucrări şi exprimări diferite ale aceloraşi forme şi elemente, dintr-un spaţiu chiar mai larg decît regiunea Piteşti. De asemenea aceste microregiuni se caracterizează arhitectural printr-o pondere diferită a unor forme şi mai ales printr-un potenţial creator diferit, datorită tocmai mediului geografic şi tradiţiei istorice.

În adevăr, două din cele şase microregiuni şi anume cele două extreme: Oltul cu Vîlcea la vest şi Dîmboviţa superioară la est — din prima mai ales Vîlcea, iar a doua completată cu depresiunea Cîmpulungului — constituie două puternice *zone de continuă creaţie* arhitecturală, de transformare lentă şi creştere valabilă a aceloraşi tipuri de case: *tipul vîlcean cu foişor* şi *tipul muscelean cu sală pe soclu plin,* mai ales variantele înalte ale acestor tipuri, bine închegate, care reprezintă tipuri dominante şi cu caracter de permanenţă. Casa înaltă, cu sală susţinută de stîlpi sau în consolă, din Vîlcea, e mai degrabă de influenţă gorjană.

Între acestea, microregiunea Muscelelor şi gruiurilor Argeşului se caracterizează ca o *zonă de continuă prelucrare*, adaptare şi concurenţă a tipurilor vîlcean şi muscelean lansate de primele două zone. În special de-a lungul şirului de depresiuni despărţite de Muscele: Horezu, Rîmnicu Vîlcea, Curtea de Argeş, Domneşti, Cîmpulung, Stoeneşti — cu o circulaţie anevoioasă între ele dar satisfăcătoare în trecut — cele două tipuri *coexistă.* La Curtea de Argeş pare să se oprească predominanţa dinspre vest a foişorului vîlcean şi predominanţa dinspre est a sălii muscelene. În zona Gruiurilor Argeşului, vîrful sudic al aceleiaşi microregiuni, văile Argeşului, Vîlsanului, Doamnei, Tîrgului, Bratiei şi Argeşelului constituie mai degrabă *axe de contopire* a celor două tipuri cu adaosuri specifice. Şi anume trecîndu-se de la satele risipite din Muscele, la sate adunate de vale, de la economia pastoral-forestieră din muscele la una pomicolă, de meserii şi cărăuşie proprie dealurilor şi contactului cu cîmpia, arhitectura ia un aspect propriu, mai divers dar închegat, totuşi, pe baza celor două tipuri. În special, văile Vîlsanului, Doamnei, Bratiei şi Argeşelului — fără o circulaţie de tranzit — prezintă o astfel de arhitectură *vîlcean-musceleană:* cu un foişor îngust specific Vîlsanului, cu un foişor adaptat sălii specific văii Doamnei, cu o sală pe soclu cu goluri sau stîlpi de zidărie specifică Argeşelului. În schimb văile Argeşului şi Tîrgului — ca axe mari de circulaţie între oraşe şi chiar regiuni — prezintă

o arhitectură mai nouă, cu influenţe din afara regiunii şi mai ales orăşeneşti şi dinspre cîmpie, apar adică arcade, coloane, traforuri ce evident în ultimul timp urcă şi pe afluenţii acestora, adică pe Vîlsan pînă la Zărneşti, pe valea Doamnei pînă la Domneşti, pe Argeşel însă contopindu-se într-o formă musceleană locală proprie. Oricum, în această microregiune rămîne dominant, prin trama lui esenţială sub multiple aspecte, tipul muscelean.

Două microregiuni — foarte reduse — la cele două porţi spre Transilvania, Cîinenii şi Branul, constituie desigur zone de prelucrare a unor influenţe din afara regiunii. Loviştea, cu Lotrul şi Topologul, la nord-vest, prezintă de totdeauna un nod de legătură între munţii şi depresiunea Sibiului pe de o parte, valea Oltului şi mai ales Curtea de Argeş, Cîmpulung şi Piteşti pe de alta. O arhitectură de influenţă sibiană, în parte săsească, este vizibilă astăzi — uneori contopită în forme vîlcene — numai pînă la Robeşti pe Olt şi pînă la Titeşti pe drumul pastoral-istoric al Loviştei către Piteşti. La nord-est, mica depresiune a Rucărului pe Dîmboviţa superioară face de asemenea legătura cu arhitectura transilvăneană romînească din ţara Bîrsei sau numai din satele risipite ale Branului; ea este astăzi total absorbită de arhitectura musceleană care la Rucăr şi Cîmpulung ia un aspect aproape major. Chiar şi tipul cu sala în consolă ca în Vîlcea sau Gorj ia aci alt aspect, printr-o dezvoltare în lung şi prin tencuirea pălimarului. Deci, pe cînd microregiunea Loviştei rămîne oarecum izolată în problema prelucrărilor multiplelor influenţe şi de aceea se cere încă cercetată, microregiunea Dîmboviţei superioare, replica ei la est, se integrează în *zona de continuă creaţie* a arhitecturii muscelene împreună cu depresiunea Cîmpulungului.

Cele două zone principale de creaţie continuă, şi în acelaşi timp unitară, ale regiunii Piteşti — Vîlcea şi Rucăr-Cîmpulung — îşi trimit influenţe, direct sau prin intermediul celor şase văi de prelucrare ale microregiunii Muscelelor şi gruiurilor Argeşului, pînă în treapta platformelor şi cîmpiilor înalte, unde însă se întîlnesc cu tipurile arhitecturii de cîmpie sau de oraş, şi anume:

O arhitectură musceleană apare — în grupul caselor foarte vechi şi vechi — pînă în Cîmpia înaltă a Piteştilor, la Oarja de exemplu, coexistînd cu o arhitectură de cîmpie, joasă, cu prispă şi fără foişor, la Albota de exemplu. La fel în Platforma Cotmeana, coboară dinspre Topolog şi dinspre Argeş o arhitectură vîlcean-musceleană cu sală şi foişor, mereu modificată sub influenţa arhitecturii de cîmpie ce urcă adînc de-a lungul văilor înguste ale bazinului Vedei sau ale afluenţilor Oltului. De altfel această zonă, plină de sate mici şi dese cu legături grele, se cere încă cercetată.

În schimb Platforma Cîndeştilor este dominată de zona Rucăr-Cîmpulung, dar casa musceleană întîlneşte aici o influenţă puternică de forme şi mai ales detalii decorative dîmboviţene, cu centrul la Tîrgovişte-Doiceşti. De asemenea se întîlneşte şi cu o influenţă mai nouă dinspre cîmpie şi dinspre marile oraşe, mai ales de-a lungul Argeşului, pe rama sudică a platformei şi în luncă, între Găeşti şi Piteşti, de unde urcă pe văile platformei. Traforul în lemn e o caracteristică a acestei laturi de sud a microregiunii, iar decoraţia în tencuială abundă în partea de sud-est şi chiar centru. Vîrful nordic al microregiunii Cîndeşti — care îi dă şi numele — pare să fi constituit el însuşi o a treia zonă de puternică şi continuă creaţie arhitecturală de data aceasta *muscelean-dîmboviţeană* de deosebită vechime, astăzi de mai mică intensitate, şi care face legătura cu regiunea Ploieşti.

În fine, s-ar putea trece încă în rîndul zonelor de creaţie arhitecturală, datorită unor prelucrări originale şi de bună închegare — între formele vechi

muscelene şi influenţe noi mai degrabă constructive şi în mică măsură decorative — ca o a patra zonă, valea Argeşelului, vale mai îngustă şi mai puţin circulată ce leagă totuşi depresiunea Cîmpulungului cu Piteştii pe sub Platforma Cîndeştilor. Centre ca Hîrtieşti, Davideşti, Mioveni, aduc şi astăzi o arhitectură specifică.

Arhitectura ţărănească din regiunea Piteşti este o arhitectură înaltă, specifică dealurilor şi depresiunilor submontane din ţara noastră; ceea ce o caracterizează însă faţă de alte regiuni este simplitatea formelor, acurateţea volumelor şi unitatea tramei de compoziţie, chiar şi sub influenţe sau obiceiuri mai noi constructive sau decorative. Dar simplitatea formelor şi unitatea tramei devin totuşi vibrante datorită unei realizări constructive *fără rigiditate* a liniilor şi suprafeţelor, datorită proporţiilor, inegalităţilor şi accentuărilor de-abia schiţate. În adevăr, remarcabilă — pentrucă în acelaşi timp şi generală — este inegalitatea distanţelor dintre stîlpii sălii. Mai ales, este frecventă o inegalitate ordonată a acestor distanţe prin descreşterea lor treptată dinspre drum spre fundul curţii. Întîmplătoare sau voită, justificată poate de asigurarea unei vederi mai largi de-a lungul drumului, sau rezultat al unui simţ plastic natural, această distanţă descrescîndă între stîlpii sălii adaugă casei un efect perspectiv de deosebită importanţă. Fenomenul este des întîlnit la casele foarte vechi şi vechi — mai rar la cele noi cînd sînt încă de lemn — de la Horezu, peste Olăneşti, Oteşani, prin Ţara Loviştei şi pînă la Cîmpulung şi Rucăr, unde frecvenţa pare să fie şi mai mare. Acelaşi simţ plastic natural a condus desigur şi la o utilizare cu deosebit discernămînt a decoraţiei. Profile extrem de fine — fără a fi rigide, cu uşoare inegalităţi şi încurbări — subliniază, despart sau accentuează, fie soclul masiv, fie registrul superior, fie cornişa între streaşina largă şi arcaturile ondulate ale sălii.

În fine, datorită acestei simplităţi a volumelor şi suprafeţelor, dar şi unităţii de tramă, casa ţărănească din regiunea Piteşti se integrează în ansamblul satului şi în cadrul natural, uneori cu soluţii originale în plan ca la Poenărei, Rucăr sau Oarja, cu case oblice faţă de drum ca la Mioveni sau cu capete de perspectivă ca la Racoviţa. Aceeaşi simplitate de volume şi mai ales de forme şi culoare face ca bogăţia de vegetaţie şi flori, agăţată sau aşezată pe parapetul sălii, să se constituie parte integrantă într-o arhitectură vie.

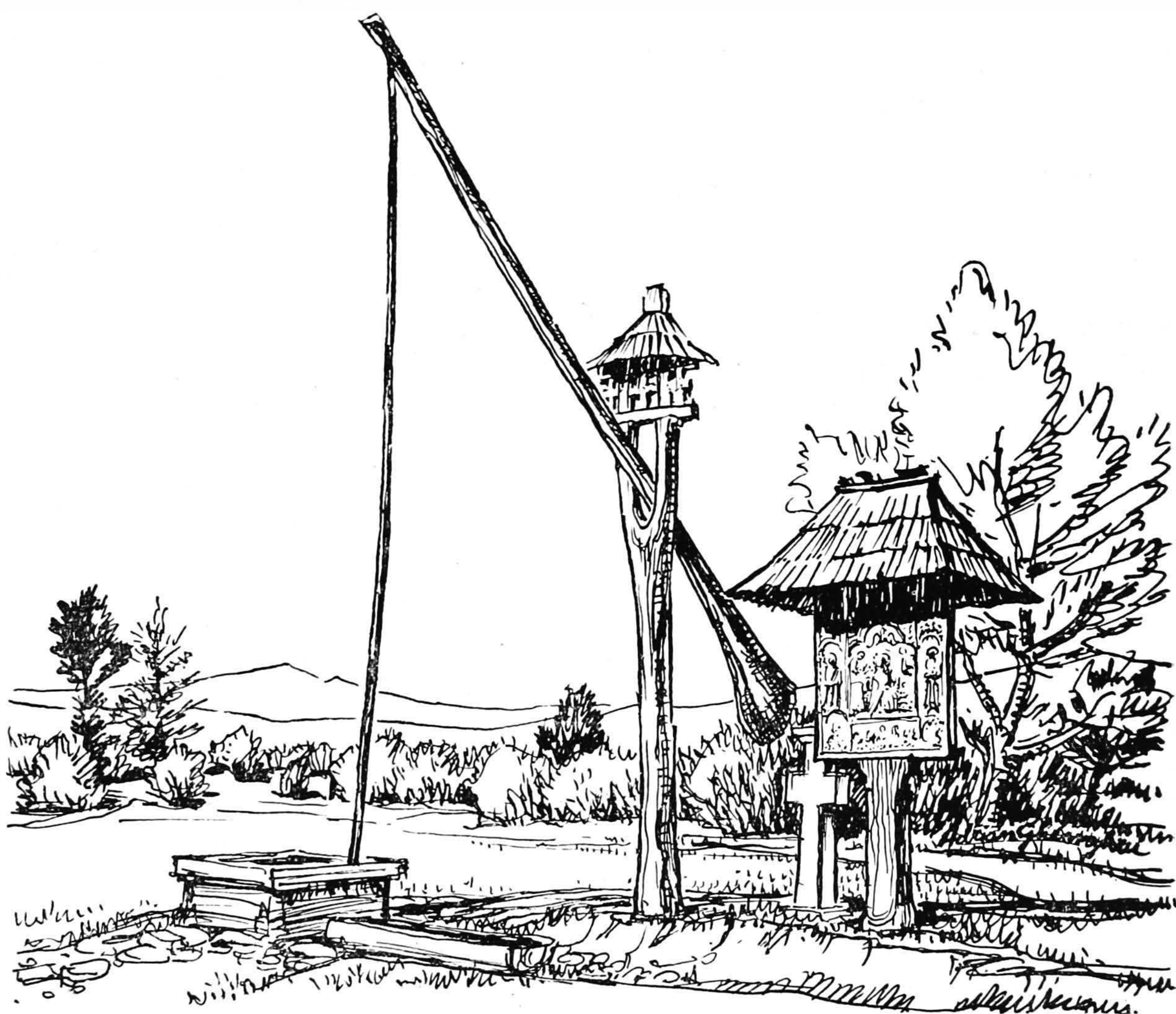
Arhitectura ţărănească a regiunii Piteşti — bogată şi variată — coexistă încă în oraşe alături de o arhitectură orăşenească mai nouă. Exemplare deosebit de interesante — prin amplificare şi oarecare stilizare a arhitecturii ţărăneşti — se găsesc în oraşele regiunii: Rîmnicu Vîlcea, Curtea de Argeş, mai ales Cîmpulung şi chiar Piteşti. Fie că în aceste oraşe — iniţial şi ele sate, mai tîrziu aşezări domneşti şi tîrguri — s-a păstrat şi a evoluat o arhitectură proprie legată de monumentele respective religioase şi civile, fie că ulterior a pătruns continuu o arhitectură ţărănească, aceste exemplare — unele dispărute, altele modificate — dovedesc o influenţă reciprocă, la scări şi ansambluri diferite, între o arhitectură pitorească şi una monumentală, datorită în general comunităţii de tradiţii, de meşteri şi de materiale. După cum şi invers, astăzi, sate dezvoltate treptat ca Horezu, Olăneşti, Domneşti, Lereşti, Colibaşi, Mioveni şi mai ales Rucăr, îşi cresc singure arhitectura lor străveche către forme majore, pe aceeaşi linie a simplităţii şi a pitorescului, acceptînd cu un deosebit simţ plastic — propriu şi permanent — vreo formă nouă orăşenească. Astfel încît calea unei îmbinări între forme şi mijloace noi pornite de la oraşe şi forme vechi cu mijloace simple locale ale marei mase a satelor a fost şi este deschisă.

Odată cunoscută pe această cale — a unor analize în spaţiu şi timp şi a unor întinse corelaţii — arhitectura populară poate sta la baza unor prelucrări. Clasificarea şi prezentarea sinoptică a tipurilor, variantelor şi detaliilor arhitecturii populare, în cadrul complexului de factori ce o determină — peisaj, producţie, oameni, tradiţie — ridicînd-o astfel la nivel de fenomen social, ajută — viu şi spontan — înţelegerii şi apropierii acestei arhitecturi. Retrăind deci ca fenomen arhitectura populară romînească, ea nu mai rămîne o simplă sursă de elemente ce se pot prelua şi aplica pe structuri străine, ci devine, în întregul ei — de la structură pînă la ornamentaţie — un model de permanenţe vii pentru o creaţie nouă.

Desigur este necesară o alegere, pentru că însăşi creaţia populară mai nouă merge fie pe o *linie de dezvoltare naturală,* de adaptare continuă şi autentică a unor cerinţe, forme şi materiale noi, fie pe o *linie de decadenţă,* de influenţe neasimilate, de imitaţii şi excese ce sfarmă unitatea veche dintre structură, formă şi ornamentaţie.

De asemenea, concluziile asupra arhitecturii populare romîneşti din regiunea Piteşti — scoţînd în evidenţă o serie de probleme şi zone de deosebită importanţă — lasă deschisă calea unor noi analize ce ar aduce încă precizări în problema arhitecturii populare romîneşti.

Bucureşti, iulie 1957

382. Grup de troiţe şi fîntînă pe malul Oltului.

BIBLIOGRAFIE

I. VOINESCU : Cule, case ţărăneşti şi troiţe. Bucureşti, 1911
W. JÄNECKE : Das rumänische Bauern und Boyarenhaus. Bucureşti, 1918
N. IORGA : L'art populaire roumain. Paris, 1923
FL. STĂNCULESCU : Case şi gospodării la ţară. Bucureşti, 1927
T. PAPAHAGI : Images d'éthnographie roumaine. Bucureşti, 1934
I. CONEA : Ţara Loviştei. Bucureşti, 1934
G. OPRESCU : L'art du paysan roumain. Bucureşti, 1937
GR. IONESCU : Istoria arhitecturii romîneşti. Bucureşti, 1937
Pr. I. RĂUŢESCU : Cîmpulung-Muscel (monografie istorică). Cîmpulung-Muscel, 1943
GR. IONESCU : Curs de istoria arhitecturii romîneşti (litografiat). Bucureşti, 1950
Colectiv condus de : arhitecţii AD. GHEORGHIU, MARIA LUCESCU geografii V. MIHĂILESCU, N. RĂDULESCU, demografii H. STAHL, I. MATEI : Sistematizarea regională a bazinului hidrografic al Argeşului, 1952—1953 (arhiva I. P. C. H. fost D. G. C. şi arhiva I. C. S. O. R.)
Arhitecţi AD. GHEORGHIU, MARIA LUCESCU, MIOARA FIEROIU, M. POSSA şi etnograf P. PETRESCU : Studiu preliminar asupra arhitecturii din bazinul Argeşului, 1952 (arhiva I. P. C. H. fost D. G. C.)
P. PETRESCU : Analiza statistică a elementelor constructive şi decorative din zona Muscel, 1953 (manuscris)
AD. GHEORGHIU şi P. PETRESCU : Arhitectura populară în bazinul superior al Argeşului, articol în revista «ARHITECTURA R. P. R.» nr. 8 din 1954
P. STAHL şi P. PETRESCU : Studiu asupra arhitecturii ţărăneşti din nord-estul Olteniei. Bucureşti, 1954 (biblioteca M. C. M. C. - D. A. U.
AD. GHEORGHIU, P. PETRESCU şi P. STAHL : Ornamentaţia în arhitectura populară din bazinul superior al Argeşului, articol în revista «ARHITECTURA R. P. R.» nr. 1 din 1955
AD. GHEORGHIU, P. STAHL şi P. PETRESCU : Culegere de ornamente în lemn şi tencuială din Muntenia. Bucureşti, 1955 (manuscris şi copii heliografice, biblioteca (M. C. M. C. - D. A. U.
Fototeca INSTITUTULUI CENTRAL DE SISTEMATIZARE A ORAŞELOR ŞI REGIUNILOR (I. C. S. O. R.)
Fototeca CENTRULUI DE DOCUMENTARE TEHNICĂ AL M. C. M. C.
Fototeca «DECORATIVA»
Fototeca C. C. S.
Colecţia de relevee a INSTITUTULUI DE ARHITECTURĂ «I. MINCU», catedra de ISTORIA ARHITECTURII.

INDICELE ILUSTRAŢIILOR

Fotografii şi schiţe de teren luate de :

arh. Ovidiu Alexievici (42, 49, 51, 52, pl. V, 278, 279) ; geogr. Lucian Badea (116, 133, 134, 135) ; st. arh. Nicolae Bălăceanu (102); geogr. Ion Conea (112, 122, pl. III); arh. Radu Damian (42, 43, 44, 47); st. arh. Marius Enăchescu (77, 79); arh. Mioara Fieroiu-Matei (188 a, 188 b, 267, 268, 377); arh. Adrian Gheorghiu (1, 2, 27, 33, 59, 70, 82 a, 99 a, 99 b, pl. II. 105, 135, 139, 141, 154, 156, 164, 169, 196, 197, 198, 199, 200. 201, 267, 268, 269, 270, 274, 278, 279, 296, 297, 377, 379, 381); arh. Adrian Gheorghiu şi arh. Ştefan Ion (79, 97); arh. Ad. Gheorghiu şi etn. P. Petrescu (170, 208, 266, 280); arh. Ad. Gheorghiu şi geogr. N. Rădulescu (171, 177, 179, 275, 276, 280); arh. Aurel Ghinescu (145, 150); geogr. Claudiu Giurcăneanu (235, 236, 249, 264, 265, 268, 322); geogr. Gh. Giurescu (365); arh. Silvan Ionescu (249); arh. D. Ionescu-Berechet (243, 247); W. Iänecke (7, 142); arh. Const. Jojea (117, 118, 119, 120, 121, 262, 285, 298, 299, 300, 303, 304, 305, 307, 308, 309, 313, 315, 316, 317, 318); arh. Maria Lucescu (267, 274, 296, 297, 377, 379); sociolog Ion Matei (187, 188, 189, 190, 195, 332, 335, 337, 357, 370, 371, 372, 375, 336); arh. Marcel Melicsohn (239, 241, 328, 329, 330, 338, 340, 341, 342, 344, 346, 347, 352, 353, 355, 356, 358, 359, 360); arh. P. M. Miclescu (163); geogr. Vintilă Mihăilescu (1, 149, 263); st. arh. Sebastian Moraru şi Voicu Marian (50, pl. I); arh. A. Muşatescu (293; 295, pl. VI, 310); arh. Tudor Oteteleşanu (123, 124, 125, 126, 136 a, 207, 211, 217, 218, 219, 277, 282, 333, 336, 339, 348, 349, 350, 351); etn. Tache Papahagi (48, 58, 80); geogr. Mircea Peahă (230); arh. Alexandru Petit (3, 24, 25, 38 a, 39, 82, 83, 92, 93, 98, 98 a, 99, 140, 186, 194, 271, 320); etn. Paul Petrescu (166, 167, 172, 173, 178, 185, 203, 204, 205, 206, 209, 210, 213, 214, 215, 216, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228); etn. Paul Petrescu şi Paul Stahl (5, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 49, 51, 52, 55, 60, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 81, 84, 86, 87, 90, 91, 103. 108); arh. Mircea Possa (15, 157, 158, 159, 160, 175, 202, 205, 212, 229, 251, 354, 367, 368); geogr. Nicolae Rădulescu (144, 165, 168, 169 a, 174, 176, 180, 181, 182, 184, 226); sociolog H. H. Stahl (232, 233, 236, 366, 373, 374, 378, 380); etn. Paul Stahl (252, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 334, 345); arh. Florea Stănculescu (85, 88, 89, 93 a, 94, 95, 100, 105, 109, 110, 110 a, planşa IV, 143, 148, 151, 152, 153, 162, 272, 273, 323, 326, 327, 331); fot. I. Voinescu (4, 38, 61, 62, 63, 64, 96, 106, 107, 136, 250, 314, 321, 325); geogr. Traian Zaharia (113, 114, 115, 127, 128, 129, 130, 138); Fototeca C. C. S. (111, 146, 288); Fototeca Decorativa (287, 291, 319); Fototeca ICSOR Album arh. R. Bordenache (34, 35, 36 40, 41, 45, 46, 93, 131, 132, 150, 192, 193, 237, 238, 240, 242, 284, 286, 289, 290, 292, 294, 301, 302, 306, 311, 312); Fototeca ICSOR, foto Ecat. Raţiu (239, 241, 245, 246, 248); Fototeca ICSOR vechi anonime (147, 161, 183, 234, 244, 253, 261, 361, 362, 364).

Relevee Institutul de Arhitectură «Ion Mincu» :

12, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 37, 53, 54, 56, 57, 69, 101, 104, 137, 143 a, 143 b, 146, 191, 324, 343, 363.

Desene întocmite de Adrian Gheorghiu şi executate de :

Adrian Gheorghiu (2, 3, 4, 12, 19, 22, 22 a, 23, 27, 29, 30, 31, 37, 37 a, 42, 44, 53, 53 a, 54, 54 a, 56, 56 a, 57, 58, 59, 64, 69, 70, 71, 72, 76, 76 a, 80, 94, 95, 96, 97, 99 a, 100, 101, 101 a, 101 b, 102, 102 a, 103, 104, 104 a, 105, 110 a, 111, 112, 117, 118, 122, 135, 136, 136 a, 138, 139, 141, 142, 149, 154, 155, 156, 162, 163, 164, 169, 170, 170 a, 175, 181, 188, 189, 190, 202, 202 a, 203, 203 b, 204, 205 b, 208, 212, 224, 224 a, 229, 230, 234, 235, 243, 247, 249, 250, 251, 253, 263, 264, 265, 267, 268, 274, 285, 296, 297, 310, 311, 313, 314, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 328 a, 331, 343, 363, 365, 375, 377, 379, 381, 382); Mircea, Possa (20, 20 a, 21, 160, 160 a, 326, 367, 368); Eugenia Greceanu (9, 10, 34, 35, 36, 38, 45, 46, 47, 48, 90, 137, 137 a, 142, 143, 147, 148, 152, 153, 157, 158, 159, 166, 167, 172, 173, 177 a, 191, 196, 205, 206, 209, 210, 213, 214, 215, 274 a); Yvonne Faur (1, 18, 61, 62, 63, 67, 68, 106, 107, 163 a, 198, 199, 200, 201, 204 b, 226, 227, 231, 261, 264, 265, 270, 327, 361, 362, 364, 369); Tudor Oteteleşanu (5, 6, 7, 12 a, 13, 19 a, 20 b, 23 a, 23 b, 26 a, 26 b, 37 b, 42 a, 82 a, 93 a, 99 b, 137 b, 142 a, 143 a, 143 b, 146 a, 146 b, 170 b, 177 b, 179 a, 179 b, 188 a, 188 b, 191 a, 196 a, 197, 203 a, 204 a, 205 a, 206 a, 215 a, 215 b, 220, 221, 268 a, 268 b, 274 b, 324 a, 324 b).

TABLA DE MATERII

Controlul ştiinţific: Prof. arh. Ionescu Grigore

Responsabil de carte: arh. Slătinescu Oltea
Tehnoredactor: Ion Tudor
Corector responsabil: Bălăiţă Claudia

Dat la cules 05.03.58. Bun de tipar 28.05.58. Hîrtie cretată de 100 g/m², 61×86/8. Coli editoriale 24,50. Coli de tipar 36,50. Planşe 7. Comanda R 3347. A. 05212 E. 11005. Indicele de clasificare pentru bibliotecile mari 71 (R 004). Indicele de clasificare pentru bibliotecile mici 71.

Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică Sibiu
str. I. V. Stalin nr. 15 — R. P. R.